

# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת בהעלותך | גיליון 224 | סיון תשפ"ב

## תל תלפיות

פרקי חיים וקווים לדמותו של הפוסק הגדול תל שכל פיות פונים אליו הגאון העצום חסיד ועניו

### רבי יצחק יעקב ויים זצלה"ה

בעל שו"ת מנחת יצחק גאב"ד העדה החרדית בירושלים נלב"ע י"א סיון תשמו"ט



**עומק הפשט**  
דיוני הלכה אקטואליים דמי שביעית במערכת הפיננסית עם תמונות מדהימות ואיורים נפלאים

**אמונה בין בתרי הפרשה**  
הרה"ג **מרדכי נויגרשל** שליט"א על האמון שנתן בנו הבורא והשותפות שייסד עמנו

**אז נדברו**  
מחשבות לבני הישיבות תורה, היכן היא?? לאיפה היא נעלמה יום אחרי מתן תורה?? אחר משתו של הרב אורי זוהר זצוק"ל...

**נהלת צבי**  
הרה"ג **צבי קליין** שליט"א בענין העברת ס"ת ממקום למקום

**לענין הלכה**  
הערות מעשיות בדיני שביעית בפירות הקיץ

### השכתי דרכי

נקודות אור במשנתו של הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל ברוך ומבורך - ח"ה

### שיעור הומש

הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א דברי חיזוק לחבורת 'מקבלי עול תורה'

### ועד ליל שבת

הגאון הגדול רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א מאוד מאוד הוא שפל רוח

### מגיד דבריו ליעקב

הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א פרשת בהעלותך

### התבוננות במועדי השנה

הגאון רבי **נתן רוטמן** שליט"א בהעלותך - חשא המתאווים

### בית ועד

מאמר בענין תר"ג מצוות ויחס התורה והמצוות

שיעורי בינה • יעלת חן • עטרת המועדים • עינינו גל • עומק הפשט • לדעת • פניני הלכה • מחשבת קצרה על הדף תוספת שבת • מים זכים • הפרשה המחכימה • תוספת חיים • טמונה בפרשה • לקראת שבת • עם הספר

לע"נ הר"ר שרגא פייבל ב"ר צבי קנול זצ"ל נלב"ע כ"א שבט תשע"ב ת.נ.צ.ב.ה.

## זמני כניסת ויציאת השבת

פרשת בהעלותך

ר"ת	יציאה	כניסה	
ירושלים	20:27	19:09	21:11
בני ברק	20:29	19:24	21:14
חיפה	20:31	19:19	21:17
מודיעין עילית	20:27	19:18	21:13
בית שמש	20:27	19:08	21:12



# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים  
בהלכה ובאגדה  
וסביב פרשת השבוע

לרגל התרחבות 'אוסף גיליונות' בכמות ובאיכות  
אנו פונים בקריאה לכל הקוראים המעוניינים  
**ליטול חלק במפעל החשוב והנכבד**  
**בהגדלת התפוצה והרחבתה למקומות נוספים**  
לזכות בזכות הפצת התורה ובגיליון חנים מידי שבוע  
לפרטים נא לפנות לטלפון 052-7623172

בברכת התורה  
**מערכת אוסף גיליונות**

**מערכת 'אוסף גיליונות'**  
9518479@gmail.com

**ראש המערכת:**

הרב נתן פלדמן שליט"א

**חברי המערכת:**

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'  
הוצאה לאור



אוסף גיליונות מופיע בסיוע  
הילכתא- לדעת לחיות כהלכה



לפרסום מודעות, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות והנצחות,

ניתן לפנות בדוא"ל או בטלפון

0533136170 / 050-4102061 (בשעות בין הסדרים)



ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות "נדרים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות"

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס' 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641



ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל  
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של האוסף ולפעול לפי ההנחיות

# אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פניני הלכה | 42

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

מחשבת קצרה על הדף | 47

תפיסות עומק על סדר הדף היומי  
הרה"ג יחזקאל הרשמן שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 51

תובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו | 53

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 59

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים | 61

משא ומתן ופילפול בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה | 63

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 65

הערות הלכתיות מעשיות  
לעורר לב המעיין

נחלת צבי | 67

מאת הגאון רבי זאב קליין שליט"א

תוספת חיים | 70

במעלת כבוד אב ואם

שמונה בפרשה | 71

עלון לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

תל תלפיות | 74

פרקי חיים וקווים לדמותו  
של הפוסק הגדול  
תל שכל פיות פונים אליו  
הגאון העצום חסיד ועניו

רבי יצחק יעקב וייס זצלה"ה

בעל שו"ת מנחת יצחק  
גאב"ד העדה החרדית בירושלים  
נלב"ע י"א סיון תשמ"ט

לקראת שבת | 79

לקט נבחר מתוך העלון הנפלא של "דרשו"

עם הספר | 93

פרסומים, מודעות וכתבות שונות מבית 'צוף' הוצאה לאור ועוד

חשבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של  
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

שיעור חומש | 11

מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א  
ראש ישיבת "עטרת שלמה"

שיעורי בינה | 13

שיעורים ע"ס המצוות  
מאת הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

ועד ליל שבת | 15

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות  
מפי הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א  
ראש ישיבת "נתיב הדעת"

מגיד דבריו ליעקב | 17

"מאת הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א  
ראש ישיבת כף החיים"

התבוננות בפרשיות התורה | 19

משיעורי הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

בית ועד | 23

ועדים הנמסרים בישיבות הגדולות

עטרת השבת | 27

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א  
שיעור פיקו"נ בשבת

יעלת חן | 29

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א  
אב"ד חיפה

עינינו גל | 31

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 35

דיוני הלכה אקטואליים

לדעת | 39

מבחן בדף היומי

לדעת | 40

מבחנים במשנה ברורה

לדעת | 41

מבחן בחפץ חיים

# ניתן להשיג את "אוסף גיליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בית הכנסת "אהבת תורה" קרית צאנז  
בית הכנסת "שארית יוסף" טורוצקין  
"גל פז" רח' מלכי ישראל

## מודיעין עילית

ישיבת "מיר"  
כולל "עשרת שלמה"  
כולל "יששכר באהלך"  
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)  
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)  
בית הכנסת "בית תפילה"  
בית הכנסת "אילת השחר"  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י  
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא  
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"  
בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר  
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר  
בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק  
בית הכנסת "חזון דוד"  
בית הכנסת "משובב נתיבות"  
בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה  
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

## נתיבות

בית המדרש "משכן התורה"  
בית הכנסת "בית יצחק"

## פתח תקוה

ישיבת "לומזא"  
בית הכנסת "אבי עזרי"  
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר  
בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר

## ראשון לציון

ישיבת "עשרת שלמה" שדה חמד

## רחובות

בית הכנסת "כולל בר שאול"

## רכסים

ישיבת כנסת חזקיהו גבע א  
ביהכ"נ בית יצחק גבעה ב  
ביהכ"נ אהל מלכה גבעה ג'

## תל אביב

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'  
רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)

## תל ציון

בית כנסת החסידי

## תפרח

ישיבת "תפרח"  
בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

בית הכנסת "בני הישיבות"

## זכרון יעקב

בית הכנסת "מסילת ישרים"

## שלזסטון

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

## יסודות

בית הכנסת המרכזי

## ירושלים

ישיבת "מיר"  
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי  
ישיבת "יד אהרן"  
ישיבת "אהבת שלום"  
ישיבת "תורה אור"  
ישיבת "הר"ן" - רמות ד'  
ישיבת "בית שמואל"  
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן  
בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב  
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה  
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה  
בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה  
בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה  
בית הכנסת "באר שמואל" רח' טורוצקין  
בית הכנסת "חניכי ישיבות" זכרון יעקב  
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול  
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול  
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף  
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף  
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף  
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף  
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'  
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'  
בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג'  
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'  
בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד'  
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין  
בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ  
בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול  
בית הכנסת "משכן אסתר" סנהדריה  
בית הכנסת "פאג"י אשכנז" סנהדריה  
בית הכנסת "אוהל לאה" שיכון אוריאל  
בית הכנסת "בנות עזרת ציון" פאג"י  
בית הכנסת "מאור חיים" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "עזרת תורה" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "כנסת יהודה" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "המרכזי" סנהדריה המורחבת  
בית הכנסת "ברסלב" גוש 80  
בית הכנסת "אוהל משה" גוש 80  
בית הכנסת "בית ישראל" עזרת תורה

## אלעד

בית הכנסת "מאור שרגא"  
כולל "ישיבת הר"ן"  
ישיבת "תורה בתפארתה"

## אופקים

בית הכנסת "שיוית"

## בית שמש

ישיבת "אור לישרים"  
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה  
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'  
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'  
בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א'  
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'  
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'  
בית הכנסת "הכולל"

## ביתר עילית

בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A  
בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A  
בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B

## בני ברק

כולל "פוניבז"  
כולל "חזון אי"ש"  
כולל "בית הלל"  
כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול"  
ישיבת "אורחות תורה"  
ישיבת "בית מדרש עליון"  
ישיבת "תפארת ציון"  
ישיבת "סלבודקא"  
ישיבת "גאון יעקב"  
בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן  
בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר  
בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה  
בית הכנסת "נחלת משה"  
בית הכנסת "רמת אלחנן"  
בית הכנסת "משכנות יעקב"  
בית הכנסת "נאות יוסף"  
בית הכנסת "בית אריה"  
בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה  
בית הכנסת "לדרמן"  
בית הכנסת "הליכות חיים"  
בית הכנסת "דרכי איש"  
בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז  
"גל פז" רחוב רבי עקיבא 88  
רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)

## בת ים

רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)

## גבעת זאב החדשה

בית הכנסת "בית אליהו"

# חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת בהעלותך עניני תפילה כ"ט תשפ"ב | גליון מס' 219

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי"ן ע"ה

## ברוך ומבורך – ברוך זה הקיום הקבוע של העולם ומבורך זו התפילה לסדר

### יותר עליון שרק מכוחה נזכה להגיע אליו [ה']

צריך להבין ולדעת, בסוד הזה של ברכה שעליה קיימת המציאות, הברכה אינה נגמרת בקיום של המציאות כמות שהיא אלא עומק המכוון הוא לתוספת ברכה של העלאת המציאות לדרגה הרבה יותר גבוהה.

יש כאן באמת שתי ברכות. ישנה ברכה אחת שהיא הברכה של קיום הדברים כמו שהם קיימים, זאת המציאות כמו שהיא נראית, וכך היא מתגלגלת והולכת באופן קבוע, זה הסדר של מה שנקרא תמידים. ויש כאן סדר נוסף, שהוא הנקרא מוספים, זה סדר יותר גבוה, סדר יותר גדול. זאת ברכה שהיא חלה כדי לשנות את פני המציאות ולהעלות אותה לדרגה הרבה יותר גבוהה, לדרגה אחרת, לכן המוספים קרבים רק בימים כאלו שהם ימים שיש בהם גילוי ממציאות יותר גבוהה, יותר עליונה.

עתה נבין, סדר המציאות הקבוע הוא ברכה, והברכה הזאת נקראת ברוך. זאת ברכה שעליה אנחנו אומרים ברוך מכיוון שכך היא צורת הבריאה בעצם. הבריאה נבראה על הברוך הזה, והבריאה תלויה בברכה שאנחנו מברכים. אותה ברכה שאנחנו מברכים היא כבר קובעת. ברוך, כפי שבארנו, זה כבר באמת נקבע, זה ה"ברוך".

כשאנחנו מתפללים "יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם" זאת תפילה לברכה אחרת לגמרי. לברכה כזאת שהיא לא בכלל הברוך שהוא הקיום הקבוע של העולם. זה המכוון במבורך, זה על ידינו.

פני המציאות כמו שהם, שפעו של הקב"ה שהוא מלמעלה למטה מעצמו, זה ה"ברוך", וכלשון הגר"א

פתחנו בשבוע הקודם בעניין "ברוך ומבורך", ברוך, שמגיע כקביעת עובדה ומבורך שזו תפילה לתוספת ברכה, הבאנו את דברי הגר"א "ברוך מעצמו והוא מלמעלה למטה, מבורך על ידי הצדיקים והוא מלמעלה למעלה", והארכנו בעניין חיוב מאה ברכות שעניינם להעמיד את הברכות על סדר היום, כאשר הן המקיימות את הברכה הקבועה של קיום העולם, והן מכוונות כנגד התמידים. נמשיך עתה בעניין הקרבנות ונבאר כי חילוק זה של ברוך ומבורך מכוון כנגד התמידים והמוספים.

### התמידים מכוונים כנגד הברכה

### הקבועה והמוספים כנגד גילוי יותר עליון

נתבאר כי התמידים מכוונים כנגד ה"ברוך", כנגד הקיום הקבוע של הברכה שמקיימת את העולם, עתה, גם בקרבנות, באותן הקרבנות הנקראים את "קרבני לחמי", חוץ מהתמידים אנו מוצאים את המוספים. לכאורה, על התמידים כתוב "את קרבני לחמי", אלה הם קרבנות של לחם, זה לחם, זה עיקר המזון שמקיים את הדברים, אולם לשם מה באו קרבנות המוספים. באמת, ברוב קרבנות המוספים לא כתוב לחם, אולם יש מקום אחד שבו כתוב במפורש לחם אף במוספין, במוספי פסח נאמר "כאלה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח ניהח לה", יש כאן עוד לחם שהוא. איפה יש רעב לעוד לחם חוץ מהלחם הזה של התמידים שהוא קבוע, למה צריך להוסיף עוד לחם.

1

”ברוך מעצמו והוא מלמעלה למטה”, כך מבאר הגר”א את מה שנקרא ברוך, הדבר הזה אכן מתקיים על ידינו, אולם לעומת זאת, כמה שנקרא ”מבורך”, זה דבר שכל עיקר הדבר נעשה על ידינו, וכך ממשיך הגר”א ”מבורך על ידי הצדיקים והוא מלמעלה למטה”. עד כמה שאנו מתפללים ל”יהא שמיא רבא מבורך” שפירושו יהי שמו הגדול מבורך, עד כמה שאנו מתפללים ל”יהי שם ה’ מבורך”, עד כדי כך תבוא הברכה הנוספת הזאת.

אותה ברכה נוספת שאנחנו מתפללים, כאן אנחנו מתפללים למוסף. לא מתפללים פה לתמיד, התמיד שייך למערכת הנקראת ברוך, אולם המוסף שייך למערכת הנקראת מבורך. זו התוספת היותר גדולה, שהיא תוספת וריבוי מעבר למציאות כפי שהיא נמצאת וקיימת היום. זה דבר שנעשה על ידינו, זה מלמעלה למטה.

## הכלי שעל ידו מגיעה הישועה הוא רק הקיווי הציפיה והכמיהה

בתפילת שמונה עשרה אנחנו מתפללים ”את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך”, ואנחנו אומרים טעם, למה הקב”ה יעשה זאת, ”כי לישועתך קיוונו כל היום”. משום שאנחנו מקווים לישועתו כל היום, לכן, זאת נתינת טעם, משום כך ”את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך”, לכן הישועה תגיע.

כל הדברים האלו שאינם שייכים לסדר הקבוע של המציאות כמות שהיא, כל מה שאנחנו רוצים למשוך ולהביא מלמעלה, ממקום יותר עליון, הדברים האלה לא יגיעו אלינו לעולם אלא רק עד כמה שאנחנו מתפללים אליהם, כמה שאנחנו מצפים אליהם. כל התוספות מגיעות רק דרך תפילה. סדר קבוע, הוא קבוע וקיים, הוא יכול להיות טוב יותר וטוב פחות, אולם תוספת יותר גדולה, מגיעה רק על ידי תפילה, רק על ידי ציפיה הדבר הזה מגיע.

הגמרא בשבת (ל”א ע”ב) מונה את השאלות הראשונות ששואלים את האדם למעלה בשעה שמביאים אותו לדין לאחר פטירתו, וכיין יתר השאלות שואלים אותו ”ציפית לישועה”. לכאורה, לשם מה צריכים לשאול זאת, למה זה נוגע. גם אם יש חיוב לצפות לישועה וזאת מצוה בין יתר המצוות, אבל לא שואלים אותו על כל דבר, שואלים אותו רק על דברים שהם עיקר.

כתוב על כך במהר”ל, שהסיבה לכך משום שאי אפשר לתת לו יותר ממה שהוא ציפה. הוא לא יכול לקבל מלמעלה יותר ממה שהוא ציפה. ציפית לישועה, זאת שאלה שנוגעת עד כמה הוא כלי, עד כמה הוא כלי קיבול, עד כמה הוא בר הכי לקבל שפע מלמעלה. היינו, אם צריכים לתת לו שכר, עד כמה שכר הוא יכול לקבל, עד כמה הוא כלי לשכר, הכלי לכך הוא עד כמה שהוא ציפה.

וכך פירש אדם גדול מלפני כמה וכמה דורות את הפסוק בתהלים ”צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועייף בלי מים כן בקודש חזיתך לראות עוזך וכבודך”, מה פירוש המילה ”כן”, המכוון כאן, עד כמה שצמאה לך נפשי, ועד כמה שכמה לך בשרי, כן בקודש חזיתך. אני חזיתי וראיתי בקודש עד כמה שהיה אצלי צמאה לך נפשי ועד כמה שהיה כמהה לך בשרי. ”יהי חסדך ה’ עלינו כאשר יחלנו לך”, על יותר מזה אנחנו לא כלים, איננו יכולים לקבל יותר מזה, אנחנו לא בני קיבול ליותר.

## תוספת הברכה של מבורך תגיע רק על ידי תפילה

כשאנחנו מתפללים ”יהי שמו הגדול מבורך” או ”יהי שם ה’ מבורך מעתה ועד עולם”, אנחנו מתפללים פה למבורך, אנחנו מתפללים פה לתוספת ברכה שהיא מעבר למה שיש פה בסדר הרגיל של המציאות, אנחנו מתפללים למוסף, והתפילה הזאת היא שתביא את הברכה. כמה שאנחנו מתפללים כך התפילה תגיע, ככה הברכה תבוא וככה היא תחול. כל הדברים שהם תוספת, הם לעולם לא יבואו, לעולם לא ירדו עלינו, לעולם לא יחולו עלינו, אלא רק עד כמה שאנחנו מתפללים עליהם.

זה הפירוש מבורך, זו הכונה בדברי הגר”א ”מבורך הוא על ידי הצדיקים והוא מלמעלה למטה”. על ידי שאנחנו מבקשים את הדבר הזה, על ידי זה חל ה”מבורך”.

ברוך זה הסדר הקבוע של המציאות אלא שזה מותנה בכך שאנחנו רוצים בו, כך אנחנו מקבלים את הברוך הזה, אבל אחרי שאנחנו רוצים בו הרי שזה קיום המציאות בעצמה, זה יסוד התמיד, אולם ”מבורך” זה דבר שכל עצמו בא רק על ידי תפילה, רק עד כמה שיש תפילה הוא יכול לחול, זה מה שנקרא מבורך.

## ”ברוך הוא ומבורך” – כנגד שני חלקי

### שירת הים

הדברים באמת מדויקים מאוד בנוסח התפילה שתקנו אנשי כנסת הגדולה, ונתבונן בזה. בברכת גאל ישראל, הברכה שלאחריה של קריאת שמע של שחרית, ברכת הגאולה, יש את כל סיפור הדברים של גאולת מצרים, וכתוב בה כך ”כל בכוריהם הרגת ובכורך גאלת וים סוף בקעת וזדים טבעת וידידים העברת ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר” ואנו ממשיכים ומספרים כאן גם את ה”על זאת שבחו אהובים וגו’”, היינו, על ה”ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר”, ”על זאת שבחו אהובים ורוממו קל ונתנו זמירות שירות ותשבחות”, ואז אנחנו מסיימים ”תהלות לקל עליון ברוך הוא ומבורך”, יש כאן צירוף של שני הדברים האלו יחד, ברוך הוא ומבורך, וההמשך הוא



קניית זו ביאה שניה, מכאן אמרו חכמים ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא".

הכל כתוב כאן, כל הלעתיד לבוא כתוב בשירה הזאת, וכתוב כאן אף יותר, "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה'", עד "מקדש ה' כוננו ידיך", עד לבניין בית המקדש, וכאן, החלק הזה של השירה מסתיים ב"ה' ימלוך לעולם ועד". יש כאן חילוק בין "מי כמוכה" שזו קביעה על מה שקיים לבין "ה' ימלוך לעולם ועד" שכתוב על שם העתיד.

## בשירת הים נתגלה עומק בגילוי של

### מעשה מרכבה – כאן ראו את סוף

#### הדרך

נמצא שהשירה הזאת באמת מחולקת לשניים, יש כאן שני עניינים. עניין אחד בשירה הוא שהשירה הזאת אומרת על מה שקיים, על מה שכבר ישנו, על מה שכבר היה. היה וקיים. זה חלק אחד של השירה. והחלק השני שיש בשירה, כאן מדובר על מה שנתגלה לכלל ישראל, וזה הסוד של דברי המכילתא כפי שמביא רש"י כאן, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במחזה.

מה הוא הדבר שראה יחזקאל בן בוזי במחזה, הוא ראה את המרכבה. מרכבה, פירושה, רואים לאן הדרך מובילה, זה הפירוש הפשוט של המילה מרכבה, רואים לאן זה הולך. כאן ראו שזה הולך לאיזה מקום, וראו את הדרך לאן זה הולך. זה נקרא לראות מרכבה. אכן, כתוב כאן שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי במראה, כלומר, כאן ראו יותר מרכבה ממה שראו בגילוי של מעשה מרכבה על ידי יחזקאל בן בוזי. כאן ראו את העומק, ראו כאן את סוף הדרך, ראו כאן לאן זה הולך, עד ל"ה' ימלוך לעולם ועד".

מעתה, זה מדויק מאוד בלשון התפילה "תהילות לקל עליון ברוך הוא ומבורך". כאן זה צירוף של שני הדברים האלה ביחד. כאן, בשירה הזאת, נאמר גם ברוך וגם מבורך. יש כאן גם שירה הנקראת ברוך וגם שירה הנקראת מבורך. שני הדברים האלה יחד נמצאים, וזה המשך הדברים בנוסח של אנשי כנסת הגדולה בתחילה, "תהילות לקל עליון ברוך הוא ומבורך משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם מי כמוכה וגו'", וגם, "שירה חדשה שיבחו גאולים.. יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד". שתי השירות יחד. זה הפירוש של ברוך הוא ומבורך, שני הדברים ביחד נמצאים.

"משה ובני ישראל לך אמרו שירה בשמחה רבה ואמרו כולם מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהילות עושה פלא", זה כתוב גם בשחרית וגם בערבית, ולאחר מכן אנו אומרים שירה חדשה שבחו גאולים לשמך על שפת הים יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד.

בעצם, כאן אנו מחלקים את השירה, שירת אז ישיר, לשני חלקים. החלק האחד, זה החלק שנגמר ב"מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהלות עושה פלא", זה חלק אחד של השירה, ואחר כך מגיע החלק השני "שירה חדשה שבחו גאולים... יחד כולם הודו והמליכו ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד", החלק הזה של השירה מסתיים בסוף השירה, בפסוק האחרון של השירה, זה "ה' ימלוך לעולם ועד", זה הפסוק האחרון של השירה. כאן מסתיימת השירה. [הדין שמחייב לכתוב את "כי בא סוס פרעה ברכבו ופרשיו בים וגו'" ככתיבת שירה בספר תורה, זה דין בפני עצמו, אבל השירה בתור שירה מסתיימת כאן, בה' ימלוך לעולם ועד, ולכן צריך לקרוא את הפסוק פעמיים].

ביאור הדבר, השירה היא באמת מורכבת משני חלקים, יש בה באמת שני דברים שונים. החלק הראשון הוא מתחילתה ועד מי כמוכה באלים ה'. השירה מתחילה "אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים", וכאן כתוב כל סיפור הנס של העבר, של מה שהיה, כל מה שקרה, ועל זה אנחנו משבחים ואומרים שבח, זה חלק אחד של השירה, ואנו משבחים ואומרים "ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב", "וברוב גאונך תהרוס קמיך", "וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נוזלים", "נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים", כאן מסתיים השבח של הנס הזה, ועל זה אנו מסיימים ואומרים את השבח "מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקודש נורא תהילות עושה פלא".

עכשיו, כתוב כאן המשך, זה חלק נוסף, והדבר הרי מפורש בנוסח של אנשי כנסת הגדולה שחילקו זאת לשנים. לחלק הזה, אחרי מי כמוכה באלים ה', קוראים לזה שירה חדשה. יש כאן שירה חדשה, זו עוד שירה. כאן כתוב כך, "נטית ימינך תבלעמו ארץ נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעוזך אל נוה קדשך", וכתוב כאן כל המהלך כולו איך זה יגיע עד לעתיד לבוא, עד ל"מקדש ה' כוננו ידיך", עד לשם. כאן, בחלק הזה, כתוב "שמעו עמים ירגזון", כאן מדובר על שם העתיד, כאן מדובר על אותם השבעה עמים שהיו אז בארץ ישראל, "אז נבהלו אלופי אדום.. תפול עליהם אימתה ופחד.. עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית", פעמיים כתובה כאן הכניסה לארץ ישראל, וכפי שדורשת הגמרא בכרכות (ד' ע"א) "עד יעבר עמך ה' עד יעבר עם זו קנית, עד יעבר עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבר עם זו

## יש סדר פנימי שמתגלה בימים טובים

שני הסודות האלה, שני המהלכים האלה, הם שני המהלכים של המציאות. המהלך הגלוי של קיום הדברים כמו שהם, זה המהלך שנתבאר כאן שהוא הנקרא 'תמיד'. אבל כאן אין מקום לתוספת, זה הקביעות של הדברים כמו שהם. כאן חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום בשביל להחזיק את ה'ברוך' הזה, להחזיק ולקיים את ה'ברוך' כמו שהוא.

אבל ישנו עוד סדר עמוק יותר, סדר פנימי יותר, וזה אותו הסדר שמתגלה באותם ימים טובים, באותם ימים שנקבעו על נס, באותם ימים שבהם נתגלה מהלך עמוק יותר במציאות. אלה הם הימים של המוספים. בימים האלה, חוץ מהברוך, ונוסף על הברוך, שם מתגלה הנקודה הנוספת הנקראת מבורך. המבורך הזה זה דבר שבא רק בדרך תפילה.

## בעניית אמון מתגלה גם הברוך וגם

### המבורך

בגמרא בברכות (נ"ג ע"ב) כתוב "רבי יוסי אומר גדול העונה אמון יותר מן המברך", מי שעונה אמון על ברכה הוא גדול יותר מן המברך, לכאורה, מה היא גדולת העונה אמון יותר מאשר המברך.

הגמרא במסכת שבועות (ל"ו ע"א) אומרת על 'אמן', "בו האמנת דברים דכתיב ויאמר ירמיה הנביא אמון כן יעשה ה' יקם ה' את דבריך", ורש"י כותב על כך "בו אמנת דברים, וראוי לענות אמון על דבר תפלה ותחנה שהוא לשון מאמן הדברים שיהא רצון שיהא אמת כן", כלומר, אמון, כוונתו, הלוואי שיהיה, "אמן כן יעשה ה'" כלשון הפסוק. היינו, חוץ מקבלת הדברים, שאני מקבל את הדברים ומאמין בהם, מונחת כאן באמן גם הבקשה של הלוואי שיהיה הדבר הזה.

מעתה, המברך, כשהוא אומר ברוך, בברוך נמצא רק החלק הזה של ברוך, אולם העונה אמון הוא גדול יותר מן המברך, משום שבאמן מונח הצירוף, באמן מונח כאן גם ההלוואי שיהיה, הלוואי שהדבר הזה יתקיים. חוץ מקביעת הדבר, שזה דבר קבוע, דבר שהוא כבר קיים, כמו עיקר הנוסח של הברכה, הרי שהעונה אמון מקיים כאן את החלק של מבורך, הוא מצרף כאן את הברוך הוא ומבורך. אמון, הלוואי שיהיה. זה מה שאנחנו צריכים לכוין כאשר אנו אומרים אמון, אמון כן יאמר ה'.

## עיקר עניית אמון מתייחסת לברוך ולא

### לעניין המיוחד שבאותה הברכה

זו באמת מחלוקת בין המפרשים, האם מי שרוצה באמת לכוין צריך לכוין באמן של כל ברכה וברכה מעין הברכה,

האם יש מעליותא בדבר הזה שכאשר מברכים שהכל נהיה בדברו האמן צריך להתייחס לשהכל נהיה בדברו או לא.

המשמעות היא כפי הנראה, שההכרעה בזה שהאמן תמיד חל על הברוך. היינו, אין הבדל בין כל הברכות כולן. האמן הוא אחד לכל הברכות. האמן צריך לחול על הברוך אתה ה'. כמובן, צורת הברכה היא על השבח שנאמר בה, אבל האמן צריך לחול על הברוך, אלא אם כן זו עניית אמון שנאמרת כדי לצאת ידי חובה, מדין כל העונה אמון אחר ברכה כמוציא ברכה מפיו, ואז הוא צריך לומר אמון ולהתכוין לכל מילה ומילה בברכה כדי להיחשב שהוא הוציא את הברכה מפיו, אבל עצם חובת עניית אמון באופן שהיא לא מדין מוציא ברכה מפיו, אלא מדין חובת עניית אמון על כל ברכה ששומעים בלי שאדם מחויב בברכה הזאת, הרי שמצד האמן, עיקר הכוונה היא על הברוך ולא על השבח המיוחד שבאותה ברכה.

## קדושה דסידרא ואמן יהא שמיה רבא

### דאגדתא – ברוך הוא ומבורך

אל יהי העניין הזה שעסקנו בו קל בעינינו. בעצם זה כתוב בפירוש בפסוק עצמו בפרשת עקב (דברים י" י"ב), "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך", מה בסך הכל הקב"ה מבקש מאיתנו, "כי אם ליראה את ה' אלקיך וגו'". הגמרא בברכות (ל"ג ע"ב) כבר שואלת "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא", ובכל אופן, בפסוק הזה ב"מה ה' אלוקיך שואל מעמך" כתוב הדין של מאה ברכות כפי שהבאנו את דברי הגמרא במנחות "תניא, היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך" וכפי שמפרש רש"י "מה ה' אלהיך וגו' - קרי ביה מאה".

כאן, מהפסוק הזה לומדים שאדם חייב לברך מאה ברכות בכל יום. ה"מה" הזה, אותו "מה" שהקב"ה שואל מאיתנו, זה בעצם המאה ברכות, הדבר הזה מקיים את העולם. ה"ברוך שלנו", על ידו מתקיימת הברכה הקבועה, אלו הן המאה ברכות שלנו, וכאשר אנחנו אומרים "אמן יהא שמיה רבא מבורך", זו התפילה למבורך, תפילה לתוספת ברכה, לתוספת ריבוי, אבל, כפי שאומרת הגמרא בסוף סוטה (מ"ט ע"א) "ואלא עלמא אמאי קא מקיים, אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא".

העולם מתקיים על קדושה דסידרא, שם אנחנו אומרים קדוש וברוך, ועל אמון יהא שמיה רבא דאגדתא, האמן יהא שמיה רבא שאומרים אחרי הלימוד, על שני הדברים האלה עומד העולם. קדוש וברוך, זה השבח של המלאכים, שאנחנו מצטרפים אליהם, קדוש קדוש וגו' וברוך שם ה' ממקומו, זאת היא הברכה של ברוך, ויהא שמיה רבא דאגדתא, זה יהי שמו הגדול מבורך מעתה ועד עולם.

# שיעור חומש

## על פרשת השבוע

### משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

#### ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת בהעלותך תשפ"ב

ישראל הקריבו את הפסח בראשון, מעתה יש לומר דלכן שפיר נחשב הקרבת פסח שני, שהיא נעשית 'בתוך בני ישראל', דאינה נעשית רק אם גם ישראל עשו את הפסח בראשון, ויש להוסיף בזה עוד, דמדין זה דאין היהידים עושים את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון, הוינן דהקרבת הפסח שני מצטרף להקרבת הפסח הראשון, ומהאי טעמא בעינן שיהא הפסח נעשה בראשון, דאז אפשר שהקרבת הפסח שני, יצטרף להקרבת הפסח ראשון, ולפי זה הרי בודאי השיב שהפסח שני נעשה 'בתוך בני ישראל', ושפיר נענו הטמאים גם בשאלתם שיהא נעשה 'בתוך בני ישראל'.

**ויהי בנסוע הארון וגו'.** (י', ל"ה). הנה פרשה זו יש לה סימנויות של נו"ן הפוכה לפניה ולאחריה, וברש"י הביא דברי הגמ' בשבת דף קמ"ו ע"ב, הטעם שנכתבו הסימנויות, לומר שאין זה מקומו, ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והרמב"ן הוסיף בזה, שההפסק הוא כדי שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו, ונמצאו מזהוקים בפורענות.

והנה בגמ' בשבת שם, הוא מחלוקת תנאים בטעם הדבר, דמה שהביאו רש"י והרמב"ן הוא דעת רשב"ג, אבל דעת רבי שם הוא דלא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. ונראה דלפי דברי הרמב"ן שטעם ההפסק הוא כדי שלא יחזקו בפורענות, יש לומר פלוגתתם היא לשיטתייהו בדין חוקה, דהנה בגמ' ביבמות דף ס"ד ע"ב תניא, מלה הראשון ומת, שני ומת, שלישי לא תמול, דברי רבי, רבן שמעון בן גמליאל אומר שלישי תמול, רביעי לא תמול, הרי דנחלקו בדין חוקה, דדעת רבי דחוקה הוא בשתיים, ודעת רשב"ג דחוקה הוא בשלוש, וא"כ נמצא דלדעת רבי לא יהני ההפסק דפרשה זו, להפסיק בין הפורענות שלא יחזקו בפורענות, דהרי גם בשתיים נעשים מזהוקים לפורענות, ורק רשב"ג לשיטתו דבשתיים לא הוה חוקה, מועיל הפסק פרשה זו להיות הפסק שלא יחזקו בפורענות לשלושה פעמים.

**ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך וינכרו משנאיך מפניך.** (י', ל"ה). ופירש רש"י, וינכרו משנאיך, אלו הרודפין שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל, שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד. וצריך ביאור מה השייכות של תפילה זו כנגד שונאי ישראל, בעת נסוע הארון.

למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל. (ט', ו'). הנה בשאלת הטמאים 'למה נגרע', מלבד השאלה על עצם הקרבת קרבן פסח, נכלל גם עוד שתי שאלות שביקשו, שהקרבתם תהיה 'במועדו', ו'בתוך בני ישראל', וכמו שכתוב 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'.

והנה על עצם הקרבת הקרבן פסח, נענו בזה שנתחדש להם זמן של פסח שני, אבל על מה ששאלו למה נגרע שיהא זה 'במועדו' ו'שיהא 'בתוך בני ישראל', על זה לכאורה לא נענו, דהרי מקריבין בזמן אחר, ובנפרד מכל בני ישראל.

ויש לומר בזה דהנה על מה ששאלו שיהיה זה במועדו, יש לומר דהנה נתייחד יום י"ד אייר, שהוא יהיה זמן ההקרבה של פסח שני, והנה אמת דכן הוא הגזירת הכתוב, ד"ד אייר הוא זמן דפסח שני, ואין צריך ליתן טעמים בזה, אמנם נראה דיש לומר בזה, עפ"ד הגמ' בסנהדרין דף י"ב ע"ב, גבי חוקיה מלך יהודה, שעובר ניסן בניסן, דמסקינן בגמ' שהיה ביום שלושים של אדר, ואמר שמואל דאין מעברין הואיל וראוי לקבעו ניסן, ומבואר דמשום שראוי ההודש להיות ניסן, הוא חשוב בניסן, שלא לעבר את השנה.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו הטעם דדוקא יום י"ד באייר נקבע לזמן הקרבת קרבן פסח שני, דהואיל וראוי לקובעו ניסן, שהרי אם יעברו כ"ד את השנה, יהא נעשה הודש להודש ניסן, נמצא דאייר ראוי לקובעו ניסן, ועל כן יש לומר דמישך שייך לניסן, וחשיב יום י"ד שלו, כיום י"ד בניסן, ולכן קבעה תורה יום זה למועד להקרבת קרבן פסח שני.

ולפי זה יש לומר דמהאי טעמא גם השיב 'במועדו', דכיון דמה שנקבע יום זה שיהיו מקריבין בו הוא משום דהודש זה מישך שייך לניסן, א"כ ע"ז נחשב שהוא מקריב כ"ד ניסן, וא"כ השיב שמקריב 'במועדו', ונמצא דנענו הטמאים במשאלתם להקריב קרבן ה' 'במועדו', דעיקר הזמן של קרבן פסח הוא כ"ד ניסן, וי"ד אייר יש לו בחינה שהוא חשוב י"ד ניסן.

ועל שאלתם השניה ששאלו שיהיה זה 'בתוך בני ישראל', נראה לומר עפ"י מה דאיתא בגמ' בפסחים דף פ' ע"א, ונפסק ברמב"ם פ"ז מהל' קרבן פסח ה"ד, מימרא דרב, דאם רוב ישראל לא הקריבו את הפסח בראשון, וכגון שהיו רוב הקהל זכים, וטומאת זיבה לא הותרה בציבור, אין היהידים מביאין בפסח שני, וז"ל הרמב"ם שם 'שאין היהידים עושין את השני, אלא בזמן שעשו רוב הקהל את הראשון'.

אשר לפי זה נמצא, שכל דין הקרבת פסח שני, הוא רק אם רוב

ונראה לכאור, עפ"י דברי הגמ' בר"ה דף ג' ע"א, על הפסוק בפרשת חוקת, זיישמע הכנעני מלך ערד, מה שמועה שמע, שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד, וכסבור ניתנה רשות להלחם בישראל, ומבואר שבעת סילוק הענן, סבורים שונאי ישראל שאפשר להלחם בישראל.

ולפי זה יש לומר, שהנה בעת נסוע הארון, היה עמוד הענן מתקפל, וכמו שכתב רש"י לעיל בפ"ט פסוק י"ה, שכיון שהיו ישראל נוסעין, היה עמוד הענן מתקפל, ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, והוא ענין נשגב, ועיין בזה בדברי הגר"א, מעתה יש לומר דכשם שבעת שנסתלקו ענני הכבוד במיתת אהרן, סבר הכנעני מלך ערד שנתנה רשות להלחם בישראל, כן יסברו שונאי ישראל בעת נסוע הארון, שגם אז הענן מתקפל, לכן התפלל משה בעת נסוע הארון, שיפוצו אויבך וינוסו משנאיך.

**והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה. (י"ב, ג.)**  
וצריך ביאור למה נכתב ענין זה שהוא עניו עניו מאוד מכל האדם כאן. וברמב"ן כתב שהוא להגיד כי ה' קנא לו בעבור ענותנותו כי הוא לא יענה על ריב לעולם, ור"א מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שום אדם ולא יתנאה במעלתו כלל אף כי על אחי והם הומאים שמדברים עליו הינם.

וברמב"ם סוף הלכות טומאת צרעת כתב ז"ל והוא לא היה מקפיד על כל אלו הדברים שנאמר והאיש משה עניו מאוד. ומשמע דהוה הטעם שנכתב דבר זה כאן, לומר שמשה לא היה מקפיד על זה. ונראה לומר בזה בעוד אופן, שהנה רבנו חיים מוואלווין כתב ברוח חיים (ריש פרק א' דאבות), דהטעם דאצל משה הייתה שכינה

מדברת מתוך גרונו, מפני שנזדכך אצלו הגוף כל כך, עד שלא היה חוצץ ומפסיק כלל הארת הנשמה כשהיה בעולם העליון לכשהיה בגוף, וזה היה מפני רוב שפלותו וענותו, שחשב עצמו כאלו הגוף אינו, ואמר ונחנו מה, ולכן אמר השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, מהמת שלא היה הגוף מסך מבדיל, הייתה שכינה מדברת מתוך גרונו ממש. והוסף שם ברוח חיים עוד, דמה שאהרן ומרים דברו במשה, הוא מפני שחשבו שאצלם גם כן נזדכך החומר כמו במשה, ולכן אמרו הרק אך במשה דבר, כלומר לא בו בלבדו השכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, הלא גם בנו דבר, חשבו שגם נבואתם במדרגה כזו, והשיב להם הקדוש ב"ה אם יהיה נביאכם ה' וכו', לכן אמר להם כאן, שאל ידמו שהנבואה שלהם במעלה גבוהה כל כך כמו של משה וכו', וכל זה זכה מחמת רוב ענוה שהיה בו שהיה הגוף נחשב אצל כדבר מה.

הנה מבואר מדבריו דהטעם דדברו אהרן ומרים במשה, הוא מפני שחשבו שנבואתם היא במדרגה ובמעלה גבוהה כל כך כמו של משה, אבל האמת שאינו כן, והטעם דרק אצל משה הייתה הנבואה במדרגה ובמעלה גבוהה של שכינה מדברת מתוך גרונו בו ממש, משום רוב ענוה שהיה בו.

אשר לפי זה מבואר היטב למה הזכיר הכתוב כאן את ענין ענותנותו של משה, דהתשובה שהשיב הקב"ה לאהרן ומרים היא שנבואתם אינה באותה מעלה גבוהה כמו של משה, והטעם שרק משה זכה לנבואה במדרגה ובמעלה זו של שכינה מדברת מתוך גרונו, שלא זכו נביאים אחרים, הוא מפני רוב ענותנותו, לכן הזכיר הכתוב את ענין ענותנותו של משה, שבוה מקדים את הטעם למה משה רבנו זכה לנבואה במדרגה זו, ולכן הוא חלוק מאהרן ומרים.

### בשביל התורה וישראל שנקראו ראשית

דברים שנאמרו בכנס חיווק להבורת 'מקבלי עול תורה' בראשות הגאון הגדול רבי בונים שרייבר שליט"א

בבית מרן רה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א - סיון תשפ"ב

אין צורך לדבר אודות גודל הענין שעושים להרבות תלמוד תורה בכמות ובאיכות, לימוד התורה הוא התכלית, הוא התכלית של בריאת העולם, והוא התכלית של כל העולמות כולם, ואלו החיים האמיתיים והנצחיים. שלמה המלך בקהלת אומר 'הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל', שאין שום ממשות ושום ערך ושום יתרון בשום דבר מענייני העולם, רש"י מביא את דברי חז"ל שבכתוב הזה שלמה המלך קורא תגר על בריאת העולם, כי מאחר שאין שום יתרון בעולם, והכל הבל, אם כן למה נברא כלל. אכן התשובה לזה נמצאת מיד בתיבה הראשונה של התורה, מיד עם תחילת מעשה בראשית, כבר בהתחלה כתובה התשובה לזה, רש"י בתחילת התורה מביא את דברי חז"ל 'בראשית', בשביל התורה שנקראת ראשית, שנאמר ה' קנני ראשית דרכו, ובשביל ישראל שנקראו ראשית, שנאמר קודש ישראל לה' ראשית תבואתו, שלא נברא העולם אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה, ויש לבאר שבוה מונח התשובה לקריאת התגר של שלמה המלך, שאכן באמת כדברי שלמה המלך שאין בבריאת העולם תכלית בפני עצמה, רק שיש לה תכלית בשביל התורה וישראל, ומיד עם תחילת בריאת העולם מקדימה התורה ומבארת שמצד עצמו אין לעולם שום יתרון, כולו הבל הבלים, וכל תכליתו וכל מטרת בריאתו הוא רק בשביל ישראל שיעסקו בתורה. וזה נכלל בדרשת חז"ל שדרשו מפסוק זה גופא 'תחת השמש אין יתרון', אבל למעלה מן השמש יש יתרון, וכל תכלית בריאת העולם הוא בשביל לשמש את התורה שהיא למעלה מן השמש, וקריאת התגר היא על בריאת העולם לתכלית בפני עצמה. כל המתעסקים בחבורה הזו שבאים להגביר את כח התורה, שילמדו יותר בחשק, להקים מסגרות להגדיל זמן הלימוד, כולם עוסקים בתכלית האמיתית, ומובטחים הם בברכות התורה וברוך אשר יקים את דברי התורה, הפץ ה' בידם יצלה להגדיל תורה ולהאדירה.

השיעור נדפס לזכר ולעילוי נשמת אבינו מורנו עשרת ראשנו הרב החסיד המפו' יקר יקרים בבית ישראל

רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל

ענף עץ אבות תפארת אבותיו הצדיקים הקדושים זצוק"ל

הונצח ע"י בניו וחתניו שליט"א

## מצוה קנד

### לשבות בשבת

#### שנאמר וביום השביעי תשבות

על מנת שיהיו השבת והיו"ט ימי שבייתה ומנוחה. ומתחילה היה נראה שהוא טעם אחר ממש"כ רש"י והרמב"ם, אולם מתוך אחד הטעמים שנתן הרמב"ם לאיסור מוקצה, נראה כדברי הרמב"ן. דכתב הרמב"ם (פכ"ד מהלכות מוקצה ה"ב): "אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה, אמרו ומה אם הזהירו נביאים וציוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול... קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפיינה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן, שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו, ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח". וטעם נוסף כתב הרמב"ם (ה"ג): "ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות... שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה, ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שבייתה הניכרת, לפיכך שבייתה מדברים אלו היא שבייתה השוה בכל אדם".

נמצא דלהרמב"ם מצות 'שבייתה' מתקיימת בשני אופנים - שלא להיות עסוק במלאכה במשך כל יום השבת, ושלא לעשות דברים שאינם מלאכה גמורה אבל הם דומים למלאכה. ועדיין טעון ביאור אם מלאכות אלו אסורות מדאורייתא מצד עשה דשבייתה או שאיסורן מדרבנן כנזכר בגמ' בכל מקום דשבותין ומוקצה דרבנן.

#### גדרי המלאכות שנאסרו מדאורייתא ומדרבנן

הריטב"א (ר"ה לב): הביא את דברי הרמב"ן דאיכא לשבות דרבנן עיקר מן התורה, דמדאורייתא אסור שתהיה השבת כחול לענין עשיית מלאכה כל היום. וסברא היא, דאינו בדין שאסרה תורה הוצאה כגרוגרת והתירה העמל הגדול הזה דא"כ אין זה יום מנוחה. והעמיד את גדרי האיסור מדאורייתא שהוא על דרך כלל שאין האדם במנוחה, אך כאשר באופן כללי האדם נמצא במנוחה וניכר שהוא מנוחה ושבייתה לא אסרה תורה מלאכות אלו בדרך פרט, ורבנן גדרו ואסרו גם עשיית מלאכות פרטיות. ומסיים "וזו מרגליות שבידינו מרבינו הרמב"ן מפי מורינו ז"ל".

#### עובדין דחול

גדולה זו מבואר בריטב"א (שם) שהקשה אמאי לא אסרו חכמים תקיעת שופר בראש השנה משום שבות, כדרך שאסרו השמעת קול בכלי בשבת ויו"ט. ומיישב הריטב"א (בא' מן התירושים) דלא אסרו חכמים תקיעת שופר היות ואין מעשה איסור בהשמעת קול אלא קול בעלמא. ואין דבריו מבוארים דמאי שנא השמעת קול דמצוה משאר השמעת קול שאסרו חכמים, ואי אמר' דהיכא שלא עשה מעשה לא אסרו חכמים, אין מקום לאסור כלל. ויש להשלים ולפרש את דבריו, מתוך מש"כ הר"ן (על ה"ף ריש שבת) דהא דאסרו חכמים רדיית הפת ותקיעת שופר לאו משום שבות, אלא עובדין דחול בעלמא, ולכך כיון דליכא איסורא ואיכא צורך היום שרו. ואהכי לא אסרו חכמים תקיעת שופר דבוודאי יש בה צורך היום שהרי הוא יום תרועה. ועל דרך זו יש לפרש דכוונת מצות שבייתה בכללות היא לעשות את היום ליום שבייתה ומנוחה ולייחד אותו לכך וזהו איסור כללי לשבות ממלאכה.

נצטוינו במצות עשה לשבות בשבת שנאמר "וביום השביעי תשבות" (שמות כג יב) ועוד נאמר "בחריש ובקציר תשבות" (שם לד כא). ומלבד העשה נצטוינו במצות לא תעשה שנאמר "לא תעשה כל מלאכה" (שם כ י) ובה נכללו איסורי ל"ט מלאכות. ובפשטות מצות העשה של השבייתה מתייחסת לאותן מלאכות שנאסרו במצות לא תעשה.

כמו כן נצטוינו במצות עשה לשבות ממלאכה ביום טוב, וכן למד רב אשי בכמה מקומות בגמ' (שבת כד: פסחים פד). דעשה דשריפת קדשים אינו דוחה יו"ט, דביו"ט איכא עשה ד'שבתון' (ויקרא כג כד) ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. ומתחילה היה נראה דה"נ בשבת, איכא עשה ולא תעשה על השבייתה, אבל מדברי הראשונים עולה דמצות שבייתה בשבת אינה רק איסור מלאכה, וכמו שיבואר.

#### מצות שבייתה כוללת איסורים דרבנן

הרמב"ם (פכ"א מהל' שבת ה"א) כתב את איסורי השבותין דרבנן שהותקנו בשבת וז"ל - "נאמר בתורה 'תשבות', אפילו מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות מהן, ודברים הרבה הן שאסרו חכמים משום שבות, מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכה, ומהן דברים אסורים גזירה שמא יבוא מהן איסור סקילה וכו'". והיינו דבשבת מלבד איסורים שהם גזירה שנאסרו ע"מ שלא יבואו לעבור על איסור תורה כבשאר מצוות התורה, אסרו חכמים דברים הדומים למלאכה וקבעו שהם בכלל איסור שבייתה שנאמר בתורה.

וכעין זה פירש רש"י ביומא (עד). לענין חמישה עינויים של יוה"כ, דכשם דאמר' גבי שבת דאיכא כמה מלאכות שאינן מלאכות גמורות דלא היו במשכן, ואסמכו רבנן לאסרם מדכתיב 'שבתון', ה"נ לענין עינוי של יוה"כ דכתיב ביה 'שבתון הוא לכם ועיניתם' קאתי שבתון להוסיף על עינוי אכילה ושתייה ולאסור שאר עינויים כגון רחיצה וסיכה נעילת הסנדל ותשימיש המיטה.

ולא נתבאר בדבריהם אם כשתקנו חכמים לאסור מלאכות אלו, נאסרו מלאכות הללו מדאורייתא או שהם איסורים דרבנן.

#### טעם ותכלית השבייתה - 'למען ינוח'

הרמב"ן (ויקרא כג כד) מפרש את ה'שבתון' שנאמר בכתוב גבי שבת ויו"ט. וכתב דלענין איסור דאורייתא של מלאכות שבת נאמר הלאו - "לא תעשה כל מלאכה", ומלבד הלאו נצטוינו בעשה של "שבתון". ומפרש את תכלית המצוה וז"ל - "שנצטוינו מן התורה להיות לנו מנוחה ביו"ט אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום... ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשולחנים על שולחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיוצא בהן. והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה, שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבייתה ומנוחה לא יום טורח". והביא מהמכילתא ראיות לדבריו, דמצות השבייתה באה לאסור את מלאכות השבותין דרבנן,

וממילא כל מלאכה שהיא עובדין דחול היא סתירה לשבתה, ובמקום שאין סתירה לשבתה לא אסרה תורה, אלא חכמים הוסיפו וגזרו גם את עצם המלאכה הגם שנעשית לבד ואין עצם עשייתה מונע וסותר ליום מנוחה ושבתה.

אמנם אין בידינו הגדרה מדויקת על פרטי ההלכות וגדרי המלאכות שנאסרו מדאו' ואלו מלאכות שנאסרו מדרבנן, ואין ידוע כמה מלאכות יעשה האדם להחשיבם ככללים שעל ידם נעשית השבת כחול ואינה יום שבתה ומנוחה, ואלו מלאכות הן פרטים ונאסרו רק מדרבנן. ונפק"מ לכמה הלכות אם אסורות מדאורייתא או מדרבנן.

#### **אם מצות שבתה היא מצות עשה או איסור עשה**

יש לדון במצוה זו, אם היא מצות עשה או איסור עשה. דהיינו האם המצוה היא עצם השבתה בפועל, ונעשית ע"י מניעת עשיית המלאכות, או שמא נאמר רק איסור מלאכות בלשון עשה וזהו איסור עשה.

נחלקו הראשונים אם הנשים מצוות בשבתון דיו"ט או לא. ובחינוך (מצוה שכא) כתב דהגם שהשבתה ביו"ט היא מצות עשה שהזמן גרמא, מ"מ נשים מחויבות בה מאחר והם מצוות בלאו על מלאכה ביו"ט, וכל עשה שיש בו איסור לאו נשים חייבות בו. והנה אי נימא דהעשה מחייב שבתון במניעת המלאכות, א"ש דברי החינוך, דתליא העשה בלאו. אך אי אמרי' דהעשה דשבתון מחייב לעשות את השבת ליום שבתה ומנוחה, ולהימנע משאר מלאכות שאינן בכלל האיסור, אין דברי החינוך מובנים, דמה שייך העשה דשבתון ללאו של מלאכות.

מאידך, כתבו התוס' בקידושין (פד.) רצו לומר דנשים שאינן חייבות בעשה דשבתון דיו"ט מאחר והיא מצות עשה שהזמן גרמא, יוכלו לשרוף קדשים ביו"ט, דאינן אסורות אלא בלאו ויבוא עשה דשריפת קדשים וידחה את הלאו דשבתת יו"ט. ודחו ואמרו דכיון דעשה דשבתון יש עימו לאו, אף הלאו אלים ולא מצינן למימר דיבוא עשה וידחה את הלאו. וחזינן דפשיטא להתוס' דנשים אינן מצוות בשבתון דיו"ט, וס"ל דהשבתון הוא מצות עשה ולא איסור עשה, דבאיסור עשה הנשים מצוות אף כשהזמן גרמא.

ובדברי התוס' יש לעיין, דאי ס"ל שנשים פטורות לגמרי מעשה דשבתון ביו"ט, נמצא שהותרו להן עשיית מלאכות דרבנן שנאסרו מצד ביטול השבתה, כגון עובדין דחול ומוקצה, ולא יתכן לומר כן. והיה מקום לומר דשבת שאני מיו"ט דנשים הושוו לכל עניני שבת כדאמרי' בגמ' "כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה" (ברכות כ:), ומחויבות בקידוש היום ומה"ט כתב הר"ן (שבת מד. מדפי ה"ף) דמחויבות בג' סעודות. ובמנחת חינוך (מצוה פה) נסתפק באמת אי נשים חייבות בעשה דשבתון דשבת. ואף אי נימא דשבת חייבות, יקשה לשיטת התוס' היאך יתכן שביו"ט הותרו הנשים בכל המלאכות דרבנן אחר שאינן בכלל עשה דשבתון.

#### **השבתה היא תכלית וכלל כל איסורי שבת ויו"ט**

והנראה, דבוודאי נשים מצוות בשבתה, ואין כוונת התוס' לפוטרו לגמרי מעשה דשבתון אלא דענין השבתון שונה. די"ל דאין כוונת הראשונים שכתבו דכל השבותין ועובדין דחול בכלל העשה דשבתון, לומר דאיכא מצוה בפני עצמה של שבתה בנוסף לאיסורי ל"ט מלאכות. אלא כוונתם דכלל כל האיסורין ומלאכות שבת, הוא הצורך והחובה לשבות בשבת והיא מצות השבתה שיש בה ב' דרגות.

דמכוחה מחויבים לשבות מל"ט מלאכות שאיסורן מדאורייתא וחייבים עליהם כרת וסקילה או מלקות, ומלבד זאת יש מלאכות קלות האסורות מכוח חובת השבתה שאין חייבים עליהן מדאורייתא. וראיה פשוטה לזה מדקרו לכל האיסורין של שבת בלשון חכמים "שבות", דכולן מכוח מצות השבתה קאתו, וכך נקראת המצוה שבת ע"ש השבתה.

וממילא נשים המצוות בלאו של איסור מלאכה ביו"ט, בוודאי שייכות בעשה ד'שבתון', דכל עניינו של הלאו להעמיד את חובת השבתה, ומי שמחויב בלאו בע"כ שמצווה בעשה והנשים בכלל. ומה שכתבו התוס' דנשים אינן בכלל העשה דשבתון דיו"ט, יש ללמוד מהא דאביי ורבא הביאו טעמים להא דאין שורפין קדשים ביו"ט ולא אמרו כרב אשי דעשה דשריפת קדשים אינו דוחה לא תעשה ועשה דיו"ט. דבוודאי לא פליגי ארב אשי דאיכא עשה דשבתון ביו"ט אלא ס"ל דכיון דאיסור מלאכה והשבתה הם דין אחד, וע"י ביטול ממלאכה מתקיימת ממילא השבתה, לכך אינם כשאר עשה ולא תעשה בכל מקום שהם ב' מצוות נפרדות שאין עשה דוחה אותם. ובפרט אי אמרי' דהעשה הוא איסור עשה שבא לאסור את המלאכה במצות עשה, ודאי דאינו מצטרף ללאו לומר דאין עשה דוחה אותם.

הרשב"א (כתובות מ.) מחדש דכללא דעשה דוחה לא תעשה שייך גם באיסור עשה, דעשה דוחה איסור עשה. וא"כ אי נימא דשבתון הוא איסור עשה, יקשה לשיטת רב אשי מפני מה אין עשה דשחיטת קדשים דוחה איסור עשה דשבתון. ואפשר לומר דבהא גופא פליגי רב אשי ואביי ורבא, דרב אשי סבר דשבתון היא מצות עשה ואביי ורבא אמרו דהוא איסור עשה הנדחה מפני עשה.

ודאיתנן להכי נראה לומר דגדר המצוה לשבות שיש בה מצוה וגם איסור, דהיינו שהיא מצות עשה להיות במצב של מנוחה ושבתה, והאופן והדרך לקיימה הוא ע"י ההימנעות ממלאכות. ובמצוה כזאת פליגי רב אשי ואביי ורבא אם היא נדחית מפני מצות עשה או לא, דרב אשי סבר שאינה אלא עשה ואביי ורבא סברו דהיא מצוה אלימתא שיש בה מצות עשה ומצות לא תעשה. וע"ז כתבו בתוס' דנשים אינן מחויבות במצות עשה שבה, דהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ומאידך ודאי שאסורות במלאכות מצד האיסור עשה שבמצוה.

#### **מחמר בשבת**

יש להוסיף דנחלקו התוס' ורבינו יונה (יבמות ו.) אי המחמר אסור מצד איסור שבתה, דלהתוס' הוא חלק ממצות שבתה והרשב"א הביא מרבינו יונה דס"ל דבמחמר ליכא עשה דמסתמא העשה 'תשבות' קאי רק על אבות מלאכות. ונראה דלא פליגי רבינו יונה על הגדרת רש"י הרמב"ם והרמב"ן במצות השבתה, אלא ס"ל דמחמר אינה אפילו כעין מלאכה, אלא היא הליכה בעלמא וכמו יציאה מחוץ לתחום שהוא איסור אחר לגמרי, אך כל מלאכה אחרת היא כעין מלאכה האסורה בשבת.

**נמצא** - מצות שבתון מדאורייתא היא להיות במצב של ביתה ומנוחה ויהיה ניכר על האדם שהוא בשבתה ולא כיום חול. מדרבנן הוסיפו שכל מלאכה הדומה למלאכה גמורה אסורה באופן פרטי. והיא מצות עשה המתקיימת ע"י הימנעות מלאכה ועל כן יש בכללה גם איסור עשה.

# ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א  
שנאמר בשיה"ק

## מאוד מאוד הוי שפל רוח

(ת) ש"ראוי לגדעו כאשירה, ואין עפרו ננער, והשכינה מיללת עליו, ואמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם.  
והדבר צריך הסבר מה רע כל כך בגטות הרוח עד שאין עפרו ננער וכאילו עובד עבודה זרה, והרי בסך הכל מדובר באדם שמכיר את ערך מעלותיו והוא רואה שבאמת הן לא קיימות באלו שטביבו, ומדוע אין הצדק עמו להרגיש חשוב יותר מכל אותם שלא הצטיינו במעלות שהוא הצטיין.  
כיוצא בזה יש להקשות על מעלתו של אדון הנביאים משה רבינו ע"ה שעליו נאמר בסוף פרשת בהעלותך (במדבר י"ב, ג) 'האיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', הוי אומר שלא היה שפל אנשים יותר ממנו, והדבר תמוה כיצד תתכן מציאות כזו, וכי משה לא ידע מה נאמר עליו מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו בדברים שנמסרו על ידו, כמו שהפליגה התורה בארוכה באותה פרשה עצמה ש'לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא', וכן עוד כהנה וכהנה שתמונת ה' יביט וכו', הרי ודאי שידע זאת משה, ועם כל זה לא מצא טיבה להתגאות בעצמו יתר על כל בני דורו.  
ואכן זוהי דרך התורה שמצינו אצל גדולי ישראל בכל דור ודור, שידעו את גדול שיעור מעלתם ועם כל זאת הכפיפו את עצמם בנמיכות רוח, וידעו על מן הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שהיה שפל בעיניו כעפרא דארעא ממש ושם את עצמו כאסקופא הנדרסת, ועם כל זה ידע לעמוד על שלו ולהכיר בתורת עצמו, וכאותו מעשה ידוע שבו העיד הרעק"א והתרה באנשים היוצאים נגדו שהם פוגעים בכבוד תורתו, וכיון שאין בדורו אחר כמותו אין להם מחילה (עין אגרות רע"א...).

ג. 'דעו כי ה' הוא האלוקים הוא עשנו ולא אנתנו'.

אמנם הביאור בכל זה ברור וכפי שלמדנו מרבותינו, ש'ענוה' אין פיחושה לעצום את העיניים ולא להכיר במעלות שזכינו להם כל אחד ואחד כפום דרגה דיליה, אלא להבין שאין לנו שום מעלה מצד עצמנו, והכל הוא רק מתנה מאת השי"ת שנתן לנו את כל אשר לנו.  
כל מה שהאדם מרגיש את עצמו כישות בפני עצמה וכאילו יש לו משהו משלו - זה רק משום שהוא לא חי את האמונה הפשוטה שאין לו שום מציאות מצד עצמה, וכולו רק יציר כפיו של בורא עולמים שמחיה אותו מחדש כל רגע ורגע, ואין דבר ולו הקטן ביותר שלא מגיע מכוחו.  
גם אם יש באדם מעלות עצומות ונשגבות, ואפילו אם יזכה לדרגות העליונות ביותר שקיימות על אדמות, לא תתכן שום מציאות שזה יהיה עבורו טיבה להרגיש חשוב יותר מאשר אחרים, שכן כל המעלות שיש לו אינן אלא פקדון - ואיך שייך להתגאות בדברים שאין לו זכות בהן.  
'ענוה' במובן מסויים היא 'אמונה חושית', כי ככל שהאדם יחיה וירגיש יותר ויותר את מציאות ה' ויכיר עד כמה הוא 'עבד' ותו לא מידי, אז תכנס בו ההבנה הפשוטה דעבד לית ליה מגרמיה כלום, והוא בסך הכל יציר נוצר שצריך לשמש את קונו בדברים שנתן לו, בלי שתהיה לו שום מציאות מצד עצמה מלבד האדון.  
ומאיך גיטא, אדם שמרגיש יכולת להתגאות על אחרים הוא אדם שגובל חלילה בכפירה, ועליו יש לומר 'רשע מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך?', והיינו כיון דלא שייך למיתני ענוה בשעה שיש לאדם מציאות של 'אנא', שכן בלי שהאדם ירגיש את ה'אני' שבתוכו לא תהיה לו אפשרות להתגאות, ואם הוא בכל זאת מתגאה, על כרחך שהוא רואה את עצמו כישות נפרדת והוא משייך את כוחותיו לעצמו, והרי זה ממש כעין עובד עבודה זרה וכאילו בנה במה.  
ומשום כך הפליג חז"ל כל כך בחומרתה של גטות הרוח וכתבו עליה את הדברים השייכים על המינים והאפיקורסים, משום שאכן אומר הקב"ה 'אין אני והוא יכולים לדור בעולם', היאך שייכת מציאות של עבד שמהלך בקומה זקופה כאילו העולם שייך לו וכופר במציאות של אדונו שברא אותו, מתוך שהוא דוחק את רגלי השכינה וחושב שאין משהו מעליו.  
ורבינו חיים מוואלוז'ין ביאר (רוח חיים ריש אבות) דמשום האי טעמא אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה, כדאמרינן במסכת תענית (ז), משום שהמציאות של ה'אני' סותרת את המציאות של תורת ה', שהרי האדם קיים לכשעצמו ויש כאן מסך חוצץ המפריד בינו לבין התורה, אך שהאדם יבטל יותר מהעצמו את האני שבתוכו אז יוכל להתדבק יחד עם מה שלומד

פרק ד' משנה ד'. רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקוות אנוש רימה.

א. 'לאן אתה הולך, למקום עפר רימה ותולעה'.

בראשית דברינו יש לבאר את לשון המשנה 'שתקוות אנוש רימה', מדוע השתמש התנא דוקא במילת 'רימה' בשביל לבאר מהי תקוות אנוש ומה תהיה אחריתו.

אכן יעויין בגמ' בתמורה (לא) דאמרינן דמלא תרוד רימה הוא השיעור המטמא באדם (דהיינו כגודל כי יד, או הכף לבדה או האצבעות לבדן), ואיכא מ"ד התם שאפילו מחיים מטמא, משום דכתיב (איוב כ"ה, ו) 'כי אנוש רימה וכן אדם תולעה', ומבאר שהשיעור שמגדיר את האדם בשם 'אדם' בכדי לטמא הוא מלוא תרוד הרימה שיוצאת ממנו.

ולכא' הביאור בזה הוא משום שכל מה שנתר מן האדם לאחר מיתתו זהו רק אותו תרוד של רימה, וכל ה'אדם' שבו מתבטא רק בשיעור אותה רימה, וכפי המבואר בדברי הירושלמי במסכתא נזיר (פ"ז ה"ב), דמקשינן התם מאי דכתיב על אדם הראשון (בראשית ו', ג) 'והיו ימיו מאה ועשרים שנה', והרי שנותיו היו במנין קרוב לאלף, ומבאר הירושלמי שהכוונה היא על ימיו של האדם לאחר מיתתו, שכאשר עוברת מאה ועשרים שנים לא נשאר ממנו אלא מלוא התרוד רקב.

ועיין שם בדברי הירושלמי שכן הוא לענין כל אדם ואדם עלי אדמות, לא נותר מהגוף מאומה מלבד אותו מלוא תרוד, וזהו כל ה'אדם' שקיים לאחר מילוי שנותיו מאה ועשרים שנה. והם המה דברי הגמ' בתמורה, ששיעור הרימה שמטמאת היא גם כן כמלוא תרוד, כיון שזהו שיעור האדם כפי המוכח מסיפא דדברי ימיו.

אשר על כן מלמדת אותנו משנתנו, שהדרך להיות 'מאד מאד שפל רוח' היא על ידי ההתבוננות בתקות אנוש שאינה אלא 'רימה', כי כל מה שנתר מהאדם בסופו של דבר ומכל כוחו וגבורתו הוא רק אותו שיעור, וכפי השדה כן יציץ בלי שישאר ממנו עוד מאומה, כי רוח עברה בו ואינו ולא יכירנו עוד מקומו.

ועיין בדברי הרמב"ם בפירוש המשנה שכתב שבכל המידות האדם צריך להעמיד את עצמו בדרך הממוצעת, דהיינו שאם לבבו פונה מדרך הטוב עליו להרגיל את עצמו בקצה השני עד שיעמוד במידה האמצעית שלא תיטה על ימין או על שמאל.

אבל במידת הגאווה הפליגה המשנה וכתבה 'מאד מאד הוי שפל רוח' - כלומר שאין לנטות אפילו לשיעור האמצע, וצריכים תמיד לעמוד בקצה השני של הגאווה, "כי לגודל חטונך זאת המידה אצל החסידים, וידיעתם בניוקה, רחוקו ממנה עד הקצה האחרון, ונטו אל שפלות הרוח לגמרי, כדי שלא ישאיתו בנפש זכר לגאווה בשום פנים".

ומביאים משמיה דרבינו הגר"א, שמה שאמרה הגמרא (טוטה ה) שתלמיד חכם צריך שתהא בו גאווה שמינית שבשמינית, הכוונה היא לפסוק השמיני שבפרשה השמינית שבתורה, והוא הכתוב בפרשת וישלח 'קטונתי מכל החסידים ומכל האמת'...

ב. מדוע לא יתגאה לב האדם.

אמנם עדיין יש להבין את משמעות הענין אליבא דעובדא, מדוע סופו של האדם אמור לגרום לו להיות שפל רוח ולא להתהדר במעלותיו, עד שיטה לקצה השני ויהיה שפל 'מאד מאד', הרי סוף סוף כעת הוא רואה את עצמו כאדם בר מעלה ומדוע אסור לו להתנשא על אחרים שאין להם את אותן המעלות.

ואף אם תאמר שימי שנותינו בהם מועטים כי גז חש ונעופה, בכל זאת על מה ולמה אמורה לשנות העובדה שסופו יהיה רימה כדי להמליך את חבירו עלי, הרי גם תביר עתיד להיות רימה בדיק כמוהו, ואולי לו תהיה אף רימה יותר גדולה...

וכעין אותה תמיהה יש להעיר על כל דברי חז"ל בהרבה מקומות שהפליגו בחומרות נוראות על מידת הגאווה, וכתבו אודותיה את הדברים הקיצוניים ביותר שלא מצינו דוגמתם בשום מקום אחר, כגון מאמרם במסכת טוטה (ד): "כל אדם שיש בו גטות הרוח כאילו עובד עבודה זרה, ויש אומרים כאילו בא על העריות כולו, ויש אומרים כאילו בנה במה", וכן מה שאמרו שם באותו פרק





# מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות  
 כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'  
 שנאמרו במקהלות על ידי  
 הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א  
 ראש ישיבת "כף החיים"

לדורות והארות  
 ולהצטרפות לרשימת התפוצה  
 במייל:  
 8542164@gmeil.com

## פרשת בהעלותך

זכות על ידי זכאי, למה לא לתת את זה למשה רבינו? או משה רבינו בחי'  
 היצירה האנושית, שזכה וזיכה, חסרות לו זכויות? מדוע דווקא אתם אלו שהיו  
 טמאים לנפש אדם זכו בזו?

אמנם באמת יש לנו להבין, כי אותם האנשים שנשאו את ארונו של יוסף,  
 עשו מצוה גדולה, מצוה של מסירות נפש. מדוע? – שהרי בגלל שהם נטמאים  
 למת הם לא יוכלו לעשות את הפסח. בשעה שכולם יושבים ואוכלים ושמים  
 ואומרים הלל, וכמו שהזכרנו הלא היה זה הפסח הראשון, שנה בלבד אחרי  
 שיצאו ממצרים, ומי יודע איזו שמחה בטוהרה היתה אז לישראל, בשעה הזו  
 הם צריכים להיות לבד מחמת הטומאה, רחוקים מאת המשפחה. לכאורה הם  
 גם מפסידים את האמונה הזו שמשיריש הפסח בקרבן של האדם שהרי לכן  
 התורה חוזרת ומוהירה על זכרון יציאת מצרים יותר מחמישים פעם, מפני שזה  
 היסוד של האמונה, ופסח הוא השיא של כל המצוות כולם. והם, אלו שהלכו  
 לטפל במתים ולהיות מוחלברא קדישא, לכאורה מפסידים לעצמם את כל זה.  
 זו היא הזכות הגדולה שהיתה בידם, שגלגלה להם את הזכות של נתינת פרשת  
 פסח שני. בגלל שהם התנדבו ברצונם הטוב להיות מנומלי חסד של אמת  
 ולקחת את ארונו של יוסף, ויתרו והקריבו את הכל לצורך זה, לכן זכו שהפרשה  
 והמצוה הזו של פסח שני התגלגלה ובאה על ידם. נכון שלמשה רבינו היו  
 זכויות כבירות, אבל הזכות הזו, להם לבדם היתה.

### למה נגרע - הערך והיקר לכל מצוה ומצוה

עוד יש לנו לעיין בטענה שהם אומרים. מה הם אומרים? הם מגיעים אל משה  
 רבינו, 'יקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא ויאמרו למה נגרע לבלתי  
 הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל.'

יש סוג של אנשים, שבשבילם כל מצוה זו סוג של בעיה שצריך להתמודד  
 איתה, ובשבילם תר"ג מצוות דאורייתא אלו הם תר"ג בעיות דאורייתא, והם  
 עסוקים תמיד במציאת פתרונות איך אפשר לפתור את הבעיה ולא להפסיד  
 בגלל המצוות שום דבר מהנאות העולם הזה. זה במצוות דאורייתא, כל שכן  
 במצוות דרבנן, חומרות וסייגים, שהם בכלל לא מסוגלים להם ואומרים שזה  
 קשה להם מידי. צריך לדעת שזו היא עצת הצר הצורך, ואדם שהולך בדרך  
 הזו מאבד את עולמו במו ידיו. מדוע? – מפני שהעולם הזה הוא רק הפרוודור  
 והעולם הבא הוא הטרקלין, וכדי להכנס לטרקלין צריכים לטרוח ולעמול, כי  
 רק מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (ועודו כב). על ידי קיום תר"ג מצוות  
 קונים חלק ונתלה לעולם הבא, והמצוות הם הם כרטיס הכניסה שאתו אנחנו  
 יכולים להכנס לעולם הבא.

לכן מוטל עלינו שלא למאוס בקיום המצוות, אלא להיפך, אנחנו צריכים  
 לבקש, לשאוף ולרצות לקיים יותר ויותר מצוות. זהו היא הזעקה שזעקו  
 האנשים האלו שבאו לפני משה: למה נגרע. למה נפסיד מצוה יקרה אחת,  
 ונפסיד את החלק שלנו לעולם הבא בעבורה.

ולכאורה, למה שאלו למה נגרע, והרי שורת הדין היא שהם פטורים ממצות  
 הפסח, שהרי כלל גדול בידינו ש'העוסק במצוה פטור מן המצוה, וזהו גופא  
 המקור לכלל הזה, שהאנשים האלו שהיו עוסקים במצוה עם המת נפטרו  
 ממצות הפסח, כמו שדורשת הגמרא בסוכה (כה). ואם כן למה אמרו למה  
 נגרע? הלא הם היו עסוקים במצוה אחרת תמורתה ולכן היו פטורים מן הפסח?  
 אבל עינינו הרואות שהם הרגישו שזה חסר להם. הם באים וטוענים, נכון  
 שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואנחנו עכשיו טמאים ולא יכולים לעשות  
 את הפסח, אבל האם אי אפשר למצוא איזה דרך שבה נוכל גם אנחנו לקיים  
 את מצות הפסח החביבה? ובגלל השאיפה והבקשה שלהם זכו, ואכן על זה

### מגלגלין זכות על ידי זכאי

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בפרשת השבוע, פרשת בהעלותך.  
 בפרשה שלנו יש כמה וכמה ענינים. יש את ענין המסעות שבדרך כלל קוראים  
 אותם מהר ולא מעיינים בהם כדי הצורך, למרות שיש הרבה מה ללמוד מהם,  
 כמו שנראה בהמשך. יש גם את ענין טמאי המתים שיעשו פסח שני, ועוד.

וכך אומר הפסוק: וידבר ה' אל משה במדבר סיני בשנה השנית בצאתם לארץ  
 מצרים בחודש הראשון לאמר. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכו'.

כאן מדובר על מצות הפסח שעשו בני ישראל באותו הדור. בזמן ההוא, שנה  
 אחרי יציאת מצרים, זכרו עדיין כולם את השעבוד הנורא שהיה להם במצרים,  
 ועכשיו כשקבלו את המצוה הזו של 'בארבעה עשר יום לחודש הזה בין הערבים  
 תעשו אותו במועדו ככל חוקותיו וככל משפטיו תעשו אותו, אין ספק שעשו  
 את המצוה הזו בשמחה, מתוך ציפה לחגוג שנה לחירותם ולפדיון נפשם. ואכן  
 כך כתוב, וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח, ויעשו את הפסח... ככל  
 אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל. כלל ישראל לא הפילו צרור ארצה  
 וקיימו את מצות הפסח עם כל התנאים וכל הדקדוקים, כפי אשר צווה אותם ה'.

הרבה פעמים אם תבוא לאחד ותשאל אותו, 'איך עושים מצוה', הוא יגיד לך:  
 'סליחה, אבל אני לא מבין בכלל את השאלה. מה זאת אומרת איך עושים  
 מצוה? – פשוט עושים: לובשים את הציצית, מניחים את התפילין ומברכים  
 ברכת המזון. אבל זו טעות. לכל מצוה ומצוה יש הלכות איך לעשות אותה  
 ואיך לקיים אותה כהוגן, ויש בה הרבה פרטים חשובים שצריכים לעשות  
 אותם. יש את ענין הכוונה במצוה, את הזריזות למצוה, ואת השמחה במצוה.  
 כאן מעיד הפסוק שבני ישראל עשו את המצוה הזו 'ככל אשר צוה ה' את משה  
 כן עשו בני ישראל, קיימו ועשו את המצוה בדקדוק עד קצה האחרון.'

ממשיך הפסוק: והיה אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות  
 הפסח ביום ההוא. היו אנשים טמאים, ולא יכלו לעשות את הפסח בטומאה.  
 מי היו אנשים אלו ומדוע היו טמאים? – יש בדברי רבותינו כמה דעות. יש  
 אומרים שהיו אלו נושאי עצמותיו של יוסף, ויש אומרים שהיו אלו אותם  
 האנשים שהתעסקו בבני אהרן שהסתלקו בזמן שהקריבו את זרה. על כל פנים  
 בהיות והיו טמאים, לא יכלו לעשות את הקרבן. מה עשו? – ויקרבו לפני משה  
 ולפני אהרן ביום ההוא, ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם,  
 נטמאנו למת, כמו שהבאנו. למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך  
 בני ישראל. הם באים ומבקשים שגם הם יוכלו לעשות את הפסח.

נתבונן קצת בבקשה שלהם. ראשית, בהז"ל אמרו ראויה היתה פרשה זו להאמר  
 על ידי משה רבינו, הלא את כל המצוות שבתורה העביר משה רבינו אל בני  
 ישראל לבדו, אבל כאן נאמר 'ויאמרו האנשים ההמה אליו, כלומר, רק על ידם  
 ובזכותם התגלגל ובהם כל האמירה וכל הפרשה הזו של פסח שני. מדוע? – אמרו  
 רבותינו, ולמה זכו אלו שתאמר על ידיהם? – שמגלגלין זכות על ידי זכאי. יש  
 ענין שמי שכבר יש בידו זכויות הוא יקבל זכות נוספת, ובהיות והיה להם זכות,  
 שנשאו ארון יוסף או התעסקו בבני אהרן, זכו גם שתאמר פרשה זו על ידם.

ולכאורה צריך להבין את הענין. אמנם נכון שיש ענין לגלגל זכות על ידי זכאי,  
 אבל האם למשה רבינו לא היה זכויות? הלא כך אמר התנא (אבות ה, יח), 'משה  
 זכה וזיכה את הרבים. כשרוצים לשבח מישהו ולתת לו תואר נכבד, התואר  
 הכי חשוב והכי נעלה שיש בידינו הוא 'זכה וזיכה, וכן להיפך, התואר הגרוע  
 ביותר הוא 'חטא והחטיא. ולכן בספר חובת הלבבות (שער ידא השם) כותב  
 על אחד כזה שזוכה להיות בגדר כזה של 'זכה וזיכה' והוא מזכה את הרבים,  
 שהוא גדול יותר מהמלאכים ומפליג הרבה במעלתו. ואם כן, כשרוצים לגלגל

שיחות אלו נדפסו בקונטרסי "מגיד דבריו ליעקב" בשנת תשע"ט, משיעורי רבינו שליט"א משנת תשמ"ה.  
 ניתן להשיג בשולחנות התפוצה של י. בלוי קונטרסי "מגיד דבריו ליעקב" של שיחות אחרות משנת תשמ"ו ואילך

באה פרשת פסח שני שמי שהיה בדרך רחוקה או טמא ולא יכל לעשות פסח ראשון, נטרו ועושה את הפסח השני.

את השאלה הזו ששאלו הם, צריך כל אחד ואחד מאתנו לשאול את עצמו, כשיש לפניו קיום של מצוה. בטרם הוא זונה איזו מצוה עליו לשאול: למה נגרע. אם אני מפסיד את המצוה, אני מפסיד לעצמי חלק לעולם הבא. ומי שמכיר ויודע בערך המצוות, תמיד מתאונן על כל מצוה שנחסרה לו ועל כל פרט וחלק במצוה שנחסר ממנו.

### הטעם שמישה רבינו התאוה כל כך להכנס לארץ ישראל

הנה לנו משה רבינו, אשר אין לנו יכולת לתאר ולשער את שכרו לעולם הבא. משה רבינו כמו שראינו 'זכה ויחיה', הוציא את ישראל מארץ מצרים והוריד לנו את התורה מאת הקב"ה, ואין ספק ששכרו אתו ופעולתו לפנינו, באופן שאין למעלה הימנו. ועם כל זה אנחנו רואים להלן, איך משה רבינו עומד ומתחנן לפני ה' יתברך כדי שיוכל להכנס לארץ ישראל. 'ואתחנן אל ה', דרשו רבותינו (דברים רב ס"פ ואתחנן) כי תיבת ואתחנן עולה למנין תקט"ו, לומר שחמש מאות וחמש עשרה תפילות התפלל משה רבינו כדי שהקב"ה יתן לו להכנס לארץ ישראל. רק כשאמר הקב"ה למשה רב לך אל תוסף דבר אלי, אל תתפלל אלי עוד בדבר הזה, הפסיק משה רבינו להתפלל. ושמע מינה, שאם לא היה מאת הקב"ה ציווי מפורש להפסיק להתפלל, היה משה רבינו ממשיך ומבקש ומתפלל עוד ועוד, ואולי אלף ואלפים תפילות, ואולי גם יותר.

שואלת הגמרא (סוטה יד.), בשביל מה הפציר משה רבינו כל כך, ולמה היה חשוב לו כל כך להכנס לארץ ישראל? וכי לאכול מפריה הוא צריך, וכי לשבוע מטובה הוא צריך?! הרי אנחנו מכירים אנשים היום שמוכנים להתפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות רק כדי שיתנו להם לצאת מארץ ישראל... רוצים הם לרדת לחוף לארץ, ובאמת זו ירידה... מה היתה התועלת הגדולה של משה רבינו אם יכנס לארץ?!

וביארנו רבותינו, שמישה רבינו רצה את המצוות התלויות בארץ. ועל פי דברי הרמב"ם בפירושו המשניות (אבות פ"ד ט"ב) יש מקום פירוש, שמישה רבינו רצה להכנס לארץ בשביל שתהיה לו עוד חצי מצוה. שהרי אחת המצוות בתורה היא להפריש ששה ערי מקלט עבור הרוצחים בשגגה, שלשה מהם בעבר הירדן המזרחי ושלושה מהם בעבר הירדן המערבי, בארץ ישראל. בזמן שהיו בעבר הירדן המזרחי נאמר (דברים ד, ט) 'אז יבדיל משה' משה רבינו הפריש שלשה ערי מקלט עבור הרוצחים בשגגה שיוכלו לנוס שמה, מתוך ששה ערי מקלט שהיו צריכים להפריש. אבל הלא קיימא לן שאין ערי מקלט קולטין עד שיפרישו את כל הששה (פסכת ט), אבל אם הפרישו רק חלק מהערים, גם אם הפרישו כבר חמש ערים ונס לשם איזה רוצח בשגגה, אין העיר קולטת אותו וגואל הדם יכול להפוס אותו.

על זה היה הצער הגדול של משה רבינו. הלא אני זכיתי להפריש שלשה ערים בעבר הירדן המזרחי, ומה עם השלשה שבצד המערבי?! וגם השלשה האלו שהפרישתי עדיין לא מתקונות הן, כי כל זמן שלא מפרישים את אותם הערים שבצד המערבי אף אלו לא קולטות. ועל זה, על חצי המצוה הזו, התפלל משה תקט"ו תפילות להכנס לארץ ישראל.

על מי אנחנו מדברים כאן? לא באחד כזה שבכל ימי חייו עשה חצי מצוה, ועכשיו הוא הולך למות ומבקש שיתנו לו לעשות גם את החצי השני... מדברים כאן על משה רבינו שאין אנחנו יכולים להעלות בדעתנו את ריבוי המצוות שלו, והלא כל התורה שיש בידנו לאורך כל הדורות היא מכוחו, אז מה יש אם חסרה לו חצי מצוה?! הרבה אנשים יסכימו לנדב לו משלהם חצי מצוה... אבל משה רבינו יודע מה היא ערכה של מצוה ומה החשיבות והמעלה של כל פירור וכל חלק במצוה, ועל זה הוא בכה והתחנן.

### על האדם להיות חומד תמיד את יופי המצוה

יש כאלו שכשבאים אליהם ומבקשים מהם להשתתף באיזה דבר מצוה, הם משתמשים בתירוץ השחוק של 'אין לי כסף לזה'. ובאמת צודקים הם. לזה אין להם כסף, אבל להוציא מעות על הבלים ועל הנאות העולם הזה החלף ובלה, יש להם כסף.

בנו של החפץ חיים, רבי לייב, כתב ספר על אביו, ובו הוא מתאר הרבה מהנהגותיו של אביו הגדול, רבינו החפץ חיים זצ"ל, וכל שורה בספר הזה יש בה לימוד לקח ומוסר עבורנו. שם הוא כותב על אביו החפץ חיים, שרוב ימיו חי בעניות. אמנם שמעו הלך מקצה העולם ועד קצהו, אך עם כל זה היה חי

בעניות ואף היה בעל חוב. למרות זאת, כותב רבי לייב, בקיום של מצוות לא היה זריז ונדיב כמוהו. לדוגמה, בארבעת המינים. היום יש כאן ארבעת המינים בשפע, ואתה יכול למצוא אתרוגים מינים ממינים שונים, לולבים מזנים רבים ועוד, אבל פעם בחוף לארץ לא היה נקל כל כך להשיג ארבעת המינים ומי שהיה רוצה לקנות היה צריך להוציא על זה דמים מרובים. מה היה עושה אחד שהוא עני ואין לו כסף?! היה מסתכל בשלחן ערוך ואומר, הלא הלכה פסוקה היא שעל לאוין אדם צריך להוציא את כל ממונו, ואם בא אחד ליהודי ואומר לו או שאחה עובר על איסור פלוני או שאני לוקח ממך את כל כספי, הוא חייב לוותר על כל ממונו ולא לעבור על האיסור. אבל על מצוות עשה אין חיוב על אדם לתת את כל ממונו, אלא יש בזה גדרים, עד שלישי או עד חומשי.

החפץ חיים לא פטר את עצמו ואמר 'אין לי כסף, ולא די שאין לי כסף אף בעל חוב הנני, ואם כן אני פטור מן המצוה'. הוא הלך לאנשים שגם להם אין כסף, ועשה אתם שותפות. הלך לאחד שידע בו שהוא עני כמוהו ושאל אותו 'נכון אין לך אחרון כי אין לך די כסף לקנות אותו? יש לי רעיון. אני אתן סך כזה וכזה, אתה תשתתף גם כן במה שאחה יכול לתת, נחפש עוד חמשה ששה שותפים וביחד נקנה ארבעת המינים. וכך היה מארגן החפץ חיים חבורה של אנשים שכל אחד מהם נתן קצת כסף, וביחד הצליחו לקנות את ארבעת המינים.

ואחרי שקנו, מספר בנו של החפץ חיים, רבי לייב, היה אבא יושב יחד עם כל השותפים שלו ומלמד אותם איך לקנות ולהקנות את ארבעת המינים אחד לשני, שהרי צריך שארבעת המינים יהיו 'לכם', ויש הלכות איך לקנות ואיך להקנות. כך עשה החפץ חיים ברוב אהבתו למצוות, כי הוא הכיר וידע ערכן של מצוות, ומי שאוהב מצוה - לא ישבע מצוה.

רבינו יונה כותב (שער שלישי את כב) שיש ענין לאדם להיות חומד את המצוה. מנין לנו? - מדברי הגמרא במסכת מנחות. שם הגמרא מספרת מעשה בחכם אחד שפגש בו מלאך, ואין הכוונה למלאכי חבלה, כאלו שגם אנחנו פוגשים הרבה... אלא מלאך ממלאכי השרת. אמר לו המלאך 'קטינא קטינא', אני מתפלא עליך. איפה המצוה ציצית שלך?! בחורף אתה לובש סוג בגד שאין לו ארבע כנפות ופטור מציצית, ובקיץ אתה לובש בגד אחר, סדין, שגם כן פטור מציצית, ואם כן מצוה ציצית מה תהא עליה? בטלת את מצוה ציצית! שאל אותו החכם, למה אתה תובע אותי על הציצית, וכי בשמים עונשין על עשה?! הרי יש שני סוגים של מצוות עשה. יש עשה מחוייב שכולם חייבים בו, כמו ברכת המזון או תפילין, אבל יש מצוות עשה שאין בהם חיוב מצד עצמו, כמו ציצית, שרק מי שיש לו בגד של ארבע כנפות חייב להטיל בו ציצית, אבל אני אין לי בגד של ארבע כנפות מחוייב בציצית, ואם כן פטור אני מן הציצית, ומה תביעה אתה תובע אותי?!

אמר לו המלאך, אכן, דע לך דבעידנא דדיתחא ענשין אעשה. כלומר, לפעמים יש מצב שמדת הדין מתוחה ויש עידנא דדיתחא בשמיא, ואז עונשין גם על דבר כזה שאין לובשים בגד עם ציצית. מדוע? הלא איננו מחוייב - אומר רבינו יונה, על שלא חמד את יופי המצוה. אדם צריך שתהיה לו חמדה, השתוקקות וכיסופי הנפש לקיום המצוות, ואם חסר לו את הדבר הזה, יש עליו תביעה מן השמים.

דוגמה לדבר, אבא שיושב בבית עם הילדים, והילדים כדרכם קופצים ומשתוללים אנה ואנה. פתאום, תוך כדי משחקי המשובה שלהם, שברו הילדים את החלון. האבא כועס ומברר 'מי שבר את החלון?! וכשיודע מי הילד ששבר את החלון נתן לו מנה אחת אפים, ומעניק לו שתי סטירות לחי מצלצלול. במעמד הזה, בזמן שהאבא בכעס, אם אחד הילדים ידבר איזה דיבור שהוא קצת שלא כהוגן או יעשה איזה מעשה שלא ראוי, מיד גם הוא יקבל את עונשו ויקבל מכות. למה?! כי עכשיו זה עידנא דדיתחא. נכון שבשאר הימים לא מענישים על זה, אבל היות ועכשיו אבא כועס, יש עונש גם על דברים שבדרך כלל אין מענישים עליהם.

זהו העידנא דדיתחא שמענישים בשמים על ביטול של מצוה ציצית. ומדוע? - מפני שאדם צריך שיהיה לו תשוקה וחמדה לקיום המצוות, ומכיון שלא היתה לו הבנה לחשיבות של המצוה ולא חשק בה, לא היתה לו את ההבנה של אותם טמאים לנפש אדם שבאו וטענו 'למה נגרע', נענש על זה. מהו לשון 'מצוה' - 'צוותא'. כי המצוה היא שמחברת את האדם לבין קונוהו, ואיך אתה מוותר על זה והולך וחושק בדברים אחרים, הבלים אשר לא יועילו ולא יצילו?! זהו הלימוד, הלקח והמוסר השכל שיש לנו להוציא מן הפרשה, לידע ולהודיע ולחקוק בלבנו את את הערך ואת החשיבות של כל מצוה. הזעקה הזו של 'למה נגרע' צריכה להדהד באזנו בכל מצוה שבאה לידינו, כדי שנתן לה את החשיבות ואת ההערכה, וה' יהיה בעזרונו.

### פרשת בהעלותך - חטא המתאווים

חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה

בגמ' בשבת - "אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה" (שבת קטז), ומפרש רש"י דחומש במדבר נחלק לג' חלקים, היות ופרשת "ויהי בנסוע" חשובה כספר לעצמו, ונמצא שמה שלמעלה ממנו מתחילת הספר עד "ויהי בנסוע הארון" הוא ספר ראשון, "ויהי בנסוע, ובנוחה יאמר" הוא ספר שני, ושלמטה ממנו החל מ"ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה'" הוא ספר שלישי.

בכללות ספר במדבר הוא הספר של העם. אחר פירוט ההופעה של הקב"ה כגואל וכנותן התורה, בהשראת שכינתו בתוך ישראל בחמש שמות ובהעמדת סדרי העבודה והמצוות של אוהל מועד בחומש ויקרא, מגיע הספר שמראה איך כלל ישראל מצידם ספגו את ההשפעות בהם גידל אותם הקב"ה ביציאת מצרים, במתן תורה ועבודת הקרבנות, והאיך משתנה מצבם להיותם מחנות השכינה החונים מסביב למשכן. בקבלת הדברים מצידם נשלם הייעוד של השראת השכינה בתוכם וכמו שאמרו במדרש (במדבר פ"ב) "בשם אלוקינו נדגול שקבע הקדוש ברוך הוא שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים שנאמר איש על דגלו".

החלק הראשון של הספר עוסק בהצבת עם ישראל במקומו בסידור השבטים איש על מחנהו ואיש על דגלו מסביב למשכן. אף פרשת נשא שיש בה את הקרבת קרבנות הנשיאים בחנוכת המשכן נכללת בחלק הזה, ואע"פ דלכאור' מקומה בסוף ספר שמות עם סיום פרשיות המשכן, אך מ"מ כיון שעניינו של ספר במדבר הוא ההתארגנות של עם ישראל מצידם מסביב למשכן, סודרה הפרשה של הקרבת הנשיאים בספר במדבר. אין סדר הזמנים גורם אלא הנושא הערכי שמקשר בין עבודתם של ישראל למשכן. עוד נתפרטו סדרי חנייתם ע"פ הדגלים וענין החצוצרות להקהיל את העם ולמסע את המחנות עד השלמת הענין במסעם של ישראל, כמשנ"א בפרשתן "ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענין מעל משכן העדות. ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישכון הענין במדבר פארן. ויסעו בראשונה על פי ה' ביד משה". מכאן נוסעים ישראל בדרכם לארץ ישראל בצורתם השלימה כשהם סובבים את השכינה.

החלק השני עוסק בעצם הנסיעה - "ויהי בנסוע הארון". הוא הציר שעליו סובבים כל חלקי הספר, הארון שמגלה את השראת השכינה נוסע בתוכם ומראה את ההתקדמות שראוי שיתקדם כל העולם לקראת תיקונו, בהכנתו להיות מקום

משכנו של הקב"ה ע"י ניצחון כל הניגודים הקיימים בעולם - "קומה ה' ויפוצו אויבך וינסו משנאיך מפניך". ומקום מנוחתו של הקב"ה "ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל".

החלק השלישי עוסק בקלקולים ובעויות שאירעו עם כלל ישראל בנסיעתם במדבר, וחז"ל מגלים שמחמת העיוותים שבחומש במדבר נחלק דור המדבר מדור באי הארץ - "א"ר סימון ה' פעמים כתיב כאן אורה, כנגד חמשה חומשי תורה... ויבדל אלוקים בין האור ובין החושך כנגד ספר במדבר שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים לבאי הארץ" (ב"ר פ"ג ג'ה). בעיות אלו הינם פתחים של הסתבכות שישראל נפגשים בהם וגררו תוצאות קשות כמו חטא המרגלים, והוסיף רבינו הגר"א שבעויות אלו מופיעות בכל דור ודור ובכל אדם ואדם. משה רבינו מסכם בספר דברים (ט כד) את כל השערוריות הללו ומסיים "ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם", יש קושי שקיים בתוך עם ישראל - אם לא לכולם, עכ"פ אצל חלקם - לנהוג כראוי וללכת בדרך הישרה. חטא העגל שונה מחטאי המדבר שהוא מתייחס ליום מתן תורה ותיקונו בצידו בארבעים יום הנוספים שעלה משה רבינו להר, ובקבלת לוחות שניות, משא"כ בשאר החטאים של ספר במדבר שהביאו למשבר בענין נסיעתם לארץ ישראל. והוא החלק השלישי של הספר בתולדותיהם ותיקוניהם של ישראל עד סיום וסיכום מסעי בני ישראל והגדרת גבולות ארץ ישראל בבואם לנחול את הארץ, והוא הכשרת דור המדבר להיות דור באי הארץ.

שורש שני החטאים הראשונים - ויסעו מהר ה'

נעמוד על שני החטאים - המשברים הראשונים מתוך החטאים שהובאו בספר במדבר - המתאוננים בתבערה והמתאווים בקברות התאוה. חז"ל רמזו שהם שייכים למסע שנסעו בני ישראל מהר סיני, דאיתא שם בגמ' שפרשת ויהי בנסוע לא נכתבה במקומה אלא נעתקה לכאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה, ומבואר בתוס' ע"פ המדרש שהפורענויות הללו באו מחמת הפורענות הראשונה של "ויסעו מהר ה'" - שנסעו מהר סיני כתינוק היוצא מבית הספר שבורח והולך לו. ולשון "תינוק" בא לומר שנהגו כתינוק שסיבת בריחתו מבית הספר היא מפני שאינו מבין את ערך בית הספר, כמו הבוגר שמבקש את בית הספר, וכמו שמגדיר הרמב"ם (הל' אישות ב'י) שעד בן י"ג שנים נקרא תינוק, ומפני דעד אז אינו עומד על הבנת הדברים כראוי ואינו מזדהה עם הדעת כדבעי ולכן בורח מבית הספר.

לא עזב הקדוש ברוך הוא, אלא וארון ברית ה' נוסע לפניו, והיה קשה לפני הקדוש ברוך הוא שעשו כן, אמר הקדוש ברוך הוא נכתוב צרה אחר צרה לאו, אלא נכתוב פרשה של כבוד ביניהם, לכך נכתב ויהי בנסוע הארון".

ז"ל ילק"ש (בפרשתן רמז תשכט) "כשאמר משה ליסע משם מסע יום אחד הלכו מהלך שלשה ימים ולילה אחד, כתינוק שיוצא מבית הספר ורץ, אעפ"כ

השלו ותכס את המחנה" (שמות טז יג) וכ"ה בתהילים (עח כד) "וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו", ואף אי נימא שלא ניתן להם הבשר אלא מעט כתוספת למן, בכל אופן אין נכון לומר שאין אפשרות לזמן להם בשר. לא זו בלבד אלא אחר שהקב"ה אומר למשה שיתן להם בשר רב לחודש ימים "עד אשר יצא מאפכם", משה רבינו מפקפק ושואל "ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנוכי בקרבך ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חודש ימים. הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם", והקב"ה עונה לו "היד ה' תקצר", מדוע משה רבינו מסרב להאמין בכך.

ואכן נחלקו תנאים (הובא ברש"י) לגבי חטא זה של משה רבינו, לחד מ"ד החטא חמור אף מחטא מי מריבה אלא שהיה בצנעה ולכן חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, ואינו מובן מה הסברא של החטא, ולאידך מ"ד אין כאן חטא אלא טען משה רבינו שאין זה שבחו של הקב"ה ליתן להם בשר ואח"כ יהרגם, והשיבו הקדוש ברוך הוא "ואם לא אתן, יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם, יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפנייהם אפילו שעה אחת", וצ"ב הטענה של משה רבינו ותשובתו של הקב"ה שאעפ"כ נתן להם את הבשר.

#### הנהגת הקב"ה עם החוטאים בחטא המתאונים

וכן צריך להבין את הנהגתו של הקב"ה, שמתחילה נותן להם את השליו ואח"כ כאשר באים לאכלו מכה אותם מכה רבה מאד, כדכתיב - "התקדשו למחר ואכלתם בשר... לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום. עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא וגו'". ואח"כ מתקיים הדבר - "ורוח נסע מאת ה' ויגז שלוים מן הים ויטוש על המחנה כדרך יום כה וכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ. ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו, הממעטי אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה. הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד". ואינו מובן, שנראה מתחילה שיש כאן "תיקון חינוכי" - שיאכלו בשר עד אשר יהיה להם לזרא, אבל אח"כ כשבאים לאכול מכה אותם מכה רבה מאד. כך מודגש גם בתהילים (עח ל-לא) "לא זרו מתאותם עוד אכלם בפיהם. ואף אלוקים עלה בהם ויהרוג במשמניהם ובחורי ישראל הכריע", עוד קודם שהספיקו לאכול פגע בהם חרון אף ה' בצורה קשה מאד.

#### ענין מינוי שבעים הזקנים

כמענה לטענת משה רבינו האומר שאינו יכול לשום את משא העם עליו, אומר הקב"ה "ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אותם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך" וכך הוה, ובו בעת התנבאו אלדד ומידד וכאשר יהושע אומר "אדוני משה כלאם", אומר לו משה רבינו "המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם", ואח"כ הקב"ה מזמן להם את בשר. ואינו מובן

חטא המתאונים נמסר בפרשה שהיא סתומה, התורה מקצרת בחטאם ורק זאת נאמר "ויהי העם כמתאונים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה. ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש. ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה במ אש ה'". ולאחר מכן מתחילה פרשת המתאונים - "והאספסוף אשר בקרבך התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". שני החטאים הללו נובעים משורשי היצר הרע הכלליים - הכעסני והתאוני. מהיצר הרע הכעסני מגיעים כל המירמורים ואי שביעות הרצון מכל מה שאינו תואם את רצונו של האדם, וזאת מידת המתאון רע באזני ה'. כנגד זה בא עליהם העונש "ותבער במ אש ה'" על הנרגנות והכעס שלהם שהם כאש, אמנם יותר מזה לא התפרש.

#### הטא המתאונים - הקושיות

היצר השני הוא התאוני - ופרשה זו קשה וסתומה מכמה צדדים ונשתדל להתבונן ולפרש את ענין התאוה והחטא שבה.

עצם המעשה צריך תלמוד. בתחילת הפרשה מפרשת התורה שלא כדרכה שהחטא לא התחיל מכלל ישראל אלא מהאספסוף אשר בקרבך - "והאספסוף אשר בקרבך התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". אח"כ מונים ומפרטים את כל המאכלים שאכלו במצרים - "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו", וחז"ל מפרשים שכל אלו מאכלים פשוטים וגסים מאכלי עבדים, ומצד שני התורה משבחת את המן "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח...". והוא משולל הבנה היאך מתגעגעים אל המאכלים הפשוטים הללו, ומואסים בלחם שמים. ובהמשך - "ויחר אף ה' מאד ובעיני משה רע", בשונה מהמתאונים נוסף כאן "מאד", ומאידך במתאונים הגיעה תגובה מידית בתבערה שבערה במ ואילו כאן במתאונים אין תגובה.

#### הנהגתו של משה רבינו בחטא המתאונים

עוד צ"ב התייחסותו של משה רבינו שאינה כבשאר המקומות בהם היו חטאים בכלל ישראל. הכתוב מביא את דבריו של משה רבינו אל הקב"ה - "ויאמר משה אל ה' למה הרעות לעבדך ולמה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי. האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנוכי ילידתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו. מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה. לא אוכל אנוכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני וגו'". ואינו מובן מה כוונת משה רבינו באמרו "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה", וכי עד עתה היה מוטל עליו להאכיל את בני ישראל במן או להשקותם במים, האם הוא זה שהכה עשר מכות את מצרים או קרע את הים, ומה שאלתו העצמית שאין בכוחו להאכילם בשר. בפרט שבפרשת בשלח נאמר שמתחילה ניתן להם בשר - "ויהי בערב ותעל

מפני מה נכנסה פרשת שבעים הזקנים עם פרשת קברות התאווה, דהרי משה רבינו טען רק על הבשר, ואם הקב"ה נותן להם בשר מה צורך יש בהאצלת הרוח על שבעים הזקנים ובחירת הזקנים. ולעצם העניין פרשת מינוי שבעים הזקנים טעונה הסבר, מה צורך בשבעים זקנים הללו, דאין לומר שנצרכו לדון את העם שהרי כבר נתמנו עליהם בפרשת יתרו שרי אלפים שרי מאות ושרי עשרות.

#### שינוי היחס של משה רבינו בחטא המתאווים

מתוך דבריו של משה רבינו נראה שמלבד טענותיו על קברות התאווה, יש כאן משבר כללי שמתוכו עולה הצורך במינוי שבעים הזקנים. משה רבינו אומר "למה הרעות לעבדך ולמה לא מצאתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי" וחוזר ואומר "ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרוג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי", ניתן לשמוע בדבריו כעין מה שאמר בחטא העגל. אחר הריצוי של הקב"ה לישראל משה רבינו פועל בכוח מצאית החן בעיני הקב"ה כמש"כ כמה פעמים בפרשת כי תישא - "ראה אתה אומר אלי העל את העם הזה... ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה", "ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא וסלחת לעונו ולחטאתו ונחלתנו". אולם כאן טענת משה רבינו הפוכה - מפני מה לא מצא חן בעיני הקב"ה בשימת משא העם עליו. ומפליא מאד מפני מה בכל מקום משה רבינו לוקח את משא העם עליו והוא העומד בין העם ובין הקב"ה לרצותם ולמצוא חן בעיני הקב"ה, ואילו כאן משה רבינו מתנער ואינו נושא אותם על ליבו. ולא זו בלבד אלא מוסיף ואומר "הרגני נא הרוג... ואל אראה ברעתי" שאינו רוצה ללכת בקרב ישראל. וכמו כן מה שאמר כאן "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנוכי בקרב" מקביל ללשון שנאמר בחטא העגל "הנה אנוכי כורת ברית... וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך", שם הקב"ה כורת ברית עם העם אשר משה רבינו בקרבנו, וכאן אינו חפץ לשאת אותם ולהיות בקרבם. השוואה שלישית בין חטא העגל לכאן היא בלשון הפכית שמשוה רבינו נוקט בה ביחס לאבות. בחטא העגל ביקש משה על ישראל בזכות האבות - "זכור לאברהם וליצחק ולישראל עבדיך וגו'", ואילו כאן משה רבינו אומר "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנוכי ילדתיהו, כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק על האדמה אשר נשבעת לאבותיו" - אינני האב ואינני צריך לשאת אותם לקראת קיום ההבטחה שהובטחה לאבותיהם. משה רבינו כביכול אינו מבין את השייכות שלו אל העם ואל האבות, ואינו רואה את עצמו אחראי וממונה עליהם להוביל אותם אל ארץ אבותיהם ואל הייעוד שלהם.

#### התאווה בעם ישראל - נכריה

נציע פשוטם של דברים בהבנת המשבר של התאווה, ונבין בזה גם את הרחבת התורה בנבואת הזקנים ואלדד ומידד שנוספו עליהם. בספר משלי נמשל היצה"ר לאישה זרה ולאישה נכריה, ומפרש הגר"א (ב טו) שהחמדה נקראת "זרה" והתאווה נקראת

"נכריה", מידת החמדה שייכת לעם ישראל אבל מידת התאווה אינה שייכת לישראל כלל וכלל, אלא לאומות העולם. ואין הכוונה שאין לאדם מישראל התאוות כלל אלא שאין לו את האהבה של התאווה כדאי' במסכת כלה (רבתי פ"ב) "מכאן דרשו רבותינו הרהור מביא לידי תאוה, תאוה לידי אהבה" היינו החיבור והשייכות אל התאווה. אין מבט אצל אדם מישראל אל התאווה מצד עצמה כמושא שאיפות, אלא מאומות העולם בא הדבר. וכ"ה ברמב"ם (פ"ג מהל' איסור' ב הי"ח) "צא ולמד מה אירע במדבר במעשה העגל ובקברות התאווה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה". כאן הוא המקום שפירשה התורה להדיא ששורש הכישלון היה בערב רב, ומתיאור החטא נראה כדברי הגר"א, שנאמר "והאספסוף אשר בקרב התאוות תאוה, וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר". התורה מדגישה שכל המעשה הוא זמורת זר בכרם ישראל ע"י האספסוף, ואחריהם שבו ובכו גם בני ישראל.

וכאשר כן אירע, נעשה משבר כללי בהנהגה של כלל ישראל, משה רבינו טוען שאינו מנהיג של עם "בשרי" כזה. וזהו מה שאומר "מאין לי בשר וגו'" - משה רבינו נכנס עמם לכל הטעויות והסרחונות בהם סרו מהר מן הדרך עשו להם עגל מסכה, והתפלל ויגע עליהם בעבודה רבה לתת לעם ישראל לוחות שניות ולרומם אותם בקדושה. לכל הפעולות של החזרת בני ישראל למוטב הוא מוכן להיות השושבין, אבל כאן משה אומר שאינו מתאים להיות מנהיג של אנשים בשריים נמוכים. אין לו שייכות וחיבור למציאות בדרגה נמוכה שכזאת.

כוח החורבן שיש בענין התאווה הוא כח ה"נכריה" כמבואר בדברי הגר"א, היינו שבהנהגה כזאת נראה הניכור הגמור למציאות האמיתית של כלל ישראל, שאינם קשורים מצד עצמם לתאווה. מכאן בא משה ואומר "האנוכי הריתי את כל העם הזה אם אנוכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק", משה יכול לגדל אותם כמו רב שמגדל ומרומם את תלמידיו כאילו הם בניו, אך כעת ישראל עומדים בבחינה של תינוק שאינו מבין מאומה וצריכים להתחיל לגדל אותו מאפס המוחלט, הם מגושמים לגמרי ואין דרך להנחיל להם את התורה ומצוותיה. הכנת הכלים לקבל את הקדושה הוא ענין של יחסין, מי ששייך לקדושת ישראל ונכרתה עימו ברית המילה הוא מוכשר מתחילתו אבל במציאות כזאת אין אפשרות להתחיל לדבר עמם. "מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה" - יש כאן הדגשה על הבכי בבקשת הבשר, אך משה אינו מוכן להתפלל על בשר.

יש לאנשים דרכים רבות שמגיע אליהם האספסוף ומכוחם "וישבו ויבכו גם בני ישראל" על שהם רוצים חיבור לחיים החומריים הפשוטים. לכן הם רוצים את המאכלים הפשוטים הללו - הקישואים, האבטיחים, התציר, הבצלים והשומים, כיון שהם רוצים להיות אנשים חומריים. הצרה הגדולה שלהם טמונה כעת במה שמגדלים אותם לדרגה של מלאכים במאכלם - "לחם אבירים אכל איש". מפריע להם שאינם טבעיים. תחילתו של תהליך שרואים את האספסוף בהתאוותו תאוה - שזוהי מטרתו ועניינו של האספסוף, וכאשר בני ישראל רואים

הם בוכים על ההחמצה של החיים הטבעיים בעלי שייכות לתאווה מצד עצמה. הם נזכרים במציאותם הקודמת שהיו עבדים במצרים והיו שייכים לדרגה הנמוכה של החומריות, ומתגעגעים. נפשם יבשה "בלתי אל המן עינינו" - הם יבשים מאותם חיים ארציים.

עומק השיבוש גורם שבני אדם טוענים שיש להם רוחניות וגובה של מושגי עבודת ה' אבל לקחו להם את החיים הטבעיים של העולם הזה בעלי הטעם הטוב, הם לא מוכנים לוותר על החיים הגשמיים.

כאשר העם בוכה למשפחתו איש לפתח אהלו, משה רבינו רואה שאכפת להם והם מרגישים חסרים שהפסידו את החיים שיש בשומים ובבצלים, ונפשם יבשה אין כל "ובעיני משה רע".

#### הדרכים בהתמודדות עם התאווה

יש כעין ויכוח בין משה רבינו להקב"ה האיך לטפל בתאווה הזאת, והיא שאלה נוקבת לאורך הדורות. יתכן להתייחס לאדם שרוצה את התאווה בשני אופנים - משה רבינו אומר "מאין לי בשר" - אם נותנים לאדם את כל המעלות והרוממות והוא חפץ דווקא בפחיתות של החציר והבצלים, אין עסק עם אדם כזה. אין אפשרות לתת לו את מבוקשו ואין אפשרות להעלות אותו על דרך טובה. הדרך השניה היא מה שאומה הקב"ה "התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים", יש כאן נקודה עמוקה שטמונה בליבם של ישראל שממנה צריך להפקיע. ישראל סבורים שכל סדרי החיים הטבעיים נמצאים רק אצל הגויים וכל שפע הגשמיות אינו שייך להקב"ה כלל. לכן ההנהגה עם מי שרוצה דווקא את המקום הזה הקב"ה מאפשר לו לראות שלא קצרה ידו והוא נותן לו בשר בשפע - עד חודש ימים עד אשר יהיה להם לזרא, ומתוך זה הוא יראה לבד עד כמה זה לא לטובתו.

הנהגת הקב"ה במצב כזה, להראות שמאחר שהאדם נברא עם מאווים ורצונות גשמיים, אם רצונו בכך לא נכון הדבר להפרידו מאותו מצב בסיסי שהוא שרוי בו ולדרוש ממנו חיבור לרוחניות, כי אם לרוממו מתוך המצב עצמו, ולהראות שלא שייך להדבק בחומר וביחד עם זאת להתעלות, וע"כ התגובה מצד הקב"ה היא לתת להם את ההבנה שההשגחה העליונה אכן מכירה את צרכי הגוף לפרטי פרטים, אלא שהיא תובעת מבני אדם דוקא מתוך ידיעת הצרכים הללו להתרומם ולהתעלות ממקום כזה. אם שאלת בני אדם לדעת היכול אל לערוך שולחן במדבר, האם יוכל הענין האלוקי להבין את הענין הבשרי של בני אנוש או שהוא מתכחש לגמרי ממציות זו, ונדרש מבני אדם להיות כמלאכים בני אל ולא להכיר את הדרישה הטבעית האנושית, על זה באה התשובה כי אדרבה לא יפלא מה' ולא נסתר ממנו הבנת הענין החומרי ודרישותיו באופן היותר מלא ומתוך זה יכול הוא לספק את הענין האלוקי.

ורוח בא מאת ה' ויגז שלוים מן הים וכו' דרך יום כה ודרך יום כה וכאמתים על פני כל הארץ, הנה לכם שולחן בשפע רב, ואפילו אין צורך להתכופף להרימו, מתגלה בזה הכרה אלוקית מלאה בצרכי הגוף, והרי כאן לימוד לכל דורש כי הענין האלוקי

מכיר בהחלט בכל דרישות הגוף ומאוייו אולם הוא דורש מבני אדם להגיע להשגות יותר עילאות ולהנאות יותר נצחיות.

ושאלת משה אח"כ שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, נראה לומר, דאם אמנם שייך לעשות בירור בענין התאווה לציבור מסוים, אולם לא שייך להנהיג עם שלם בדרך זו של התייחסות לכל דרישות הגוף, וגם אם ינתן למתאווים מבוקשם, הרי אין לדבר סוף, יש לו מנה רוצה מאתים כדרכה של תאווה ואם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. ועל זה בא הודעת ה' למשה "היד ה' תקצר" - מחוייב מצד ההנהגה להראות את היכולת האלוקית בסדר זה.

ומה שאמר "עתה תראה היקרך דברי" דאף אם אתן להם בשר ויכלו לעמוד וימלא סיפוקם בכך, ומי שלא יעמוד בכך יענש, עוד ניתן לפרש היקרך דברי האם דברי יגרום לך רע היינו לענין כמו שאתה חושש.

ואחרי הודיעם כל זאת היה מן הראוי שתשקע מהם אש התאווה בהכרת הידיעה שלא עזב ה' את דרישות הנפש, אלא מצופה מהם הנהגה עליונה יותר, אך כאשר עטו על הבשר כמוצא שלל רב והממעיט אסף עשרה תמרים, הרי הוכיחו בכך שלא רק שרוצים לברר האם הענין האלוקי מכיר בצרכי הגוף, אלא פשוט בקשו להיות "אנשים בשריים", על זה חרה אף ה' בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד, שוב אין ענין עם עם שכזה.

אמנם לא כל השש מאות אלף היו מן המתאווים, על כן נשאר למתאווים עצמם אוכל רב, ונתברר מי הוא ה"הנכריה" שלא שייך לעם ה' ומי הוא אשר משה נמצא בקרב. כמשנ"א בתהילים "ואף ה' חרה בהם ויהרוג במשמניהם", המשמנים ובעלי הבשר נהרגו, אבל מי שלא נתאווה תאווה הבין את הלימוד, ושב ורפא לו.

#### שבעים זקנים - העמדת אנשי רוח בקרב ישראל

מכאן ניתן להבין את ענין העמדת הזקנים, שלא העמדו כשופטים וכדיינים אלא נצרכו להעמיד אנשי רוח בקרב המחנה. כאשר האספסוף מתאווים תאווה ומעוררים את הכשרים לתאות בשר, צריך מנגד לעורר את ענין הרוח, שהוא ענין הנבואה, וזה עומד כנגד הצמאון לבשר, לכן הקב"ה מעמיד שבעים זקנים עליהם ואומר עליהם "ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמת עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך". לא רק משה רבינו לבדו מגלה את הענין האלוקי בקרב ישראל אלא אף הנביא שדבק בענין האלוקי ותאב אליו, "אשפוך רוחי על כל בשר".

בזה יובן לשונו של משה ליהושע משרתו כלפי אלדד ומידד - "המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם" - האם אתה מקנא לכבודי, הלוא זהו האיחול היותר גדול לענינו של משה שעם ה' מתרומם ומשתייך לענין הרוח ויש בקרבם תאווה גדולה לפרישות מחיי בשרים לחיות חיי רוח נאצלים.

ויה"ר שנזכה בקרוב ליעוד המלא ואחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם, וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר.

# בית ועד

לזכרו של הגאון רבי **דוד ברונר** זצ"ל  
מנהל רוחני בישיבת נתיבות חכמה

גיליון מס' 17

## ישיבת בית מדרש גבוה

# בענין תרי"ג מצוות ויחס התורה והמצוות

### מנין תרי"ג מצוות

רבותינו הגאונים והראשונים עסקו רבות וחיברו חיבורים על מנין תרי"ג המצוות, בהם מנו רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, והעמידו שיטות חלוקות וכללים במנין המצוות, ובהגדרת המצוות הנכללות במנין תרי"ג ואלו שאינן נכללות במנין. אכן, בתושב"כ אין מקור מפורש למנין תרי"ג מצוות, ולא נמצא בדברי חז"ל שעסקו בזה, אלא נסמכו הראשונים בעיקר על דרשת רבי שמלאי בגמ' (מכות כג: והוזכר מנין תרי"ג גם בגמ' שבת פז. יבמות מז: ועוד):

"שש מאות ושלוש עשרה מצוות נאמרו לו למשה, שלוש מאות ושישים וחמש לאזין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא, תורה צוה לנו משה מורשה, תורה בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, אנוכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום".

והנה זה פשוט דחכמת התורה אינה מוגבלת רק לענין המצוות שהיא ארוכה מארץ מידה ורחבה מגני ים, ועומק התורה הוא לאין שיעור כמו שהפליגו חכמים בהרבה מקומות, וז"ל הרמב"ם בפיה"מ (הקדמה לפרק חלק) "דכל אות שבה יש בה חכמות ונפלאות למי שהבינו ה', ולא תושג תכלית חכמתה, ארוכה מארץ מידה ורחבה מגני ים". אף המצוות המעשיות מרובות מתרי"ג, דבספר המצוות העמיד

הרמב"ם י"ד שורשים וכללים למנין המצוות ורבו המצוות שלא נכללו במנין תרי"ג, כגון המצוות הנלמדות ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, וחלקי המצוות, ומצוות רבות שנחלקו בהם הראשונים והוציאו מן המנין. ולו זו בלבד אלא נצטוונו בתורה במצוות כלליות המקיפות את כל חיי האדם ומעשיו, כגון מצות "והלכת בדרכיו" - "מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום" (רמב"ם פ"א מהל' דעות ה"ו), וכן "ועשית הישר והטוב" שנכנס בה הפשרה ולפנים משורת הדין.

יתר על כן, נודעה שיטת הגר"א ששמעה אחיו רבי אברהם ז"ל מפיו והביאה בריש ספר מעלות התורה, וז"ל -

"ושמעתי מאחי הגאון ז"ל שורש הדבר, שבודאי ליכא למימר שלא יכנסו תחת גדר המצוות רק תרי"ג מצוות ולא יותר, שאם כן מבראשית ועד בא, אין בהם רק שלושה מצוות. גם הרבה פרשיות שבתורה, שאין בהם שום מצוה, וזהו דבר שאין מתקבל. אלא באמת כל דיבור ודיבור שבתורה שייצא מפי הגבורה היא מצוה בפני עצמה. והנה באמת המצוות רבו ועצמו עד אין מספר, עד מי שיש לו עיני השכלי ולב מבין, ויכול להתנהג בכל פרטי עניניו והנהגותיו, מקטן ועד גדול, על פי התורה והמצוה, ואז היתה מצוה בכל עת, ובכל רגע, עד אין מספר, כאשר הובא הרבה מעשים מהקדמונים ז"ל, בגמרא וכמדרשים, מאשר נהגו הנהגותם על פי התורה..."

ואכן, במשנתו של הגר"א לא נמצא שעסק

במנין המצוות כלל, ויש לבאר לדעת הראשונים, לאיזה צורך נמנו המצוות כחלק מחלקי התורה, וכבר תמה הרמב"ן (בהשגות לסה"מ שורש א) דלא מצינו בדברי חז"ל עסק במנין המצוות כלל. ובכל מקום שנחלקו בגמ' על מצוות מסוימות אם הם חובה או רשות, לא הוקשה לגמ' לדברי האומר חובה הם בתוך מנין תרי"ג מצוות, ולדברי האומר רשות אינן נחשבות, וצריך לחשב מצוות אחרות להשלמת מנין תרי"ג מצוות.

### המצוות כנגד רמ"ח איברים ושס"ה ימות החמה

ומתוך דברי חז"ל ודברי רבותינו נראה, דבמנין תרי"ג מצוות המצורף מרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, נמסרו שרשי המצוות כולם וכאו כנגד רמ"ח אברים ושס"ה ימות החמה כדברי הגמ' (לעיל) או כנגד שס"ה גידים כדברי הזוה"ק (ח"א קע:). בתבנית זו מכוונות המצוות בדקדוק לצורת אדם המתהלך בארצות החיים, שעל ידם ובאמצעותם יתקן ויתאים את עצמו לצורה המתוקנת של האדם השלם. וכן הוא פשט הגמ' לפירש"י (שם) והרמב"ם (הקדמה לסה"מ), וז"ל הרמב"ם - "ואמרו גם כן על דרך הדרש, כי היות מצוות עשה מספר האיברים, כלומר כל אבר ואבר אומר לו עשה בי מצוה. והיות מצוות לא תעשה מספר ימי השנה, כלומר כל יום ויום אומר לו לאדם אל תעשה בי עבירה". תרי"ג

לשליחת וועדים ומאמרים ולקבלת הגיליון במייל - [beitvaad10@gmail.com](mailto:beitvaad10@gmail.com)

המצוות הם היסודות של כל המעשים הטובים, וכל שאר המצוות הם תולדות של אותם שרשים, כמש"כ בספר מעלות התורה (שם) - "ומה שהוזכר תרי"ג אינו אלא שרשים, אבל הם מתפרשים לענפים הרבה".

והאריך בזה בתפארת ישראל למהר"ל (פ"ז ועוד) וז"ל:

"אמנם ישראל עם ה' אשר בחר בהם ונתיחדו אל השם יתברך יותר ויותר, שיש להם נפש מיוחדת א-להית ביותר, נתיחדו עוד במצוות לא תעשה שהם שס"ה כפי אשר הם מיוחדים נתיחדו יותר שלא יצאו מן הסדר הראוי. ועוד נתיחדו במצוות עשה שהם רמ"ח מצוות, כי הנפש שהיא עומדת בגוף נוטה עצמה אל הטבע, והיא באמת נפש א-להית מלמעלה רק שהיא עומדת בגוף צריך להוציא אותה מן הטבע ולהיות לה דביקות בו יתברך, וזהו על ידי המצוות אשר מעשה המצוות הוא לפי השכל אשר מסודר לאדם, ועל ידי שעושה המצוה שהוא סדר שכלי יש לאדם דביקות בשכלי ויוצא מן הטבע שהאדם חומד בו ואז יש לו דביקות בו יתברך".

וכעין זה נתבאר בשל"ה הק' (עשרה מאמרות מאמר שיש"י), ובארחות יושר למרן הגר"ח"ק זצוק"ל (פכ"ז) הביא מש"כ בספר שערי קדושה (ח"א פ"א) ועוד.

#### תורה ומצוות - הי מתייהו עדיך

ונבוא לבאר את ענין המצוות בכללות. בדברי חז"ל נחלקו התורה והמצוות לב' ענינים וכל אחד קובע מקום לעצמו כמו שאמרו "לפיכך הרבה להם תורה ומצוות" וכהנה רבות, ונראים כשני ענינים נפרדים לגמרי - תלמוד תורה ומעשה מצוות. בהרבה מקומות תלמוד תורה עדיף וחשוב מהמצוות בהפלות גדולות, כמו ששינוי "ותלמוד תורה כנגד כולם" (פאה א), ואמרו בירושלמי (פאה א) "רבי ברכיה ורבי חייא דכפר דחומין, חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה לדבר אחד של תורה, וחד אמר אפי' כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר א' מן התורה".

ולא זו בלבד אלא כל זכותו של אדם לעולם הבא מגיעתו אך ורק ע"י תורה, כדאי בגמ' (כתובות קיא): "אמר ר' אלעזר עמי הארצות אינן חיים... דכתיב 'כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל' כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו, וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו", ויעו"ש בגמ' שמצאו לע"ה תקנות שיוכלו לזכות לחיי עוה"ב בדיוקם

לתלמידי חכמים. ובברכות (לד): אמרו "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנהג תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלוקים זולתך יעשה למחכה לו".

ומו"ר רה"י הגרי"ב שרייבר שליט"א הביא בדבריו בישיבה הק' את דברי הגמ' "שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, מאי בלילות, א"ר יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מועלה עליהן הכתוב כאילו עוסקים בעבודה" (מנחות קי.), ולמד מכאן דע"י הקביעות בתורה בלבד אפשר לזכות לדביקות בהקב"ה כל הזמן והיא העבודה. וכעין ההלכה של קיץ המזבח שלא יהיה בטל לרגע, שאין להלכה זו מקור בתורה שבכתב ולא הלל"מ אלא עצם ענינו של המזבח מחייב שלא יהיה בטל כלל (כנזכר במצוה סג בשם השיטמ"ק). ועוד למד מאחת משאלות היסוד שנשאל אדם כשעומד לדון - "קבעת עיתים לתורה" (שבת לא.) דמשמעות הלשון שהיא שאלה כללית בענין התורה, אם התורה קבועה אצלו בקביעות של חוק ולא יעבור, קביעות הזמנים, קביעות המחשבה וקביעות של ניתוק משאר הדברים שאינם להימצא בכפיפה אחת עם התורה. ומוכח דדביקות בהקב"ה נרקמת ונקבעת רק ע"י לימוד התורה, ואילו מצוות ומעשים טובים אינם מביאים לתכלית זו.

מאידך, פשיטא דלא מעשה המצוות אין לתורה קיום, שהרי ת"ת נדחה מפני מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים כדאי בגמ' (מו"ק ט.) ונפסק ברמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"ד) ובשו"ע (יו"ד רמז יח) וא"כ המעשה גדול. ועוד אמרו בגמ' (יבמות קט): דהאומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו, ויליף לה רב פפא מהיקש - 'ולמדתם ועשייתם' - "כל שישנו בעשיה ישנו בלמידה כל שאינו בעשיה אינו בלמידה". ועוד אחז"ל בב' משניות באבות "כל שמעשיו מרובין מחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת" (ג ט). "כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו" (ג יז).

וברמב"ם בפיה"מ (מכות ג טז) כתב דע"י מעשה מצוה זוכים לעוה"ב ולא העמיד

את זכות עוה"ב רק על לימוד התורה, וז"ל: "מיסודות האמונה בתורה שאם קיים האדם מצוה משלש עשרה ויש מאות מצוות כראוי וכהוגן ולא שתף עמה מטרם מומטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה כמו שביארתי לך, הרי הוא זוכה בה לחיי העולם הבא, לכן אמר ר' הננייה כי מחמת רבוי המצוות אי אפשר שלא יעשה האדם אחת ככל ימי חייו בשלימות ויזכה להשארות הנפש באותו המעשה".

ואין לומר דת"ת וקיום מצוות הם ב' חיובים שאינם נוגעים זה לזה, רק המעשה קודם לתלמוד, דהרי אמרו בגמ' (קידושין לט): "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" ופירש רש"י דע"י הלימוד נמצאו שניהם בידו. משמע שהתלמוד הוא הכשר והכנה אל המעשה. ובהקדמת ספר מסילת ישרים נתפרש ענינו של העוה"ז כהכנה לעוה"ב, וכתב דהאמצעים המגיעים את האדם לתכליתו בעוה"ב הם המצוות, ולא הדגיש ויחד את התורה כהאמצעי היחיד להגיע לתכלית העוה"ב.

#### החילוק בין תרי"ג מצוות שנמסרו לישראל שהם גילוי הרצון העליון לבין ז' מצוות בני נח שהם סדרו של עולם

ובדברי מו"ר הגר"נ רוטמן שליט"א נתפרשה היטב כוונת המצוות. כמתן תורה נמסרו לישראל תרי"ג מצוות כמו שפירש"י (שמות כד יב) "כל שיש מאות ושלוש עשרה מצוות בכלל עשרת הדברות הן, ודבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצוות התלויות בו". אולם קיים הבדל יסודי בין תרי"ג מצוות התורה שנמסרו לישראל בהר סיני לבין שבע מצוות בני נח. תרי"ג מצוות אינן רק תוספת במספר הדרישות שהקב"ה מצביח להם על פני ז' מצוות בני נח שנצטוו מכבר, אלא יש שינוי מהותי ביניהם. קיום שבע מצוות בני נח שומר על סדרו של עולם, ויש שכר על קיומן, ואילו תרי"ג מצוות ניתנו לישראל כאמצעי לכניסה לעולמו של הקב"ה. "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו" (אבות ו יא) - הקב"ה לא ברא את העולם בשביל משלמי מיסים מקיימי שבע מצוות בני נח, אלא הוא מצפה מהיהודי ההגון להיות אדם שכל עולמו הוא העולם של הקב"ה. התורה היא האמצעי העליון לקשר הנבראים עם הבורא מאחר והתורה היא הביטוי של רצונו ית' בעולם, כמש"כ בנפח"ח (ש"ד פ"י), בנתינתה ניטעו חיי



עולם בתוכינו ורק טל אורות התורה מחיה את האדם בתחה"מ כמש"כ במשנה כאבות (ו ז) "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא". במצוות המעשיות מתגלה הרצון העליון של התורה שמקיף את המציאות כולה, ובהוראות התורה המתנייחות לכל פרט מפרטי המציאות מצטייר לעיני האדם הציור האמיתי של ההויה כולה.

וכך למד הגר"מ שפירא זצ"ל את ענין המצוות מהקדמת הרמב"ם לספר היד החזקה ז"ל:

"כל המצוות שניתנו לו למשה בסיני בפירושו ניתנו. שנאמר ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. תורה זו תורה שבכתב. והמצוה זו פירושה. וציונו לעשות התורה על פי המצוה. ומצוה זו היא הנקראת תורה שבעל פה".

המצוה זו פירושה - כי המצוה היא ההיכי תמצוי שהתורה תתפרש ותתגלה בעולם. תרי"ג מצוות הם הביטוי של גילוי התורה בתוך העולם הזה והם הפירוש האמיתי של המציאות. על ידי המצוות יש משמעות גבוהה ועמוקה יותר לכל הכלים הגשמיים שעל ידם מתקיימות המצוות, ובקיומם משתנה מציאותו של האדם שחי כפי רצון ה' ומתגלה העולם כעולמו של הקב"ה. כך אמר הכתוב - "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'" (ויקרא יח ה), וכן תקנו אנכה"ג בנוסח תפילת ערבית "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו לימדת... כי הם חיינו ואורך ימינו...". ומכאן יש ללמוד על כוונת הרמב"ם שייסד והעמיד את ספר היד החזקה על המצוות המתקיימות בכל ספר ובכל הלכה, וצרף אליו את ספר המצוות לידע כיצד מונים את המצוות ומה ענינם, שכן ההנהגה למעשה הם פועל יוצא של קיום התורה באופן של מצוה'.

ונתבאר בדברי עמוד הגדרן של מצוות בני

נח שנמסרו כ'ציווי' דהיינו הוראה מעשית גרידא, אך ה'מצוה' אינה מתבטאת רק בקיום המעשי בפועל אלא היא אמצעי לחיבור האדם ברמ"ח איבריו לעולמו של הקב"ה. וכך היה רגיל הגר"מ זצ"ל להאיר, שכשם שתיבת 'משפט' מרכיבה שלושה - השופט, הנידון והשפיטה, וכן תיבת 'מילוה' מבטאת צירוף של מלוה, לוה והלוואה, כך תיבת מצוה מורכבת משלושה - המצוה הציווי והמְצוּוה, המצוה היא המצרפת את האדם לבורא ית'.

### דביקות שלימה בהש"ת רק ע"י מחשבה דיבור ומעשה

ויש להוסיף הסבר בצירוף שבין הבורא לאדם ע"י המצוות, מתוך דברים ששמעתי ממז"ר רה"י הגרי"ב שרייבר שליט"א. דהנה זה ודאי דהתכלית של כל התורה והמצוות היא הדביקות בהקב"ה, והיא התכלית והמגמה של כל מה שיעמול אדם תחת השמש כמסקנת הפרק הראשון של מסילת ישרים ז"ל -

"נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בניסיון... ואמנם ראוי לו שתהיה כל פנייתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קמן ואם גדול אלא להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו וכו'".

אמנם, מעשה בפני עצמו אינו יוצר דביקות אלא הדביקות היא רק ע"י הלימוד. ההתורה ניתנה לאדם המורכב מגוף ונשמה, והדביקות שאמור להידבק בכורא ית' היא בצורת אדם שלימה בעל גוף ונשמה, וכדאי שגם הדביקות בתורה צריכה להיות בכל חלקי האדם - גוף ונשמה. לפיכך, תחילת לימוד התורה בהגיון ובהשכלה (כמש"כ בדרך השם ח"ד פ"ב) והאופן שבו יתחבר ויתדבק הלומד בתורה בגופו, הוא בהוצאת דברי התורה מן הכוח אל הפועל על

ידי המעשה. ונמצא שקיום המצוות בשלימות הוא רק כאשר מעשי המצוות נעשים כפועל יוצא של דברי התורה שנלמדו ונטמעו בלומד, והם ההשלמה והגמר של לימוד התורה. הצורה הנכונה והשלימה של קיום המצוה היא אחר הלימוד והעיון בדני המצוה והבנת מהות ותוכן המצוה, שאז מתקיימת התורה שבמצוה, ובכך דבק האדם דביקות שלימה בתורה במחשבה כדיבור ובמעשה. כך הביא הגר"מ זצ"ל מכתבי הגר"א דהחיבור בין התורה למצוה, הוא ע"י כוונה בקיום המצוה שעל ידה מתקיימת התורה.

ונתפרשו הדברים בדברי מהר"ל בנתיב התורה (פ"ז):

"וביאר ענין זה, מצד כי התורה שהיא השכל העליון אין לה עמידה באדם כי הוא בעל גוף, לפיכך אין לאדם דביקות אל התורה מצד שהיא שכל כי אם באמצעות המעשה שהמעשה שייך לגוף, ועל ידי זה יש לו חיבור וצירוף אל התורה. ולפיכך אם כל כוונתו ללמוד מבלי שיבקש לעשות אפילו תורה אין לו, וכאשר כל ענינו ללמוד תורה בלבד, ואינו פונה אל המעשה שהוא שייך לאדם במה שהאדם גשמי כמו שבארנו במסכת אבות, ולא יכא דאמרי אפילו אם מלמד לאחרים והם עושים, כיון שהוא בעצמו אין עושה אין לו אלא תורה".

מש"ה בברכת אהבה רבה שנתייסדה על לימוד התורה, יש פירוש מדוקדק של בקשת כל בחינות ההשכלה שניתן להגיע אליהן בלימוד התורה - "ותן בלבנו להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד... והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך", ובתוך הדברים נוספו בקשות על קיום התורה למעשה - "לשמור ולעשות ולקיים". דאחר ששמירת המצוות וקיומן למעשה הוא הגמר והתכלית של לימוד התורה, ועל ידם דבק האדם בתורה לגמרי, הרי הם חלק בלתי נפרד מבקשת התורה.

1. והגר"מ זצ"ל באר דחיבורי הראשונים סביב תרי"ג מצוות הוא בגדר לימוד משנה, וז"ל (בשיעור שהובא בספר עמודי שלמה להגר"מ שלנר שליט"א) "הרמב"ם מוסר בספרו את כל מה שנמסר לנו בתושבע"פ, זהו 'משנה', וע"ז שייך לומר 'מפי השמועה'. אבל תלמוד אי אפשר למסור בספר מסודר, תלמוד הוא הבנת סברת ועומק הדברים, כפי שהגדיר בהל' ת"ת (א יא) את ענין ה'אמרא' ויבין דבר מדבר וידמה דבר לדבר". לדמות ולחבר דבר לדבר - הוא ענין ה'ידעת', ו'בינה' - ענינה "מבין דבר מתוך דבר" (הגיגה יד.). בינה ודעת, אי אפשר לכתוב בספר. מאחר שנתברר שספר "משנה תורה" של הרמב"ם, ענינו 'משנה', נוכל להבין שגדר משנה הוא - יסודי הדינים, דהיינו תחילת תפיסה בשרשי הדינים. המשנה היא שורש לתלמוד. מתורה שבכתב אי אפשר "להבין דבר מתוך דבר"...

בגמ' ברכות - "המצוה - זו משנה", פרש"י "שיתעסקו במשנה". חז"ל למדו את ה'משנה' של רבי, ומתוכה הוציאו את כל הגמ'. רבותינו הראשונים ראו שבשבילנו יש צורך בעוד 'משנה', בכדי להבין דבר מדבר. 'מנין המצוות' זה אחד מסדרי המשניות של תורה שבע"פ. מי שעסק בלימוד זה יודע שבמנין המצוות מתבאר עיקר הדין ושורש הדין. כל הלימוד של מנין המצוות הוא לדעת את הנקודה השורשית של המצוה, שממנה אפשר להמשיך ולהבין "דבר מתוך דבר".

למשניות של רבי היה כוח של 'משנה' בעבור חז"ל, שבבילנו אין די בזה לקיום החובה ללמוד משנה, אין לנו יכולת לעמוד על תפיסת עיקר ושורש הענין דרך המשניות לבדם, והרי הם בעבורינו כספר החתום. לכן העמידו רבותינו הגאונים והראשונים דבר שיהיה לו כוח של 'משנה' עבורינו. הרמב"ם חיבר את כל ספר "משנה תורה" סביב תרי"ג מצוות, ולשם כך הכין את "ספר המצוות" כמבוא ל"משנה תורה", כמבואר בהקדמתו. ומכאן שכל עיקרי הדינים יכולים להילמד סביב מנין תרי"ג מצוות".

ולפ"ו יש לפרש דברי חז"ל בירושלמי ובכתובות שהפליגו בחשיבות התורה לעומת קיום המצוות, ואמרו דכל המצוות אינן שוות ערך לדבר אחד מן התורה, נתייחסו למעשי מצוה הנעשים ללא הקדמת תוכן תלמוד תורה. ולכך אמרו חכמים דהעושה מצוות ללא תורה אינו חי בתחית המתים, אחר שלא קיים את ה'מצוות' אלא את ה'ציוויים'. דהעושה מעשה מצוה ללא שייכות לתורה אינו יוצר דכיקות בהקב"ה, דמעולם לא נכנס לעולמו של הקב"ה בהגיון ובהשכלה, ולא דיבק ליבו ונפשו בידיעת בורא העולם ובהתבוננות ברצונו, אלא בא רק לפרוע חוב ולהיפטר מעונשי המצוות. אבל המקיים את המצוות כקיום התורה, אף מעשה המצוות שלו הן חלק מהתורה בהחילו את כל ידיעותיו והכרתו על כל הוייתו המגעת למעשי הגוף בקיום בפועל את המכוון האמיתי של רצון התורה.

### היחס הנכון בין תורה למצוות

וע"פ הדברים הללו נתבאר דלימוד התורה על מנת לעשות הוא מחויב המציאות, מכוח בקשת האמת לגילוי הרצון העליון הגנוז בתורה. ז"ל רבינו יונה (אבות שם) במעלת הלומד על מנת לעשות: "ר"ל שדעתו לפלפל בלימוד כדי לדעת אמתת הדברים, ורצונו לטרוח כמה ימים ושנים להשיג דבר קטן ולהנוג עצמו על פי האמת הרי זה למד על מנת לעשות. שכל עיקר מחשבתו אין כי אם אל המעשה להיות אמיתי. ולפיכך מספיקין בידו ללמוד וללמד ולעשות שהכל בכלל המעשה".

מבואר בדבריו דאין המעשה דבר נפרד ומטרה לעצמה שבא ומתווסף על הלימוד, אלא המעשה הינו חלק מצורת הלימוד עצמו. דהלומד שהעמיד את התורה כתורת חיים, ותכלית לימודו היא ע"מ לקיים ולחיות על פי התורה, הגיע לכך מתוך הכרה באמת המוחלטת שאין בלתי המכריחתו לראות את החיים לאורה. לימוד ובירור של התורה באופן כזה הוא דרגה בדביקות בתורה ואחיזה בה כתורת חיים.

ולכא' הן הן הדברים המבוארים בנפה"ח

(ש"ד פ"ל) שכתב:

"ולא עוד אלא שגם אותה הקדושה וחיותו ואורן של המצוות שמקדשים ומחיים להאדם המקיים. הוא נלקח ונשפע רק מקדושתה ואורה של התורה"ק. כי המצוה לית לה מגרמה שום חיות וקדושה ואור כלל רק מצד קדושת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. ויש לכיין גם זה הענין בכתוב כי נר מצוה ותורה אור. בענין הנר שאין לה בעצמה שום אור כלל רק מהאור המאיר בה. ודאי שגם העסק בתורה לבד בלי קיום המצוות כלל ח"ו, גם כן אין כלום, כמשרז"ל 'כל האומר אין לו אלא תורה אף תורה אין לו'... כי בלתי קיום המצוות ח"ו אין דבר במה להתאהז ולהתקשר בו אור התורה לשרות עליו ולהתקיים בו, כדמיון האור בלא פתילה. אמנם עצמות האור מקבלת המצוה מאותיות התורה הכתובות בענינה. וז"ש בפ' התורה גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה, ולא אמר ללומדיה או לעוסקיה אלא לעושיה, וז"ל שהתורה היא הנותנת חיי עד וקדושה גם לעושי המצוות הכתובות בתוכה. ולכן אמרו בתנחומא בהוקותי שאף אם הוא צדיק ואינו עוסק בתורה אין בידו כלום ח"ו".

נתבאר א"כ דלימוד תורה בלי קיום מצוות אינו חשוב 'תורה' כמו שאמרו ביבמות, ובירושלמי (שבת א א) נאמר "אמר רבי יוחנן הלומד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו ולא יצא לעולם", ומצד שני קיום המצוות המבוקש הוא באופן של קיום התורה הגנוזה בהם. ואפשר דהרמב"ם שכתב דמי שקיים מצוה כראוי וכהוגן ולא שתף עמה מטרה ממטרות העולם הזה כלל, אלא עשאה לשמה מאהבה זכה לחיי העולם הבא, הוא בקיום שלם של כל קומת האדם וכל כוחות הנפש שע"כ נגלית התורה על האדם והתורה היא עצם עולם הבא (כלשון התפא"י פט"ו). ונגלה אור חדש הן על לימוד התורה שהוא על האופן הזה לאמיתה של המציאות, והן על מעשה המצוות המחיה את התורה בתוך גופו של הלומד ומקיים.

### העסק בחלק המצוות שבתורה

ונמצא א"כ דעיקר חלות התורה באופן

שהיא באה לידי מעשה, וכל עסק התורה בחלק המצוות מיועד לבוא לידי מעשה המצוות, בכדי להחיל את התורה בכל המציאות כולה, בין במבט האדם על המציאות שהוא אדם התורה, ובין בכל המציאות הגשמית המשמשת את התורה ונעשים בה מעשה מצוות. ומאירים דברי הח"ח (מאמר תורה אור) שהאריך להסביר את נחיצות לימוד סדר קדשים, דבעת הזאת חרבה עירנו ושמם בית מקדשנו, ואין אנחנו יכולים להקריב קרבנות חובותינו בבית הבחירה. ולפיכך אין לנו אלא לימוד תורת המצוות וההלכות של סדר העבודה והקרבת הקרבנות שא"א לקיים בפועל, ועי"כ יחשוב הקב"ה כאילו נתקיימו בפועל "דכיון שעמל עליהן ומצפה שיבואו לידי קיום נחשב לו כמעשה". וא"כ, ע"י לימוד כראוי מתוך בקשת האמת ובהסכמה ע"מ לעשות, אפשר לקיים כל מצוה בשלימות ואף את המצוות שאינן נוהגות בזה"ז. וכמו כן יכול כל אדם לקיים את כל המצוות ואף את אלו שאינן שייכות באדם מסוים כדיני כהנים לישראל וכה"ג, ועי"כ ישלים האדם את נפשו ואת האבר המכוון כנגד אותה המצוה.

לזה נתחברו ספרי הראשונים במנין המצוות, שהם המעמידים את התורה בישראל, בלימוד הכללים והשרשים של המצוות התואמים את המציאות בדקדוק, ומהם יתד ופינה לקיום המעשי של התורה כולה. כדאי' בספרי (האזינו שו): "היה רבי מאיר אומר לעולם הוי כונס דברי תורה כללים שאם אתה כונס פרטים מייגעים אותך ואי אתה יודע מה לעשות". והגר"מ שפירא זצ"ל הביא דהגרי"מ פיינשטיין זצ"ל מסר לו את שאמר מרן הגרי"ו הלוי זצ"ל שמספר המצוות להרמב"ם עם הרמב"ן (השרשים והמצוות) למד כיצד ללמוד, דבידיעת השרשים והכללים, וההבנה כיצד התורה מסתעפת ומתרחבת מתוכם, יש אחיזה בכל רוחב התורה ועומקה.

ויה"ר שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה.

ליעוץ וליזוי 077-226-0000 פנו אלינו: [ha@0772260000.co.il](mailto:ha@0772260000.co.il) רחוב תורה מציון 3 ירושלים



יישן והדרה בתקופת השידוכים



מענה רחמי ורגשי לכי הישיבות



השמה במסגרות חינוכיות, חונכים כשיניות



מענה אישי ומקצועי להורים



סדנאות הדרכה להורים



הכשרות צוותי חינוך

# עטרת השבת

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

ב' היתרים כפקו"נ א. מעשה הצלה ב. מחשבת הצלה  
ובענין הותרה ודחיה בודאי וספק סכנה

## מעשה הצלה וכוונתו למלאכה

והנה באותו עמוד במנחות קודם מובא פלוגתת רבה ורבא 'איתמר שמע שטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלות דגים והעלה דגים חייב להעלות דגים והעלה תינוק ודגים רבה אמר פטור ורבא אמר חייב, רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו ורבא אמר חייב זיל בתר מחשבתו.

והיינו דאף דיש כאן מלאכת צידה מ"מ הרי בעיקרו דמעשה זהו גם מעשה הצלה, לרבה אזלינן בתר מעשיו ומעשה זה מוכרח להצלה וממילא בכלל וחי בהם מצד החפצא דמעשה הצלה, ואילו לרבא לא די בזה שנעשה ע"י מעשה הצלה כי אם דבעינן אף מחשבה להצלה וכיון דלא נתכוין להצלה ממילא אינו בכלל היתרא דוחי בהם וחייב על מלאכת צידה.

והנה גירסת הגמ' דילן בתרווייהו רבה וכן קי"ל כרבה דבתר מעשיו אזלינן ובנתכוין לדגים והעלה גם תינוק פטור, ולפי"ז נכלל בהיתר וחי בהם מעשה הצלה אף בלא כונת הצלה כלל, ואילו במימרא השניה דרבה באמדוהו לגרוגרת הרי שם זהו להיפך ממש דיש כאן רק מחשבת הצלה בלא מעשה הצלה, וכן קי"ל, ותמוה ממ"נ מה נאמר בהיתרא דוחי בהם האם מעשה הצלה אף בלא מחשבתו לכך, או מחשבת הצלה אף בלא מעשה הצלה, וצ"ע.

ב' היתרים כפקו"נ בשבת א. מעשה הצלה בלא מחשבת הצלה.  
ב. מחשבת הצלה אף בלא מעשה הצלה

אשר יראה מבואר בזה דתרתיהו איתנייהו בהו וב' היתרים המה א. מעשה הצלה אף בלא מחשבת הצלה ב. מחשבת הצלה אף בלא מעשה הצלה.

ויסוד הדבר עפ"ד התוס' ביומא דדרשינן מ'זחי בהם' אף צד רחוק כגון מיעוט להצלה וביאר הגרש"ז דנכלל בזה דיסוד ההיתר אף דבאמת לא הציל מ"מ התורה התירה אף את המחשבה להצלה וזהו בכלל היתרא דוחי בהם וקיים מצות וחי בהם אף דלא הציל לבסוף, ויבואר לקמן דיש מקור בפנ"ע למעשה הצלה בשבת.

## אומר לחבירו לבוא להציל אף דאין כאן היתר אמיתי דפקו"נ

והנה בסוגי דשבת דף י"ט בדין אין מפליגין ג' ימים קודם השבת ורבו השיטות בזה ודעת השו"ע למאי דביאר בקובץ הערות סי' כ"ג דדבר תורה שרי להכניס עצמו למצב דפיקוח נפש דוחה שבת ורק מדרבנן נאסר, וביאר משום דפיקוח נפש

## נתכוין להצלה ונתברר שכבר הבריא או מת

מנחות דף ס"ד ע"א אמר רבה חולה שאמדוהו לגרוגרת אחת ורצו עשרה בני אדם והביאו עשרה גרוגרות בבת אחת פטורים אפילו בזה אחר זה אפילו קודם שהבריא בראשונה. פרש"י 'דכולן למצוה נתכונו פטורין דהזריז לחולה משובח.

שו"ע סי' שכ"ח סעיף ט"ו 'אמדוהו הרופאים שצריך גרוגרת אחת ורצו עשרה והביאו לו כל אחד גרוגרת, כולם פטורים ויש להם שכר טוב מאת ה' אפילו הבריא בראשונה'.

ויש לדון בכל עיקר דין זה האם אלו העשרה חיללו שבת בשוגג או אונס ורק מה שמקבלים שכר אינו משום שקיימו מצוה, אלא משום שחשבו לעשות מצוה, ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה אף שאין כאן מעשה מצוה כלל.

או דילמא אין בזה משום חילול כאן לא בשוגג ולא באונס משום דלפי דעתם הרי באו להצלה ואדרבה מצוה קעבדי. וכלשון הלבוש והמ"ב דכולם פטורים ואדרבה נחשבים לזריזים מקדימין למצות ויש להם שכר טוב מאת ה', ומשמע דאין השכר ענין אחר מהמעשה חילול כי אם שאין כאן מעשה עבירה אלא אדרבה מעשה זה גופא מצוה קעביד ונכלל בהיתרא דוחי בהם.

ודבר זה נוגע למעשה באנשי הצלה שנקראו להציל נפגעי תאונה או חבלה וכדומ' בספק פיקו"נ והראשון שהגיע כבר הציל כל מה שניתן או שנתברר שאין כאן סכנה האם עליו להודיע לחבריו שעדיין לא הגיעו שאין בהם צורך כדי למעט בחילול שבת, או דילמא שאין להשתמש במכשיר קשר בהנחה שיש בזה רק איסור שבות כדי להציל אחרים מאיסור רבה של תורה. ותלי' בנדון בסוף ש"ו בת המשומדת אי שרי לחלל שבת כדי להציל הבת מאיסור חמור והובא באריכות בב"י. וקי"ל דמוטב לעבור על איסור קל כדי להציל חבירו מאיסור חמור בלא פשע.

אמנם באופן הנ"ל י"ל דכלפי שאר אנשי הצלה אינם עושים כלל איסור משום דנכלל בהיתרא דוחי בהם וממילא לא שייאטי' לנדון דעשית איסור זוטא כדי להציל אחר מאיסורא רבה.

ונחלקו בזה האחרונים, ודעת רבותינו גדולי הזמן מרן הגרש"ז ומרן הגריש"א ומרן בעל שבט הלוי שאין בזה סרך מעשה איסור והכל נכלל בהיתר וחי בהם.

והגרש"ז זצ"ל בשולחן שלמה סי' שכ"ח סט"ו ביאר עפ"ד התוס' יומא דף פה ע"א דנכלל מ'זחי בהם' למיעבד כל טצדקי שיחיה חבירו ומה"ט אף דיש רק צד מיעוט דחי מחויבים להצילו בשבת אף דהרוב מכריע דכבר מת ומזה נשמע דהתורה התירה כל ד'מכוין להצלה' אף דנתברר דמת כבר.

'הותרה' בשבת, ומותר לכתחילה להביא לפקו"נ דוחה שבת ורק מדרבנן נאסר.

ומעתה יש לדון באופן דיש חולה דאין בו סכנה בגוונא דהותרו שבותים דרבנן כשא"א בשינוי, אבל אינו בכלל סכנת נפשות ולא הותר איסורי תורה, או בסכנת אבר דהותרו שבותים ולא חילול שבת מהתורה האם שרי לקרוא לאיש הצלה ואיש ההצלה מדמה בנפשו דבא להצילו הצלת נפשות אף דהחולה עצמו יודע שאין כאן פיקוח נפש מ"מ לפש"נ הרי עצם המחשבה להצלה נכלל בהיתרא דפיקוח נפש, וא"כ לדעת השו"ע דשרי להכניס עצמו למצב פיקוח נפש דוחה שבת ורק נאסר מדרבנן, הרי כלפי האיסור דרבנן יש כאן היתרא דסכנת אבר או חולה שאין בו סכנה, ולענין האיסור תורה הרי אין בזה סרך איסורא כלל משום דאיש ההצלה סבור דיש כאן פיקו"נ וא"כ יש כאן מחשבת הצלה וממילא נכלל בהיתרא דהותרה מוחי בהם.

### פיקו"נ נפש בשבת הותרה ובשאר איסורים דחוייה

אשר יראה בהאי ענינא אף דנתבאר דמלבד היתר פקוח נפש דתלי' במעשה הצלה ועוד היתר נוסף דתלי' בהמחשבת הצלה מ"מ חלוקים היתרם ביסודם, היתר 'מעשה הצלה' זהו הותרה, אכן לענין 'מחשבת הצלה' אף דשרי מ"מ לכו"ע אינו אלא בתורת דחוייה, וכדיבואר.

הנה הראשונים פ"ח דיומא העלו לדון אי יש חולה בשבת דצריך לבשר האם עדיף לשחוט לו בשבת או דיתן נבילה שיש לפניו, וכתב המהר"ם מרוטנברג דשבת הותרה אצל פיקו"נ והרי זה כחול כהיתרא דאוכ"נ ביו"ט, והרשב"א בתשובה ח"א סי' תרפ"ט השיג על המהר"ם דתלי' בפלוגתא האם פיקו"נ הותרה או דחוייה ותלי' בטומאה הותרה או דחוייה בציבור, וכתב כמדומה דדחוייה וממילא עדיף ליתנו נבילה.

השו"ע סי' שכ"ח סי"ד פסק דשוחטין בשבת ולא נותנין הנבילה וטעם א' בב"י ומג"א כמהר"ם רוטנברג, ובשו"ת הרמ"א סי' ע"ו כתב דשבת הותרה ומאכלות אסורות דחוייה, ועדיין לא מבואר ממ"נ מה נאמר בוחי בהם האם זהו הותרה או דחוייה.

וביאר התשב"ץ ח"ג סי' ל"ז והביאו בקובץ הערות סי' י"ח דוחי בהם לעולם הוי דחוייה לענין כל איסורי תורה, אולם יתר על כן שבת שהותרה במקום פיקו"נ משום דילפי' ממילה ומילה ודאי הותרה אצל פיקוח נפש כמש"כ הרמ"א ביו"ד סי' רס"ו סי"ד ובביאור הגר"א שם.

וע"ד זה כתב הרמ"א בתשובה שם דשבת הותרה וילפינן ביומא דף פ"ה ע"ב ממילה ומה מילה שהוא אבר מרמ"ח אברים דוחה את השבת כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה שדוחה את השבת וא"כ כיון דילפי' ממילה, ופיקו"נ בשבת הותרה כמבואר במהר"ם ע"כ אף במילה בשבת הותרה דהרי כל מקורו שפקו"נ בשבת ממילה יליף.

הרי מבואר מדברי הרמ"א ותשב"ץ דחלוקים המה דחית שבת לפיקוח נפש דהותרה וילפי' ממילה בשבת, ואילו שאר איסורים

הם דחוייה אצל פיקוח נפש וזהו דילפי' מוחי בהם.

### ודאי פיקו"נ הותרה ואילו ספק פיקו"נ דחוייה

והנראה לדון לפ"ז לענין ספק פיקוח נפש דדחינן שבת והמקור מוחי בהם אה"נ בזה הוי דחוייה דכל מאי דהותרה שבת אצל פיקו"נ זהו רק בודאי דילפי' ממילה שדוחה שבת דזהו רק בודאי כדאיתא בשבת דף קל"ג ערלתו ודאי ולא ספק, ורק הא דפיקו"נ דוחה שבת בספק זהו רק מכח דרשת וחי בהם כדאיתא ביומא דף פ"ה ע"ב, וא"כ בספק פיקו"נ בשבת אינו אלא דחוייה, ונפק"מ דאם יש ספק סכנה אין שוחטין בשבת אלא נותנין לו נבילה לכו"ע, וכל דברי השו"ע בסי' שכ"ח דשוחטין לחולה בשבת ולא נותנין לו נבילה זהו בסכנת ודאי ולא ספק.

ומצאתי בס"ד דנקט כן החלקת יואב ח"א סי"ד וכ"כ בישועות יעקב סי' שכ"ח לדבר פשוט, אמנם בישועות יעקב למד דפקו"נ בשבת ילפי' מהדרשא 'ושמרו בני ישראל את השבת' חלל שבת אחת כדי לשמור שבתות הרבה וזהו הותרה ואילו שאר איסורי תורה מוחי בהם וזהו דחוייה.

### מעשה הצלה הותרה ואילו מחשבת הצלה דחוייה

ומעתה נראה דהיתרא דפקוח נפש בשבת זהו הצלת החולה דילפי' ממילה וזהו רק כשבאמת הצילו, דילפי' ממילה בשבת, אמנם 'מחשבת הצלה' אינו נכלל בלפוטא ממילה דוחה שבת, אכן הדין דמחשבת הצלה אף בלא מעשה הצלה נלמד מוחי בהם כמש"כ הגר"ש זצ"ל ובזה אינו אלא דחוייה וע"ד שנתבאר.

ודאתינן להכי, אף אי נימא דשרי מהתורה להכניס עצמו למצב דפקוח נפש בשבת משום דהותרה כדביאר הגרא"ו בקובץ הערות, אמנם כ"ז היכא דבאמת יש פיקוח נפש ויש כאן מעשה הצלה אמיתי דבזה ילפי' ממילה דהותרה בשבת, אכן לומר לחבירו דזקוק להצלה ובאמת אינו צריך ורק דחבירו עשה כן לפום מחשבתו באופן דיש כאן רק מחשבת הצלה בלא מעשה הצלה ובזה אתינן עלה מדין דחית וחי בהם וזה אינו אלא דחוייה, בזה אין היתר מהתורה להכניס למצב דמחשבת הצלה מהתורה, וממילא עד כמה שאין פיקוח נפש אמיתי שוב אין היתר ומיושב היטב ההערה דלעולם יוכל לומר לחבירו דצריך הצלה משום פיקו"נ אף דבאמת לא צריך דהרי יש כאן מחשבת הצלה ובכלל היתרא דוחי בהם ולדעת השו"ע דבר תורה שרי להכניס עצמו להיתרא דפקוח נפש בשבת משום דהותרה כמש"כ בקובץ הערות, ולפמש"כ הרי 'מחשבת הצלה' גרידא אינה אלא דחוייה לכו"ע ובזה מהתורה אין היתר להכניס למצב של דחוייה בשבת כמש"נ.

# יעלת הון

בהעלותך תשפ"ב

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

ומה שיש לנו ללמוד מזה כפשוטו, שאחר שעבר חג השבועות וכל אחד לפי דרגתו זכה לקבל התורה, בא היצה"ר ומפתה את האדם בעוה"ז, וכן מקטרג על האדם בעוה"ב, ואומר שום שינוי לטובה לא ניכר באדם אחר חג השבועות, והוא נשאר באותו מצב שהיה קודם החג, וראיה שהוא לא קבל את התורה וצריך לקחת ממנו את כל מה שהשיג בחג השבועות, ולכן צריך כל אחד להתחזק ולהוסיף איזה קבלה טובה שיהיה נרגש אצלו שהוא קצת השתנה אחר חג השבועות, הן בתפילה הן בלימוד התורה, וצריך לתלות הכל בחסד השי"ת שנתן לכל אחד קבלת התורה, ואם האדם ממעט את עצמו ותולה הכל בחסד השי"ת, אז הקב"ה אומר כיון שתלית בי, אז אני תולה השינוי שנשנתת לטובה בך.

**ב-** ובזוה"ק בפרשת אמור בד"ה וספרתם לכם וכו' (מובא בחיקון ליל שבועות) כתוב וז"ל [בלשון הקודש] שצריך לעסוק בתורה בליל שבועות, ולשמור עצמו מיום ההוא והלאה מן החטא כדי שישאר בטהרה עליונה וכו'. היינו שבלילה חג השבועות וביום, באה מהשמים טהרה עליונה וזוכה כל אחד לפי דרגתו לקבלת התורה מחדש, אבל צריך לשמור עצמו שקבלת התורה והטהרה שזכה תשאר אצלו, ולכן כל אחד כשמקבל עליו קבלה טובה אפילו שהיא קבלה קטנה הוא ממשיך את חג השבועות עליו, וכן כל שבעה ימים אחר חג השבועות, שהם ימי השלמה שמי שלא הביא קרבן עולת ראייה ושלמי חגיגה בחג יכול להביא בזמן שביהמ"ק קיים כל שבעת הימים, שיש לזה קשר לחג, ולכן מסתבר שגם מי שעדיין לא קבל קבלות להתחזק בתפילה ובתורה, יכול גם בשבעת הימים האלו לקבל עליו להתחזק בתפילה ובתורה, ולהמשיך עליו קדושת החג שבועות למשך כל השנה.

## שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות"

**א-** וכותב רש"י וז"ל: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו כשלא היה עמהם, בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות (תנחומא ה') עכ"ל.

**והרמב"ן כותב וז"ל:** ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבו הכתוב 'שימו קטורה באפך' (דברים לג') ובכל הקרבנות ומנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו ושבו כולם משרתי אלקינו וכו'. אבל ענין האגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני ע"י אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כה"ג ובניו, ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו נסים שהזכיר האגדה הזאת ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב לוי בו, אמר לו הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת נרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנוכת בית חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנוכת המזבח. עכ"ל עיי"ש.

**ב-** האור החיים הקדוש מביא את פרש"י וכותב וז"ל: הנה דבריהם ז"ל צריכין ביאור, מה נחמה זו עושה לחלישות דעתו של אהרן על חנוכת הנשיאים שלא היה בכלל, הלא אין מעשה המנורה מקביל לחנוכה, גם למה לא הניח דעתו בכל הקרבנות שהוא מקריב תמידין ומוספין והקטורת, גם בהקרבנות חנוכה עצמה של כל הנשיאים הרי הוא המקריב, למה לא ריצהו אלא במנורה וכו' עכ"ל.

**ג-** ונראה דהנה בפר' נשא בחנוכת המזבח מביא רש"י וז"ל: וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי, אמר רבי פנחס בן יאיר וכו' כף אחת, כנגד

## אחר חג השבועות צריך לקבל עליו קבלות טובות כדי שיהיה מורגש שזכה לקבלת התורה ולהמשיך את קבלת התורה עליו

**א-** במסכת שבת (דף פ"ט ע"א) ואמר רבי יהושע בן לוי בשעה שירד משה מלפני הקב"ה, בא שטן, ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא, אמר לו נתתיה לארץ, הלך אצל ארץ, אמר לה תורה היכן היא, אמרה לו 'אלקים הבין דרכה' וגו' (איוב כח ט) הלך אצל ים, ואמר לו, אין עמדי, הלך אצל תהום, אמר לו אין בי שנא' 'תהום אמר לא בי היא' (איוב כח יד), וים אמר אין עמדי, אבדון ומות אמרו 'באזונינו שמענו שמעה' (איוב כח כב), חזר ואמר לפני הקב"ה, רבש"ע חיפשתי בכל הארץ ולא מצאתיה, אמר לו לך אצל בן עמרם, הלך אצל משה, אמר לו תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא, אמר לו, וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה, א"ל הקב"ה למשה, משה בדאי אתה, אמר לפניו רבש"ע חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי, אמר לו הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עצמך, תקרא על שמך שנא' 'זכרו תורת משה עבדי' וגו' (מלאכי ג כב). ובתולדה תורה היכן היא וכו' כתבו, שהתורה ניתנה בחשאי מפני השטן שלא יקטרג עיי"ש.

**וצ"ב** לשם מה שאל השטן תורה היכן היא, וכן צ"ב הויכוח של משה רבינו עם השטן?

**ועיין במהרש"א בחידושי אגדות שכתב וז"ל,** ונראה דהוא השטן והוא היצר הרע, הגם שהודו כל המלאכים על נתינת התורה, אמר אחר שירד משה בא לקטרג ולהסית שיחזרו מלקבלה, מפני עומק המושג וקוצר המשיג של בעלי החומר ואי אפשר להם לקיימה למטה, וזה שאמר תורה היכן היא, איזה מקום למטה שתוכל להתקבל התורה שהרי ארוכה מארץ מדה, וא"ל הקב"ה נתתיה לארץ, שהוא כלל עולם התחתון, הלך אצל ארץ דהיינו לשר הממונה על הארץ וכו' עיי"ש עכ"ל.

**ונראה לבאר דבריו,** כי השטן שהוא היצר הרע בא לקטרג, ואמר תורה היכן היא, היינו שלא מורגש שום השתנות בארץ אחר נתינת התורה, ומזה מוכח שלא מקיימים התורה, וצריך לחזור מנתינת התורה. והקב"ה אמר לו נתתיה לארץ שזה עולם התחתון, ותראה בארץ שיש השתנות על ידי נתינת התורה, והלך לשר שממונה על הארץ וכו' וכולם אמרו שהתורה לא נמצאת אצלם, היינו שלא מרגישים שיש שינוי לטובה בארץ, וכן הלך אצל אבדון ומות, היינו לשר שממונה על הגיהנם והמות, וגם הם אמרו שלא מורגש שהתורה שם, כיון שיש עדיין אנשים שנענשים בגיהנם ובמות, וחזר אצל הקב"ה ואמר חיפשתי בארץ ולא ראיתי שום שינוי בארץ אחרי קבלת התורה. ואמר לו הקב"ה לך אצל בן עמרם, וכתב המהרש"א וז"ל, קראו בן עמרם במקום הזה שהורה לשטן שנתנה התורה ליד בן מי שהוא אביו כמלאך ה', שאין מלאך המות שולט בו, כמו שכתוב (שבת נ"ה ע"ב) דעמרם מת בעטיו של נחש, ומלאך המות לא השיג בזה, והלך אצל משה, כאלו לא היה מיוחס לבן עמרם. וא"ל תורה שנתן הקב"ה לך היכן היא וכו', שאי אפשר לך לקיימה מעומק המושג וקוצר המשיג. דילוד אשה אתה א"ל וכי מה אני שנתן לי הקב"ה וכו', כאלו הודה לדבריו, שאין סוד ונסתר של התורה נתנו לו, כי אם הנגלה, מטעם כי הסוד ונסתר התורה עמוק הוא מי ימצאנו בילודי אשה, וא"ל הקב"ה למשה בדאי אתה וכו', שהרי תוכל לקבל גם הנסתר וכו'. וא"ל הקב"ה הואיל ומעטת עצמך וכו', ולא החזקת טובה לעצמך, אלא תלית בי גם אני תולה התורה בך שתקרא על שמך וכו' עכ"ל.

ונראה לבאר על פי פשוטו כי השטן בא לקטרג שאין שום שינוי בכל הבריאה על ידי נתינת התורה, וגם אצל משה רבינו אין שום שינוי, שהרי הוא אמר וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה. ואינו משיג את נסתרות התורה, ואמר משה לקב"ה חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע וכו'. היינו נסתרות התורה אני אחזיק טובה לעצמי וכו', וא"ל הקב"ה הואיל ומעטת עצמך תקרא על שמך. עכ"ל.

התורה שנתנה מידו של הקב"ה (מד"ר י"ג ט"ז). עשרה זהב, כנגד עשרת הדברות (שם). מלאה קטרת, גמטריא של קטרת תרי"ג, כנגד תרי"ג מצוות וכו'. ולזבח השלמים בקר שנים, כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים (מד"ר י"ג ט"ז תנא"ר פ"ח). אילים עתודים כבשים, שלשה מינים, כנגד כהנים ולויים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים, שלש חמשיות, כנגד חמשה חומשין, וחמשת הדברות הכתובים על לוח אחד, וחמשה הכתובין על השני, ע"כ מיסודו של רבי משה הדרשן. עכ"ל.

**ובדעת זקנים כתב וז"ל:** כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת, כנגד עשרת הדברות שקבל משה, שמלאות ריח טוב כקטורת (מד"ר י"ג ט"ז) ולזבח השלמים, כנגד כל התורה שנאמר וכל נתיבותיה שלום (משלי ג יז). בקר שנים, שכתובה בשני לוחות. אילים חמשה עתודים חמשה, חמשה כנגד חמש דברות על לוח זה, וחמש על לוח זה, כבשים בני שנה חמשה כנגד חמשה חומשי תורה (במדבר י"ד י' וכו') עיי"ש עכ"ל.

ומבואר במדרש וברש"י ובדעת זקנים שהקרבנות של הנשיאים היו כנגד התורה כולה ותרי"ג המצוות. ונראה דקרבנות הנשיאים נתנו כח לכל שבט ושבט לקיים את התורה והמצוות, ואפשר לבאר דלכן חלשה דעתו של אהרן שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, ובמה יהא כח לשבטו לקיים את התורה והמצוות. וא"ל הקב"ה חיין שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות. והיינו שהדלקת הנרות נותן כח בכל כלל ישראל שיזכו לאמונה ולחכמת התורה ויוכלו לקיים את התורה והמצוות.

**ד- ובילקוט בפרשת תצוה כתוב וז"ל:** מחוץ לפרוכת העדות, עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, וא"ת לאורה אני צריך, והלא כל אותן ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדותה, אמר רבא זה נר מערבי שנותן בה שמן כמידת חברותיה, וממנה היה מדליק ובא היה מסיים, ובברכות (נ"ז ע"ב) הוואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה שנאמר זית זך כתיב למאור עכ"ל.

ואמרו חז"ל הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין, וסימן מנורה בדרום ושלחן בצפון. וכיון שהמנורה זה מרמז על חכמת התורה וכן זה עדות לכל העולם שהשכינה שורה בישראל, לכן הקב"ה נחמו במה שהוא מדליק ומטיב את הנרות שזה משפיע אמונה וחכמת התורה לכל העולם, וודאי לשבטו שיוכלו לקיים את התורה והמצוות.

**ה- ואפשר לבאר בזה גם את הרמב"ן שמביא את רבינו נסים שזה מרמז על חנוכה בית חשמונאי על הדלקת נרות חנוכה שזה לעולם גם אחר חורבן הבית, כי בכל שנה על ידי הדלקת נרות חנוכה זוכים לפרסם הנס ולהגיע לאמונה בהקב"ה, ומבואר בסה"ק שזוכים על ידי הדלקת נרות חנוכה לחכמת התורה. וכתב בספר בני יששכר בדרושים לחנוכה בשם הרב הגדול בעל הרוקח ז"ל, שהארת המצוה נר חנוכה היא מהארת אור הגנוז ונקבע לדורות ברוח הקודש, מפני שידעו דבכל שנה יתגלה האור ההוא, על כן קראו לימים האלו חנוכה, שהוא חינוך והרגל על העתיד, גאולה העתידה, שאז יתגלה לנו האור הגנוז בשלימות וכו'. ונגנו בתורה וכו' וע"כ הוא מסוגל לתורה, על כן הרגיל בנר היוין ליה בני תלמידי חכמים (כדאיתא בשבת ג' א) וכו'. עכ"ל. ולכן אומר הרמב"ן שניחמו בנרות חנוכה שהם קיימים לעולם ועל ידם יזכו לקיים את התורה והמצוות.**

## ע"י קבלת עול תורה ניצולים מכל הצרות

"כי לי כל בכור בבני ישראל באדם ובבהמה ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי" (במדבר ח, י)

**וכתב הספורנו וז"ל:** אבל מה שהצרכתי אותם לפדיון היה הטעם בשביל שביום הכותי הקדשתי לי שלא יתעסקו בעבודת הדיוט כלל, כמו שאסרתי גיזה ועבודה בבכור בהמה, וזה עשיתי כדי להצילם בתורת הקדש, שלא היו ראויים להינצל ממשלחת מלאכי רעים בהיותם הנכבדים בעם וקולר כולם תלוי בהם, ואמרת שיפדו כדי שיצאו לחולין בזה, שיהיו מותרים בעבודת הדיוט. עכ"ל.

יוצא מדבריו שהבכורים במצרים לא היו ראויים להנצל, וכדי להצילם הקדישם ה' שלא יתעסקו בעבודת הדיוט כלל, ולכן צריכים פדיון בכדי שיהיו מותרים בעבודת הדיוט. ומזה נלמד שגם כשיש ח"ו גזירה בעולם, אם האדם מקבל עליו שלא יתעסק בעבודת הדיוט רק בעבודת שמים עיי"ז ניצל מכל הגזירות, וכ"ש אם האדם מקבל עליו להיות עבד לקב"ה וכמו שמבאר ה"בית הלוי" שכשבנ"ל אמרו נעשה ונשמע הקנו גופם להיות עבדים לקב"ה, ודאי שעיי"ז ניצולים מכל הגזירות.

**וב'נפש החיים'** שער ד' סוף פרק י"ט מביא את הזוהר הקד' בפר' בלק וז"ל: [תרגום] בוא וראה כמה חביבים הם אותם העוסקים בתורה לפני

הקב"ה שאפילו בזמן שהדין תולה בעולם וניתן רשות למשחית להשחית, הקב"ה מצוה אותו על אלו העוסקים בתורה, וכך א"ל הקב"ה כי תצור על עיר, משום שעונותיהם הרבים וכו', בוא ואצוה לך על בני ביתי, לא תשחית את עצה, זה ת"ח שהוא בעיר שהוא עץ החיים עץ הנותן פירות וכו' ע"ש.

**זה עצה** בזמנינו להינצל מכל הצרות לקבל עליו עול תורה ולהיות עבד להקב"ה ונוכה עיי"ז לכל הברכות והישועות.

## האדם חביב לפני הקב"ה בכל המצבים כשהוא דבוק בתורה

"ואתנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבודת בני ישראל וגו' ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש" (פרק מ' פסוק י"ט).

ופרש"י וז"ל, חמש פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חיבתן שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה, וכך ראינו בבראשית רבה (ראה ג ה, ויק"ר ב ד) עכ"ל.

ובשפתי חכמים כתב וז"ל, וזהו ריצוי ללויים שאמר להם אשריכם שזיתם לכפר על בני ישראל שמוזכרים חמש פעמים בפסוק אחד כנגד חמשה חומשי תורה, להודיע שהם וחמשה חומשי תורה שוים, שבשביל שניהם נברא העולם (רש"י ריש בראשית) עכ"ל.

**ובספר קדושת לוי כתב זלה"ק,** ופרש"י חמשה פעמים ישראל בפסוק להודיע חבתן וכו'. כי אדם הבוחר דבר מהדברים נמצא מוכח שזה אוהב יותר משאר דברים כיון שבחר בו מכל הדברים, וכאן שבחר הקב"ה בלויים שמא תאמר ח"ו כיון שבחר בלויים אין אהבתו על ישראל, ולזה כתב ישראל חמשה פעמים בפסוק זה להודיע חבתן של ישראל כמו ללויים, ומה שבחר בלויים הוא רק לכפר לכפר על בני ישראל, עכ"ל.

**והנה בפסוק הזה** נאמר שהקב"ה בחר בלויים מתוך בני ישראל, וזה כעונש לבני ישראל, לכן מוזכר בפסוק זה חמש פעמים בני ישראל, לומר שהקב"ה אוהב את בני ישראל, ומה שבחר בלויים הוא רק לכפר על בני ישראל. ומזכר חמש פעמים בני ישראל במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה, ואפשר לומר שהאהבה לבני ישראל כיון שהם דבוקים בחמשה חומשי תורה לכן הם אהובים לקב"ה, וכמו שמוזכר בזוה"ק בפרשת בחוקתי עה"פ "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לְכַלְתֶּם" וגו' (ויקרא כ"ו מד) וז"ל [תרגום לשון הקודש] אמר רבי חייא אני שמעתי דבר חדש שאמר רבי אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכלתם וכו' מי ששונא לאחד נמאס הוא לנגדו, ומגונה הוא כתועבה לפניו, אבל כאן לא מאסתים ולא געלתים, ומה הטעם לפי שאהובת נפשי ביניהם. (זיו הזוהר זו התורה והשכינה הקדושה), ובעבורה כולם חביבים אצלי, זה שכתוב לכלתם, לכלתם כתוב חסר וא"ו, בעבורה לא מאסתים ולא געלתים, לפי שהיא אהובת נפשי, אהבה שלי אצלה, משל לאדם שאוהב אשה, והיה מדורה בשוק של מעבדי עורות, לולא שהיא שם לא נכנס בו לעולם, כיון שהיא שם דומה בעיניו כשוק הרוכלים, שכל ריח טוב שבעולם נמצא שם, אף כאן ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, שהוא כשוק של בורסקי לא מאסתים ולא געלתים, ולמה לכלתם, בעבור כלתם שאני אוהב אותה, שהיא אהובת נפשי השוכנת שם, ודומה עלי ככל ריח טוב שבעולם, בעבור כלה היא אשר ביניהם, אמר רבי יוסי אילו לא באתי כאן אלא לשמוע דבר זה די לי, עכ"ל. ובוז מבואר דברי רש"י והמדרש שאפילו כשהקב"ה בחר בלויים מתוך בני ישראל הם חביבים עליו כיון שהם דבוקים בחמשה חומשי תורה.

**זה חיזוק לאדם** שאפילו שהוא מרגיש כאלו הוא רחוק מיראת השי"ת, בכל המצבים שהוא נמצא ישתדל להיות דבוק בתורה כל אחד לפי מצבו ודרגתו, אפילו שאינו יכול ללמוד בעיון לכל הפחות ילמד חמשה חומשי תורה, וצריך האדם להחשיב את התורה הקדושה כמו כלה שתיה תביבה בעיניו ככלה חדשה כל יום מחדש, ולא כאשה נשואה הרבה זמן שרגיל בה שאינה חביבה כל כך, ועל ידי שילמד תורה ותהיה תביבה בעיניו ככלה אז גם הקב"ה יאהב אותו ולא יביט במעשיו הרעים, ובפרט עכשיו שאנחנו נמצאים אחר קבלת התורה, וכמו שאנו שרים בחג השבועות, עליונים ששו ותחתונים עלו בקבלת תורה הכתובה מסיני, תואר כלה מאד נתעלה, בקבלת יום זה עשרת הדברים, ומובן היטב לפי דברי הזוה"ק תואר כלה מאד נתעלה, שעל ידי שעוסקים בתורה שהיא כלה, אז הקב"ה שוכן בתוך ישראל בכל המצבים, וצריך להיות שמח מאד במתנה הגדולה שזכה בחג השבועות שהכלה נמצאת אצלו והקב"ה שוכן בתוכו בזכות התורה הקדושה.

# עינינו גל

מאמרים ותפיסות עומק בעולמו של עמלי תורה  
מבית "עין לא ראתה"

פרשת  
בהעלותך

ורק מי שהוא בגדר 'אוכל מן' שמשליך עצמו על הקב"ה בכל עסקי פרנסתו, רק הוא יכול להגיע לדרגת השלווה הזו.

וחזינן בפרשתו, שחלק מההגדרה של מן, שדי לו במה שמורידים לו משמים ושמוח בזה, ולא מחפש מעדנים מיוחדים, וזה היה החטא של האספסוף שהתאוו תאווה מי יאכלנו בשר, שלא הסתפקו באותה מנת 'מן' שניתנה להם משמים, וממילא ירדו עי"ז ממדרגת 'אוכלי המן כנ"ל.

ואכן מידה טובה מרובה פי חמש מאות, שכאשר שקוע בתורה ומשתדל להרהר תמיד רק בדברי תורה, ניוונים מכך כל העולמות ונשפע בזכותו שפע רב לעולם. וכענין שאמרו חז"ל: כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובים מער"ש לער"ש, והיינו משום שחנינא היה מסתפק במה שניתן לו משמים, ולא חיפש לגנון את מאכליו מעבר למה שסיפק לו הקב"ה, וזה גופא הוריד שפע ברכה לעולם, עד שנחשב שממנו כולם ניוונים.

ג. ומרן הכתב סופר מביא דבר פלא מחז"ל, שהאספסוף שהתאוו תאווה היו הזקנים שנא' בהם לשון אסיפה 'אספה לי שבעים איש', ותמוה, וכן צ"ב מהו הלשון 'מי יאכלנו בשר', שהיה להם לאמר 'מאין בשר לאכול?' ותי' כהיסוד הנ"ל, שכל מה שחנינא יכול להזין את כל העולם רק משום שדי לו בקב חרובין ואינו נהנה מהזכויות שמגיעות לו לפי דרגתו העליונה, אך כשצדיק מבקש לאכול ולשתות כראוי בהתאם לזכותו, לא נשאר לכל עמי הארצות שניזונים ממנו מה לאכול, ומביא שהאלשיך מפרש בזה את הפס' במשלי "צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר" שכאשר הצדיק רוצה לאכול לשובע, לא נשאר לרשעים מה לאכול, לכן כאשר האספסוף שהם זקני הת"ח שבדור, רצו לאכול יותר מהמן, אז ישבו ובכו בני ישראל מי יאכלנו בשר כלומר שאין להם את זכות הזקנים שייזנו אותם בשר, וזהו שאמרו "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם" ופרש"י חינם בלא מצוות, שאז כולם הושוו ולא היה ניזון בזכות זולתו, אבל עתה צריכים להיסמך על הזכות של הצדיקים הת"ח.

לכן אמר המגיד לב"י שלא יפסיק להרהר רגע אחד בתורה, כי עי"ז נפסדים כמה עולמות, וה' התאוו תאווה' כל צדיק לרום דרגתו, ממעט את שפעם של ישראל בני עמא דארעא. ובכל דור יש ת"ח המסתפקים במועט שהם בגדר זה, שפרנסתו כ'אוכלי המן', ושבזכותם כל העולם ניוונים.

## שאיין לך צורך להרהר בשום דבר...

א. המגיד הודיע לבית יוסף שהוא מאוכלי המן, וז"ל (פר' תולדות): "...שאיין לך צורך להרהר בשום דבר, שהרי זה ה' אלקיך עמך ארבעים שנה לא חסרת דבר, ולא תחסר כל ימך כי פרנסתך מזומנת לך, ואין לך צורך להרהר בדבר, שהקב"ה הוא יצליח אותך, שאין לו מעצור להושיע ברב או במעט, שהרי ראית בזה השעה שבשני אלפים זוזים שלח לך הקב"ה רווח כל כך גדול כמו בחמשת אלפים, לכן בטל הרהורים של דברי העולם מליבך, ותמיד תהרהר בתורה ולא תפסיק אפי' רגע אחד, שאילו היית יודע כמה עולמות מפסידים על ידך ברגע שאתה מפסיק מלהרהר בד"ת היית בוחר מוות מחיים בזמן שאתה מפסיק..." ע"כ.

והרב המגיד מביא את המעשה שהיה למרן שותף בעסק מסויים, והנה השותף ראה שמרן שקוע בלימודיו ואינו שם לב על העסק שלהם, והחליט לבטל את השותפות. יום אחד היה מרן עסוק בעומק סוגי' ונשאר בישיבה זמן רב ורק אז הלך לחנות, בראות השותף את רבינו שהגיע מאוחר, רגז עליו ואמר לו שברצונו לבטל את השותפות וכל אחד יעבוד לבד, לא היתה לרבינו ברירה והסכים. לאחר שעזב את החנות הלך לביתו, והנה באמצע הדרך בא אדם שאינו מכירו וביקש למכור לו מכתש ישן שחור במחיר זול, רבינו הסכים ושילם לו סך מועט, בבואו לביתו נתן את המכתש לאשה שתנקהו, אולי יהיה אפשר להשתמש בו או למוכרו, ולאחר שניקהו היטב התברר שהוא מכתש זהב טהור ושווה סך עצום, ע"כ. ויתכן שלזה נתכוון המגיד שהי"ת שלח לו בקל ריוח סך חמשת אלפים.

ב. אבל צריך להתבונן במה שהזהירו המגיד שלא יהרהר בצרכי פרנסתו, ונימוק לו שע"י שמהרהר בזה גורם להפסיק את הרהורו בדברי תורה, וכמה עולמות נפסדים עי"ז. ונראה עומק דבריו, דהת"ח מוכרח להיות בגדר 'אוכל מן' כי רק כך יהיה רגוע ושלם בלימודו, כשידע שצרכיו יגיעו לו משמים שלא לפי דרך ההשתדלות הרגילה של בנ"א, ורק עי"ז יזכה להגיע לדרגה שכל הזמן מהרהר בדברי תורה, ובכדי להגיע לדרגה שהתורה כל הזמן במחשבתו והרהורו, צריכים שקיעות מיוחדת בלימוד (גם באוטובוס ובדרך).

עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד בה... "עכ"ל. הרי שמפני תשובתם הם זכו להגיע למקום שהצדיקים לא יכולים לעמוד, כי לא היה לצדיקים את האתגר להגיע לשם.

ורבינו האור החיים הקדו' (במדבר פ"ד) כתב: רמז הכתוב במאמר "ועתה" שיקח תשובתם של ישראל, ואומרו "יגדל נא" על דרך אומרם ז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, והטעם שיותר מתקדש שמו יתברך כשמטיבים הרשעים את דרכיהם, והוא אומרו יגדל נא, פירוש יהיה יותר גדולת ה' עתה כשיחזרו בתשובה אחר המרד "עכ"ל. ומתבאר לפי דבריו שיש קידוש ה' בעת שרואים כולם אדם חוטא ומורד שמטיב דרכו ושב אל ה'.

ב. ומי כמו הגאון רבי אורי זוהר זצ"ל, שקידש את שם ה' בכל ארץ הקודש, כאשר באמצעות חייו בדיוק עזב את כל אנשי הבוהמה החילונית, ושב אל חיק היהדות בגאון וגאון וכשביקשוהו פעם בעת שידור מתוקשר שישיר להם איזה שיר, פתח והנעים בשירתו של דוד המלך "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'..." וקרא להם בנעימה את כל הפרק.

ויש להרגיש מה שזיכהו ה' שיחיה 43 שנים כבעל תשובה צדיק, בדיוק באותו מנין שנים שהיה כחילוני, להראות איך שזדונות נעשים לו כזכויות ומיתק את כל עברו לחלוטין, וכמו שפירש החיד"א שהטעם שהצדיקים אינם יכולים להגיע למקום בעלי התשובה, כי לצדיקים יש רק רמז"ח מצוות, ולבעלי התשובה נוסף כל הזדונות שנהפכו לזכויות.

וסיפרו איך שפעם בעת מסע של לב לאחים לנוי יורק עברו בני המשלחת וצפו בבנייני התאומים בהתפעלות, ואילו הרב זצ"ל לא הגיב מאומה, ואח"כ כשהמטוס המריא לאויר וראו מתחת את בנייני הענק כקופסאות גפרורים, אז אמר: כך זה כל העוה"ז, ככל שאתה נמצא גבוה, ככה אתה רואה עד כמה מה שלמטה קטן!... אבל הגדולה שלו שהוא גם למטה הלך וראשו למעלה, שזכה לחיות עם בורא עולם בדביקות רבה, וחשב כל הזמן רק איך להתקרב אליו עוד.

וידוע שקיבל על עצמו, להתגורר בדירה פשוטה וקטנה, וסיפר הרופא שלו איך שפעם סבל נורא מכאב ברגל, והיה לו כבר תור לניתוח, וכששאל את הרופא האם הניתוח כדי להציל את הרגל או רק למנוע את הכאבים, וענה לו הרופא שזה רק בשביל הכאבים, וביטל את הניתוח כי רצה יסורים.

וכל עוד שהוא היה בינינו, השפיע לנו מהיכל התשובה, וכעת ששבק חיים לכל חי, עלינו להתחזק בתשובה, לחפש תמיד איך להתקרב אל ה' בכל כוחינו, ולשוב אליו באמת.

א. כעת נסתלק לעולמו ראשון החוזרים בתשובה, הגאון רבי אורי זוהר זצ"ל, אשר עדיין לא נמצא כמותו מי שיוותר על מעמד של "כוכב" בקנה מידה עולמי, לשוב אל שורש נשמתו החצובה בכסא הכבוד, ולזכות בכתר תורה במידה מופלגה שעמל בתורה יומם וליל, בנגלות התורה ונסתריה מה שלא רבים זכו, וקנה בקיאות בתורת הגר"א, להפליא.

וסיפר הגאון הגדול רבי אשר אריאלי שליט"א שפעם בבין-הזמנים החליט לסור אל מעונו, ונכנס אליו לביקור, ונסובה השיחה בדברי תורה ובסוגיות הש"ס, וכפנה לצאת הביע את התפעלותו איך שמתגורר כעת בדירה פשוטה ועמל בתורה וזנח והשאיר כל מנעמי תבל, וענתה אשתו הרבנית שתבלחט"א, שאם היה יודע באיזה אפס והעדר שקועים הציבור החילוני היה יודע שהם עזבו את ה"כלום" ואת ה"אבדון" ואין כאן מקום לשום התפעלות. וביאר זאת הגאון ר' אשר, שהרי קללה היא, יש לו מנה רוצה מאתיים, יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות, א"כ חוץ מאותה שניה שנהנה שמגיעה לידו ההנאה, תיכף ומיד נופל לחסר ולצער יותר גדול, שמעתה חסר לו עוד יותר מלפני כן, וזה נורא.

אמנם עינינו רואות בנים של מקום השבויים עד צווארם בביצה החילונית ואינם מצליחים להשתחרר ממנה, עד שהיה משמע שסתם חילוני הוא בגדר חולה נפש דכאוני, כי איך אפשר להבין בן שמסוכסך עם אביו שבשמים, ואיך יתכן שיבחר אדם חיי חומר וגשמיות כה מנותקים מצרכי נשמתו הבסיסיים, אם לא ששפה דעתו, ונתקלקלה בינתו.

ב. ברם בכל זאת מצינו בחז"ל (ברכות לה, ב) במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב, ומבואר לכאור' שיש מה להתפעל מאדם ששב בתשובה, ועמדו בזה רבותינו בכמה דרכים, ונציעם כאן לעילוי נשמת האי גברא.

רבינו בחיי (ויקרא פ"א) כתב, שעולם התשובה נקרא עולם הבינה: "אשר שם יסוד הנפשות ושמה תשובתן" והמקום הזה הוא למעלה מן המדות שבתוך גבולי העולם הזה, ולכן הצדיקים שהם יסוד עולם ומעונו של עולם נמצאים למטה, אבל בעלי תשובה תשובתם הרמתה, כי שם ביתם, בבינה.

ובכלי יקר (ויקרא פ"ו) כתב בסגנון אחר: "...כי החטאת והאשם הבאים על כפרת החטא נקראו קודש קדשים, כי הצדיק גמור שלא חטא כלל קודש הוא לה', אבל החוטא ושב בתשובה הוא קודש קדשים כי במקום שבעלי תשובה



## תפלה בקוצר ובאורך

בסוף הפרשה: "ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה", שבנוסח זה התפלל על רפואת מרים אחותו, ויש לעיין בלשונא דקרא, דלכאור' תיבת 'לאמר' מיותרת שכבר נאמר ויצעק אל ה', ודרכו בזה המפרשים בכמה דרכים:

א. רש"י כתב ע"פ הספרי ש'לאמר' קאי על ה', שכאן משה רבינו ביקש מה' שישב לו האם מרפא אותה או לאו, עד שהשיב לו ואביה ירק ירק בפניה וגו', ומביא שם שבד' מקומות ביקש משה מה' שישבנו אם יענה לשאלתו ואחד מהמקומות הוא בואתחנן דכתי' "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר", והשיבו: "רב לך". וזה חידוש, דהרי כאן קיצר משה בתפילתו ולא אמר אלא חמשה תיבות בלבד: אל נא רפא נא לה' (ורש"י כותב ב' טעמים מדוע כאן נאלין לקצר עיי"ש), ואילו בואתחנן היה להיפך, ששם האריך עד שהתפלל 515 תפילות כמנין ואתחנן וכמנין תפיל"ה, ומ"מ היה צד שווה ביניהם שבשניהן ביקש שישבנו ה' מיד, ובשניהם נתקבלה תפילתו על אתר, ואף שהיו התפילות הללו כל כך חלוקות בארכן שאחת הקצרה ביותר והשניה הארוכה ביותר, מ"מ השיב לו ה' בשניהם תיכף, והודיע לו אם נתקבלה תפילתו.

והנה איתא בחז"ל שיש ענין עצום בהארכת התפילה, עד שאמרו בברכות (נדג.) "כל המאריך בתפילתו מאריכים לו ימיו ושנותיו", וגדר האריכות בתפילה, הן מצד הטעמות והוצאת תיבות התפילה מפיו כמונה מעות, והן מצד שינון הבקשה בדרך עתירה והפצרה, כמו שאמרו שם (לבג.) אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר "קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך וקוה אל ה'", ומסופר על החת"ס שהיה רגיל להאריך בתפילה, ופעם ישב על ידו יהודי אחד ולמד, וראה שבמשך הזמן שהחת"ס האריך בתפלה למד כמה דפים, וכשסיים החת"ס העיז פניו בו, והתרברב לפניו שהנה הספיק ללמוד כמה דפים בזמן שהאריך בתפילה, השיבו החת"ס על אתר: חז"ל אמרו שהמאריך בתפלתו מאריכים לו ימיו ושנותיו, א"כ מי יוכל לשער כמה דפים אוכל להספיק באותם שנות חיים שנוספו לי בשכרי...?

ומצינו בחז"ל שיש כוח עצום בריבוי תפילה כדאי' בתנא דבי אליהו (זוטא פ"ו): "...כשאני רואה את בני אדם שאין להם תוחלת לא במעשיהן ולא במעשה אבותיהן (כלומר שאין בידם מעשים טובים ואף לא זכות אבות), אלא בשביל שהן עומדין ומברכין ומתחננין ומרבים תפילה לפני, אני נזקק להן וכופל להן מזונותיהן", ע"כ. ובתנחומא (וירא א): "אמר הקב"ה לישראל: הוּו זהירין בתפילה שאין מידה

אחרת יפה ממנה והיא גדולה מכל הקרבנות... ואפילו אין אדם כדאי לענות לו בתפילתו ולעשות חסד עימו, כיון שמתפלל ומרבה בתחנונים אני עושה חסד עימו, ע"כ.

וידוע ומפורסם שמרן שר התורה, היה חוזר ומשנן תמיד להתפלל ולהתפלל, ואפי' במצבים שהיו נראים לכאור' בלי סיכוי והדגישו לפניו שכבר התפללו הרבה, בכל זאת היה מייעץ ואומר: "להתפלל עוד"...! והביאור בזה כנ"ל שיש בעצם ריבוי התפילות' כוח מיוחד להיענות לתפילתו.

אולם כשיש כל מיני אילוצים שמחמתם מוכרח לקצר בתפילתו, צריך אז לרכז את כל החושים שלא תגרע הכוונה מתפילתו למרות שאינה במתינות ובישוב הדעת כהרגלו. ואמר הסבא מסלבודקא שיש לדעת להתפלל גם במהירות כי לפעמים יש צורך בכך, ובכוח האדם להתרכז ולתמצת במהירות את הכוונות שרגיל לכוון כשמתפלל לאט ומתון.

ויובן בזה מאמר ר"א בספרי בפרשתן, אודות השינוי בין קיצור תפילתו על מרים, לאריכת תפילתו על אר"י - "יש שעה לקצר ויש שעה להאריך"! שבשניהם הפעיל משה את כל כוח התפילה שלו בשווה, רק שכאן היה צורך לקצר, ושם היה צורך להאריך ולעולם דרגת התפילה היתה שווה.

ב. רבינו בחיי פי' באופ"א, ש'לאמר' קאי על משה, לומר שהתפלל באמירה בפה וחיתוך בשפתיים ולא רק במחשבה (דצעקה שייכת גם בלב כדכתי' צעק ליבם אל ה'), וזהו שאמרו רז"ל (בברכות לאא.) המתפלל צריך שיחתוך בשפתיים, ומעם החיתוך כדי שיצטיירו האותיות ברוח פיו של אדם בקול רוח ודיבור ותעלה התפילה מצוירת ברוח לפניו יתעלה, וביסוד זה האריך הנפה"ח (שי"ב) שצריך לצייר במחשבתו איך שתיבות התפלה עולות ובוקעות רקיעים.

ג. עוד פירוש יפה כתב החוזה מלובלין, ד'לאמר' הוא עוד בקשה בפנ"ע, דמשה רבינו לא ידע כיצד ובאיזה סגנון ראוי להתפלל לענין רפואת מרים, ולכן ביקש על זה גופא שיורהו ה' כיצד להתפלל, וזהו ויצעק 'לאמר' שביקש שיורהו איזה נוסח לומר, עד ששם ה' בפיו את התיבות הללו "אל נא רפא נא לה". וזהו ג"כ יסוד נפלא, שלפעמים יהודי נמצא ברמה כה נמוכה שלא חושב להתפלל על מצבו הירוד, ויש להתפלל ע"ז גופא שיעירוהו משמים להתפלל על מצבו לשאוף לעוד, וכן לפעמים אין בו רצון להשתנות ולהתקדם בעבודת ה', ועליו להתפלל שיתעורר בו הרצון. והגר"א זוהר זצ"ל העיד על עצמו שכשגילה את האמת היה יומיים משותק מפחד שלא הצליח לדמיין שהופך לחרדי, וזעק לה' ע"ז גופא שיכניס בו אהבה לדת, עד שחש שנענה.

## ניסיון העושר (2)

**א. בשבוע שעבר** החלנו לעסוק בסוגיית "ניסיון העושר", וכמובן שהמאמר גרר תגובות רבות ומגוונות. ננסה במאמר זה נתייחס לתהייה אחת שנשמעה - מה יעשו זוג שרואים שמגולגלים להם משמים סכומים יפים מידי חודש, הם לא גונבים את זה חלילה וזה ניתן להם משמים, א"כ מה מונע אותם להשתמש כרצונם בכסף - שתודה לה' - יש להם...?

והנה כבר כתבנו שע"י בזבז עלולים לאכול כאן משכרם בעוה"ב. אך כדאי להרחיב עוד בדברי קדמונינו אודות ניסיון העושר, שרואים בדבריהם שהיה ברור ופשוט להם שניסיון העושר גדול מניסיון העוני, וכבר ייסד זאת רבינו בעל חובות הלבבות, ואחריו דרכו רבים, וז"ל המלבי"ם (דברים ו): "...כי גדול ניסיון העושר מניסיון העוני, ובעת יתעשרו וישבעו ירום לבם ובקל ישכחו את השם..." וכותב שם שיש הבדל שאם השיג את עושרו ע"י עמל ויגיע כפים, עוד יוכל לזכור תמיד מעמדו הראשון ואף יודה לאנשי חסד שסייעוהו לצאת ממצבו, אבל מי שמשגי עושר גדול במהירות ובלי עמל ויגיעה אז לרוב ישכח מעמדו הקודם וישכח טובת מיטיביו.

**ובאמת** עינינו הרואות שני סוגי מנהלים, האחד מתנשא על עובדיו, אטום שחצן ובלתי מתחשב, והשני מגיע כמעט לשוויון, מתרועע עם עובדיו, ובא כמתנצל על כל בקשה. ובדרך כלל זה קשור לכלל של המלבי"ם, הראשון קיבל את עושרו בירושה, או התעשר במהירות ובלי עמל, והוא חייב להרגיש בכל עת את עליונותו, אבל השני הוא כזה שטיפס אט אט בסולם העושר, וזוכר את המצבים ההפוכים. וכמו שאומרים בטרמפיאדה, שאלו הצדיקים שעוצרים להסיע טרמפיסטים זה אלו שפעם הלכו ברגל... וכן ידוע שהמנהל הכי טוב, זה מי שהיה אתמול העובד הכי טוב, כי הוא יודע להרגיש את נפש פועליו ומתחשב בקשייהם וגודל טרחם, אבל מי שנולד לתוך התפקיד, בדרך כלל יהיה אנטיפט...

הרי לנו פן אחד בניסיון העושר, שזה עלול להביא בן אדם לתחושת שכרון, ולהתייחס בצורה גסה ומתנשאת לאנשי סביבתו, ולחוש כאילו מעמדו כעשיר מחוייב המציאות. ואם המלבי"ם בחוכמתו אומר שזה מגיע למי שלא טרח על עושרו, א"כ כמה קשה לחנך ילדים שנולדים לתוך חיי "כפית זהב", ולהעניק להם רגישות וענווה כלפי סביבתם.

**ב. עוד לנו** היבט נוסף מדברי האלשיך (בחוקות): כי באחד משני פנים מנסה הוא יתב' את האדם, או בעושר או בעוני. והנה על זאת יתלונן כל עני, מי יתן וינסני ה' בעושר, ולא ידע כי גדולה סכנת ניסיון העושר מסכנת ניסיון העוני, והוא

מאמר שלמה בחכמתו (משלי ל,ח): "ראש ועושר אל תתן לי וכו' פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה', ופן אורש וגנבתי ותפשוני שם אלקי", אמר בזה שמשני ניסיונות הוא בורח והקשה משניהם הוא העושר, כי בעוני יסתכן לעבור עליו בשני לאוין, שהוא פן אורש וגנבתי, וגם לאו של שבועה כי ותפשוני שם אלהי לי שבע לשקר. אך חמורה מזה סכנת ניסיון העושר, בה יש חשש שאשבע וכחשתי ואמרתי מי ה' שהוא לכפור בעיקר ח"ו, הנה כי ניסיון העוני הוא טוב מניסיון העושר, והוא כי העוני מכניע את האדם... משא"כ העושר, כי ממנו תוצאות מות רשע, וסכלות הוללות כל עון ופשע".

ולדבריו גם מי שיש לו נטיה להעלים כספים ולעשות כל מיני תרמיות בעסקים עקב דחקו, עדיין הוא עדיף מהעשיר שעלול להיכשל בכפירה בעיקר, כי העושר גורם לשיכרון חושים, ומרגיש שכוחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ומאבד את הרגשת ה"תלות" שצריך להיות לכל יהודי בה:

**ג. מסופר על מרן** המהרי"ל דיסקין שדיבר דברי מוסר אודות ניסיונות האדם בעולם, והאריך אודות ניסיונות העוני והעושר, וסיים כי לדעתו ניסיון העושר גדול יותר. למחרת הגיע אליו אברך אחד מתלמידיו כשידיו רועדות מפחד... חרד הרב לקראתו ושאל מה קרה? סיפר האברך כי אירע לו "אסון גדול", הוא שמע מהרב שניסיון העושר מסוכן לאדם, ועכשיו קיבל ידיעה שזכה בגורל בסכום עצום, א"כ הרי הוא נופל בניסיון העושר שהוא מסוכן ביותר. הרגיעו הרב ואמר לו: דע כי יש חילוק בדבר, אכן ניסיון העושר קשה ומסוכן הוא, אולם במה דברים אמורים באדם שאינו יודע שיש בעושר ניסיון ומכשול. אולם האדם שיודע את המכשולות הטמונות בעושר לאדם כזה אין העושר מזיק, אדרבא מברכים על זה ברכת "הטוב והמטיב", וציוהו לברך מיד ברכת "הטוב והמטיב" כדי שיענה אמן על ברכתו...

**זכינו** במאמר זה (השני בסדרה), לבאר מדוע ניסיון העושר גדול וקשה מניסיון העוני, כי בו רבה הסכנה לבני הזוג וכ"ש לילדיהם, להגיע למצב של גאווה והתנשאות על הסביבה הקרובה, וחמור מכך לבא להרגשת כפירה בה' וכוחי ועוצם ידי... ואין עוון גדול מזה!! א"כ בנוגע לתהייה הנזכרת, האם בעלי יכולת אינם אמורים להשתמש בכסף שה' נתן להם? התשובה, שגם אם לדעתם מדובר ב"הכרח" שאינו פזרנות ובזבז מעבר למקובל בסביבתם, ואין לחשוש שיפגע שכר עוה"ב, עדיין זה מותנה ברגישות כלפי הסביבה, ואי הפגנת עליונות ביכולתם הכספית, (כסגנון רכב, רמת איבזור דירה, וחופשים ראוותניים). ויחד עם זה מוכרחים לחזק ה"תלות" בהי"ת בקריאת מאמרי מוסר, ובעיקר בריבוי בתפלה לה'.

### נושא הגיליון

## 'דמי שביעית'

### קדש תהיה לכם

**הקדמה:** בגיליון שלפנינו מבואר בקצרה המושג של "דמי שביעית" והשלכותיו באופנים שנוגעים למעשה. הקונה מוצרים כשרים בחנויות שמוכרים תוצרת שביעית ללא פיקוח, האם צריך לחוש שהעודף קדוש בקדושת שביעית. ומהי צורת התשלום המומלצת, (מטבעות, שטרות כסף, צ'ק, כרטיס אשראי)? והאם צריך לחוש לדמי שביעית בכסף שבבנקים?

**תפיסת דמים:** מבואר במשנה (שביעית פרק ז משנה א, פרק ח משנה ז-ח), וכתורת כהנים (בהר פרשה ג), ובגמ' (סוכה דף מ: מא. קדושין דף נח. עבודה זרה דף נד: בכורות דף טו.), ונפסק ברמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פרק ו הלכה א-י), כאשר מוכרים פירות שביעית בכסף, או מחליפים אותם בעד מאכלים אחרים, הכסף או המאכל המתקבל בעד הפירות מתקדש בקדושת שביעית, והפרי עצמו נשאר עומד בקדושתו.

וכמבואר בברייתא "כיצד, לקח בפירות שביעית בשר, אלו ואלו מתבערים בשביעית. לקח בבשר דגים, יצא בשר ונכנסו דגים. לקח בדגים יין, יצאו דגים ונכנס יין. לקח ביין שמן, יצא יין ונכנס שמן. הא כיצד, אחרון אחרון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור."



האיור מתוך ספר 'דרך השמיטה'

## דבר העורך

### חדש ימינו כקדם

לצערינו, רוב תושבי ארץ ישראל עדיין אינם שומרי שביעית, וסוחרים בתוצרת שיש בה קדושת שביעית, מאות אלפי שקלים של דמי שביעית מוזרמים מידי יום מחנויות השיווק אל המערכת הפיננסית באמצעות החזר עודף ללקוחות, תשלומים לספקים, הפקדות בבנקים, פריטה אצל חלפנים, החזרי הלואות, ועוד.

הנהגים להחמיר לשמור קדושת שביעית ביבול נכרי כשיטת המבי"ט, עליהם לחשב גם את תנויות המזון של הציבור החרדי המשווקים יבול נכרי ללא שליחות שדמי הפירות הם דמי שביעית.

ידוע שהגה"ק רבי יואל מסאטמר זיע"א כתב כמה תשובות על ענין האתרוגים בשביעית (קונטרס שלש תשובות), והתבטא בכאב, באלפי שנות גלות לא היה מצוי מכשול של פירות שמיטה, וכעת בגלות שלטון הערב רב, מצא השטן דרך להכשיל באכילת פירות שביעית ודמי שביעית ללא הכשר, וגם בחו"ל משווקים תוצרת אסורה ובפרט אתרוגים, ונמצא שהמכשול מגיע עד קצווי תבל.

בברכת התורה

עקיבא יוסף לוי



האיור מתוך גיליון 'כל מקדש שביעית' 17



### 3. המערכת הפיננסית

עודף בחנות רגילה: לכאורה היה צריך להיזהר ולתשוש בכל מעות שמא הם דמי שביעית, גם ברכישה בחנות רגילה, או במשיכה מהבנק. וכתב הר"ש סירליאו (ירושלמי שביעית פרק ט הלכה ו) וכן נקטו החזון איש (שביעית סימן י ס"ק יז, דרך אמונה פרק ו ס"ק לז, חוט שני שמיטה עמוד שכז), והמנחת יצחק (סימן חלק ו סימן קכט) והמנחת שלמה (שו"ת חלק א סימן מה, שביעית פרק ז משנה א) ובמשנת יוסף (חלק יב סימן כג) שאין לחוש מלקנות מעם הארץ דבר שאין בו זיקת שביעית, דאזלינן בתר רובא, וכל דפריש מרובא פריש. וכיון שרוב המטבעות בחנויות ובבנקים אינם דמי שביעית, אין לחוש לקדושת שביעית בדמים, משום דכל דפריש מרובא פריש.

עודף בחנות ירקות: כל האמור שייך רק בחנות שלא מוכרים בה פירות שביעית, אבל בחנות שמוכרים בה גם פירות שביעית, וקנה דברים שאין בהם קדושת שביעית וקיבל עודף, יש לו לחשוש שמעות העודף שקיבל קדושים בקדושת שביעית. שכן חנות זו מוכרת פירות שביעית תדיר, והרבה מן הכסף המונח בקופה התקבל בעד פירות שביעית, וכל מטבע הוא בספק דמי שביעית, ואין להתיר משום 'הלך אחר הרוב', ד'כל קבוע כמחצה על מחצה'. ואין להתיר משום 'ביטול ברוב', מהטעמים שהובאו לעיל 'דבר שיש לו מתירין', ו'דבר שבמנין' ו'דבר חשוב'.

וכתב במשפטי ארץ (פרק יט סעיף יח ובהערה), שדין זה אמור גם בחנות שרק מיעוט הכסף קדוש, ורובו אינו קדוש שעדיין יש 'ספק דמי שביעית' בעודף כיון שיש בוודאות כסף שביעית בקופה. ובכדי לא להיכנס לחשש דמי שביעית מומלץ לשלם בכרטיס אשראי, או לשלם במדויק, וכך לא יקבל עודף.

ובספר פירות שביעית (פרק ה סעיפים כד לא) הובאו פירי דינים בענין קניה בהקפה והבלעה: תשלום בהמחאה או בכרטיס אשראי, פירות המצרכים בחשבונות, הבלעת המחיר המקורי של פירות השביעית במחיר הטרחה שהושקעה בהם.

וכתב בחוט שני (הלכות שמיטה עמוד שכז-שכח), וכעין זה בשו"ת אור לציון (פרק ג סעיף ב), שאם קונים בחנות גם בהקפה והרבה פורעים בצ'קים, לא איקבע איסורא ואזלינן בתר רובא, אבל בירקן שרוב פירותיו קדושים בקדושת שביעית יש מקום להימנע מקבלת עודף. ולגבי תחנת חלוקה של אוצר בית דין, אין כל חשש בקבלת עודף, שאין קדושת שביעית בדמים בקופה, שאינו תמורת הפירות אלא שכר טירחה של שלוחי בית דין.

על פי דבריו, ניתן לומר לגבי הנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי, וקונה בחנויות בהן מוכרים פירות נכרי רק בשליחות, שאין בכך חשש דמי שביעית, כיון שהכסף אינו תשלום לפירות אלא החזר חוב שהוציא בעל החנות לשלם לנכרי.

### 4. חילול העודף

חילול ברכישה: בחוט שני (שמיטה עמוד שכז) הסתפק האם קבלת עודף במכירה נחשב דרך מקת או דרך חילול, מצד אחד ניתן לומר כשם שרכישת הפירות הם דרך מקת, גם קבלת העודף הוא דרך מקת, למרות שאין לו דעת מפורשת לחלל מכל מקום עצם העסקה של קניה וקבלת עודף גורם לחילול הקדושה על המעות שבידי החנווני ומעות העודף הם חולין, מאידך ניתן לומר שהעודף אינו דרך מקת ונמצא שקיבל הלכות דמי שביעית, ורק אם מתנה בפירוש שמחלל את קדושת הדמים לא יהיה קדושה בעודף. והניח בצ"ע.

חז"ל למדו זאת מהפסוק (ויקרא פרק כה פסוק יב) פי יִזְכַּל הוא קִדְּשׁ תְּהִיָּה לְכֶסֶם, השביעית הרי היא כקודש; מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה (סוכה דף מ:). כלומר, כשם שהקונה חפץ מן ההקדש ונותן בעדו כסף, הכסף נתפס בקדושת ההקדש, כך הקונה פרי של שביעית ונותן בעדו כסף, הכסף נתפס בקדושת שביעית, ויש לנהוג בו כדיני שביעית.

### 1. דיני קדושת דמים

הגם שקדושת הפרי נתפסת בכסף, גם הפרי נשאר בקדושתו, ועל הקונה לנהוג בו בכל דיני קדושת שביעית. ובכך תמורה השביעית מן ההקדש, שבהקדש, על ידי הפדיון פוקעת הקדושה מן החפץ ועוברת אל הדמים, ואילו בשביעית, גם הפירות וגם הדמים קדושים. הפרי הראשון שגדל בשביעית מתפס רק בדרך מקת ולא בדרך חילול. הפרי השני מתפס בין דרך מקת בין דרך חילול.

בפירות גידולי שביעית קיים 'קדושת הגוף' שאינו נפקע לעולם, לעומת זאת בדמי שביעית קיים רק 'קדושת דמים' שנפקע במכירה ובחליפין, ולכן אם חזר וקנה או החליף תמורת דמי שביעית פירות אחרים (כגון יבול שישית או חו"ל), פוקעת הקדושה מן הכסף ועוברת אל הפירות.

קדושת דמי שביעית הינה כקדושת הפירות עצמם, חייבין בביעור ואסורים בהפסד ואין עושים מהם מלוגמא ואין פורעין בהם את החוב ואין לוקחין מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, ויש לקנות בהם דברי מאכל ולנהוג במאכל קדושת שביעית. אסור לקנות בדמי שביעית דברים שאינם דברי מאכל, כגון בגדים כלים וכיוצא בזה. טעם הדבר מבאר הרמב"ן (עבודה זרה סב.) כי בדבר שאינו מאכל אי אפשר לנהוג בהם קדושת שביעית 'ומפקע להו מקדושתיהו, ולא קרינא בהו לאכלה'.

וכתב החזון איש (פרק כו סדר שביעית אות ו ד"ה לקט), לקט פירות אילן מפרדס הפקר, רשאי למכרן לאחר, והדמים שקבל קדושים בקדושת שביעית, וצריך לקנות בהם רק אוכל ואוכלן בקדושת שביעית כאילו היו גדלין בשביעית, שדמי שביעית החליפו קדושתן על הפירות.

### 2. ביטול ברוב

איו ביטול: מבואר בגמ' (נדרים דף נח.), ונפסק ברמב"ם (הלכות שמיטה פרק ז הלכה כב, הלכות מאכלות אסורות פרק טו הלכה ת), שאם התערבו פירות שביעית עם פירות אחרים, אם הם מאותו מין נאסר בכל שהוא, ואם אינם מאותו מין אסורים רק בנותן טעם.

סברת הגמ' מבאר הר"ן (נדרים דף נח. ד"ה אמר להם), שהשביעית אוסרת במינה בכל שהוא, וצריך לאכול את כל התערובת קודם זמן הביעור, כיון שאפשר לאכול בהיתר דינו כ'דבר שיש לו מתירין' שאינו בטל בתערובת. ולפי זה כתב בדרך אמונה (ס"ק קמד) שאם התערב אחרי זמן הביעור שכבר נאסרו הפירות, אינו אוסר בכל שהוא אלא בשיעור נותן טעם, שכבר אין לו מתירין ובטל בתערובת כל זמן שאין בו נותן טעם.

וכתב המנחת שלמה (חלק א סימן מה) שגם בדמי שביעית עצמם הדין כך, שאם התערבו באחרים אסורים בכל שהם, מכמה טעמים. לטעם הר"ן (הנ"ל) הרי הדמים יש להם מתירין שיכול לאכלם בקדושה. לטעם התוס' (מעילה דף כא: ד"ה פרוטה) כי מטבע הוא דבר חשוב ולא בטל. לטעם המשנה למלך (הלכות מעילה פרק ז הלכה ו) מטבע לא גרע מדבר שדרכו להימנות, ומבואר בשו"ע (יו"ד סימן קי סעיף א) שכל דבר שדרכו להימנות אינו בטל.



בדמי פירות שביעית שכבר עבר זמן הביעור שלהם, כיון שגם הדמי שביעית צריכים ביעור! עוד העיר הגר"צ ובר שליט"א (בהוראה לרבני הילכתא) שלכאורה אם יש למוכר מעות ממכירת ספיחין לא מועיל חילול כדין ספיחין, כמבואר בחזו"א (שביעית סימן י ס"ק יז, הובא בדרך אמונה שמיטה פרק ו סוף ס"ק לט) שיתכן שאיסור ספיחין חל גם על הדמים.

## 5. האופנים שלא נתפס הקדושה

בשני אופנים הבאים לא חלה קדושת שביעית על הדמים:

**קנייה בהקפה:** מבואר בגמ' (עבודה זרה דף סב:) הקונה פירות שביעית בהקפה, כלומר: שלוקח את הפירות עתה והתשלום נזקף עליו כתוב, כאשר בא לשלם את חובו אין הכסף נתפס בקדושת שביעית.

וכתב בחוט שני (שמיטה עמוד שכת) שמאותו טעם, הקונה פירות שביעית ומשלם עליהם בצ'ק או בכרטיס אשראי, דינו כמשלם בהקפה כיון שאין עצמם ממון אלא הוראה לתשלום, וקדושת השביעית אינה נתפסת בהם.

וראה בילקוט יוסף (שביעית פרק יז סעיף טו) שהביא דעות פוסקי זמננו האם תשלום בצ'ק דינו כמזומן או כהקפה. ונפק"מ לגבי איסור מסירת דמי שביעית לעם הארץ, ולגבי רכישת טלית בצ'ק אם יכול לברך עליו, וקניית טבעת קידושין בצ'ק אם יכול לקדש בה אשה, ומצות ביומו תתן שכרו אם מקיים את המצוה בתשלום בצ'ק.

והנה נחלקו הראשונים, האם הקפה מועלת גם כשהפירות בעין, לדעת התוס' (שם ד"ה יאות) אפילו אם הפירות בעין כאשר משלם הדמים, כיון שכבר מכרם לאחר לא נתפסים בקדושה. והרמב"ן (שם ד"ה ואני תוכך) תולק שאם הדבר ישנו בעולם בשעת מתן דמים, נתפס הקדושה על הדמים. ובשו"ע (יו"ד סימן קלב סעיף א) הובאו ב' הדעות לגבי מכירת יין נסך, וכתב בבאיור הגר"א (ד"ה יש מי) שדברי הרמב"ן הם עיקר. ולגבי שביעית כתב החזון איש (שביעית סימן י ס"ק יג ד"ה במש"כ, סימן כו סדר שביעית ו), יש להקל כדעת תוס' כיון דשביעית בזמן הזה דרבנן, ובשל סופרים הלך אחר המיקל.

**קנייה בהבלעה:** מבואר בגמ' (סוכה דף לט.) ונפסק ברמב"ם (שמיטה ויובל פרק ת הלכה יא) שהקונה פירות שביעית בהבלעה, כלומר: שקונה פירות חו"ל, או יבול שישית, או מוצרים אחרים שאינם קדושים בקדושת שביעית, ומתנה עם המוכר שישלם לו עליהם סכום גבוה מן הנדרש, ובעד זה יתן לו המוכר במתנה פירות של שביעית, אותו הכסף אינו נתפס בקדושת שביעית. שהרי נתנו אותו בעד המוצרים שאין בהם קדושה.

האופן שמופיע בגמ', לגבי הרוצה לקנות אתרוג של שביעית ואינו רוצה שהדמים יתפסו בקדושה, יכול לקנות עמו לולב, ולסכם עם המוכר שישלם על הלולב סכום גבוה (שהוא כמחיר הלולב והאתרוג יחד), והמוכר יתן לו את האתרוג במתנה. ונמצא שלא שילם כלל בעבור האתרוג, והכסף שמקבל המוכר עבור האתרוג 'בהבלעה' עם דמי הלולב אינו קדוש בקדושת שביעית.

ניתן להבליע דמי שביעית רק בדבר שנהוג לשלם עבורו, כגון פרי או במוצר כל שהו, אך לא ניתן להבליע את דמי השביעית באריזה או בשקית ניילון. הורו הפוסקים שלמרות הסיכום על מכירה בהבלעה, אם המוכר מנפיק חשבונית שמופיעים בה פירות השביעית ומתירם, שוב אין מכירה זו נחשבת למכירה בהבלעה, שהתברר שפירות השביעית לא ניתנו במתנה, והסיכומים בעל פה הינם דברים בטלים. (חוט שני שמיטה פרק ו הלכה א אות ט, עמוד שטו, וראה משפטי ארץ פרק יב סעיף יא).

לפי דבריו, אם הלקוח רוצה שהעודף שיקבל יהיה חולין בוודאות, עליו לומר למוכר בעת נתינת הכסף, שהכסף שנותן לו יהיה תמורת העודף, וכך החלפת הכסף בעודף תחשב לחילול דמי השביעית על המעות ששילם והמעות שיקבל יהיו חולין.

לדעת המנחת שלמה (שו"ת חלק א סימן מה, שביעית פרק ז משנה א) ברור שמתן העודף הוא דרך חילול, ומותר בכל אופן לקבל עודף אפילו שיש לקופאי בוודאות דמי שביעית, כי החזר העודף על הסכום הגדול נחשב כחילול הקדושה מדמי השביעית ויוצא לחולין, לדוגמה; אם הלוקח שילם למוכר בשטר של 50 ש"ח עבור פירות בשווי 40 ש"ח כאשר המוכר מחזיר ללוקח 10 ש"ח נחשב שהמוכר מחלל את קדושת דמי שביעית מהמטבע של 10 ש"ח על אחד מחמשה מהשטר של 50 ש"ח, ואין בכך איסור משום מסירת דמי שביעית לעם הארץ, כיון שעל ידי החליפין לא התחדש מכשול אצל החשוד.

משמעות הלשון של המנחת שלמה, שצריך לפרש כן להדיא שמתלל את המעות זה על הזה, וכתב הגר"צ ובר שליט"א (דבר השמיטה עמוד מז) שמשטבר שאין צריך לפרש שמחלל, כיון שהמכירה היא הפירוש שמתכוון לחלל.

וכן נקט הגר"מ שטרנבוך שליט"א (שמיטה כהלכתה פרק רביעי אות ז-ה) שמותר לקבל עודף, כי העודף יצא לחולין ותחתיו נכנסו הכסף שנתן לחנות. והביא שיש יתידים מדקדקים לשלם במדויק כדי שלא לקבל עודף של דמי שביעית'.

**חילול לאחר הרכישה:** אם כבר קיבל מטבעות עודף בחנות כזו ויש חשש קדושת דמים במעות, העצה המומלצת לחלל את המטבעות שקיבל על מאכל שאין בו קדושת שביעית, כגון: גבינה, בשר, או פירות שישית או חו"ל, ויאכל אותם בקדושת שביעית.

ואינו צריך לקנות את אותו המאכל בכסף, אלא יקח מאכל כזה שכבר נמצא בביתו ויחלל את הכסף על המאכל, ויאכלנו בקדושת שביעית. כגון: יקח מנת בשר, דג או מאכל אחר שאין בו קדושת שביעית, ויאמר: הקדושה שבמטבעות אלו מתוללת על בשר זה, או על דג זה, ויאכל את הבשר בקדושת שביעית, (את הנותר ממנו יניח בפח של שמיטה), והכסף יצא לחולין.

והוסיף במנחת יצחק (חלק ו סימן קכט), וכעין זה מבואר בשו"ת ישועת מלכו (יו"ד סימן נד) וכן הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל (ישא יוסף שביעית נו), והגר"צ אבא שאול זצ"ל (אור לציון שביעית פרק ג סעיף ב), שרשאי לחלל סכום גדול של ספק דמי שביעית, על מאכל שוה פרוטה, לפי מה שכתב הר"ש סירליאו (ירושלמי שביעית סוף פרק ט), שגם בדמי שביעית יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה, כדין הקדש ומעשר שני אשר מתחללים גם על שווה פרוטה.

ואף שהחזו"א (סימן כה ס"ק ה) תמה על הר"ש סירליאו כיון שאפשר לאכלו בקדושת שביעית אין הבדל בין זמן הבית לזמן הזה, ולכתחילה אין לחלל בפחות משויו כיון שמפסיד המותר, מכל מקום באופן האמור שאין אפשרות לאכול את כל מה שיש לו בקדושת שביעית דינו כדיעבד, וגם הוא רק חשש מספק, ובאופן כזה גם לדעת החזו"א מותר לחלל לכתחילה על שוה פרוטה.

וכתב בשמיטה כהלכתה דיש מדקדקים, שבכל סעודה לוקחים איזה מאכל שוה פרוטה, ומקלפים אותו וכשמוכן לאכילה אומרים, 'כל דמי וחילופי שביעית שברשותי מחוללין על מאכל זה', ואוכלו בקדושה, ונתחללו בזה כל המעות שברשותו שבקדושת שביעית ומשתמש בהם כרצונו. והוסיף שיעשה כן לכל ישראל מדין זכין, ויאכלו ענוים וישבעו.

וכתב במנחת יצחק (חלק י סימן קכ) שעצה זו לא מועילה

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **דמי שביעית:** קנה בכסף פירות שביעית, ושוב קנה עם הכסף פירות הפרי הראשון קדוש לעולם, וגם האחרון נתפס בקדושתו, והאמצעי יוצא לחולין. שילם בהקפה, צ'ק, כרטיס אשראי, בהבלעה, אין הדמים נתפסים בקדושת שביעית.
- ב. **ביטול:** כסף קדוש שנתערב בכסף חולין, אינו מתבטל. סתם כספים מותרים, כי רוב הכסף חולין ואין חוששין למועט שקדוש. גם בכסף בבנקים המנהג לא לחוש לדמי שביעית.
- ג. **ירקן:** הרוכש מוצר ללא חשש שביעית, אצל ירקן שמוכר פירות שביעית, ויש כעת בקופה 'ודאי דמי שביעית', ומקבל עודף במזומן דין העודף כ'ספק דמי שביעית' מדין 'כל קבוע כמחצה על מחצה'. ולכן מומלץ לשלם סכום מדויק של המוצר, או בכרטיס אשראי. יש מחמירים אפילו כשיש רק 'ספק דמי שביעית', כיון שרוב הפירות בחנות קדושים.
- ד. **מכולת:** חנות שאין ודאי שיש כעת דמי שביעית בקופה, אין בעודף חשש 'דמי שביעית' משום 'כל דפריש מרובא פריש'.
- ה. **חילול:** יש מתירים בכל אופן לקבל עודף, כי החזר העודף על הסכום הגדול נחשב כמקח וחילול הקדושה מדמי השביעית ויוצא לחולין. ויש מסתפקים האם המקח עצמו מתפרש כחילול או לא, ואם מפרש שמחלל ודאי אין בעודף קדושת שביעית.
- ו. **חילול:** נחלקו הפוסקים האם אפשר לחלל שביעית בפחות משויה, ובמקום ספק יש להקל לחלל על שוה פרוטה. אחר זמן הביעור לא מועיל חילול. בדמי ספיחין לא מועיל חילול.

## משיב כהלכה

**ההגרלה השבוע על 100 שקל מזומן**  
הזוכה בהגרלת גיליון 356 בסך 100 שקל מזומן  
הבה"ח כמר אהרן בראכפעלד נ"ו  
שיבת באבוב

### שאלה: מה גדר חיוב בדיקת והגהת סת"ם?

על מי מוטל תובת בדיקה על הסופר או על הקונה, האם מספיק הגהה אחת, האם צריך גם הגהה על ידי מחשב, והאם הגהת מחשב לבד מספיקה?

**מקורות: טור ושו"ע** (או"ח סימן לב סעיף כא); **קול יעקב**

(סימן לב ס"ק קטו); **שבט הלוי** (חלק ז סימן ב, חלק ח סימן ט); **חוט שני** (נושאים שונים עמוד קלד); **קונטרס לשכת הקדש** (חלק א-ב) **קונטרס שומרי משמרת** (שבועות תשפ"ב).



במדור זה מופיעה שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה. ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

**ככדי להשיב ולהכנס להגרלה, מספיק לעיין במראה מקום אחד! נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה) בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:**

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוחה 4
2. בעמדות 'זדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

**המדור הוקדש לעילוי נשמת האברך היקר והנעלה הג"ר משה הלוי הורביץ בן רבי אברהם שלום זצ"ל נלב"ע חג השבועות תשנ"ח ת.ג.צ.ב.ה.**

## עדכוני הלכה

### גופן למדקדים

- עדכון בנושא 'מחיקת השם ממסך מחשב ללא חשש' (גיליונות עומק הפשט 285-288).
- למעוניינים להשתמש במחשב בטקסטים שיש בהם שמות הקדושים, באופן שאין חשש של מחיקת השם למחמירים בכך, ניתן להשיג במערכת 'הילכתא' פונטים 'לשם השם' שאין בהם חשש מחיקת השם; (זאת בנוסף לפונטים ללא חשש שכבר קיימים במערכת).
1. פונט שאותיות א ה י הפוכות מימין לשמאל.
  2. פונט שהאותיות א ה ש קטועות. (הפונט הקטוע ניכר לעין בתוכנת וורד מגודל מספר 10 בתצוגה גודל 100).

### נושא הגיליון הבא:

## 'בדיקת והגהת סת"ם'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

**זכות התורה של אלפי קוראי הגיליונות**  
**תעמוד לרפואתו השלימה של**  
**הרה"ח ר' יעקב ברוך בן רבקה שאשע שליט"א**  
**לרפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל**

## הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

**מכון הילכתא 02-535-0-535**

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

**קו מידע הלכתי**

**02-5377-085**

פקס: 02-6507823 לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

## פרשת בהעלותך ~ יבמות צ' עד צו' ~ מבחן מס' 127

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה  
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

ניתן לעשות המבחן גם בעמדות נדריים פלוס-בקופות נוספות- "לדעת"-מילוי טפסים.  
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במייל באופן קבוע,  
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

## "לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי  
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל  
073-7289669

- מי שאכל תרומה טמאה, מה הוא צריך לשלם?
  - דווקא מעות בשווי התרומה שאכל.
  - דווקא חולין טהורים.
  - אפילו חולין טמאים.
- לויה שנבעלה לנכרי, האם היא אוכלת במעשר?
  - אוכלת.
  - אינה אוכלת.
  - מדאורייתא אוכלת ומדרבנן אינה אוכלת.
- אשה שנולד לה בן אחד ומת, ואח"כ מת בעלה, האם היא זקוקה ליבום?
  - כן.
  - לא.
  - מחלוקת.
- למה (לרבי ינאי) צריך פסוק מיוחד לענין מעשר לשבת וימים טובים?
  - להתיר לעשר בשבת, ואין בזה איסור מוקצה כיון שהדבר עומד לתיקון.
  - להתיר לעשר בשבת ואין בזה איסור משום תיקון כלי.
  - להתיר לעשר על דבר שלא בא לעולם לצורך עונג שבת.
- האם עד אחד או האשה עצמה נאמנים לומר שמת בעלה והיא צריכה יבום?
  - נאמנים.
  - האשה נאמנת ועד אחד אינו נאמן.
  - עד אחד נאמן והאשה אינה נאמנת.
- האם עד אחד או האשה עצמה נאמנים לומר שמת היבם ולהתירה לשוק?
  - נאמנים.
  - האשה נאמנת, ובעד אחד ספק.
  - האשה אינה נאמנת, ובעד אחד ספק.
- באיזה אופן לרבי עקיבא אחות אשתו שנישאת לו צריכה גט?
  - דווקא כשאחותה היתה נשואה לו.
  - כשאחותה היתה רק מקודשת לו.
  - בין בנשואה בין במקודשת.
- הבא על אחות אשתו, האם אשתו נאסרה עליו?
  - מחלוקת.
  - במזיד אסורה בשוגג מותרת.
  - אסורה אפילו בשוגג.
- באיזה דרך בן ט' שנים ויום אחד יכול לפסול את היבמה על שאר האחים?
  - רק ע"י ביאה.
  - גם על ידי גט.
  - בין בביאה בין בגט בין במאמר.
- בן ט' ויום אחד שנשא אשה ומת, האם אשתו חייבת ביבום וחליצה?
  - פטורה, כיון שאין קידושיו קידושין.
  - חייבת, כיון שביאתו ביאה.
  - חולצת ולא מתייבמת.

## ההגרלה השבוע

על- 500 ₪

הגרלה נוספת  
על מדור לדעת חכמה:  
שובר ע"ס 200 ₪  
לבחירה:



## מדור- לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

- באיזה אופן נחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל האם חל ביטול הגט (רש"י)?
  - כשמבטל בפני האשה.
  - כששלח שליח לאשה לומר לה שהגט מבוטל.
  - כשמבטל שלא בפני האשה.
- אשה שנישאת על פי גט שיש בו טעות במקום, ונישאת לאחר, האם יש לה כתובה מהשני?
  - כן.
  - לא.
  - מחלוקת.
- אמרו לה מת בעלך ונתקדשה ולא נישאת ובה בעלה, מה דינה (גמרא ורש"י)?
  - תצא מזה ומזה.
  - מותרת לחזור לבעלה, ובלבד שיתן לה השני גט.
  - מותרת לבעלה אפילו בלי גט.
- גרושה שנישאה ובה עליה בעלה הראשון, האם היא נאסרה על השני (גמרא ורש"י)?
  - לא.
  - רק אם בא עליה כשהיא נשואה לשני נאסרה על השני.
  - גם אם בא עליה אחרי שנתגרשה מהשני היא אסורה על השני.
- רשות- למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, האם צריך לומר שמקנה מעכשיו?
  - כן.
  - אינו יכול להקנות מעכשיו, כיון שאין הדבר בעולם.
  - בקנין שטר וכדומה צריך לומר מעכשיו, אבל בקנין כסף לא.

## מבחן 16 פרשת בהעלותך

### משנה ברורה

מסימן ל"ב סעיף ג' עד סוף סעיף י"ג

**האם צריך לעשות את הדיו לשמה?**  
א' לא.

ב' לכתחילה כן, ובדיעבד אינו מעכב.  
ג' אף בדיעבד מעכב.

**זרק עפרות זהב על חלק מהאותיות, האם מותר להעבירו?**

א' בתפילין ומזוזות לא, משום שנמצאת הכתיבה שלא כסדרן.  
ב' יכול להעביר וזה לא נחשב שלא כסדרן, אבל מאזכרות אסור להסיר.  
ג' אף מאזכרות מותר להסיר.

**איזה דין מעכב בתפילין גם בדיעבד?**

א' שהאותיות יהיו מוקפות גויל בשעת הכתיבה.  
ב' תיוג האותיות.  
ג' אם לא שרטט וכתב שורות שאינם ישרות.

**על איזה חלק מהעור (כשחולקים אותו לשנים) כותבים תפילין?**

א' על החלק החיצוני של העור, וכותבים בצד של הבשר.  
ב' על החלק החיצוני של העור, וכותבים בצד של השיער.  
ג' על החלק הפנימי של העור, וכותבים בצד של הבשר.

**איזה דין בעיבוד התפילין אינו מעכב בדיעבד?**

א' שום דבר בעיבוד אינו מעכב.  
ב' העיבוד עצמו מעכב, אבל אינו מעכב שיעבד לשמה.  
ג' מעכב שיעבד לשמה, אבל אינו מעכב שיוציא בשפתיו שמעבד לשמה.

**איזה תנאי נכון לומר בשעת נתינת העורות למקום העיבוד?**

א' יאמר שמעבד לשם ס"ת, ומתנה שיוכל לשנותו לכל דבר.  
ב' יתנה שמעבד לשם ספר תורה או תפילין או מזוזות או לדבר הרשות.  
ג' לכתחילה אין להתנות כלל.

**האם אפשר לעשות תפילין מעור של חיה או דג?**

א' רק עור בהמה טהורה כשר.  
ב' עור חיה או דג טהורים כשר.  
ג' עור חיה טהורה כשר, ועור דג פסול אפילו אם הוא טהור.

### חפץ חיים

הלכות רכילות מתחילת כלל ט' עד סוף סעיף י"ג

**באלו תנאים מותר לספר רכילות לתועלת?**

א' שיתבונן היטב אם הדבר רע, ולא יגדיל את הרע שבדבר, ויכין רק לתועלת.  
ב' שאינו יכול לסבב את התועלת באופן אחר, ולא יסובב לו נזק ממש.  
ג' שתי התשובות נכונות.

**מי שמכר חפץ לחבירו באופן שיש בזה אונאה, האם מותר לספר זאת לחבירו לפי תנאי ההתר?**

א' מותר בכל אופן, כיון שהמאנה עבר איסור.  
ב' מותר רק באופן שעל פי דין הקונה יכול לחזור בו, ואם אינו יכול לחזור בו מצוה לשבח המקח בעיניו.  
ג' אסור בכל אופן, וקל וחומר שלא ישבח את המקח משום "מדבר שקר תרחק".

### נקודה למחשבה מבית: עולם התורה

מבחינת חסד ורחמים

כתב רבינו (עשין י') "ואם הוא אחיו הגדול או בעל אמו או אשת אביו, עובר גם כן על מצות עשה דכיבוד, דאיתרבו מרבויא ד"ואת", וכל שכן אם חס וחלילה על אביו ואמו ממש, דבוודאי עובר על מצות עשה דכיבוד אב ואם, מלבד כל זה עובר גם כן על ארור מקלה אביו ואמו, השם ישמרנו". והנה איתא בגמרא (קידושין ל"א:) איזהו מורא ואיזהו כיבוד, מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו, כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא. ומבואר שכבוד היינו לעשות דברים לכבוד אביו, ומורא היינו להמנע מלעשות דברים שיש בהם זלזול בכבוד אביו. וא"כ קשה שהמדבר לשה"ר על אביו הרי הוא עובר על מורא ולא על כבוד. וצע"ג. ועיין במבחן הבא.

ניתן לשמוע:

שיעורים במשנ"ב ח"ח ואהבת חסד בטל" 03-6171132  
כ"כ ניתן לשמוע שיעורים בפה"ש, בענייני ספירת העומר  
והכנה לשבועות במגילת רות בעברית ובאידיש  
וכן שיעורי 'תמצית' שבועיים בטל" 0733-718-246

ניתן לעשות את המבחנים בטל": 0737-289-669  
7692282@gmail.com  
ובעמדות 'נדרים פלוס' (לדעת)



### מבחן 3 פ. בהעלותך ו' י"ב סיון

#### חפץ חיים

לאוין ט"ז עד סוף עשין י"ב

#### אהבת חסד

מתחילת חלק שני עד סוף פרק ג'

#### אהבת חסד

**האם גזל זה סיבה לאבד את הממון הכשר שיש לו?**  
א' יפסיד רק אותו ממון.  
ב' יפסיד כפול ממי שגזל.  
ג' יכול לצאת נקי מנכסיו בגלל זה.

**מה מרויח מי שיש לו אהבה למידת החסד?**  
א' שהוא שמח כאשר מזדמן לו לעשות חסד ועושה אותו בשלימות.

ב' שהוא עושה את זה בצורה שהמקבל לא מתבייש, וגם מזרז אחרים לעשות חסד.  
ג' שתי התשובות נכונות.

**איזה דבר כתב הח"ח שישאל ראו במעמד הר סיני?**  
א' ששמירת השבת שקולה כנגד כל המצוות.  
ב' שצריך לרדוף ולאהוב את מידת החסד.  
ג' שללא קיום התורה לא יכנסו לארץ ישראל.

**כיצד מבאר הח"ח את הפסוק "ויברא אלוקים את האדם בצלמו"?**  
א' שיש לו כח להשפיע טוב על הבריאה ע"י קיום המצוות.  
ב' שנתן בכח נפשו להתדמות לקב"ה במידותיו שהם רק להיטיב.  
ג' שיש בכוחו להיות מיטיב לאחרים בלא שהוא עצמו יזדקק לעזרת אחרים.

**מה הכונה שהקב"ה לוקח שוחד לדון את האדם?**  
א' שאם האדם מתנהג בחסד ורחמים גם הקב"ה דן אותו בחסד ורחמים.  
ב' עשית תשובה נקרא שוחד, כיון שלפי מידת הדין תשובה לא מועילה.  
ג' שתי התשובות נכונות.

**מה קורה למי שדרכו לא לוותר כלום לזולתו?**  
א' הוא מגביר עליו את מידת הדין.  
ב' אנשים לא יוותרו לו.  
ג' יפסיד כל ממון.

**כיצד מבאר הח"ח בחלק ב' פרק ג' מדוע הקב"ה זירז את האדם כ"כ לאחז במידת החסד?**  
א' מפני שאין קץ למתן שכר מצוה זו.  
ב' מפני שמצוה זו נותנת לאדם הצלחה גם בעולם הזה.  
ג' מפני שע"י מצוה זו דנים את האדם למעלה במידת הרחמים ויצא זכאי בדינו.

#### חפץ חיים

**מתי עוברים בלשון הרע על לאו ד"לא תחניפו את הארץ"?**  
א' המספר לשון הרע למי ששונא את מי שעליו הוא מספר כדי למצוא חן בעיניו.

ב' המקבל לשון הרע ומוסיף על הדברים כדי למצוא חן בעיני המספר.  
ג' שתי התשובות נכונות.

**כיצד מקיימים מצות "זכור את אשר עשה ד' אלוקיך למרים"?**  
א' זכירה בפה תמיד.  
ב' זכירה בלב כשצריך לעורר עצמו.  
ג' פעם בשנה כשקוראים בתורה את מעשה מרים.

**מה נכלל במצות "וחי אחיך עמך"?**  
א' להחזיק אדם שהעני ע"י מתנה וכדומה כדי שלא יצטרך לבריות, וכ"ש שלא לגרום לו להפסיד פרנסתו.  
ב' לא להיות מתקבד בקלון חבירו.  
ג' להרבות אהבה באופן שאנשים ירצו אחד בחברת השני.

**מתי מי ששומע לשון הרע מחויב להוכיח את המספר?**  
א' רק אם ודאי המספר ישמע לתוכחתו.  
ב' אפילו אם ספק אם ישמע לתוכחתו.  
ג' אפילו אם ודאי לא ישמע לתוכחתו.

**מה נכלל במצות עשה "זבו תדבק"?**  
א' לקיים 'שיויתי ד' לנגדי תמיד'.  
ב' להתדבק בחכמי התורה ולהתמיד בישיבתם, והמתדבק עם הרשעים עובר על מצוה זו.  
ג' ללכת בדרכיו של הקב"ה, והמדבר רע על אדם מבטל מצוה זו.

**מתי המדבר לשון הרע בבית הכנסת אינו עובר על "ומקדשי תיראו"?**  
א' אם עשו תנאי שיוכלו להשתמש בו שימוש חולין.  
ב' תלמידי חכמים שמותר להם לאכול ולשתות כדי שלא יתבטלו מלימודם.  
ג' בכל אופן עובר.

**מתי המנהג אדם בפניו עובר על "והדרת פני זקן"?**  
א' דווקא בזקן שהוא חכם.  
ב' חכם אע"פ שאינו זקן, זקן אפילו עם הארץ.  
ג' זקן אפילו עם הארץ, אבל לא עובר בחכם שאינו זקן.

#### עולם התורה

ענין כ"א, ענין

#### הערה לעיונא מבית:

בלאוין ג' בסוף הבמ"ח מסתפק רבינו אם המאמין ללשון הרע ואינו מסייע למספר נלקה בצרעת או לא. ובשורש ספיקו יש לבאר על פי מה דאיתא בשבת צ"ז. על הפסוק "ויחר אף ד' במ יולך" תלמד שאף אהרן נצטרע, דברי רבי עקיבא. אמר לו ריב"ב וכו' והוא בניזיפה בעלמא. וברש"י (במדבר י"ב א') משמע שרק מרים שמעה מציפורה שפירש ממנה והיא סיפורה לאהרן, ולפי זה אהרן רק היה מקבל ולא מספר. וא"כ י"ל שהספק הוא אי הלכה כר"ע מחברו גם בדברי אגדה, וא"כ חזינו שהמקבל ג"כ מקבל צרעת, או שהלכה כריב"ב. אמנם עיין באוה"ח שמשמע שגם אהרן דיבר, ואולי גם זה בכלל ספיקו של הח"ח.

# פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 198

פרשת בהעלותך

תשפ"ב

תאומים שנתחלפו בפדיון הבן האם צריך לפדות שוב ♦ הרב אברהם זנגר

בדין כהן שוטה אם מצווין להוציאו מאהל המת ♦ הרב אליסף פרלמן

בירך על קוגל בסתם אם נפטרו שאר העוגות שלפניו ♦ הרב זאב פראנק

המברך על פרווה תוך ו' שעות לבשרי האם פוטר החלבי ♦ הרב חיים הלפרט

הרב אברהם זנגר

## תאומים שנתחלפו בפדיון הבן

הוי עובדא בשנת תשע"ח באחד שנולדו לו תאומים והראשון היה בכור החייב בפדיון הבן, ולאחר ל' יום נערך מעמד פדיון הבן ברוב עם, והתינוק הנפדה הובא לפני הכהן מעוטר בתכשיטים כנהוג, והאב אמר לכהן 'זה בני בכורי וכו' וכל סדר הפדיון נערך כהלכה, אלא שלאחר מעשה נתברר שנתחלפו התינוקות, והפדיון נעשה עם התינוק השני ולא עם הראשון, ודנו בי מדרשא אם צריך לפדות שוב את הבן הבכור בברכה.

והנה אילו היה הדין בפדיון הבן דלא חל הפדיון אא"כ הבכור נמצא לפניו והוא מחיל עליו את הפדיון, אזי פשוט דצריך לפדות שוב את הבכור האמיתי כיון שלא היה הבכור לפניו בשעת הפדיון, [וגם אם היה באותו חדר מ"מ לא כיוון עליו], אולם באמת מדינא אפשר לפדות את בנו גם אם אינו נמצא שם כלל כמבואר בכל דוכתי (וכ"ה ברמ"א סי' ש"ה ס"י), ואפי' אם התינוק נמצא במדינת הים אפשר לפדותו מרחוק (עי' פת"ש שם סק"א שהביא נידון האחרונים אם יכול לברך על פדיונו כשהוא במדינת הים או דעליו לחוש למיעוט נפלים, דשמא התינוק הוא מהמיעוט ומת בתוך ל' יום, אכן אם נודע לו ע"י שליח שהתינוק חי לאחר ל' יוצא מחשש נפל כ"ע מודו דיכול לפדותו בברכה)<sup>1</sup>, אולם שורש הספק הוא משום דמ"מ פשוט דלא חל הפדיון על הבכור אא"כ כיוון לפדותו אבל אם כיוון לפדות תינוק אחר פשוט דלא חל הפדיון על הבכור האמיתי, [וכן הוא להדיא בב"י (יר"ד סי' ש"ה) ויבואר להלן], ומעתה יש להסתפק איך לדון בניד"ד שיש סתירה בכוונתו, דאמנם כיוון לפדות את הבכור האמיתי אולם היה סבור שהתינוק שבידיו הוא הבכור האמיתי, האם נחשבת כוונתו לפי האמת או לפי טעותו.

ויש שדנו לדמות נידון זה מי שבירך על התפילין ואח"כ נתברר שנתחלפו לו תפילין של רש"י בתפילין דר"ת, וכתבו הפוסקים דאף אם חוזר ומניח לאלתר את התפילין של רש"י עליו לחזור ולברך, ואפי' אם לא שח בינתיים (ש"ת האלף לך שלמה או"ח סי' י' ותהלה לדוד סוסי"ר"ט בהשטות), ואופן זה דומה לניד"ד, דכוונתו היתה לברך על התפילין של רש"י אלא שטעה והיה סבור שהתפילין שבידיו הם הם התפילין של רש"י, ומ"מ נקטו הפוסקים דנחשבת כוונתו לפי הטעות ולא לפי האמת, והברכה מתייחסת רק לתפילין דר"ת שהחזיק בידיו, וה"נ בניד"ד אע"פ שכוונתו היתה לפדות את בנו הבכור, מ"מ הואיל והחזיק בידיו את הבן השני מתייחס הפדיון לבן שהחזיק בידיו ונמצא שלא חל הפדיון.

אולם נראה דיש לחלק בפשיטות, דטעם האחרונים הנ"ל הוא משום דנקטו דברכת המצוות חלה על החפצא דמצוה, ומשום כך נקטו דלא חלה הברכה כי אם על מה שמחזיק בידיו, אך בפדיון הבן נחלקו

רבותינו האחרונים אם מעשה הפדיון חל על גוף התינוק, דיש בו איזה קדושה או חלות דין מסויימת והרי הוא פודה ומפקיעו מקדושתו כמו פדיון הקדש (והאריך בזה בשערי יושר ש"ה פכ"ה), או דחובת גברא היא ליתן ה' סלעים לכהן תמורת בנו, אבל אין כאן חלות פדיון בבנו, ולפ"ז נראה דאין נפ"מ איזה תינוק אחז בידיו, כי סו"ס כוונתו היתה לקיים את המצוה המוטלת עליו ליתן לכהן ה' סלעים תמורת הבכור שנולד לו ולא להחיל חלות פדיון בגופו של התינוק שבידיו, ועל כן אין שום ריעותא במה שהיה סבור שהתינוק שבידיו הוא הבכור שבגינו הוא מחויב במצוה.

ומצאנו חילוק דומה גם לענין ברכת המצוות, דמחד גיסא נקט המשנ"ב בכל דוכתי דברכת המצוות חלה על החפצא דמצוה (כמו ברכת הנהנין כמבואר בס"י ר"ו), ולכן כתב (סי' תרנ"א סקנ"ו ושעה"צ סקע"ז) דאם בירך על ד' מינים ונתברר שהערבה פסולה וצריך להחליפה עליו לברך שוב, כי ברכתו היתה על הערבה הפסולה ולא על עצם קיום המצוה של הגברא, והוכיח כן מהשו"ע (סי' ק"מ ס"א) לגבי מי שבירך על קריאת פרשה אחת ונתברר שצריך לקרא פרשה אחרת דחוזר ומברך, וכ"כ המשנ"ב לענין ציצית ותפילין (סי' ח' סק"ל וסי' כ"ה סק"ג) דאם לאחר הברכה רואה שהטלית או התפילין פסולים ומחליף לאחרים צריך לחזור ולברך, וכן מבואר בשעה"צ (סי' תקפ"ה סק"ב) לענין שופר (אם אינו מצליח לתקוע בו ומביאים לו שופר אחר לאחר הברכה), וכן מבואר בשערי תשובה (סי' תרע"ג סק"א) לענין נר חנוכה דאם בירך ע"ד להדליק בנר שעוה ולאחר הברכה הביאו לו שמן זית ל"ל דאם ידליק בשמן זית יהא עליו לחזור לברך, כי הברכה חלה על הנר שעוה בלבד. אולם מאידך גיסא מבואר במשנ"ב (סי' קמ"ג סק"ט) דמי שבירך על קריאת התורה ולאחר הברכה נמצא הס"ת פסול יכול להחליף לס"ת אחר וא"צ לחזור ולברך דהא דעתו היה מתחלה על פרשה זו מה לי ס"ת זו או אחרת, וכבר עמד בזה במאמר מרדכי (סי' כ"ה סקט"ז) דלכאור' סותר לכל הנ"ל, וכתב דמ"מ לא דמי, ולא ביאר החילוק. ובפשוטו נראה לחלק דהס"ת אינו חלק מגוף המצוה אלא רק היכ"ת לקיים קריאת הפרשה מתוך הכתב, משא"כ בלולב ושופר ציצית ותפילין קיום המצוה הוא ע"י עצם החפצא של המצוה ועל כן הברכה חלה על החפצא של המצוה, אבל אין הברכה חלה על גוף הס"ת לפי שאינו עצם החפצא דמצוה.

ובניד"ד הוא פשוט טפי לפ"ד האחרונים שנקטו דאין הפדיון חל כלל על גוף התינוק, אלא גופו של פדיון הוא נתינת ה' סלעים לכהן תמורת בנו, דלדבריהם אין שום משמעות לגופו של התינוק במעשה הפדיון, אלא הוא רק הסיבה הגורמת לחייבו במצוה זו.

והנה לפ"ר יש להוכיח דגם אם אין הפדיון חל על גוף התינוק, מ"מ אם קבע את נתינת המעות כקיום המצוה בגינו של הבכור שאוחז בידיו, הרי קיום המצוה מועיל רק לבכור שאוחז בידיו, דהנה מבואר במתני' (בכורות מה:): דמי שנולדו לו ב' בכורים מב' נשים ונתערבו ונתן ה' סלעים לכהן אחד תמורת אחד מהבכורים וה' סלעים לכהן

הפדיון. וביאר דברית מילה המצוה נעשית בתינוק והמקורו למקום המילה הרי הוא מקרב את המצוה, משא"כ בפדיון הבן הלא מדינא אפשר להשאיר את התינוק בבית, ועל כן אין שום מעלה לקרב את התינוק למקום הפדיון, ודפח"ח.

<sup>1</sup> ושמעתי מגאון אחד שליט"א לבאר עפ"ז החילוק בין ברית מילה לפדיון הבן, דברית מילה נוהגים לחלק כמה כיבודים שתכליתם לקרב את התינוק למקום המילה (כגון 'קוואטער' 'חיקה' וליד הסנדק), ואילו בפדיון הבן לא נהגו בשום כיבודים בהבאת התינוק למקום

[ויש לציין דיש חקירה אחרת באחרונים אם החוב ממון תלוי במצוה או לא, על חז"א (א"ח ס"ו ס"ט) עונג יו"ט (ס"י ק) דרך אמונה (פ"א מביכורים ה"ג) וקובץ שעורים (קידושין אות ל"ו), וידוע החידוש לדינא שכתב בחידושי רבי שלמה (קידושין ס"ג) דתפלת ערבית אינה קודמת לפדיון הבן אע"פ שתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, לפי שבפדיון יש חוב ממון ופריעת חובו קודמת, ואכמ"ל, אך אי"ז נפ"מ לניד"ד, דגם אם החוב אינו תלוי במצוה, מ"מ בודאי יש כאן מצוה דאו"ל ולא רק חוב ממון, וזוהו דנו האחרונים אם המצוה היא לעשות מעשה פדיון על הבכור או רק להפריש וליתן הממון לכהן, ועי' בחידושי רבי שלמה (ח"ב ס"ו ג"ב) שהובאו דברי הברכת שמואל זצ"ל, וז"ל; 'והנראה לומר בזה דהנה באמת בפדה"ב נאמרו בו ב' דינים, חדא דין מתנ"כ, דפדה"ב הוא אחד מכל"ד מתנ"כ הניתנין לכהנים, ושנית דין מעשה פדיה דהא אפקיה למצוה בלשון פדיה דכתב כל בכור בניך תפדה' וכו', וע"ש כמה נפ"מ בין ב' הדינים].

ולסיום נעתיק דבריו הגרש"א זצ"ל בענין זה (מנחת שלמה ס"ו ס"ב) וז"ל; 'מי שחושב שכל הנולד לו בן בכור חייב ליתן צדקה לכהן ה' סלעים ואינו יודע כלל שפודה בכך את בנו יתכן שהבן אינו פדוי והכהן צריך להחזיר לו מעותיו, ואפשר דלפיכך תיקנו הגאונים לומר במאי בעית טפי וכו' למען ידעו פשוטי העם שאין זה סתם נתינה אלא פדיון עכ"ל.

והנה לגבי ניד"ד כתב הגר"א דינר שליט"א בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (גליון מים חיים אייר תשע"ח גליון 337) דא"צ לחזור ולפדות את הבכור האמיתי, וביאר טעמו לפי שאי"ז מעשה פדיון אלא חוב בעלמא לשבט הכהונה, אולם כאמור דעת הרבה אחרונים דזהו מעשה פדיון וכדברי הגרש"א הנ"ל, ולפ"ז מסתבר דבניד"ד לא נחקקים הפדיון ועליו לחזור ולפדות את הבכור בברכה. ושור"ר להגרש"א שטרן שליט"א שכתב כדברינו (קובץ שערי הוראה כ"ב עמ' 208) דנראה דניד"ד תלוי בפלוגתת האחרונים אם הוי מעשה פדיון על גופו של הבכור או מצוה על הגברא ליתן ה' סלעים לכהן.

ובספר אחת שאלתי (ח"ג עמ' 206) הובא בשם הגר"י זילברשטיין שליט"א דמדינא נראה דא"צ לחזור ולפדות כיון שהתכוון לפדות את הבכור האמיתי, וכונתו נחשבת לפי האמת ולא לפי הטעות, כי כו"ע ידעי שחפץ הוא לפדות את הבכור האמיתי. וצ"ב מה מועיל הא דכו"ע ידעי, והלא הדבר תלוי בכונתו, ובודאי כונתו לקיים את המצוה המוטלת עליו לפדות את הבכור האמיתי, אלא דמ"מ בפועל כיוון על התינוק בידיו, ואנו דנים איך לדון את כונתו, לפי האמת או לפי הטעות כאמור לעיל, וזוהו מצאנו דוגמא מדברי הפוסקים לענין מי שבידו על תפילין של רש"י ואחז בידו תפילין דר"ת דכונתו נחשבת לפי הטעות ולא לפי האמת, וצ"ע.

## הרב אליסף פרלמן

### בדין כהן שוטה אם מצווין להוציא מאהל המת

[א] יש לדון בכהן שוטה האם מצווין אנו להוציא מאהל המת, דהנה בעיקר הדין של שוטה מצינו בריש חגיגה [דף ב:]: דשוטה פטור מכל מצוות התורה, ואף מדרבנן פטורין, וכן כתב ברמב"ם פ"ב מהלכות חגיגה ה"ד חרש שוטה וקטן פטורין מכל מצוות האמורות בתורה, ומאחר שהוא פטור מכל המצוות א"כ מה שייך לדון בו כלל על האיסור של טומאת מת, אלא דיש לומר דנהי דאינו מצווה בכך, מ"מ הרי זה בגדר פטור בעלמא, וכענין אנוס שלא שייך לצוותו מחמת שאין בידו לקיים, הא מיהת דאינו גברא המופקע ממצוות, ולכן יש למוענו ממצב של חפצא דאיסורא.

וכן איתא בתשו' מהר"ל סימן קצ"ו וז"ל ופריה ורביה דבן חרש ושוטה, לא ידענא אמאי לא קיים, וכו' דאי הוה כבהמה, יחשב שחיתו אפילו אחרים עומדים על גביו כשחיתת נכרי וקוף, דדרשינן מקרא דפסול מזובחת ואכלת כדפר"י וכן לענין מצוה וגט הוי מהני שליוחותיהו אלא דאין לה דעת, וכן לענין חליצה פי' בתו' משום דפומיהו כאיב להו ולהכי חשיב לייבם וחליצה, ולכל מילי חשבינן להו כישראל. וכך הביא בתבואת שור [סימן א' אות מ"ט] בשם תשובת מהר"ל הנ"ל דחרש ושוטה בני מצוות ניהו, ועינין ב"י [ס"י רס"ו ד"ה היה] בשם המ"מ [פ"כ מהלכות שבת ה"ז] דחרש ושוטה אסור להאכילם בידיים כמו קטן, ומבואר דהם בני מצוות אלא דלאו בני דיעה ניהו.

וכל הנ"ל הביא בפמ"ג בפתיחה לאו"ח ח"ב, וכתב דלפ"ז אם אחד בא אל החרשת והיא מאיסורי לאוין השוין בכל, עשאה זונה האמורה לכהן דנעבדה בה עבירה, ובני מצוות הן אלא דלמאן יצוה, (ומשום הכי כשרים בשחיטה באחרים רואין) וכן בשוטה כהאי גוונא. ועיי"ש שדן בכמה נפק"מ העולים מתוך זה שגדר שוטה הרי

אחר תמורת השני, ולבסוף מת אחד מהם ונתברר שהיה נפל ופטור מפדיון, אין הכהנים צריכים להשיב לו את הממון מספק, דכל אחד יכול לומר דהממון שנתת לי היה תמורת הבן החי כיון שלא בירר האב בשעת הפדיון את מי הוא פודה, וכתבו הב"י (יר"ד ס"י ש"ה) וערוך השלחן (שם סעי' ס"ט) דלפ"ז אם אמר בשעת הפדיון ה' סלעים אלו הם תמורת בכור זה ומת אח"כ צריך אותו כהן להשיב את הממון. הרי מבואר מזה דאם מפרש שהפדיון יהיה תמורת הבן שאוחז בידיו, חל הפדיון רק כלפיו ולא כלפי הבכור השני אע"פ שהוא חייב לתת ה' סלעים תמורת שניהם במידה שווה.

אך פשוט דלא דמי כלל, דהתם מאחר שנולדו לו ב' בכורים הרי נתחייב ב' פעמים במצוה, והר"ל כמו ב' מצוות נפרדות, דכל אחד מהם מחייבו בנתינת ה' סלעים בפני עצמו ואי"ז מצוה אחת של נתינת ה' סלעים, דהא פשוט דאם יש לו רק ה' סלעים יכול ליתנם לכהן בברכה ומקיים בזה מצוה שלמה של פדיון אחד מבניו, ועל כן פשוט דאם אחז בידיו אחד מהתינוקות ואומר לכהן שהוא בא לפדותו, הרי הוא מפרש שהוא בא לקיים את המצוה שהוא מצווה בה מחמת אותו הבכור, וכיון שמת אח"כ ונתברר שפטור ממצוה זו לאו מידי קעביד וצריך הכהן להשיב את הממון, אולם בניד"ד הלא אחד מהתאומים הוא בכור ואינו מחויב כי אם במצוה אחת, שרק פשוט דכוונתו היא לקיים את אותה המצוה המוטלת עליו בגין בנו בכורו, ולכן אף אם הוא אחז את בנו השני וסבור שהוא הבכור אין בזה כדי להפקיע את כוונתו לקיים את המצוה של פדיון בנו בכורו.

העולה מן האמור, דבפשוטו נראה דניד"ד תלוי בפלוגתת האחרונים בגדר פדיון הבן, דאם הוא מעשה פדיון שחל על גוף התינוק מסתבר דאם טעה ואחז בידו את הבן השני וכיוון לפדותו לאו מידי קעביד וכמו בברכת המצוות, אולם אם הוא חובת גברא ליתן ה' סלעים לכהן תמורת בנו ואין כאן חלות פדיון בבנו מסתבר דאין נפ"מ איזה תינוק אחז בידיו, כי ס"ס כוונתו היתה לקיים את המצוה.

ונציין בקצרה חלק מהמקורות לנידון זה בגדר פדיון הבן; מחד גיסא מבואר בכל דוכתי פדיון הבן הוא חוב ממון לשבט הכהנים מדין מתנות כהונה ויש בו שעבוד נכסים (דכהנים יכולים לגבות הממון מיתומים ולקוחות), ובספק אם הוא חייב בפדיון אין דינו כשפת מצוה דספיקא דאו"ל לחומרא אלא דינו כספק ממון דהמוציא מחבירו עליו הראיה (כמבואר בחולין קלד: ובש"ע יו"ד ס"י ש"ה ס"א), וביארו האחרונים דשורש המצוה הוא חוב ממון ולכן המצוה תלויה במשפט הממון (עי' שערי יושר ש"ה פ"ה וקה"י נדרים ס"י ט), ועפ"ז כתב בביאור הגר"א (יר"ד ס"י ש"ה סק"ז) דכל אחד יכול לפדות את בכורו של חבירו אפי' בלא דעתו של אב משום דהר"ל כפורע חובו של חבירו דמהני אפי' בע"כ של הלווה. ומאיך גיסא הביא האחרונים הרבה ראיות דאי"ז חוב ממון גרידא, אלא יש בזה מצוה של מעשה פדיון, דהנה ד' רש"י והרא"ש (בכורות מז: וכו"ה בשו"ע יו"ד ס"י ש"ה ס"ט) דכהן שבנו חלל ומת האב לאחר ל' צריך הבן להפריש ה' סלעים בפדיונו ונוטלם לעצמו כי כבר זכה בהם אביו (קודם ההפרשה) והוא יורשו, הרי דיש מצוה להפריש ה' סלעים אע"פ שאין חוב ממון לכהנים, ומסתבר דמצוה זו ענינה מעשה פדיון על הבכור ולא הפרשת ה' סלעים גרידא, וכן מבואר בדברי הגרע"א (בגליון הש"ע שם ס"י) דיש חלות פדיון שעושה האב מלבד נתינת הממון לכהן ע"ש היטב, וכן מבואר מדברי שו"ת הרשב"א (ח"א ס"י ח"ח) 'מתנות כהונה אין מברכין על נתינתו וכו' אבל על פדיון הבן ועל הפרשת חלה ומעשרות מברך מפני שאינו מברך על הנתינה אלא על ההפרשה ועל הפדיון שתלויין בו' עכ"ל, וכן הוכיחו האחרונים מהגמ' (קידושין כט:): דהוא לפדות ובנו לפדות ואין לו אלא ה' סלעים הוא קודם לבנו משום דמצוה דגופיה עדיפא, הרי דיש כאן מצוה לפדות עצמו ואי"ז חוב ממון גרידא, דא"כ מאי נפ"מ היכן נוצר החוב ממון, אם מחמת עצמו או מחמת בנו (חמדת שלמה יו"ד ס"י ל"א קובץ שעורים ב"ב קמא: ושערי יושר שם), וכו"ה ל' הגמ' (בכורות ט:): דפריך ע"ד ר"י דס"ל דפטר חמור קודם פדיונו אסור בהנאה כי אין לך דבר שצריך פדיה ומותר בהנאה, דאם הוא צריך פדיה בע"כ שהוא קדוש ואסור בהנאה, והקשו עליו בגמ' 'והרי בכור אדם שצריך פדיה ומותר בהנאה, הרי משמע מזה דהמצוה היא לפדות את הבכור ולא חוב ממון של מתנות כהונה גרידא, וכו"ה פשטות ל' הכתובים 'קדש לי כל בכור' וגו' 'בכור בניך תפדה', וע"ע הובא בשעורים (שם) שהוכיח דיש איזה חלות ע"י הפדיון, וכן הוכיח (בקידושין ו:): מהא דמהני מתנה ע"מ להחזיר בפדיון הבן, ובחוב בעלמא פשיטא דלא מהני. ומאיך גיסא יש להוכיח דאי"ז מצוה פדיון על גופו של בן מהא דמצוות הפדיון נוהגת גם במת הבן, (ויש מקום לדחות דאין בזה מצוה כלל אלא רק חוב ממון בעלמא שחל בחיי הבן ולא פקע, אולם בתוס' בכורות מט. מבואר דמברך ברכת המצוות בפדיון בנו שמת והואיל וזוכה לקיים מצוה, הרי דיש בזה קיום מצוה, ובדרישה (ס"י ש"ה סק"ג) הביא מהמהרש"ל דרשאי לעשות סעודה לכבוד הפדיון אע"פ שהוא אבל לפי שהיא סעודת מצוה, וע"י ברכת שמואל קידושין ס"י ל"ח ושערי יושר שם מש"כ בזה), ויש עוד ראיות רבות לכאן ולכאן, והאחרונים נתקשו טובא בישוב הסתירות ואכ"מ.

הוא כבן מצוות ואע"פ שנקרא אין מחויב בדבר. ועיי"ש שכתב וז"ל ומה שאין מוציאין אחרים דלאו בני שליחות הוה וגם ערבות לא שייך בהו ולאו בני דיעה נינהו, מקרי אין מחויבים בדבר, ומכל מקום בני מצוות הוויין כאמור. עכ"ל [ועייין עוד מנח"ס ס"ס רס"ג].

והנה לפי"ז י"ל דאכן שייך בהו חפצא דאיסורא, ולענין האיסור טומאה למת, כהן שהוא שוטה הו חפצא דאיסורא אצלו להיטמאות למת, דאע"פ שאינו מחויב במצוות, הא מיהת דבן מצוות קרינן ביה וממילא לענין איסורים הו שם איסור אצלו, ויש לדון האם שייך ערבות כלפיו שלא יהא בו חפצא דאיסורא, דאע"ג דהוא אינו בדין ערבות לאחרים דזה מכלל החיסרון דלאו בני דעה נינהו דאינו שייך בציווי של עצמו כ"ש שאינו שייך בציווי של אחרים, אבל מה שהוא איסור אצלו, יש לומר דגם אחרים בערבות כלפיו שלא יעבור, וא"כ יש לנו להוציא מאהל המת מהך דין ערבות.

[ב] ולכאו' נראה להביא ראיה לדין זה מהא דאיתא בשו"ע יו"ד סי' שעב' וז"ל כהן שהוא ישן, ומת עמו באוהל, צריכין להקיצו ולהגיד לו כדי שיצא (תשובת מהר"ל סימן ס"ה). וכתב מהר"ל בתשו' שם וז"ל מה שכתב מר אם יש להקיש הכהנים או לישא המת לבית אחר, נראה דאפי' נושאין המת לחוץ אפ"ה צריך להקיצו, דאפי' בלי שהייה קעבר הכהן ואף על גב דלא ידע מ"מ איסור עביד בשוגג. ואף על גב דאינו מעשה, איסורא איכא, ואחריני דידעי מצוין להפרישן עיין בסמ"ק. עכ"ל. הרי מבואר דאע"ג דהוא ישן קרינן ביה דאיסורא עביד בשוגג, ומדין ערבות מצוין אחרים להפרישו, וממילא דיש להקיצו בשביל כך, ולכאו' יש ללמוד דה"ל לניד"ה, דהא ישן הרי הוא כשוטה דעכשיו אין בו דעת כלל, ומ"מ מצוין עליו להפרישו מן האיסור והכי נמי נימא בשוטה דמצוין עליו.

אך יש לדון האם הכי נמי דישן הרי הוא כשוטה, דאפשר לומר דשאני ישן דבעצם גברא בר חיובא הוא ואע"ג דעכשיו הוא מסולק מדעתו מכל מקום אין זה אלא מצב לפי שעה, אבל בכל רגע יכול הוא לחזור לדעתו ואין בו דבר המונע בעצמותו מן הדעת, וממילא י"ל דבהכי דיינינן ליה כבן דעת ועל כן הוא דחייבים להקיצו ולהפרישו מן האיסור, ויתכן דאפי' אין מצליחין להקיצו צריך לנוציאו להוציאו מן המקום, כיון דעכ"פ דינו כבן דעת לענין האיסור, משא"כ שוטה אפשר דגרע מניה ולאו בר דעת הוא כלל ואין שייך בו כלל ערבות וחייב להצילו מהאיסור.

וראיתי בהליכות שלמה תפילה במילואים סי' יב' שכתב וז"ל והנה מצד הסברא נראה ברור דמעיקר הדין בשעה שהאדם ישן אין עליו חיוב ק"ש ותפילה והרי הוא אז כשוטה גמור, לא יענש על זה שלא התפלל משום ביטול עשה, משום דאנוס הוא, וכן הרואה אדם ישן ועליו בגד של ד' כנפות אינו צריך להעירו כי בשעה זו אין עליו שום חיוב להטיל ציצית שהרי החיוב חל רק בשעה שלובש והישן שהוא כשוטה אין לבישתו לבישה המחייבת כלל, וכמו כן לענין סוכה נראה וכו' מי שכבר ישן דאינו בר חיובא ופטור מן המצוות וכו' באותה שעה מותר להוציאו תוך כדי שינתו מן הסוכה וכו' עכ"ל.

אלא דבהמשך דבריו שם התקשה הגרש"ז מהך דין המבואר לעיל דכהן ישן ומת עמו באהל צריכים להקיצו בכדי שיצא, וצ"ב דהא נתבאר דהוא אינו בר מצוות, ות' הגרש"ז דהיינו משום דקעביד עבירה לאונסו, וכמו שכתב הרעק"א בשו"ת סי' ח' לענין מתעסק דנהי דפטור מקרבן אבל עבירה מיהו הוה עכ"ד. ולכאו' צ"ב הדמיון למתעסק, דשאני מתעסק דהגברא בר חיובא הוא ודעתו עמו, אלא דהמעשה דקעביד הוא מעשה שנעשה בבלי דעת, ובזה אמרינן דעבירה מיהא הוה, אבל הכא אין זה חיסרון מצד המעשה אלא משום שהגברא הוא אינו בר מצוות, וא"כ מדוע יחשב זאת לעבירה.

ועי"ש בהערה דכתבתי תלמידים הביאו משמו באופן אחר דהן אמנם ודאי דלא קעבר על לאו דטומאת כהן בשעה שישן, אך אפ"ה כיון דסו"ס עצם טומאתו הוא כנגד רצון ה' לכן מצריכים להקיצו, וכן מצינו לענין לענין כהן קטן דאע"פ שאינו מזהר על הטומאה מ"מ אם אחר מכניסו בידים לאהל המת עובר בלאו מן התורה, והיינו על כרחך דכיון דעכ"פ מציאות הטומאה נמשכת גם על הקטן משו"ה אסרה התורה לטמאותו. עכ"ד. והנה מכל גדר זה נראה לכאו' ללמוד, דהוא הדין לכהן שוטה, כיון דאמרינן דישן הרי הוא שוטה ובכל אופן יש עליו האזהרה מפני טומאתו ומצוין אנו עליו להפרישו הכי נמי בשוטה כן, דמצוין אנו עליו להפרישו.

[ג] אכן מצינו כמה באחרונים שנקטו דישן אינו כשוטה ולכאו' לפי דבריהם אין להביא ראיה מהך דין דצריך להקיש את הישן במקום עבירה, משום דשאני ישן שהוא מצווה, ובענין זה נחלקו הרבה מן הפוסקים, וכתבו לכאן ולכאן, דהנה המהר"ל דיסקין בפרשת אמור כתב דהישן מערב החג צריכין להקיצו כשקדש היום, אך מאידך בשו"ת מהר"ל דיסקין בקונ"א אות צז' בישן סמוך לנסר ועלול להתפך תחתיו ועי"ז לא יישן בסוכה אין לו לחוש לאיסור כלל, כיון דגם כשיתהפך בשנתו אל מתחת לנסר אין חובה להעירו, עיי"ש.

ובשדי חמד מערכת יד' כלל לב' האריך בזה, וכתב מספר 'מתת ידו' שהוכיח מזה שהישן ביום בציצית אינו חוזר ומברך לפי שהישן בר

קיום מצות היא, וגם להדיא כתב שם דאם אחד ישן בסוכה ובה חבירו והוציאו תוך שינתו חוץ לסוכה דיטל את חברו ממצוה, ובמקור חיים לבעל החוות יאיר באו"ח סי' סג' ס"ה העלה בזה ב' צדדים האם חייבים להעיר את הישן לק"ש או רק את המתנמנם שהוא קצת ער ומחויב עי"כ, ובשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' צז' כתב דהישן אינו בר חיובא ואינו חייב במצוות, וסוף דבר כיון דפליגי בזה האחרונים א"כ יש לתלות בהא דאין ישן כשוטה הרי ישנו ראיה דגם על השוטה יש ערבות להצילו ממקום עבירה, אבל אי אינו כשוטה א"כ מה שמצינו דמצילים את הישן מעבירה אינו ראיה לומר כן גם על השוטה.

[ד] לכאו' מצינו ראייה דחלוק דינו של ישן מדין שוטה, דהנה באו"ח סי' נה' ס"ו איתא ואם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם, או שהוא ישן, אפילו הכי מצטרף עמהם. עכ"ל. ובהמשך שם בס"ח כתב השו"ע. אבל מי שאינו שומע ואינו מדבר, הרי הוא כשוטה וקטן. עכ"ל. הרי מבואר דפשיטא ליה דשוטה אינו מצטרף למנין עשרה אע"ג דכתב לעיל דישן מצטרף ומוכח דדין הישן אינו כדין שוטה, וישן עדיף מקטן וחשיב מצווה. ובבית יוסף הביא את המהר"י בי רב שביאר טעמא דישן מצטרף וז"ל שאם היה אחד ישן מצטרף עם תשעה לקדיש ולקדושה דכיון דאיכא עשרה עבדי קדושה נינהו שפיר שריא שכנינהו עליהו. עכ"ל. והביא המשנ"ב טעם זה. ולכאו' א"כ ענין זה אינו נוגע לגדר חיובו במצוות אלא לענין השראת השכנה וקדושה מצד שם ישראל דאית ביה ואין ללמוד מכאן לגדרי חיובו במצוות.

אכן עיי"ש בהמשך ה"י שהביא וז"ל כתוב בתשובת מהר"ל (ס"ס קו (קיג)) חרש שמדבר ואינו שומע אם יש לצרפו לעשרה לא ידענא מאי קא מיבעיא ליה למו הא קיימא לן הרי הוא כפקח לכל דבריו כדתניא בריש חגיגה (ב:) ואי משום דיבור הוא מאי נפקא מינה הואיל ובר דעה הוא ובר מצות הוא אכל בי עשרה שכנינתא שריא עכ"ל. הרי מבואר דענין זה של השראת השכנה מיתלא תליא במה שיש לו דעה, וטעם שהשוטה אינו מצטרף ממבואר דהוא משום שאין לו דעה הלכך לא שייך למימר ביה כל בי עשרה שריא שכנינתא.

והמשנ"ב כתב שם ועייין בט"ז שחולק לענין ישן וס"ל דאין מצטרף והסכים עמו הפר"ח דישן חשיב כשוטה עכ"ל. והנה יעוין שם בט"ז לא הזכיר כלל לדמותו לשוטה אלא כתב חילוקים בדין הישן דגם אין לצרפו לעשרה, כיון שאין יכול כלל לענות עמהם, וגם אין בו קדושה משום רוח מסאבתא, וכן הפר"ח שם עיקר טענתו היא דאין לצרף אלא מי שהוא ראוי לבילה משא"כ כאן דהישן אינו ראוי כלל לענות, אבל אין עיקר טענתו משום דהוי כשוטה, אמנם בסוף דבריו כתב עייין בט"ז סק"ד, וכן נראה לי עיקר כדבריו שישן אינו מצטרף, וכל שכן לפי מה שכתב ה"י אבן העזר סימן קל"ח ד"ה נתנו בשם הרא"ש גיטין פ"ח סימן ד דישנה לית בה דעת כלל וגריעא מחרשת יעוין שם עכ"ל הרי שצירף סברא זו, אבל לא עשאה עיקר ולא פשיטא ליה לחלוק מהך טעמא, וכיון דהשו"ע חילק בדינים בין שוטה לישן, וגם הט"ז לא חלק בענין זה על השו"ע, וגם הפר"ח לא כתב סברא זו עיקר לדמותם, על כן נראה דאין ללמוד דין שוטה מדין ישן, ומה שמצינו בישן דמעירים אותו כשהוא כהן באהל המת, אין להוכיח דגם שוטה מחויבים אנו להוציאו מאהל המת.

[ד] שוב מצאתי בפרמ"ג בפתיחה לאו"ח ח"ב שכתב וז"ל והמתבאר מתוך דברי הראשונים בסימן שמ"ג ולבוש שם דיש אומרים טומאה ודם ושרצים יש בהם אזהרה מן התורה גדולים על הקטנים, ובשאר מצוות לא ילפינן מינייהו דהוה ג' כתובים, רק מדרבנן, ויש אומרים באלו ג' דברים גופא אזהרה שלא יאכילו בידים, ועייין ר"א מזרחי פרשת אמור. ואזהרה גדולים על הקטנים אם לאכילו בידים, כל ישראל מזהרים, ואם למונעם, רק אב כשיש לו, ואם לאו בית דין. ולפי זה באלו ה' [היינו אב כשיש לו, ואם לאו, ב' ד] אפילו חרש ושוטה וקטן כל הג' [היינו טומאה ודם ושרצים] איתנהו ביה, חייב אביו או בית דין למונעם מאחר דמן התורה הוא, משא"כ בשאר דהוה מדרבנן על האב לחנכו. יראה בקטן שהוא שוטה אין אביו מצווה על כך. עכ"ל.

הרי מבואר דנקט הפמ"ג לצדד דלענין לאפרושי מאיסורא אין חיוב להפרישם מצד דין ערבות בעלמא אלא דאסור לטמאותם בידים, אבל לענין לאפרושי הרי זה מוטל רק על האב, ולכאו' במה חלוק דין השוטה מדין הישן שמבואר בשו"ע סי' שע"ב דצריך להקיצו באהל המת, ומקורו בתשו' מהר"ל דמצוין על הפרשתו מאיסור, ומוכח מכאן דדין השוטה גרע מדין הישן, ומה שכתב הגרש"ז לדמותם י"ל דהיינו לענין דגם ישן חשיב לאו בר דעת לענין החיוב במצוות, אכן לענין הדרגא הנוספת דהיינו לגבי דין ערבות בדבר שהוא חפצא דאיסורא במעשיו, בזה י"ל דגרע שוטה מוחלט דפקע כל דין ערבות כלפיו חוץ מאביו או ב"ד, משא"כ ישן אפשר כיון דבעיקרו בר דעת הוא סגי בהכי לענין שקיים דין ערבות כלפיו כלפי מה שיש בו חפצא דאיסורא, ואכתי צ"ב.

[ה] ובעיקר מה שהבאנו לעיל מכתבי תלמידים בשם הגרש"ז, דביאר דהא דמקיצינן את הישן שהוא באהל המת, זהו משום דדמי לקטן

וליישב דברי הרמ"א והב"ח שמא י"ל, דכלפי מש"כ הראש יוסף דמשמע דפרפרת חשיבא טפי ממעשה קדירה, הנה כבר מצינו דיש אומרים להיפך, דמעשה קדירה חשיב טפי מפרפרת, והוא בכסף משנה (הל' ברכות פ"ד ה"ו) לפי דרכו של הרמב"ם מיהא, דמשמע דמעשה קדירה עדיף מפרפרת, ובדברי חמודות (פ"ו ס' ל"ב) את צ"ו) כתב דתליא בספיקא דהש"ס, ואי ב"ש ארישא פליגי אמרינן דמעשה קדירה עדיף מפרפרת, יעווי"ש, ואין תימה לומר שגם הרמ"א והב"ח הכי ס"ל, והיינו דילפי בכ"ש, דכיון דפרפרת פטרה למעשה קדירה החשוב יותר, כ"ש להיפך דמעשה קדירה פטרה לפרפרת שאינו חשוב.

וגם לענין עצם הדין, שהרשב"א כתב דמעשה קדירה לא פטרי לפרפרת, וסותר למש"כ הרמ"א והב"ח, הנה המבואר בלשון הרשב"א, דחשיבות הפרפרת מצד שהיא פת, ופירוש הגר"ז שקביעות סעודה מועלת לו לברך 'המוציא', וכל זה למאן דמפרש פרפרת דמתני' דהיינו פהב"כ, אבל הרמ"א והב"ח איירי במש"כ הטור והש"ע, דפרפרת היינו פת צנומה בקערה שאין בה תואר לחם, או פירורי הפת דק דק שדיבקים עם מרק או דבש, ואינהו לא מהניא בהו קביעות סעודה לברך 'המוציא', ולעולם ברכתם 'מזונות', ונמצא שגם לדעת הרשב"א ברכת המעשה קדירה פטרה להו, שהרי אין להם חשיבות פת כדי שלא ליפטר בברכת המעשה קדירה.

### אם ה'קוגל' דינו כמעשה קדירה או כפרפרת

ונחזור לענין מי שבירך על ה'קוגל' בסתם, אם נפטרו שאר מיני המאפה שלפניו, דהנה נחלקו פוסקי זמנינו בדין ה'קוגל', שרוב הפוסקים נקטו שאין לו דין פהב"כ, והוי כתבשיל בעלמא, ואפילו אוכל ממנו כדי קביעות סעודה ברכתו 'מזונות' ומעין שלוש, [יעוין בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב ס' ו') ובתיקונים ומילואים לשש"כ (פנ"ד הערה ס"ה) ובחידושים וביאורים (ברכות ל"ז ב)], אבל דעת הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ג ס' ל') שדין ה'קוגל' כפהב"כ, והאוכל ממנו כשיעור קביעות סעודה מברך 'המוציא' ובהמ"ז.

ונפק"מ לניד"ד, שלנקיטת רוב הפוסקים ברכת ה'קוגל' לא תפטור בסתמא לשאר מיני המאפה, דהיינו ממש בירך על מעשה קדירה שלא פטרו את הפרפרת שהיא פהב"כ, דאינו בדיון שיפטור התבשיל שאינו חשוב את הפת החשוב לך גררה, אבל לדעת הגר"ש"א גם ה'קוגל' כפרפרת, וחשיב לברך עליו 'המוציא' ע"י קביעות סעודה, וממילא דברכת ה'קוגל' שפיר פטרה לשאר מיני המאפה שלפניו, שהרי ברכת פרפרת פוטרת לפרפרת דכוותה.

### בירך על שאינו שלם בסתם אם פטור השלם

אמנם אכתי יש לעיין, שמטעם אחר לא תפטור ברכת ה'קוגל' לשאר מיני המאפה, שהרי מנת ה'קוגל' שבירך עליה לכאור' דינה כפרוסה, ואין לה שלם, ואילו שאר מינים שלפניו כקרקרים ו'רוגעלך', יש להם מעלת שלם, והמבואר במ"ב (ר"א סק"ד) דשלם עדיף לברך עליו, ואינו דין מסויים רק פת, ומעתה גם לדעת הגר"ש אלישיב, שאין לשאר מיני המאפה חשיבות יותר מה'קוגל' מצד מה שהם פת, מ"מ תפ"ל דחשיבי טפי מצד מעלת שלימותם, ותו נימא דאינו בדיון שיפטור ה'קוגל' הפרוס שאינו חשוב להקרקר השלם החשוב.

אלא הנה הרי אין עסקינו אלא לדעת הגר"ש אלישיב, והוא עצמו גילה דעתו בענין מעלת השלם, שכלפיה לא נאמר דין הרשב"א, ואפילו בירך בסתם על השאינו שלם, נפטר השלם בברכה זו, יעוין בספר שיעורי הגר"ש אלישיב עמ"כ ברכות (עמוד תמ"ח), שהשואל אמר לפניו שראה באיזה ספר, שאם בירך על שאינו שלם בסתם, אינו נפטר השלם בברכתו, ושאל אם הרב מסכים לזה, והשיבו הגר"ש י"א, באל"ף רבתי!...

### אורח בשמחה, אם אתנא דבעל השמחה סמיך

וכלפי מה שנתבאר, שלנקיטת רוב הפוסקים שה'קוגל' דינו כתבשיל, לא פטרי בברכתו בסתם את מיני המאפה האחרים שלפניו, הנה יש לדון בזה מצד מש"כ בבה"ל (ר"א ס"ה ד"ה ובלבד) במי שאוכל אצל בעל הבית, דכיון דאתנא דבעה"ב סמיך, הוי כאילו דעתו בפירוש לפטור כל מה שירצה בעה"ב ויביאו לו, וציון לחידושי רעק"א בשם תשובת גינת ורדים, וא"כ בנידון דידן נמי נימא, שהאורחים המשתתפים בשמחה אתנא דבעל השמחה סמיך, וכאילו היתה להם דעת מפורשת על כל מיני מזונות שיביאו לפניהם, ושפיר נפטרו כולם במה שבירך על ה'קוגל'.

אמנם מסתברא דזה אינו, דכל מה שהאורח מברך על דעת בעה"ב, היינו כלפי מה שבעה"ב עדיין לא הביא, וכיון שהדבר תלוי בדעתו של בעה"ב, דעת האורח על כל מה שעתידי בעה"ב להביא לפניו, אבל בכגון שבעל השמחה כבר ערך השולחן והביא כל מה שרוצה ליתן לפני האורחים, וגם אינו עומד עליהם לכבדם לאכול ממה שעל השולחן, מעתה אין האורח סמוך על דעתו של בעה"ב, וה"ל כאוכל בביתו דבעי כוונה מפורשת לפטור שאינו חשוב את החשוב. שו"ר לחילוק זה (בספר וזאת הברכה פ"ז) בשם הגר"צ ובר שליט"א.

דע"פ יש בו חפצא דאיסורא, וצל"ב שהרי בקטן עצמו כשאינו בו דעת, מעיקר הדין אכן אין חיוב להפרישו, וכך מבואר בט"ז י"ד סימן שע"ג דהנה בשו"ע שם ס"א הביא את הדין דלהזהיר גדולים על הקטנים וכתב הט"ז וכו' באגודה דתינוק הישן באוהל המת אין צריכין להקיצו ולהוציאו אך מפני החינוך טוב הוא עכ"ל.

וכן פסק המשנ"ב ס' שמג' וז"ל וכן אם הוא כהן אין צריך להוציאו מבית שהטומאה בתוכו אא"כ הוא בר הבנה אזי מצוה על אביו להוציאו כדי להפרישו מן האיסור מחמת מצות חינוך. עכ"ל. הרי שרק מדין חינוך הוא, ולשיטת הרמ"א מדין חינוך מצוה על כל אדם להפרישו, וכל זה כאשר הוא בדיון חינוך, משא"כ כשאינו בגיל חינוך, דאין חיוב להוציאו ורק איסור ספיה להכניסו בידים שייך בו, וא"כ יש ללמוד מניה דה"ה לשוטה דלאו בר דעת הוא דאי"צ להוציאו, [דמה לי שוטה קטן מה לי שוטה גדול, וי"ל ע] ואי נימא דישן הרי הוא כשוטה הכי נמי דאין צריך להוציאו, ועל כרחק דשוטה גרע מישן, ואע"ג דישן מוציאים אותו אבל שוטה אי"צ להוציאו.

## הרב זאב פראנק

### בירך על ה'קוגל' בסתם אם נפטרו שאר מיני המאפה שלפניו

הנה הדבר מצוי בשמחות, שמונחים על השולחן מנות 'קוגל', וגם שאר מיני מאפה, ויש לברר הדין במי שבתחילה היה חפץ לאכול מה'קוגל', ובירך עליו 'בורא מיני מזונות' בסתם, ושוב רוצה לאכול גם משאר מיני המאפה, אם נפטרו בברכה שבירך על ה'קוגל', או שמא צריך לברך עליהם שנית 'מזונות'.

### ד' הרשב"א דמעש"ק אינו פטור לפרפרת בסתם

דהנה איתא בברכות (מ"ב ב'), דלחד גיסא בגמ' פליגי ת"ק וב"ש שבירך על הפרפרת אם פטרו מעשה קדירה, וכתב בחידושי הרשב"א, דפלוגתייהו בשבירך על הפרפרת בסתם, ולא נתכוין להדיא לפטור המעשה קדירה, ולת"ק כיון דפרפרת דהויא פת חשיבא טפי מעשה קדירה, ברכת הפרפרת פטרה ליה בסתם, אבל בשבירך על המעשה קדירה בסתם, לכ"ע לא פטרו הפרפרת, דברכת המעשה קדירה דלאו פת לא פטרה בסתם לפרפרת החשובה. ולעיל מינה (מ"א א') למד מזה הרשב"א לענין מי שהיו לפניו אתרוג וזית, ואליבא דר' יהודה דמינן ז' עדיף, ובירך על האתרוג בסתם, שלא נפטר הזית בברכה זו, וכן מי שבירך על תפוחים בסתם, ואח"כ הביאו לפניו אגוזים החביבים לו יותר, לא נפטרו בברכה זו, והכל מטעם דאינו בדיון שיפטור שאינו חשוב את החשוב דרך גררה אלא דרך כוונה. וכ"כ גם בשטמ"ק (מ"ב א'), דמעשה קדירה לא פטרו לפרפרת שהיא פת הבאה בכיסנין, אם לא שנתכוין להדיא לפטורו בברכה. וכן פסק בפירוש הרשב"א לברכות (שם) עפ"ד הרשב"א.

ואכן כן נמצא להגר"ז (סדר ברכת הנהנין פ"ט ס"ז), שאחר שכתב שאין ברכת שאינו מוקדם פוטרת את המוקדם לברכה, אא"כ נתכוין לפטורו בפירוש בברכה זו, כתב בזה"ל: לפיכך מי שהיו לפניו מעשה קדירה של ה' מיני דגן, ופהב"כ שברכתו ג"כ 'בורא מיני מזונות', אלא שקביעות סעודה מועלת לו לברך 'המוציא', ובירך על מעשה קדירה, לא פטרו את הפהב"כ אא"כ נתכוין בפירוש לפטורו בברכה זו, לפי שאינו בדיון שיפטור מי שאינו חשוב את החשוב ממנו שלא בכוונה וכו', ע"כ.

ואע"פ שהגר"ז מסיק דיש חולקים על כל זה, ואומרים שאין חילוק כלל בין דבר החשוב לשאינו חשוב כ"כ, כל שברכותיהן שוות, ואפילו יש לאחד דין קדימה על השני לכתחילה כששניהם לפניו, הרי החשוב והמוקדם נפטר בברכת שאינו חשוב אף שלא נתכוין בפירוש לפטורו, ע"כ, מ"מ הרי הרמ"א (ר"א ס"ה) סתם כדעת הרשב"א, דכל בסתם לא פטרו שאינו חשוב את החשוב, ובמ"ב (סקל"ב, ל"ג) העתיק לטעמו ודינו של הרשב"א באתרוג וזית, וממילא נשמע לכאור' גם למעשה קדירה שאינו פטור לפרפרת אם לא בכוונה מפורשת.

### דברי הרמ"א דבירך על מעש"ק פטור את הפרפרת

אמנם הנה הרמ"א גופיה כתב במקום אחר (קע"ו), דבירך על הפרפרת, פטור מעשה קדירה שהוא דייסא וכיוצא בו, וכן אם בירך על מעשה קדירה, פטור את הפרפרת, ע"כ, הא קמ", דמעשה קדירה כן פטור לפרפרת, ודלא כמבואר בחידושי הרשב"א. ובדרכי משה למדה בכל שכן מהא דאם בירך על הפרפרת פטור מעשה קדירה, וכ"כ גם הב"ח (שם).

וכבר עמד הפמ"ג בראש יוסף (לברכות שם), שבגמרא משמע דפרפרת חשיבא טפי ממעשה קדירה, וא"כ בירך על מעשה קדירה בסתם לא יפטור את הפרפרת, וכמפורש בחידושי הרשב"א שהביא הרמ"א גופיה כנ"ל, והניח בצ"ע.

## מסקנת הדברים

**א** כתב הרשב"א דאם בירך על דבר שאינו חשוב לא פטר את החשוב אא"כ נתכוין להדיא לפוטרו, והכי ק"ל כמבואר בהגהת הרמ"א. **ב** בדברי הרשב"א נזכרו בזה תלת גוונים: בירך על אתרוג על פטר זית דמין ז', בירך על שאינו חביב לא פטר החביב, בירך על מעשה קדירה לא פטר פהב"כ, דשם פת עליה לברכת 'המוציא' במקום קביעות סעודה. **ג** בירך על שאינו שלם, דעת הגר"ש אלישיב שפטר השלם אפילו בסתם. **ד** בירך על 'קוגל' בסתם, לרוב הפוסקים שדינו כתבשיל, אינו פוטר בסתם לשאר מיני מאפה. **ה** אורח דעתו על כל מה שעתיד בעה"ב להביא, וחשיבא כדעת מפורשת לפטור החשוב. **ו** אמנם כל שבעה"ב כבר הביא כל מה שרוצה ליתן לאורח, ואין הדבר תלוי אלא בדעת האורח, שוב דינו כבעה"ב עצמו, וכדי שייפטר השאינו חשוב את החשוב צריך כוונה מפורשת.

## הרב חיים הלפרט

### המברך על פרווה תוך ו' שעות לבשרי האם פוטר החלבי לאחר ו' שעות

יל"ע במי שמברך על עוגה פרווה בתוך ו' שעות לאכילה בשרית וכשעובר ו' שעות רוצה לאכול עוגת גבינה [כשלא עבר שיעור עיכול מהברכה], האם צריך לברך שנית, או שנפטר בברכתו הראשונה. והנידון הוא בג' אופנים. א. כשלא חשב להדיא לפטור אבל היתה מונחת לפניו. ב. לא חשב לפוטרה ולא היתה לפניו ורק הביאו לו אח"כ. ג. חשב להדיא לפוטרה. ונדון תחילה בב' האופנים הראשונים כשלא חשב להדיא לפוטרה.

#### ב' גדרים בהא דברכה על מאכל א' פוטר שני

שורש הספק. דהנה בס' ר"ו ס"ו נחלקו השו"ע והרמ"א במי שברך על פרי ונפל מידו, דדעת השו"ע דגם כשדעתו היתה לפטור שאר פירות חוזר ומברך, והרמ"א חולק דכל שהיתה דעתו לפטור שאר פירות אין חוזר ומברך, ורק כשמונה לפניו ואין דעתו לפוטרים חוזר ומברך, וידוע לבאר בדעת הרמ"א, דכל שהיו מונחים לפניו ולא חשב להדיא לאוכלם, הא דנפטרים ע"י מה שברך על הראשון אינו משום שדעתו עליהם, אלא אע"פ שהברכה חלה רק על הפרי הראשון, אפ"ה נפטרים שאר הפירות מדין 'גרירה', דנגררים לאכילת הפרי שעליו בירך, והיות וחלה הברכה על המאכל הראשון, מהני גרירת האכילה שתחול הברכה על כל האכילה, ולהכי כל שנפל הפרי שעליו בירך יצאה ברכתו לבטלה ואין מה שיפטור את שאר הפירות, אבל כשהיתה דעתו לפטור את כולם, לא צריכים לדון גרירה בשביל לפטור כולם, היות וחשב להדיא על כולם, ונמצא שלא יצאה ברכתו לבטלה, היות וחלה על השאר.

#### חילוק בין מונחים לפניו לבין אם הביאו אח"כ

ועי' במ"ב סק"ו דהכרעת האחרונים דאפי' רק מונחים לפניו ולא היתה דעתו עליהם גם אין חוזר ומברך, אא"כ לא היו מונחים לפניו והביאו לו אח"כ מאותו מין או אפי' ממין אחר כשלא סיים אכילתו [עי' מ"ב סק"ב], דרק ככה"ג חוזר ומברך. וצ"ב מ"ש מונחים לפניו מהביאו לו אח"כ מאותו מין או אפי' ממין אחר כשלא סיים אכילתו.

ויש לבאר על דרך החילוק הנ"ל, אלא דסברי דגם כשלא חשב לפטור כל הפירות, מהני מה דמונחים לפניו להחשיבם כאילו יש דעת מפורשת על כל מה שמונחים לפניו, ולהכי לא יצאה ברכתו לבטלה, כיון דחשב באופן ישיר על כל מה שמונח לפניו, וכ"ה לשון המ"ב סק"ו "דכיון שהיה מונח לפניו על השלחן הוה כדעתו בהדיא על הכל", משא"כ כשלא היה מונח לפניו רק הביאו לו אח"כ מאותו מין או אפי' ממין אחר כשלא סיים אכילתו, חוזר ומברך, דהיות ולא היתה דעתו להדיא על מה שיביאו אח"כ, ולא היה דינם להיפטר אלא מדין גרירה, כל שנפל הפרי הראשון, יצאה ברכתו לבטלה ולהכי חוזר ומברך.

העולה מהדברים דחלוק ביסודו הא דברכה פוטרת מאכל השני כשמונה לפניו על השלחן, והוה כחשב להדיא על כל המאכלים, לבין היכא דאינו לפניו ורק הגיע אח"כ, דמהני רק מדין גרירה.

#### האם ע"י עיכוב הלכתי הוה כמכוין שלא לפוטרים

ולפ"ז יל"ד בנד"ד דכשמונחים לפניו על השלחן שמא יהיה דינו לחזור ולברך, דהא כל מה שנפטר במונחים על השלחן הוא משום דהוה כחשב להדיא על כל מה שלפניו, אבל כשמונע מלאכול מחמת דין המתנה ו' שעות, שמא הוה כמכוין שלא לפוטרו ולא נחשב 'כדעתו בהדיא על הכל' [ואין נ"מ במה שו' שעות הוה רק מנהג כמבואר ביו"ד סי' פ"ט, דסו"ס מחוייבים לקיים מנהג זה כמש"כ הש"ך סק"ח ד"כ ראוי לעשות לכל מי שיש בו ריח תורה]. אבל

כ"ז כשדין לפוטרו ע"י דהוה כחשב להדיא על הכל, אבל כשדין לפוטרו מדין גרירה, אין גרירתו בהך סברא, דסו"ס נגור לאכילת המאכל הראשון. ולפ"ז יוצא חידוש גדול לדינא, דאם מונחים על השלחן אינו נפטר, אבל אם הביאו העוגת גבינה אח"כ, נפטר מדין גרירה. והוה חידוש גדול.

אלא שזה לא יתכן, דבאמת במונחים לפניו אפשר לדון מצד ב' הדינים, גם מצד דהוה כאילו חשב בהדיא, וגם מדין גרירה, דודאי לא גרע ממה שהגיע אח"כ שיש בו רק דין גרירה, דרק כשנפל הפרי שברך עליו, הוא דאינו נפטר בגרירה, אבל כשאכל הפרי הראשון יש לפטור את השני גם מדין גרירה, כדחזינא בהא דנפטר כשהביאו לו אח"כ דהוה מדין גרירה כדלעיל, וא"כ הן אמנם אין על העוגת גבינה המונחת לפניו מחשבה מפורשת לפוטרה [דהוה כמכוין שלא לפוטרה], אבל הא מיהת יש לפוטרה מדין גרירה, דאטו נימא דאם הביאו לו אח"כ עוגת גבינה אינו חוזר ומברך וכשמונה לפניו על השלחן חוזר ומברך, זה לא יתכן, אלא ודאי דאם כשהביאו לו אח"כ נפטר מדין גרירה, ה"ה כשמונה לפניו על השלחן נפטר מדין גרירה.

אלא שבאמת הספק הוא בב' האופנים, גם כשמונה לפניו וגם כשהביאו לו אח"כ, דאפשר שכל שיש מניעה הלכתית לאוכלו הוה כמכוין להדיא שלא לפוטרו, ובטלו ב' אופני היתר ברכה, גם הדעת להדיא, וגם הדין גרירה, דכל שיש כוונה שלא לפוטרו ליכא דין גרירה, ואפשר שיהיה חוזר ומברך בין כשהיה מונח לפניו ובין כשהביאו לו אח"כ. אבל מאידך גיסא אפשר שע"י עיכוב הלכתי לא הוה כמכוין שלא לפוטרו, ושפיר יש לפוטרו מצד ב' הדינים, ובאמת שיש להסתפק כע"ז בכל גוונא שיש מאכלים שאינם מתוקנים לאכילה, כגון דכשברך על פרי היו לפניו פירות נוספים של טבל שאח"כ הפרישו עליהם תרומה, האם נפטרו אותם פירות, או דהוה כמכוין שלא לפוטרים.

#### בירך על מאכל והיה לפניו גם מאכל שאינו מבושל

והראני ידידי הרה"ג ר' מרדכי ברטלר שליט"א דהאשל אברהם [בוטאטש, בס' ר"ו ד"ה אולין] כתב להסתפק באותם מאכלים שלא היו ראויים לאכילה בשעה שברך כי היו חסרים ביטול או אפיה, ולא היתה דעתו להדיא לפוטרים כי לא ידע שיבטלוהו או יאפוהו, דאף שהיה דעתו על כל מה שיביאו לו, אפשר דאין אלו בכלל, דהוה היסח הדעת מוחלט, והניח הדבר בספק, ואולי אף ניד"ד תליא בספק זה, האם מניעה הלכתית של ו' שעות גורמת להיסח הדעת מוחלט ובטלו ב' אופני היתר הברכה, או של"ח היסח הדעת, ועי' בכת החיים בס' קס"ח סק"ח שכתב בהחלט שדברים אלו אינם נפטרים, ולכאורה ה"ה לניד"ד.

אולם יתכן לחלק, דרק במחוסר ביטול או אפיה הוה היסח הדעת מוחלט וחוזר ומברך, אבל המתנה בין בשר לחלב ו' שעות שהוא דבר התלוי בזמן שעובר מאיליו, אפשר דל"ח היסח הדעת מוחלט, ואולי יש לחלק גם לאידך גיסא, דרק עיכוב טכני חשיב היסח הדעת, אבל עיכוב הלכתי לא [ודוחק], וצ"ע לדינא.

#### מכוין להדיא לפטור את החלבי לאחר ו' שעות

ועתה נדון באופן שחשב להדיא בברכת מזונות לפטור גם את העוגת גבינה שאיכא אחר ו' שעות. ונראה דפשוט שמהני לפוטרה, דהא מציונו שאדם יכול לכונן לפטור גם מאכל שעדיין לא לפניו ויגיע ממקום אחר [עי' בסו"ס קע"ז ובס' ר"ו], וכ"ש שיכול לכונן על עוגה שאינו יכול לאוכלה רק מחמת דין המתנה.

אולם ראיתי בחשוקי חמד בנדדים דף ל"ב ע"ב שכתב להסתפק בזה, "מי שרוצה לאכול גלידה חלבית, אך היות ואכל בשר לפני כחמש וחצי שעות, יהיה מותר לו לאכול רק בעוד חצי שעה, התעורר בשאלה, האם יכול לכוון לפטור את הגלידה החלבית בברכת שהכל שמברך כעת על דבר פרווה, למרות שאסור לו כעת לאוכלו, רק בעוד חצי שעה, או שאי אפשר לכוון לפטור". וכתב לפשוט ספיקו מדברי הפמ"ג שכתב בס' ר"ו בא"א סק"ח דמי שברך על מאכל בסוף יום התענית שעדיין אסור לאכול מפני התענית, דאם המתין בלי היסח הדעת עד שהמאכל יהיה נותר בסוף התענית, יכול לאכול על סמך מה שברך בתענית, ומכאן למד החשוקי חמד דמהני הברכה גם אם בזמן הברכה אסור באותה אכילה ואף בנידון הנ"ל נפטר בברכתו.

והנה הראיה מהפמ"ג הוא בדרך של כ"ש, דבפמ"ג מבואר שאע"פ שאין לברכה אפשרות לחול אלא על מאכל שאסור בזמן התענית, אפ"ה חלה בסיום הצום, וכ"ש היכא דהברכה כבר חלה על מאכל המותר ומכוין לפטור גם את המאכל השני בזמן ההיתר, דפשוט שפוטרו, ובאמת הוא מילתא דפשיטא אע"פ מדוע הוצרך לראיה, ולא לדמי לציור של הפמ"ג שהוא באמת דין מיוחד. שאע"פ שבשעת הברכה א"א להשתמש בברכה, אפ"ה מהני ברכתו לסיום התענית, אבל בנידון הנ"ל שמיד חלה הברכה על הפרווה, ומהיכי תיתי שלא יוכל לכוון לפטור את החלבי בעוד חצי שעה.

אולם בב' האופנים הראשונים שלא היתה דעת מפורשת על העוגת גבינה, ולא חשב כלל שרוצה לאוכלה, בזה יל"ד שמא הוה כחשב להדיא שלא לפוטרה, וצ"ע לדינא.

יבמות דף פה

#### דברי סופרים צריכים חיזוק

שאין לו סמך אז החמירו בדבריהם יותר משל תורה, וכך מיישב כל הקושיות.

ומבלי להכנס לכל המשא ומתן, מסוגיין יש קושיא על יסוד הגר"ד מרגליות, שהרי מדובר כאן על איסורי 'שניות' שבפשטות הן סייג לעריות, ואעפ"כ הגמ' אומרת שדברי סופרים צריכים חיזוק יותר משל תורה. ולכאן הוי' קושיא אלימתא על דבריו.

ואולי י"ל, שהגמ' לעיל אומרת שאיסור שניות הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. וכבר נחלקו הקדמונים מהו אסמכתא, הרמב"ם לומד שחז"ל ראו תקנה שצריך לתקן והביאו לזה סמך מהפסוק, אבל אין זה בא מכח הפסוק כלל אלא הוא סתם 'הלבשה' על הפסוק, והמהר"ל בכמה מקומות (באר הגולה באר א ועוד) נוקט שאין זה סתם 'זכר לדבר', אלא זו "דרשת רבנן" בתוך הפסוק, וזו הובד נוסף כיצד לדרוש את הפסוק, ולכן זה נקרא דין דרבנן שהוציאו את זה מתוך הדברי תורה.

א"כ דין שמגיע מתוך דרשת אסמכתא, הגם שיש בו טעם של סייג, אינו נכנס תחת הסוג של סייג, כי אינו נובע מכך שחכמים מצאו לנכון לעשות סייג, אלא הוא נוצר מכח דרשת הפסוק שהיא דרשה דרבנן. וממילא י"ל שאיסור שניות אינו בגדר סייג, אלא בגדר תקנה דרבנן העומדת ליצמה כדוגמת עירובין, וממילא גמרתינו שאומרת שמחמירים בזה יותר מדברי תורה אתי שפיר גם אךיבא דהכלל של רבי ראובן מרגליות.

דף פו

#### ושוטרם הרבים בראשיכם

מבואר בסוגייתנו שהלויים נקנסו בכך שאיבדו את המעשר כשלא עלו עם עזרא. ועוד מבואר בהמשך, שהיה שינוי נוסף, שבתחילה הלויים היו השוטרם בעם ישראל, ואח"כ ישראל נהיו השוטרם.

ובאמת בדברי המפרשים לא עמדו כל הצורך על הגמ' החשובה הזו.

ונפתח כמה דאיתא בסוף הגמ' שבתחילה לא היו מעמידים שוטרם אלא מן הלויים ועכשיו אין מעמידים שוטרם אלא מישראל שנאמר 'השוטרם הרבים בראשיכם'.

תמהו המפרשים, וכן העיר רבי ישעיה פיק שאין פסוק כזה בתנ"ך, והוסיף שאפי' ע"י צירוף פסוקים (כדמצינו בתוס' במגילה) לא מצא פסוק זה. וכבר עמד בזה התוס' ישנים (ורוב האחרונים

הגמ' אצלינו אומרת בביאור שיטת רבי: הללדו דברי תורה, ודברי תורה אין צריכין חיזוק, והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק. כלומר שמחמירין בדברי דרבנן יותר מדברי תורה.

והנה, דנו האחרונים אודות מה שמצינו בגמ' שפעמים יותר מקילים בדרבנן מדאורייתא, פעמים שרבנן העמידו דבריהם כשל תורה, ופעמים החמירו יותר משל תורה. מדוע פעמים עושים כך ופעמים כך.

הכסף משנה (נדרים פ"ג ה"ט) מבאר בדעת הרמב"ם שדין דרבנן שיש לו אסמכתא מן התורה, לא נאמר בו הכלל שעשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, ומפני שלא יבואו לזלזל בו מאחר ויש לו סמך מן הפסוקים, אבל דבר שרבנן תיקנו מעצמם בזה שפיר אמרינן שהעמידו דבריהם יותר משל תורה.

היד מלאכי (כלל רפו) מקשה על הכס"מ מכמה מקומות, כדוגמת התוס' בב"ב מט:; שכתבו לגבי ירושה שדבר שיש לו סמך בתורה, יותר עשו לו חיזוק. וזה להיפך מיסוד הכס"מ.

רבי ראובן מרגליות שהיה בקי נפלא, כתב הערות על שו"ת מן השמים (לרבי יעקב ממארוויש, אחד מבעלי התוס' שהביא שאלות ששאל ונענה בחלום). בתשובה זו מביא הרב מרגליות שיש ג' סוגי דרבנן, וביאר שהכלל הוא כדלהלן:

ישנם דינים דרבנן, שחכמים החמירו בדבר מסוים מחמת הספק, לדוגמה תערובת שרבנן הצריכו ששים, שם יש מקרים שהחמירו יותר ויש מקרים שהחמירו פחות, והדבר תלוי לפי העניין.

יש דינים דרבנן שאין להם שום שייכות עם דאורייתא כגון חנוכה עירובין נטילת ידיים וכדו', בזה רבנן החמירו יותר משל תורה.

הסוג השלישי הוא שרבנן באו לעשות סייג לד"ת, וכזה ודאי שלא עשו יותר משל תורה, אלא עשו חיזוק כשל תורה, כיון שרבנן רק באו להוסיף על של תורה.

ובזה מיושבת הקושיא מהתוס' על הכס"מ, דשם איירי בסוג תקנה דרבנן שבאו ותקנו תקנות, ועל כן הדבר תלוי במקרים, אבל הכס"מ מדבר בעיקר דינים דרבנן, שאם זה דבר שיש לו סמך מה"ת כלומר שבא להיות סייג ותוספת על דאורייתא אזי לא החמירו יותר משל תורה, אבל אם הוא דבר שעומד לעצמו

לא ראוהו, שנדפס בשנים מאוחרות), ומבאר שהכוונה לפסוק בדברים 'ואשימכם בראשיכם', אמנם קשה שהרי עיקר יסוד הגמ' שהפקיעו את הלויים מלהיות שוטרים בנוי על הסדר בין הפסוקים, שבתחילה נאמר כך ואח"כ נאמר כך, ואם הכוונה לפסוק בדברים הרי הוא קדם לפסוק בדברי הימים.

והנה הגמ' אומרת שהלויים פסקו מלהיות שוטרים. מתי ארע הדבר? בפשטות זה היה בבית שני באותו זמן שאיבדו את המעשר. וזה חלק מהקנס. אבל א"כ היה הדבר צריך להיות להתפרש בגמ', והרי לא הוזכר שגם זה חלק מהקנס.

וזכינו לדברים נפלאים בנצי"ב (הרחב דבר פרשת בהעלותך ח, ו), ונקדים בקצרה לבאר את דבריו. כידוע בהמ"ק השני הוא בחינת תורה שבע"פ. אף שבדאי שגם בבית ראשון היתה מסורת איש מפי איש, אך צורת הלימוד היתה שונה. שהרי המחלוקת הראשונה בכלל ישראל היתה בבית שני, ועד אז הדברים היו ברורים מעיקרא, וגם במקרה של ספק היו מתלבנים בבי"ד הגדול ויוצאים מידי ספק ומחלוקת.

אולם בבית שני התרבו הדעות השונות, וכל חכם היה יכול לחדש מעצמו. זה בחינה של תושב"ע שהגילוי של התורה מגיע מצד האדם ולא מלמעלה.

והנה רבינו בחיי בספר במדבר (יח, יט) אומר שמידת הכהנים היא תורה שבכתב, ומידת הלויים היא תושב"ע. הביאור: הכהנים הם ה'תורה יבקשו מפייהו', והלויים משלימים את מה שהכהנים עושים [ואולי זה הפשט שגם הכהנים נקראים לויים, כי התושב"כ כולל את התושב"ע].

וממילא י"ל דהלויים שעבודתם ברורה, מיציגים את התושב"ע כפי שהיתה בתחילה, מסורת ברורה.

וכאן מגיעים דברי הנצי"ב המבאר, שראו אנשי כנה"ג ברוח קדשם שעכשיו שנחרב בית ראשון, אותו תפקיד של הלויים עובר לתלמידי חכמים, שהן יהיו אלה שיהיו המנהיגים והשוטרים בעם, שרק ע"י כח התורה שלהם שייך להנהיג.

וע"פ הנ"ל אפשר לומר שזה החילוק בין שתי צורות הגילוי. התורה שבע"פ שהיתה מידתם של הלויים היא תורה של מסורת, של בהמ"ק הראשון, אבל התושב"ע שמגיע בבית שני היא שונה. מעתה משתנית צורת הגילוי של התושב"ע, וממילא גם משתנה מי נושא את הגילוי הזה, והתפקיד עובר מ'לוי' ל'תלמיד חכם'.

כיון שבבית שני אין מקום כ"כ ללויים, מי שהחליף אותם היה ת"ח.

ובזה מבאר הנצי"ב את הגמ' שבתחילה הלויים היו השוטרים ואח"כ השתנה. וא"כ דבר זה לא הגיע מכח הקנס, אלא הוא דבר שממילא המגיע מכח השינוי שיש בין בית ראשון לבית שני.

ואולי י"ל לאור זאת, שזהו הטעם בפסוק הפלאי שהגמ' מביאה, שרוצים להדגיש שיש תושב"ע חדשה שמגיעה מצד האדם ולא מגיעה מלמעלה, ועל כן דוקא כאן מביאים פסוק שלגמרי נאמר ע"י החכמים, ואין לו מקור במה שקיבלנו מלמעלה. וזה משקף את השינוי הגדול, שעכשיו התושב"ע היא 'תורה דיליה' ומגיעה מצד החכם.

מהלך זה מיישב הרבה מן הדיוקים וההערות בסוגייתנו.

דף פז

### דרכיה דרכי נועם

אמרין בסוגיין שאם בשעת הנפילה לייבום יש לה בן, פטורה מן הייבום לעולם גם במקרה שהבן ימות, משום "דרכיה דרכי נועם".

[ובקובץ הערות מבאר ד'דרכי נועם' אינו סיבת הפטור, אלא הוא סימן שא"א לפרש שמצות יבום תכלול כזה דין, ועל כן בהכרח לדרוש את המצוה באופן שרק שעת הנפילה קובעת].

למדים אנו כאן כי התורה היא הנעימות והשמחה שיש בעולם. ועל כן לא שייך שהתורה תביא לידי יסורים וסבל.

המשך חכמה (פרשת נח בראשית ט, ז) אומר יסוד עצום: "לא רחוק הוא לאמר הא שפטרה התורה נשים מפריה ורביה וחיבה רק אנשים, כי משפטי ה' ודרכיו דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ולא עמסה על הישראלי מה שאין ביכולת הגוף לקבל (וכיון שלידת ילדים כרוכה בסבל ויסורים לאשה, לא ציוותה התורה על כך), ומכל דבר האסור לא מנעה התורה בסוגו ההיתר, כמו שאמרו פרק כל הבשר, ומשום זה לא מצאנו מצוה להתענות רק יום אחד בשנה, וקודם הצום הזהירה וחיבה לאכול, וכן לא מנעה המשגל מכל בריה לבד ממשה רבינו...". פירוש דרכיה דרכי נועם הוא טעם לכך שלא שייך שיהיו מצוות המביאים סבל לאדם!

ויש פה הערה שמביא המגיד מדובנא (אהל יעקב פרשת פקודי).

הדובנר מגיד שואל שמצד אחד נאמר "דרכיה דרכי נועם", ומצד שני אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. כיצד שני כללים אלה עולים בקנה אחד?

וביאר המגיד מדובנא את הדברים ע"פ משל, ונביא אותו בקיצור. היה עני שלא ידע שהוא יהא מוזמן לחתונה מסויימת, ובאותו ערב מיילא את כריסו במאכלים של עניים, לחם שחור עם הרבה בצל ושום. לאחר שסיים את סעודתו הגיעו שלוחים להזמינו תיכף ומיד לחתונה. כשנכנס לאולם ראה את כל המטעמים הנפלאים שיש בעולם, אך לא היה מסוגל לאכול מאומה, מפני שמילא את עצמו בדברים פחותים.



רבי יונתן אייבשיץ (תפארת יונתן על פסוק זה) מביא הסבר נוסף, שעניין הזקן ידוע בדברי המקובלים שנקרא דיקנא, וכלפי מעלה הוא מכוון למידת הרחמים של הקב"ה, וזה הפירוש שאחי יוסף לא הכירוהו כי לא היתה לו חתימת זקן - שהם לא נהגו בו במידת הרחמים ומכרו אותו למצרים, אך הוא נהג עמם במידת הרחמים. ועדיין צריך ביאור מה הכוונה שיצא בלא חתימת זקן ובה בחתימת זקן.

ובספרי החסידות מוסיפים ע"פ דברי האר"י שהזקן מגלה את קדושתו וכוחו הפנימי של האדם, וכמו שמבאר בספר בית יעקב (לרבי יעקב ליינר) בפרשת מקץ, שכשיוסף יצא לא התגלה כח הקדושה שלו ולא הכירו בו אחיו, והם לא הכירו אף בכח הקדושה שלהם עצמם, אבל כעת ע"י חתימת הזקן הם הכירו בכח הקדושה.

ונצרך את האמור לדברי המפרשים בחומש, ונבאר שכאשר האחים מכרו את יוסף הם ראו אותו כאדם פחות, בעל מחלוקת, בעל לה"ר וכאחד שמחויב מיתה, והם לא ראו את המעלה הפנימית שלו, ואת הגדלות שלו. ועתה שהם באו למצרים וראו אותו בתור משנה למלך, את אותה אישיות הם לא הכירו, וכמו שכתוב ברמב"ן על אתר שהם לא ציפו שהוא יגיע לתפקיד כזה.

ולפי כל מה שדיברנו הכוונה שכשיוסף הגיע לתפקיד הזה נתגלו המעלות שלו, אך כשהם ראו את יוסף בארץ כנען הם ראו אישיות אחרת, אדם קטן, ואין הכוונה למראה החיצוני אלא לסוג האדם.

ומכאן מוסר השכל לא להסתכל על המראה החיצוני אלא על הנקודה הפנימית וכמ"ש המאירי, ולפעמים אדם גדול מסתתר בלבוש של אדם קטן.

דף פט

### בהרימכם את חלבו ממנו

אמר ר' עילאה מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה, שנאמר ולא תשא עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו, אם אינו קדוש נשיאות חטא למה, מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה.

רבנו בחיי מבאר שלמדים מכאן שאדם צריך לתת למעלה את החלק הכי טוב, ומצינו כך כבר אצל קין והבל, שהבל שנתן מן המשובח נענה, וקין שהקריב מן הפחות לא נענה.

מהר"ל בדרשת שבת הגדול מבאר שהחלב של הבהמה עולה על המזבח מפני "שהחלב הוא המובחר מן הגוף".

ובספרים הקדושים כתבו ע"פ דברי האר"י שכשכתוב "את חלבו"

כך בנמשל. כדי שאדם יוכל להנות מהתורה הוא צריך לטהר את לבו מעניני העוה"ז, אבל אם הוא מלא ב'בצל ושום' של עוה"ז, אז הדבר יגרום לו שלא יוכל להנות מהמטעמים הגדולים של התורה.

ויסוד הדברים מבואר היטב בדברי הגר"א במשלי על פסוק דידן: "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום", וביאר: דרכיה היינו דרכים רחבים שא"א לטעות בהם כלל, דהיינו לאותם הלומדים לשמה, הם דרכי הנועם העליון. כלומר אדם שכל ענינו הוא תורה לשמה, שם נמצא הנועם הגדול של התורה. אבל אם מדובר בנתיבותיה הרי שבנתיב צר עסקינו, שאפשר לטעות ולסור ממנו, והוא כנגד הלומדים שלא לשמה, כלומר שהלומדים שלא לשמה, מחוברים לתורה בנקודה מאד צרה (של אותו אינטרס), ואעפ"כ כל נתיבותיה שלום, הוא עדיין יכול להתקרב ולהגיע למצב של "מתוך שלא לשמה בא לשמה", אבל לא יהיה לו הנועם העליון.

והיינו ממש היסוד של המגיד מדובנא. שהצורה שבה חלה דרכיה דרכי נועם, הוא רק עד כמה שזו הדרך שלא הרדם, ולא רק נתיב צר.

ויש בדבר זה הכנה ראויה למתן תורה.

ונסיים בסיפור ששמעתי, הנגיד ר' משה רייכמן בשיא גדולתו, כשתמך במוסדות התורה, הגיע לפני הרב שך זצ"ל ושאל: למי יש יותר עוה"ב, האם לרב שלומד תורה כל היום, או שמא לי שאני תומך תורה בכל מקום. ענה לו הרב שך: לגבי עוה"ב אני לא יודע, אבל לגבי עוה"ז פשיטא שיש לי יותר עוה"ז ממך... הנעימות של תורה שיש למי שמחובר לתורה, אין שום דבר שיכול להשתוות לכך!

דף פח

### והם לא הכירוהו שיצא בלא חתימת זקן

הגמ' דנה איך שייך שיבא הבעל (לאחר שהעידו שמת) ולא יכירוהו, ואמרינן דמצינו כך לגבי יוסף הצדיק שהכיר את אחיו והם לא הכירוהו, כי יצא מבית אביו בלא חתימת זקן ובה בחתימת זקן.

ולכאור' הדברים תמוהים, שהרי עינינו הרואות שגם בני אדם שצמח זקנם עדיין ניכרים.

ומצינו כמה הסברים במפרשים, ונסה לשלב אותם לפירוש אחד.

המאירי על משלי (פרק כ פסוק יא) כותב שלא יסתכל אדם על הצורה החיצונית של האדם אלא על פנימיותו, ואדם צעיר וחכם לא יבוש בפני אדם זקן וכסיל כי חכמתו היא חשיבותו. ומבאר שזה הפי' במה שאחי יוסף לא הכירוהו - שהם לא ראו את מעלתו, אך הוא כן הכיר אותם וראה את מעלתם.

אך עדיין צ"ב איך מפרשים בזה את הפסוק.

הפירוש שבכל דבר בעולם יש ניצוץ של קדושה, ותפקידו של האדם הוא להעלות אותו, וזה הכוונה "בהרימכם" את חלבו ממנו.

ובספר אור המאיר (פרשת קורח) מדבר בהרחבה שתפקיד האדם להוציא את הקדושה מכל דבר, כי בכל פעולה שאדם עושה, קורה משהו: או שגורם לגריעות ופחיתות, או שמביא לידי העלאת הקדושה.

ובזה מבאר את מש"כ במשנה באבות כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו, וכן מה שנאמר בגמרא ביומא שמשאו ומתנו בנחת עם הבריות, שהפי' הוא שהאדם מצליח להוציא את נקודת הקדושה מן הבריות.

ואולי יש להוסיף שזה מה שנאמר בגמ' כאן, שגם אדם שמוציא את נקודת הקדושה מן הרע (-תורם מן הרע), אע"פ שזה לא עיקר התפקיד, אך בדיעבד הדבר נתפס וחל, כי בכל דבר ודבר ובעולם ואפי' בכוחות הרע יש נקודת קדושה שיכולה להצטרף ולעלות למעלה.

דף צ

## כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים

ואכלו אותם אשר כפר בהם, מלמד שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

הנה דף זה הוא הדף הנלמד בשבועות, ויש כאן קשר נפלא לחג:

המסילת ישרים (פרק כו) מבאר את גמרתנו כחלק מענין האדם הקדוש שבכל מעשיו הוא מחבר את המציאות לקדושה, והוא חלוק ממעלת ה'טהרה', שטהור דוחה כמה שיותר את ענייני העולם הזה, ואילו קדוש לוקח את כל מעשיו ואת כל הדברים שקשורים לחומריות ומעלה אותם לקדושה. ומבאר שזה מה שאמרו חז"ל שהאבות הן הן המרכבה, שכביכול הקב"ה רוכב עליהם, שכל חייהם הם מחוברים לקב"ה עד שגם הדברים החומריים נעשים חלק מהקדושה.

וזה מש"כ בגמ' ביומא שהרוצה לנסך יין ע"ג המזבח ינסך יין לתוך גרונם של ת"ח, שהת"ח הוא כמו מזבח שהופך כל דבר שמגיע אליו לדבר קדוש.

ומסיים המס"י שמעלת הקדושה אין אדם יכול לזכות בה

מעצמו, אלא תחילתה עבודה וסופה גמול, תחילתה השתדלות וסופה מתנה, אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו מלמעלה הרבה.

ומוסיף את דברי הגמ' שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, שאע"פ שאכילה היא דבר חומרי יש באכילה זו את מעלת הקדושה המחברת אותה להקב"ה.

והזכרנו כמה פעמים את דברי מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל שספר מס"י הוא בשביל מי שרוצה להיות ישר, ובתחילה הוא מדבר על צדיק שעושה את הכל ע"פ דין, ואח"כ הוא עובר לחסיד שעושה לפניו משורת הדין, והוא מסיים בקדוש שמחבר את הכל לקדושה.

ישר, צדיק, חסיד, קדוש ר"ת יצחק שהוא עמוד העבודה.

וכאן היא נקודת החיבור לחג השבועות:

שהרי הגמ' בביצה ובפסחים אומרת שלדעת רבי אליעזר בכל יו"ט או כולו לה' או כולו לכם, ודעת רבי יהושע שיש לחלקו חציו לה' וחציו לכם. אך בעצרת הכל מודים דבעינן נמי לכם, מ"ט יום שניתנה בו תורה לישראל הוא. שענין התורה הוא לקחת דבר רוחני גבוה ולהביא אותו כאן לעולם התחתון כדי להחיל עליו קדושה, ובעצרת אנו במהלך זה של נתינת התורה, שיש קדושה שחלה על העוה"ז. בעינן נמי לכם יחד עם לה'.

ושמעתי הארה נפלאה מרבי ישראל ספטימוס שליט"א. הגמ' אומרת 'הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם', ויש לעמוד דבשלמא לר"א ניחא שכאן הוא מודה שצריך גם לכם וא"א לעשותו כולו לכם, אך לר' יהושע שסובר שתמיד חציו לכם למי הוא מודה. וי"ל שגם רבי יהושע אומר שבכל יו"ט מחלקים אותו לב' חצאים של לה' ולכם, אבל שני החצאים אינם נעשים יחד, אלא חצי יום לה' וחצי לכם. אך בעצרת כ"ע מודו שה'לכם' הוא ביחד עם ה'להשם', ביחד ממש. וגם בשעת הלימוד ועבודת ה' יש גם את החיבור העצמי לקדושה של ה'קדוש'.

## על האמון שנתן בנו הבורא והשותפות שייסד עמנו

נוסח אחת מברכות התורה הוא: אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו

מה משמעות "נתן לנו תורת אמת"

ומה משמעות "וחיי עולם נטע בתוכנו".

אמת פירושה קיימות לעד ככתוב "שפת אמת תיכון לעד" (משלי י"ב י"ט) מה שנכון לעכשיו אך אינו עומד לעד הוא שקר. כך נקרא העולם הזה "עולם השקר" למרות שנכון הוא, והוא קיים, יש הרבה דרכים לפעול בו פעולות חיוביות, אך כיון שאינו נכון לעד הוא לא פחות משקר.

"אשר נתן לנו תורת אמת" פירושו תורה הקיימת לעד כפי שאומרים בנוסח י"ג העיקרים "אני מאמין שהתורה הזאת לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו" התורה שבכתב שנתן לנו הקב"ה קיימת לעד ועליה מברכים "אשר נתן לנו תורת אמת".

תורה זו, התורה שבכתב אינה נתונה לשינויים. אדרבא, עליה אמר רבי ישמעאל לרבי מאיר שהיה סופר סת"ם, "בני היזהר שמלאכתך מלאכת שמים שאם אתה מחסיר אות אחת או מיתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו". היא עומדת לעד בדיוק באופן בו ניתנה. עליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע. אין מקום לשינויים ולו גם באות אחת.

"וחיי עולם נטע בתוכנו"

נאמר "דברי חכמים כדרבנות כמסמות נטועים, בעלי אסופות נתנו מרועה אחד" (קהלת י"ב י') ואמרו חז"ל, בדרשם את הפסוק הזה לפרטיו, מהו שנאמר "נטועים", מה נטיעה זו פרה ורבה כך דברי תורה פרים ורבים" (חגיגה ג' ע"ב) והכוונה כמובן ל"דברי חכמים" שהם הם הפרים והרבים.

זהו שאנו אומרים "וחיי עולם נטע בתוכנו"

חיי עולם - כמו ש"עולם" משמע "עולמו של יובל" (בפסוק "ועבדו לעולם") ויובל הוא שנת החמישים שהיא מעבר לכל חשבון של זמן מקום ומספר, כך אותם חיים שנטע בתוכנו. הם הם היכולת שלנו להוציא מן התורה חדושי תורה הם "חיי עולם", כי חדושי התורה האלה יוצרים עולמות שקיימים לעד.

רבנו חיים מוואלאזין אומר שלימוד התורה מקיים את העולמות כולם (נפש החיים שער ד' פרק י"א) כל זה כשמדובר על למוד ושינון. אך כשמדובר על חידושי תורה אומר רבנו "וכל שכן חידושים אמתיים דאורייתא, קודשא בריך הוא נטיל להון, ונשיק להון ומתעטר בהון, והם הם השמים החדשים והארץ החדשה". חדושי תורה הם היוצרים את השמים החדשים והארץ החדשה שיהיו לעתיד לבוא.

נטע בתוכנו - הוא שנאמר "דברי חכמים כמסמרות נטועים" הם פרים ורבים כנטיעה כשהמקום בו מתרחש הדבר הוא בלבם של החכמים. ועל כך אנו מברכים "וחיי עולם נטע בתוכנו" כי מתוכנו, מתוך לבם של החכמים, יוצאים אותם חידושים כמו שהפירות יוצאים מן העץ. וכשם שהפירות היוצאים מן העץ אינם חדשים והיו טמונים בגרעין העץ ובשורשיו ועתה יצאו מן הכח אל הפועל כך גם חדושי תורה הם יוצאים מן הכח אל הפועל - מן השורש שבתורה שבכתב.

וכך אומר האור החיים בפרושו לפסוק הראשון של התורה: "דע כי רשות נתונה לפרש משמעות הכתובים בנתיבות העיון וישוב הדעת, הגם שקדמונו ראשונים ויישבו באופן אחר כי "שבעים פנים לתורה" ואין אנו מוזהרים שלא לנטות מדברי הראשונים אלא בפירושים שישתנה הדין לפיהם".

ואמנם לא הותרה הרצועה כי רשות זו שניתנה ניתנה כאמור בשני תנאים. סור מרע ועשה טוב.

סור מרע - יש לדאוג שלא יסתור שום דין הלכה או השקפה אמתית.

עשה טוב - על פרוש להיות "בנתיבות העיון"

וכמוכן שכדי לדעת אם הנאמר הוא "בנתיבות העיון" יש להכיר את הנתיבות. וכדי להיות ודאי וללא ספק, שאין הדברים סותרים מאומה יש לדעת שאכן כך וממילא לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא וייטול.

זהו שנאמר "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות" לפני שנאמר "נטועים". ללמד שלפני שדברי התורה "פרים ורבים" וחכמים דורשים דרשות ומבארים לפי הכלל הנ"ל, יש לקבוע שהם צריכים להיות "כדרבנות", שעל כך דרשה שם הגמרא: דרבנות - מה דרבן מכוון את הפרה לתלמיה כך דברי תורה. ו"כמסמרות", כלומר דברים קבועים ולא מיטלטלים. אבל עצם העובדה שהרשות נתונה מאפשרת לכל מי שרוצה להיכנס לבית המדרש וללמוד תורה ולהיות בין יוצריה ומוציאיה מן הכח אל הפועל. ובלבד שיהיה ראוי בהתאם להגדרות הנ"ל. ועל כך אנו מודים ואומרים "וחיי עולם נטע בתוכנו".

העובדה שדברי תורה "נטועים" והחכמים הם אלה המפרים ומרבים אותם, איש איש לפי שורש נשמתו. פתחה את האפשרות למחלוקות אמתיות לשם שמים, ולכלל של "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", כי אף שצמודים לכללים, ברגע ששכלם של חכמים ולבם הוא המפרה את "הנטיעה" הרי מכיוון ששורשי נשמותיהם של החכמים שונים זה מזה, מגיעים הם למסקנות שונות. והקב"ה פוסק למעלה כמו שבית דין פוסקים למטה. כמו שנאמר בגמרא (ב"מ פ"ה) אודות ספק בהרת שלמרות הדין במתיבתא דרקיע בנושא, אמרו: "מאן לוכח רבה בר נחמני שבקי בנגעים". כי רק לחכם שנמצא כאן בעולם נתנה סמכות להכריע בנוגע לעולם זה. וכשם שפוסקים בבית דין של מטה כך פוסקים בבית דין של מעלה.

בכך שנתן לנו תורת אמת, הביע הבורא את האמון בנו שהפקיד בידינו את תורתו, ובכך ש"חיי עולם נטע בתוכנו" הביע אמון גדול עוד יותר שהרי הפך אותנו לשותפים ביצירת הבריאה והפקיד בידינו את המפתחות להתפתחותה התקינה.

על כל אלה אנו מברכים ומודים "אשר נתן לנו תורת אמת, וחיי עולם נטע בתוכנו".

# { אז נדברו }

פרשת בהעלותך (ב"ח: 5: נשא) תשפ"ב | לסדר: "שתהא עולה מאליה" | גליזון מס': 560

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בפקס  
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

נודה להשתתפותכם  
בהוצאות הגדולות!!

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת

להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדריים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי: 052-7683095

**תודה מראש!!!**

## כבוד הרב: רציתי לשאול מה השעה... (האם זה יכול להיות שאלה הלכתית?)

באחד הגלגולים שלי בתור בחור... ביום ששי אחד נפלתי באיזה מאחז נידח בשומרון... ואוטוטו מגיע שבת... נתנו לי איזה דירת חדר לישון... התקשרתי לרב ושאלתי אותו שאלה הלכתית מוכרת: בשבת אני הולך לאכול בבית אחד ולישון בבית אחר... איפה אני צריך להדליק נרות שבת??? האם להדליק איפה שאני אוכל או איפה שאני ישן??? שאלה מוכרת... הרב ענה מה שענה...

חלפה שעה ושוב נאלצתי להתקשר לאותו רב בפעם השניה... אני מתנצל... לא נעים לי לשאול כזו שאלה מגוחכת... אבל מתי הדלקת נרות??? אני פשוט נמצא פה במקום שאין כלום... אפילו לוח שנה נורמלי אין כאן... הרב צחק באדיבות... קם ממקומו והלך לבדוק בלוח שנה... ומיד חזר אלי: הדלקת נרות בשעה 4.28... יופי... אגרוייסע ישר כח... חלפו עשר דקות בלבד!!! ושוב... שוב מצאתי את עצמי מתקשר לרב... כבוד הרב... אני נורא מתבייש... ממש ממש לא נעים לי... אבל יש לי שאלה אחת אחרונה... מה השעה??? ? שהרב יבין... אני נמצא פה בכזה חור... שלא רק שאין פה לא לוח שנה ולא רב... אלא גם אין פה שעון אחד נורמלי שאני יכול לסמוך עליו!!! (בבחינת אין שני שעונים מתנבאים בסגנון אחד...) ותכל'ס... הרב אמנם אמר לי מתי הדלקת נרות... אבל זה לא עוזר לי... כי אני לא יודע מה השעה... הרב שוב צחק בלבביות... ועדכן אותי שהשעה 3.53... עד כאן הסיפור...

אני מאוד אוהב את הסיפור הזה... למה?? כי יש בסיפור הזה משהו שמחדד את המחשבה... שים לב: שאלתי פה שלוש שאלות!!! ואם תשים לב... בסופו של דבר שלושת השאלות האלו הם שאלות הלכתיות מובהקות!!! (סו"ס יש פה יהודי שחותר לדעת מה הוא צריך לעשות ע"פ תורה... מנויאל למעשה זה לא באמת משנה אם הוא לא יודע מה כתוב בהלכה או מה כתוב בלוח או מה כתוב בשעון... בסופו של דבר שלושת השאלות הביאו אותי בסופו של דבר לדיעה מעשית מה אני אמור לעשות כעת כיהודי... כך שלשלתם יש גדר של תשובה הלכתית במידת מה) אבל אתה מבין לבד שיש הבדל מהותי בין שלושת השאלות! כעת ננסה לנתח: מה ההבדל בין שלושת השאלות??? אז תחשוב על זה. אל תמשיך לקרא... תנסה קודם לענות לבד.

ההגדרה שאני מצאתי לשלושת השאלות האלו זה שבת לוי!!! שבת יששכר!!! שבת זבולון!!! את השאלה הראשונה שאלתי את לוי... לוי מייצג את התורה כמות שהיא!!! כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו... אם אתה רוצה לדעת את דבר התורה הכתובת היא אותו ר' חיים קנייבסקי שכל חייו דבוק בתורה... הוא יפתח לך רמב"ם או שו"ע ויגיד לך את דבר ה' זו הלכה, בשאלה הראשונה רציתי לדעת מה דבר ה'... זה התחום של לוי!!! לשאלות בתורה הכתובת לוי...

טוב... סיימתי עם לוי... לוי ענה לי שבתורה כתוב איפה להדליק נרות שבת ומתי... אבל תכל'ס... התורה נשארה שם באופק של הר סיני... וזה עדיין לא עוזר לי לאופק של השומרון... אני תכל'ס רוצה לדעת מתי להדליק נרות שבת ב.....?? אוהו... כאן יששכר נכנס לתמונה!!! הטלפון השני שהתקשרתי ושאלתי את הרב מתי הדלקת נרות... זו כבר לא שאלה ללוי... זו שאלה שכבר מופנית ליששכר!!! יששכר הוא המריבץ תורה - של לוי... (מריבץ זה מלשון "בנאות דשא יריבניצ" מוריד לצפה) יששכר פשוט לוקח את התורה ומתרגם אותה לשפת המעשה... יששכר ילך ויבדוק את קוי האופק... ויחזור אלי עם הוראה מעשית באיזה שעה זמן הדלקת נרות... (או לחילופין מה השיעור של מצה ומרור וכו') אבל מה נעשה שגם זה לא מספיק!!! גם אחרי שלוי אמר לי מה כתוב בשו"ע... וגם אחרי שיששכר אמר לי מתי הדלקת נרות... לא תמיד זה מספיק!!! מה נעשה שאין לי שעון... עם כל הכבוד לך יששכר... אמרת לי מתי צריך להדליק נרות שבת... אבל אם אין לי שעון... מה זה עוזר לי... כאן זבולון נכנס לתמונה!!! הטלפון השלישי שהתקשרתי ושאלתי מה השעה... כאן הרב כבר ענה לי מהמגבעת של זבולון... זו המשבצת של זבולון!!! זבולון מייצג את ההרבצת תורה מסוג של בירור המציאות!!! ועל זה אני רוצה להתעכב כעת!!! צריך לדעת שביורר המציאות זה השטייגן השלישי בתורה!!! זה עוד סוג של הרבצת תורה שחולק מקום לעצמו...

כמעט כל נושא הלכתי מתחלק לשלושה חלקים!! יש את התורה!!! מה רצון התורה בכזה וכזה מקרה... אח"כ מגיע השלב של הפרקטיקה ההלכתית!!! איך מתרגמים את זה לשפת המעשה... ואז!!! מגיע החלק הסופי שזה כבר התיאום עם הפרקטיקה המציאותית!!! על דרך משל פרקטיקה הלכתית זה שקבלת שבת בשעה 18.54 שזה תפקידו של יששכר... והפרקטיקה המציאותית היא ההלו... תכנין את השעון... השעון שלך לא מכונן שזה כבר זבולון!!!

הדוגמא האקטואלית ביותר: שמיטה!!! אם אני רוצה ללמוד הלכות שמיטה... איזה ספרים מומלץ ללמוד? אז ככה: יש שלושה סוגי ספרים: יש דרך אמונה!! ויש הלכות שביעית של דגל ירושלים!! ויש להתעדכן מבית המדרש בהתיישבות וקרן המעשרות וכו'... מה ההבדל בין שלושת הסגנונות האלו??? ספר דרך אמונה זה ספר של לוי!!! ספר שנצמד לדבר ה'!! (אל תצפה בספר דרך אמונה שהוא יפרט לך הלכות מעשיות מה עושים עם השאריות של האבטיח של שביעית... גם אם זה יהיה מוזכר שם... זה יהיה מוזכר יחד עם עלי הלוח השוטה ועלי הדנדנה... השאלות הכי אקטואליות בדורנו וחבילי לתתן ופול המצרי יקבלו תשובות לב שוה... כי פה זה לא ספר הלכתי... זה ספר שנצמד לדבר ה'... שפראך של שטייגן תורה...) ואילו הספר המנוקד של הלכות שביעית דגל ירושלים שמתאים לכל הגילאים זה כבר שבט יששכר... זה כבר להוריד את דבר ה' לפרקטיקה של גוגואים ושיזיפים... ואילו בית המדרש להתיישבות... זה כבר שלב אחד נוסף!! זה כבר לא רק פרקטיקה הלכתית... אלא השלב של בירור המציאות... האם הישובים לוטן ופארן זה ערבה צפונית או דרומית? זה כבר לא שייך לרמב"ם וגם לא להלכות שביעית... זה בעיקר שייך לבירור המציאות. זה כבר התחום של זבולון! המשך בעמוד 3-4 בגיליון זה...

## תורה, היכו היא?? לאיפה היא נעלמה יום אחרי מתן תורה??

בימים אלו נערכים חיפושים נרחבים אחר התורה הקדושה... יום לאחר חג השבועות הגיע פניה דחופה במכשירי הקשר של מתנדבי הצלה וזק"א אודות התורה הקדושה שהלכה לאיבוד... כן... לא פחות ולא יותר... חפשו אותה בכל המקומות האפשריים ולא מצאו אותה... אלפי מתנדבים יצאו כעת לחורשות... לחופים... ליערות... לשדות... תרים ומחפשים אחר התורה שבחג השבועות יצאה מביתה ומאז נעלמו עקבותיה...

כן... זו גמרא מפורשת: אמר רבי'ל: בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו: רבונו של עולם: תורה היכן היא?? אמר לו: נתתה לארץ, הלך אצל ארץ, אמר לה: תורה היכן היא? אמרה לו: אלוקים הבין דרכה... הלך אצל ים, אמר לו: אין עמדי, הלך אצל תהום, אמר לו: אין בני... חזר ואמר לפני הקב"ה: הישפתי בכל הארץ ולא מצאתיה...

בקיצור: נישט פשוט!!! השטן הפך את כל העולם... לא השאיר אבן על אבן... הוא חיפש בקדחתנות את התורה ולא מוצא... תקשיב: אם השטן מחפש את התורה ולא מוצא... סימן שהתורה באמת נאבדה... אפילו "אמר רבי בנימין" לא עזר כאן... (גם הסגולה של ר' בנימין שר כנראה לא הייתה עוזרת כאן... בעצם אולי כן...)

מה הפשט במימרא הזו?? כלנו מבינים שטמון כאן משהו? וכי התורה נאבדה?? וכי השטן מחפש את התורה ולא מוצא אותה?? מה מסתתרת פה בפנימיות העניין??

### הביאור בזה הוא כך:

במתן תורה היה קולות וברקים וענן כבד... מה לא היה... היה מעמד נורא הוד... עם ישראל הגיעו למדרגה נשגבה... פסקה זוהמתם... **וזהו! הסתיים המעמד!**

ברגע שהסתיים המעמד... באותו רגע כאילו לא היה כלום... עסקים כרגיל... אפילו חול המועד לא היה... אפילו אסרו חג לא היה... יש חסידויות שעוד נוהגים ללכת עם שטריימל באסרו חג... אבל דור דעה גם את המנהג הזה לא נהגו... כמה שעות לאחר מתן תורה... חוזרים לשגרה של קיץ... כאילו לא היה פה כלום... השטן מגיע לעולם ביום שאחרי מתן תורה... מצפה לנשום את האוויר... מצפה לראות איזה עקבות... לראות את השאריות שנשארו מהאירוע שהיה פה אתמול... וכלום!!! יום למחרת עסקים כרגיל... כאילו לא היה פה כלום אתמול... השטן לא מבין... עד אתמול התורה הייתה בשמים... ושם- בשמים היא תפסה מקום מאוד מאוד נכבד!!! ואהיה אצלו אמון... ואהיה אצלו שעשועים בכל יום משחקת לפניו תמיד... והנה היא רק ירדה לארץ... פתאום לא מרגישים אותה... היא לא תופסת מקום... לא רואים את התורה... אני מחפש איפה היא נמצאת ואני לא רואה שום דבר שהשתנה... הים נשאר כרגיל... לא נראה שהגלים יותר גבוהים מהרגיל... התהום נשארה באותו גובה... הארץ נשארה אותו דבר... מה קורה פה? איפה התורה המדוברת?

### ומה התברר?? כן... התורה זה משהו שכל כולו בכח!!! לא בפועל!!!

### התורה היא כמו מיליון דולר שטרות של מזומנים!!!

מיליון דולר של שטרות מזומנים זה המתנה הכי נכספת... אבל ברגע שאתה מקבל אותה בידיים... ברגע שיש לך בידיים תיק עם כ"כ הרבה שטרות... משהו משתנה אצלך בפועל?? שום דבר!!! כסף זה נטו ב-**כח**... עם הכסף הזה אפשר לבנות עולם ומלואו... אפשר לטפל בכל החורים בשיניים... אפשר למלאות את כל המקרר... ואפשר לסגור את כל החובות... ואפשר לשמח הרבה הרבה יותר מסכנים... בקיצור: אפשר לעשות עם זה המון דברים... **אבל רק אפשר!!!** כל זה בכח!!! אם בטפשותך אתה תחליט להשאיר את כל השטרות האלו בתוך התיק ולא להשתמש בהם... אז לא אז אצלך כלום!! נשארת עני ואביון אותו דבר בדיוק כמו לפני שקבלת את הכסף... החורים בשיניים נשארו... המקרר נשאר ריק... החובות ממשיכים לתפוח... ומרבה תורה עדיין זקוק לתרומות... ואתה מחזיק מיליון דולר בכיס וזה לא עוזר לאף אחד...

### זה בדיוק מה שקורה עם התורה ביום שאחרי חג השבועות.

קבלנו מתנה!! קבלנו כח עצום!! קבלנו אפשרות בלתי נדלית!! כי טוב סחרה מכל סחורה! כל אחד מאיתנו מחזיק בידיים שלו תיק עם הרבה יותר ממיליון דולר...

אבל! השמחה עדיין מוקדמת... זה עדיין לא הופך אותך למאושר... **למה??** כי בשביל להתעשר מהתורה צריך לפתוח את המזוזה ולהתחיל ליישם בפועל... להתחיל לעסוק בה... להתחיל להכניס אותה לתוך העצמות... אם לא נעשה את זה!! אם תשאיר את התורה בתוך המזוזה של חג השבועות ולא נתחיל ליישם אותה... לא יזוז אצלך כלום... ועד כדי כך... שהשטן מסתובב ברחוב החרדי ושואל: שמעתי שיש פה איזה מיליארדר אחד... שהקב"ה העביר לו לחשבון תורה שהיא יותר מאלפי זהב וכסף... האם אתם יודעים איפה הוא גר?? כולם מושכים בכתפיים... לא יודע... הכל פה עמידר... כולם פה עניים... אף אחד פה לא מיליונר... כן... הבן אדם השאיר את התורה בחשבון בנק... שוכב לו בפוטנציאל אלפי זהב וכסף והוא החליט לא להגשים אותם...

ר' ייד: אפילו השטן המום ממך... הוא יודע שקבלת העברה לחשבון של אלפי זהב וכסף והחלטת להישא שואב מים... קבלת מתנה בחג השבועות... לך... תפדה את הצ'ק... לך תוציא את זה מהחשבון... קום!!! קום על רגלך ותתחיל לעשות עם זה משהו...

לכל אחד מאיתנו יש מה לעשות עם התורה... יש אחד שצריך להתחיל לחיות חיי תורה... לחיות כמו יהודי שמבין שיעקר החיים זה להיות מרוםם ולהבין שה' פה איתי ורוצה שאני אהיה איתו... חיי תורה זה לחיות חיי ערכים עם תכלית... להבין שהכל פה הרבה יותר גדול ממה שאני חושב... שום דבר לא נגמר בבויב... ממתן תורה ואילך יהודי זה מתג שעובד!! אתה לוחץ וזה מפעיל... אם אתה עושה שטויות אתה מחריב עולמות...

כל פעולה שלנו נחשבת... הקב"ה מסתכל עלינו ותולה בנו תקוות... אנחנו יכולים לנטוע שמים וליסוד ארץ... לחיות חיי תורה זה להפסיק לבזבז את הזמן לשטן... להפסיק לתת לטכנולוגיה לנהל אותך... להבין שאני צריך לעשות משהו עם עצמי... לא באתי לחמם את הכסא... ה' רוצה אותי באיזשהו מקום... איפה?? לא יודע... לא משנה כעת מה... אבל לא לשרוף את הזמן... העולם קיבל משמעות ו-י יש משמעות בחיים!!! איך הרב אורי זוהר קרא לספרו?? **החיים תפקיד!!!**

בחסדי ה' וברחמי... בסייעתא דשמיא זיכני ה' להוציא את הספר על לימוד התורה, הנקרא בשם "המסולאים בפו"

## מוקדי המכירה שברחבי הארץ:

### ירושלים

רח' נחמיה 10 קומה ב'  
גבעת שאול, רח' בן עזיאל- 054-8491554  
בית וגן- משפחת נוישטט רח' הרב פראנק 29  
הר נוף- 053-3148861  
חוממה- המ"ג 29- 052-7682281  
רמות ד'- רובין 47- 054-8419684  
נהר יעקב (ש) - 0527635344

### מודיעין עילית

רחוב קצות החושן 14, 052-7174781  
חפץ חיים 14- משפחת דרבקין- 089742750  
פיצוהי בראשית- 052-7137444  
גריץ פארק 0527644795

אופקים- משפחת שפירא: 053-4112035

אחיסמך- שרגל' 052-7171721 שבט אשר 9  
אחיסמך שלב ב' 0534162979

אלעד- 03-9073067

אשדוד- הרב צור- 050-4120311

ביתר עילית- אזור רמי לוי- 054-8450998

בית שמש- נהר הירדן 9 רמה ב'- 058-3294147

בני ברק- קיבוץ גלויות 9- 055-6728458  
דרייפוס, רח' חזו"א 34 פינת דסלר 052-7117271

חיפה: פולק, גאולה 15, 052-7683095

טבריה- 054-8441354

כרמיאל- משפחת שטיימן 052-7136165

נתיבות- משפ' עקיבא הר' גרשונוביץ 42 089934274

עפולה- 052-7686876

פתח תקוה- (מרכז העיר) 0504124235

צפת- 052-7181828

רחובות- 054-8423047

רכסים- 054-8415410

תל ציון- 052-7150166

תפרה- לימן- 055-6705003

במקומות אלו ניתן להשיג גם את הספרים הקודמים.

בע"ה בעוד כמה ימים ניתן יהיה להשיג את הספר גם בחו"ל. (ארה"ב- מונסי, ברוקלין, ליקווד, ובארופה- אנגליה) לעוד פרטים ניתן לפנות במייל.

## פרקטיקה תורנית מול הפרקטיקה המציאותית...

כבר נכתב כאן בגיליון כמה פעמים יששכר זבולון הם תאומים זהים!!! זה לא שיששכר לומד תורה וזבולון הוא הבעלבת שמביא את הכסף... ההבדל ביניהם הוא הרבה יותר דק ועדין... הם כמו שתי רגלים שאחד צריך את השני... שניהם משמשים בתור רגלים של לוי!!! שניהם מתרגמים ומרביצים ומקרקעים את התורה של לוי לשפת הפרקטיקה המעשית... כל ההבדל ביניהם שיששכר דואג לעדכן מתי הדלקת נרות... ואילו זבולון כביכול מכון לנו את השעון... יששכר מגיע מהזוית של הפרקטיקה ההלכתית!!! ואילו זבולון מגיע מהזוית של הפרקטיקה המציאותית!!!

ואת שתי הפרקטיקות האלו חייבים!!! אני חושב שהדוגמא משתי השאלות ששאלתי... מתי הדלקת נרות ומה השעה זה מאוד ממחיש את השילוב המנצח בין שתי סוגי הפרקטיקות הנדרשות... **עוד דוגמא:** יושב המו"צ של השכונה בעשי"ת ואנשים מתקשרים בזה אחר זה לשאול האם הם צריכים לצום או לא?? הרב מצידו יודע לענות את התשובות... אבל חסר לו נתונים רפואיים מוגדרים!!! חסר כאן בירור מציאות שהיא הכרחית לצורך ההכרעה ההלכתית... כאן זבולון התורן נכנס לתמונה... **זבולון זה האיש מקצועי!!!** אבל לא סתם איש מקצוע... זבולון יכול להיות תלמיד חכם שעושה המון שטייגן בתורה... רק השטייגן שלו נמצא במחוזות אחרים לגמרי... הוא פחות מתעסק ב-מה כתוב בתורה... הוא יותר עסוק בלאסוף ולאגור נתונים נחוצים מול רצון התורה!!! **הדוגמא הכי מוכרת** לנו מהגמ"ר זה רבינו הגדול רב שיסן במשך ר"ב חודש ברפת בקר... בשביל מה?? בשביל להבחין בין מום קבוע למום עובר... כעת שים לב: לפני שנה רב ישב בבית המדרש ולמד תורת כהנים ודרש את הפסוק "עוורת או שבור או חרוץ או ילפת..." והוא ישב ולמד במתיקות ובעריבות ובעיון את כל מסכת בכורות... את כל הע' מומין שיש בהמה... ואחרי שהוא סיים מסכת בכורות... הוא הלך לעשות שימוש מעשי ברפת... כעת שים לב: בשתי המקומות הוא עשה שטייגן!!! **גם בבית המדרש!!! וגם ברפת!!!** רק מה בכל זאת ההבדל בין השטייגן של הבית מדרש לשטייגן של הרפת?? **ברפת זה היה בחינת לוי ויששכר!!!** בתורת כהנים זה היה לוי... במסכת בכורות זה כבר היה השלב של יששכר (יותר פרטני ומתורגם...) **אבל ברפת ? ! ? ברפת זה כבר שטייגן נוסח זבולון!!!** ברפת הוא פחות עמד מול התורה... הוא בעיקר עמד מול הפרות ומול הסנוורין והתבלבל ובירור המציאות שיש לה השלכה ישירה בתורה!!! זה כבר התחום של זבולון!!! זבולון יצא לפרגמטיא ויביא לנו את המציאות לכאן... הוא יופיע עם הנתונים ליששכר... ועל פי הנתונים יששכר ידע להגיד מה ההלכה...

ואיפה השילוב המנצח הזה פוגש אותנו בנקודת חיכוך דומיננטית??

מול האינטרנט!!! אם תשאל את לוי מה הוא אומר על אינטרנט?? הוא יגיד לך: אסור!! ולמה?? כי זה נגד רצון ה' זה אבזרייהו דעריות... אחר שלוי סיים את דברו... כעת יששכר נכנס לתמונה... ויששכר תפקידו להרביץ תורה ולהתאים אותה למציאות... יששכר ער לכל מיני צרכים שקיימים היום וכל מיני מצבים שיוצאים מן הכלל... ויששכר מנסה בכל כוחו להתאים לכל אחד את החסימה או החשיפה שמתאימה לו ע"פ תורה... (במאמר זה אני פחות מתמקד בהבדל שבין לוי ליששכר... יותר בהבדל שבין יששכר לזבולון) אבל זה לא מספיק!! יששכר לא יכול לעבוד לבד... **יששכר חייב פה מישהו נוסף!!! הוא חייב את זבולון!!!** לזבולון יש את המידע ואיפליקציה מה יש בכל מכשיר... מה המעלות והחסרונות של כל חסימה ואיך אפשר לפרוץ אותה... ויש שיתוף פעולה מלא בין יששכר לזבולון... זבולון מביא את הנתונים של בירור המציאות... ויששכר על פי הנתונים יודע לפסוק ולהגיד מה התכוין לוי כשהוא אמר אסור או מותר...

וכאן מגיע הברררון הגדול שלנו!!! אנחנו משום מה מתקשים לעכל את השיתוף פעולה המשולש והמבורך הזה של לוי יששכר לזבולון...

והנה... לדוגמא במאבק נגד האינטרנט זה מגיע לידי ביטוי... הרי מהו אחד מהטענות הכי מוכרות בקרב אלו שמצפצפים על הרבנים וממשיכים להחזיק אינטרנט לא חסום... הרי הרבנים אמרו שאסור...?

נו... מה התשובה הכי מוכרת?? נו... באמת... בינינו... מה הרבנים מבינים באינטרנט... זו תשובה כ"כ חזקה!!! היא כ"כ משכנעת... **כי בינינו... היא גם נכונה**... הרבנים באמת לא מכירים את האינטרנט!!! ואני אומר לך מידעיה: הרבנים באמת לא יודעים איך נראה גוגל וג'מל... (הם כן מכירים יותר מידי טוב את הנזקים האיומים של זה... אבל היכרות מקרוב מול הטכנולוגיה ברור שאין להם) תשכח מזה... רבנים לא יודעים לשלוח וואצפ... לא! הם לא יודעים!! ואוי ואבוי אם הם היו יודעים!!! מה תרצה... שגם הרבנים יחיו בתוך הבוץ?? ברור שהרבנים לא נמצאים בנושא הזה בכלל... זה גאווננו ובעיקר תקוווננו... שהותר לנו ה' שריד כמעט ויש לנו לכה"פ רבנים שהתורה היא זו ששופטת אותם ולא דור המבול ששופט אותם...

**נו... אבל אם ככה... אז באמת מה אתה רוצה מהחיים שלי??** מה אתה מנפנף לי עם הרבנים ואומר לי שהרבנים אמרו שאסור... הרי אתה בעצמך מודה שהם בעצמם לא לגמרי מכירים את זה? אז איך הם יכול להגיד לי הוראות בתחומים שהם בכלל לא מכירים מקרוב???

נו... מה התשובה על הטענה הזו?? (אז כאן מגיע החכמולוג התורן... (אגב: עד לא מכבר זה היה אני) ומתחיל להוכיח לך אש וגפרית שהרבנים כן מבינים בכל נפתולי האינטרנט... הם מכירים את כל הכללון מקרוב... ואל תגיד שהם לא יודעים... זה לא מדויק... כי רב אמיתי לא באמת מכיר איך נראה אינטרנט... ואני מאחל לך שלפחות הרב שלך יהיה כזה...)

**התשובה היא:** שבדיק בשביל זה יש ליששכר שותף גמור שקוראים לו זבולון!!! זבולון אחראי להביא ליששכר את הנתונים כמות שהם!!! ויש ביניהם נאמנות ואימון מוחלט... מצד אחד יששכר סומך

על הנתונים של זבולון... ומצד שני זבולון מצידו לא מערב את השיקולים שלו... הוא מעביר את הנתונים בטהרתם ליששכר... וכעת יששכר יכריע!!! כן... לכל רב יש את הזבולון שלו! את הבן תורה המקצועי שהוא איש סודו ונאמן עליו ואילו... שהוא לשם שינוי כן מבין בדברים האלו... והוא מעמיד לפני הרב את הנתונים... ועל פי זה הרב מכריע...

### ברגע שמבינים את החוט המשולש הזה... כל הפזל מושלם!!!

לוי יודע מה כתוב בתורה!!! והוא יודע שכל דבר שיש בו ערוות דבר זה יהרג ואל יעבור ודי... (ואכמ"ל איך שדווקא הוא מזהה את האסון לפני כולם...) לוי מציב את הדעת תורה כמות שהיא שצריך להיזהר מכל חשיפה זרה... זהו... כאן יששכר נכנס לתמונה וכבר יודע להגיש איזושהי נוסחה שאם תהיה חסימה כזו... וחשיפה כזו... זה יכול להיות בסדר לכך וכך אנשים... ותכל"ס... מי ידע לבצע את זה בפועל?? מי יציג לפני יששכר את הנתונים המדויקים... וידע להגיד ליששכר איזה מכשירים הצלחנו להכשיר ובאיזה אופנים זה מותר?? זה כבר זבולון!!!

### ואנחנו צריכים את זבולון!!! הוא בורג מאוד דומיננטי במסירת התורה...

לא לחינם חודש סיון הוא חודש של שבט זבולון!!! זבולון מייצג את **מרגלות** הר סיני!!! את הקיבוע הסופי סופי בפרקטיקה של החיים...

כשלא מכירים בזבולון... ודואגים לגרש אותו מהזירה של יששכר... התוצאה היא שאתה מצפה מיששכר שיעשה מה שזבולון אמר לעשות... ותכל"ס... יששכר לא יכול ולא צריך לעשות את זה... וכשהוא נותן לזבולון לעשות בשבילו את זה... אתה מגיב בחוסר אימון מופגן...)

אבל זה לא רק זה... התפקיד של זבולון הוא נרחב יותר... אני יכול לומר בנימה אישית... אני באופן אישי לא מסתדר עם סוג השטייגן של זבולון... היתה תקופה שלמדתי הלכות שבת ממש בעיון... אם היית בוחן אותי... יתכן שהייתי יכול להגיד לך איפה כל דבר כתוב במ"ב... **כל זה עד השלב של הפרקטיקה!!!** ברגע שזה מגיע לשאלה הלכתית מעשית במלאכת בונה או האם שמים את הפלטה על הסיר או סיר על פלטה?? פה אני נאלם דום!!! בחלק הפרקטי אני חלש מאוד!!! עד כדי משבר... (אתה מכיר את האנשים האלו שבערך פעם בשבועיים נגשים לשאול את הרב את אותה שאלה פחות או יותר?? אז זהו... אני מהסוג הזה... כל קיץ מחדש אני אעניין בארחות שבת איך מורידים את הגרעינים של המילון באופן שלא יהיה בורד...) לעומת זאת יש לי חברים שהם ההיפך הגמור!!! בשניה שמתחילים לדבר פרקטיקה... העיניים שלהם נדלקות... זה בן אדם שיש לו חוש טכני... הוא מבין תוך שניה את ההגדרות הפרקטיות ויודע לחשבן לבד כל משחק לגו וכל פריט האם יש בו מכה בפטיש ולאיזה מוקצה הוא מסווג... פעם הייתי לוקח את זה ללב!! כי סו"ס כמה שלמדתי והשקעתי בהלכות שבת... בסופו של דבר כל שאלה שמתעוררת לי אני רץ לפתוח ספרים ומסתכל ב"תוכן העיניים" כמו בדפי זהב וקורא מתוך הספר

שהדרך היחידה שלי לזהות אותו... זה שאני לא כ"כ מסתדר עם הביורור ההלכתי שלו... אגב: הסגנון הזה מוכר מהירחונים המפורסמים של קרלין... תמיד תמצא שם איזה נושא הלכתי מהזווית היותר מקצועית)

----

ועוד דוגמה אחת אחרונה שמאפיינת את חלוקת העבודה בין לוי יששכר זבולון... התחום של הטיפול הנפשי המקצועי!!! היום הנושא תעסוקה נכבד מאוד של הנחיית הורים... יעוץ זוגי... טיפול רגשי... וכן הלאה וכן הלאה... וצריך את זה!! חייבים את זה!! אלא שכאן שוב מתחיל הקצר והנתק שגובה מחירים עצובים... **אחד מן השטים:** או שהמטפל הרגשי הצליח מעל ומעבר... ואותו צעיר שאף אחד מהרבנים לא הצליח איתו... הרי ברגע שהמטפל הרגשי נכנס לתמונה... תוך כמה מפגשים פנים חדשות באו לכאן... ואז המטפל הרגשי "עף על עצמו" ומסיק מסקנות שעוזב אותך... הרבנים היום אובדי עצות... הם לא מצליחים לטפל בשרש הבעיה... בקיצור: במילים אחרות: "מאי אהני לן רבנן..." קוב"ה שומע את ביזיון התורה ושותק... ואז יום אחד בהיר זה מתפוצץ לנו בפרצוף ומתברר שהמנחת הורים עשתה נזקים איומים... ומתגלים כל מיני שמועות אודות היועץ הזוגי... ואז בבבום!!!! פתאום אני מקבל רגלים קרות... לא... עזוב אותך... אני חוזר הבייתה... לא רוצה אנשי מקצוע... אני חוזר להתייעץ עם דעת תורה ותו לא... ואז אני הולך לרב... והרב בכבודו ובעצמו שולח אותך ליעוץ זוגי או לטיפול רגשי... מה הפשט בזה? האיש מקצוע זה זבולון... הוא עושה עבודה מצוינת רק בתנאי שהוא מסונכרן און ליין עם יששכר... יש ביניהם שיתוף פעולה מלא... כן... לזבולון יש מה להציע... הוא נותן מענה מקצועי שיששכר נעזר בו... אבל בסופו של דבר יששכר זה הדעת תורה וזבולון מכבד את זה בעיניים עצומות... כשיש ביניהם תיאום מלא כל העם הזה על מקומו יבא בשלום... אבל ברגע שאין ביניהם תיאום... זבולון חש מעצמו איש מקצוע שמבין יותר מהרבנים... זה מתפוצץ אח"כ בפרצוף (ועיון ערך כל האנשים שמחלופים שיטות טיפול כמו גרביים...) ומאידיך יששכר מאוד מכבד את האיש מקצוע... יששכר מאוד מתחשב באבחון המקצועי... ומאוד חשוב לו לקבל חוות דעת מקצועית... אבל שזה מתואם עם דעת תורה!!! (לך תדבר לקיר... מה שבטוח... אם אתה מאוכזב מאיזה טיפול אל תלך למטפל השני... יתכן שזה מחליף פרה בחמור... תלך למי שמתואם עם דעת תורה) עכ"פ נפתח כאן נושא נרחב שממש לא מוצה... יש הרבה מה להוסיף בנושא הזה...

קח את הדברים לכה"פ כראשי פרקים בתור נקודה למחשבה...

כי יותר ממה שאמרתי לפניכם כתוב כאן...

להיות בגטו ובגטו יש רק שני רחובות ראשיים וזהו... אבל אנא... אם יום אחד התבגרת ובלאו הכי יצאת לעולם הגדול... וכבר לא צריך לשמור אותך בכח בתוך הגטו...

ההלו תפתח ראש... תפנים שיש עוד חלקים שונים בתורה... שאם עדיין לא מצאת את עצמך בלימוד יתכן שעדיין לא זיהית את החלק הפרטני שלך בתורה... והנה... כעת במאמר הזה התמקדתי בעוד סוג של תחום בתורה מתוך רשימה ארוכה נוספת... **זבולון זה אחת מהדוגמאות של שטייגן בתורה שהיום כמעט ולא נותנים לה שום ביטוי!!!** זבולון זו דוגמה ממש חריפה... כי בדור שלנו אוטומטית זבולון זה בעלבת... אז זהו שלא... אני מכיר עשרות תלמידי חכמים מופלגים שנקודת הפתיחה שלהם התחילה דווקא **מחוש טכני!!!** החיבור הראשוני שלהם לתורה התחיל מאיזה משיכה לנושא של עירובין או מקוואות. דווקא מהזווית הפרקטית. דרך שם הוא פתח את הסוגיות ממקום של סקרנות גרידא וכתב על זה ממש בטעות תשובה הלכתית... (הוא לא התכוון לתשובה הלכתית... הוא התכוון לכתוב תגובה או משא ומתן למושהו כדי להוכיח לו שהשערה שלו לא מדויקת... אל תשאל אותי... כבר סיכמנו ש"זה דברים של מבוגרים... ומכאן זה התגלגל... ומכאן ואילך זה כבר כדור שלג... ההתעסקות הזו ממכרת ואיכשהו עלולה להגיע לכל מקצוע בתורה... והלוואי...) או לחילופין מו"צ שכל הבקאות של ביו"ד התחילה משימוש הלכתי בנושא שהוא התעניין בו... ואז בטעות הוא מצא את עצמו עמוק בפנים באל חזור... בא נגיד ככה: ניח שאני טיפוס קצת קנאי והצליחו לעורר אותי על כל מיני פולמוסים סביב בית הדין הרבני... תאר לעצמך שהכנסתי להיכנס לעובי הקורה כמעט משיקולי פשקווילים... ועל הדרך רכשתי בקיאות נרחבת בכל הנושא של טיב גיטין וקידושין... וגיוור... ומסורבי גט... וגט מדין זכין לחולה צמח... תאר לעצמך שכתבתי על זה שטיקל תורה של עשרה עמודים... וכמוכן זה התחיל אצלי בעיקר משיקולים של אוי אוי נגד המדינה... נו... אז מה...

על הדרך ממש בטעות רכשתי ידע נרחב בסוגיות החמורות שביבמות כתובות וגיטין...?? מה רע בזה?? מה... התעניינות בתורה זה יכול להיות רק כביש חד סטרי שאפשר להגיע אליו רק דרך גמ' טור שו"ע...? אי אפשר להגיע לזה גם מהכיוון ההפוך? ושוב: אני לא מדבר על לכתחילה... ברור שלכתחילה אנחנו ממליצים על יששכר באוהליך יותר מזבולון בצאתך... אבל בשביל זה מאמר זה נכתב בשבוע שלא כ"כ מגיע לשיבות... אני מדבר על מי שפחות מוצא את עצמו בבית המדרש הקלאסי... ויש לך כבר מרץ... ופולמוסים הלכתיים זה משהו שמתסיס אותך וגורם לך להיכנס לעובי הקורה. אז לך על זה... מה אתה מחכה?

ובינינו... אצל החרדים אף פעם לא משעמם... כל כמה זמן מתעורר פולמוס ציבורי סביב נושא הלכתי... אם זה קבורה בקומות ואם זה זריקות בעופות... ומשום מה קוי הנייעס לא כ"כ טורחים לברר בחשש האם זה נוגע אליהם... הם מזהים טרף קל ומיד מתחילים לבחוש בקלחת ולהבעיר את השטח... נכון?? אז לצורך העניין תהיה גם אתה פוליטיקאי תורני... אם יש לך את החוש הטכני הזה שאוהב לבחוש בפולמוס הלכתי ולמצות אותו מבחינה הלכתית... תכנס לזה... אתה עלול להיגרר ולהיסחף לנושא זה ולעוד כמה נושאים ויום אחד למצא את עצמך תלמיד חכם ממש בטעות... והלוואי שכן... (ושוב: נא לא לאבד את הפורפוציות... אני מדבר על אופי מאוד מסוים...)

מה ההלכה... זו הרגשה דפוקה!!! מה... למדתי מסכת שביעית... למדתי הלכות שמיטה ויובל עם דרך אמונה... ואחרי כל זה... ברגע שיש לי שאלה מעשית אני רץ להלכות שביעית המנוקד של דגל ירושלים?? אז פעם זה הפריע לי...

עד שיום אחד הבנתי את עצמי... מצאתי את המיקום שלי בסידור המדפים!! אני יששכר... אני דווקא יחסית כן טוב בפרקטיקה... אבל בפרקטיקה תורנית!!! לא **פרקטיקה מציאותית!!!** לעומת זאת חבר שלי יכול למסור שיעור של ארבע שעות על מקווה ריין ועל מערכות הפעלה אוטומטיות לגבי שבת... וביורור המציאות לגבי המכונות גילוח והסכין וחישוב תקופות ואל תשאל... ותוך חמש דקות אני מאבד קשב... ובאופן כללי סתם ככה... בכל מה שנוגע מערכות השגחה ופיקוח הלכתי הגעתי למסקנה שהשיח בנושאים האלו זה סוג מסוים של אידיש... למה אני קורא לזה אידיש? כי כל פעם שאני רואה שמדברים על הנושאים האלו... אני רואה שיש כאלו שהנושא הזה פשוט מרתק אותם... העיניים שלהם פתוחות לרווחה... ואילו אני פשוט לא מצליח אפילו להבין את המשפטים הארוכים והמערכתיים האלו... אני מרגיש כמו הילד הזה שמדברים לידו "דברים של מבוגרים..." בקיצור: לאן אני חותר???

**שאם אתה כן כזה אז תהיה כזה!!! תאהב את זה!!!** אם אתה אחד שמתחבר לשטייגן מהסוג של ביורור המציאות... אז תלך על זה... **זה שטייגן! זה שטייגן של תורה לכל דבר...** רבינו רב ידע להשקיע בשניהם גם יחד... הוא גם ידע ללמוד בעיון תורת כהנים בדיבורא דבעל מום וגם ידע להסתובב י"ב חודש ברפת בקר בשביל **ביורור המציאות!!!**

לא כל אחד טוב בזה... יש כאלו שחלשים בזה... והחכמה הגדולה זה שכל אחד יזהה את החלק החזק שלו בתורה!! ואני יודע שהמשפטים האלו הם חידוש בשבילך... כי אתה מצידיך בטוח שבמה שאתה חזק כולם חזקים... (מק"ו) אם אני יותר טוב מן במדור הלכה בקרב ממש למעשה... אז בטח שבמה שגם אתה חזק... אני גם חזק... אז זהו שלא!! קח בחשבון שהחוש הטכני שלך הוא דבר נצרך ויש מחסור בו)

---

המסר הזה הוא חשוב... ולצערי הרב הוא כבר לא נכתב בספר שחיברתי על לימוד התורה... לא הספקתי להכניס אותו...

**אבל זה חשוב מאוד!!!** מסתובבים בינינו הרבה מאוד בני תורה שלא מספיק מרוצים מעצמם... לא מספיק מרגישים שממציא את עצמם... והדבר היחיד שמפריד ביניהם לבין החלק שלהם בתורה... זה בסה"כ זיהוי!!! זיהוי עצמי!!! זיהוי לאיזה חלק בתורה אני הכי מתחבר...

מה נעשה שבדור שלנו שיש כ"כ הרבה ניסיונות אנחנו נמצאים בכלחמת עולם רוחנית... ולכן אין ברירה אלא להכניס את היהודים לתוך גטו!! אין ברירה... גטו זו הדרך היחידה שהיהודי שרד את כל הפוגרומים והמלחמות... אז אמנם הגטו שלנו לא מתבטא כמו פעם בגדרות תיל ובמחסור במזון ותרופות... אבל הגטו שלנו כן מתבטא בזה שכולנו גדלנו על שטאנץ מסוים... ויש דרך מסוימת בלימוד ובעבודת ה' וזהו!!! זה מה שיש... ויש הרבה שצופן להם בגטו הזה... כי ס"ס לכל אחד יש חלק אחר בתורה... לכל אחד יש רחוב אחר ושביל אחר בחלקו בתורה ותכל'ס... לא סיפקו לנו את זה... כי נאלצנו בשלב ההתחלתי









# תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת בהעלותך

ירושלים: 7:09 מוקדם: 6:59

בני ברק: 7:24 מוקדם: 7:14

מודיעין עילית: 7:18 מוקדם: 7:08

חיפה: 7:21 מוקדם: 7:11

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

## ביאור נפלא בתפילת מוסף של שבת וברמזי הגאולה המופיעים בו:

עליה" ששבת נצטוו קודם שבאו ישראל לסיני במצרים ובמרה "אז" שהוא לשון הקדמה, קדם מפעליו מאז. (ע"ש)

ועוד ביאר הבית יוסף: "רצית קרבנותיה" א. בכל הקרבנות כתוב ושעיר לכפר חוץ מבקרבת שבת, לכן סדרו לומר רצית קרבנותיה שהם קרבנות רצון שאינם צריכים כפרה, ב. שה' לא רוצה שיקריבו לו קרבן שלא עבר עליו שבת "ומיום השמיני והלאה ירצה" (ויקרא כב כז), ואין ז' בלא שבת,

"צוית פירושה עם סידורי נסכיה" ע"ש פר' צו ששם מפורש קרבן שבת וסידור המערכה, "מענגיה לעולם כבוד ינחלו" להתענג על ה' דכתיב והתענג על ה'..

"טועמיה חיים זכו" המכבדים אותה במיני מאכל ומטעמים, ויש סומכים מכאן לטעום תבשילו מערב שבת (ב"י). וכן כתב במחזור ויטרי (קצ"א) תנא כל הטועם תבשילו בערש"ק מאריכין לו ימיו ושנותיו, וכן כתב במגן אברהם ר"נ ומשנ"ב ושעה"צ שם.

הטור בסי' רפ"ו כתב שאומרים במוסף "תכנת שבת" וזה מיוסד עפ"י א' ב' מהסוף להתחלה, "תשר"ק" תכנת שבת רצית קרבנותיה צוית פירושה וכו' וזה ע"ש הגאולה דכתיב אשרקה להם ואקבצם, ויש בה כ"א תיבות עד אז בסיני, כנגד הפסוקים וביום השבת ועולת שבת (במדבר כח, ט' י')

"רצית קרבנותיה" בשביל שצריכין לחלל עליו השבת תקנו לומר רצית קרבנותיה אפי' שיש בהם חילול שבת רצית בהן,

וכן כתב הבית יוסף בשם השיבולי הלקט בשם רש"י בסידורו: שטעם אותיות א' ב' שזה על הגאולה והגאולה בזכות שבת שנאמר "לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וכו' והביאותים אל הר קדש", וכתב בשובה ונחת תושעון, וכיצד נשמעת תפילה זו על הגאולה "תשר"ק": ע"ש אשרקה להם ואקבצם כי פדיתם, צפע"ס: יטפו הרים עסיס צף וטף אחד הוא, נמל"ך: והיה ה' למלך, "יטח": יטו שכס אחד לעבדו כי עין בעין יראו, והדגב"א: יבוא ליתן ויכירו עליו חברים (ת"ח), ופירושו: "אז מסיני נצטוו

## דברי חיזוק בענין מעלת וערך מתנת השבת - חלק א

### מתוך הקונטרס הנפלא "אכסוף נועם שבת" מאת רבי מאיר אקוקה שליט"א

שעל זה אומרת הגמרא, "לא עביד לאיגלוויי". ובשביל לגלות זאת צריכים רבי כמו משה רבינו להסביר את הדברים, וע"י כך יבאו ליהנות מהעונג האמיתי של שבת, וגם להרבות אהבה ואחווה וכמו שפירש רש"י הנ"ל שהנותן מתנה לחבירו "צריך להודיעו שמידו באה לו שמתוך כך יהא אוהבו", וכמו כן אם מבינים את המתנה של השבת שבאה לנו מהקב"ה, מרבים אהבה לה' ואז אומרים "ברוך אתה ה' מקדש השבת" לגמרי אחרת.

"נמצא שכל מה שמתבוננים יותר מהמתנה של שבת, יש יותר הנאה בעולם הזה מהתענוג של שבת, וגם מתקרבים למדריגה הרמה של אהבת ה'. ואין שום יהודי עושה טובה להקב"ה כששומר שבת, אלא אדרבא משה רבינו צריך להסביר לנו כמה גדולה הטובה שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל כשנתן לנו המתנה הטובה מבית גזיו. וחבל שאין לנו הדברים שדיבר משה רבינו לכלל ישראל על הענין של שבת, ומי יודע כמה אוצרות של הסבר בתענוג שבת דיבר וכמה מאושרים היו אלו ששמעו ממנו. ומי יודע כמה גדלה ההתלהבות לקיים כל עניני השבת בדורינו, ואם אין מי שיסביר לנו צריכים להתבונן ולהסביר לעצמנו."

מדברי רבי אביגדור הכהן מילר זצ"ל עולה, שיש לנו מתנה, אבל אין לנו את ההוראות איך להפיק ממנה את התועלת המירבית. רב הנסתר על הנגלה, וכבר חז"ל מעידים, "לא עביד לאיגלוויי", אבל מה שאנחנו כן יכולים, ננסה, ובעז"ה, נצלית.

אחד ממרכזי המידע של שבת קודש, שמבארים את תוכן היום, ואת מהותו הפנימית, הוא "שיר של יום". חז"ל תקנו לנו, שהלויים שרו בבית המקדש בשבת את המזמור הנפלא, "מזמור שיר ליום השבת". וכאן, הרב מילר ממשיך לגלות את העומק,

הגמרא (מס' שבת דף י ע"ב) אומרת: לדעת כי אני ה' מקדשכם. אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל - לך והודיעם.

"בית גזי", בשפה שלנו, זו הכספת, בה שמורים הדברים היקרים והחשובים. וכי מה יש בכספת של אדם מסודר, אם חי טוב? יש כמה עשרות או מאות אלפי שקלים שחוסך לחתונות בניו ובנותיו... ולמליונר? מליונים. ולמיליארדר? מיליארדים. מה יש בכספת של הבנק הארצי? מה יש בחדר האוצרות של המלך? ככל שהמעמד גבוה יותר, אנחנו מבינים לבד שהכספת מכילה אוצרות יקרים יותר...

אז, כשבורא עולם, פונה אלינו באהבה, ומודיע לנו, יש לי משהו בכספת!!! בבית גזי!!!! ספון וחבוי מעין רואים, מתנה, עיני כולם נשואות, כולם רוצים לפחות לדעת מהי המתנה, הרבה יותר מכך רוצים לראות את המתנה, אף אחד לא חושב, המלך יתן לי את המתנה, אך אותה בת קול ממשיכה להדהד ולהכריז, "ואני מבקש ליתנה לישראל..." איזו התרגשות. לא רק לדעת מהי, לא רק לראות אותה, אלא גם לזכות לקבל אותה, והרבה יותר מלקבל, "אני מבקש ליתנה..." אני רוצה לתת לכם. איזו עוצמה של אהבה מכילה מתנה שכזו?!

הגה"צ רבי אביגדור הכהן מילר זצ"ל במתיקות לשונו, מפרט לנו, מה אנחנו צריכים להבין מתוך דברי הגמרא. וכך דבריו: "אם עם ישראל מקבלים את התוכן הפנימי של ש"ק ממש רבנו, ויותר מכך, אם הקב"ה מצוה אותו למסור את תוכן המתנה לעם ישראל, מובן מזה שבלי התבוננות והסברה אי אפשר להבין השכר של שבת, ואין הכוונה למתן שכרה בעולם הבא, אלא הכוונה היא להבדל שיש בין שבת לשאר המצוות בעולם הזה,

פה ושילך במרוצה מביתו, כי היה ירא שאולי בינתיים תבוא הרבנית לביתה ותעשה צעקה גדולה על זאת ותקח הכל מהעני, כאשר שבה הרבנית לביתה צעקה בקול גדול: "גנב היה בביתי וגנב לי הכל", והרימה קולה בבכיה באין הפוגות, הרב ז"ל החל להרגיעה שאל תצער עצמה עבור זה, ה' ימלא חסרונה, יזמין לו איזה ממון ויתן לה שתקנה כתונת וחלוקים וסדינים וכדומה. אמרה הרבנית, לא בשביל החלוקים הסדינים לבד אני מתאוננת, הלא בין בגדים הלבנים היו טמונים תכשיטים וטבעות זהב עם אבני חפץ שירשתי מבית אבותי, שהם דברים יקרים למאד שאי אפשר בכל פעם לקנותם.

כששמע זאת הגה"ק הנ"ל לקח תיכף מקלו בידו ויצא חוצה, והלך אחריו עד שראה אותו מרחוק וצעק לו שיעמוד, העני שמע שהרב צועק לו לעמוד עשה עצמו כאינו שומע, כי שיער בנפשו כי בודאי הרבנית באה לביתה וצעקה על הרב אודות מתנותיו והכריחה אותו לבקש בחזרה מה שנתן, לכן עשה עצמו כאינו שומע. אבל הרב שלח אחריו את אחד מתלמידיו עד שהשיג אותו, והביא אותו לפני הרב. אמר העני לרב: "אם הרבי רוצה בחזרה את כל הדברים שנתן לי, הנה הם פה בחזרה".

אמר הרב ז"ל: לא כמו שאתה חושב שאני חפץ ליקח בחזרה מה שאני כבר נתתי לך, אין דרכי בכך לחזור ממה שנתתי, רק רצתי אחר כך להודיעך על דבר גדול אחד מה שלא נודע לי עד כה, היינו שבתוך הבגדים הללו טמונים דברים יקרים מאד, אבני חפץ עם גודל השיזוי, אשר בלי ידיעתך היו יכולין ליפול מהחבילה בלי משגיח והיה לך בזה היזק גדול, על כן באתי להודיע לך ע"ז שתדע שמלבד הכתנות והחלוקים והסדינים עוד טמון שם אוצר גדול אשר ערך שוויים עולה ביותר גדול הרבה ממה שהמתנה גופא שוה, ואחר שתדע זאת תלך לבטח דרכך ושמח בחלקך שזיכך ה'. ובזה פטרו לשלום. [סיפור מרטיט ומרגש, במקום לומר לו שאת האוצר הגדול לא היה בכוננתו ליתן לו, והעני היה נשאר שמח בכל הנדוניא שקיבל, הוא רודף אחריו להודיע לו, שבמתנתו יש הרבה יותר ערך]

בסיפור זה ממחיש הרב את תשובתו, שבת היא אכן מתנה שצריך להודיע עליה, כי אדם פשוט יוכל לחשוב שאין במצות שבת יותר רק לאכול 'טשאלענט' טוב עם 'קוגעל' שמן ולשתות משקאות מתוקים, וע"ז בא הקדוש ברוך הוא ואמר למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם. ופירש רש"י, להודיעם אני בא שאני רוצה לקדשם. היינו שעיקר השבת היא הקדושה הטמונה בין העונג שבת, הקדושה שיש לרכוש להאדם בסעודות שבת, שהיא גדולה מאד, וכן מגודל הקדושה שיש בתפילות שבת. וכל ענין השבת הוא לקדש ולזכך את האדם ולהגביה אותו מהארציות שהטביע בתוכו במשך כל ימי השבוע, זאת תודיעם, וע"ז נאמר "לדעת כי אני ה' מקדישכם", והיינו כל רגע ורגע של יום השבת וליליו, לא ילך לאיבוד, רק להשתמש בו להתקדש עצמו בו בתורה ותפילה ולהאיר עיניו באור תורתו, כמו שאמרו במדרש "ויברך ה' את יום השביעי" במאור פניו, אינו דומה מאור פניו של חול למאור פניו של שבת, ששבת הוא זיווגו של עם ישראל כידוע מהמדרש, והבן. עכ"ל

"בפרק צ"ב בתהלים יש קצת דוגמא על איך שקדמונינו הסתכלו על השבת. ואם נתבונן בו רואים שמלבד שמו של המזמור אין בו זכר ליום השבת. "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' ולזמר לשמך עלינו!" זה כל מה שנאמר כאן על יום השבת, אך פרק זה הוא התמצית של שבת, משום שהוא מדבר על הנושא של בריאת העולם. יש שירים המדברים על כבוד השבת, קדושתה, ושכרה. אלה הם ענינים חשובים, אבל להתרכז בהם בלבד הרי זה דומה לילד הנשלח לשליחות כלשהי, ואמו קושרת לו חוט סביב לאצבעו כדי להזכיר לו את שליחותו. הילד שומר בנאמנות על החוט ולא מניח לו להתרופף. אך כאשר הוא מגיע ליעדו הוא שכח על מה הוא נשלח. לכן אין זה די לשיר לכבוד שבת, אלא האדם חייב להיות ער למטרה של השבת. מהי השבת אם לא הזמן להעריך את הבריאה על ידי הבורא?" (קובץ צוהר, כרך ט' ע' תשה - ו')

המהרש"א (חידושי אגדות מסכת שבת דף י ע"ב) מוסיף נופך. ומרגש להבין את דבריו. "נראה לפרש דהיינו מתנה טובה שניתן למנוחה, דמלאכת ו' ימים הוא מכלל קללות אדה"ר דכתיב בעצבונו... והיינו בבית גנזי כמו קודם שחטא אדם שהיה לו מנוחה בכל הימים".

לדברי המהרש"א, בשבת, בכל שבת, אנו נוסקים לגבהים עצומים, בלתי ניתנים לתפיסה, להשגה, אך זו מציאות!!! אנו נכנסים לבית גנזי המלך. נמצאים במקום בו היה אדם הראשון לפני החטא!!! אין זו מתנה שהקב"ה מוריד אלינו את השבת, אלא הקב"ה מעלה אותנו אל בית גנזיו, ששם היה אדם הראשון קודם החטא, ולכן אין שייכות ל"ט מלאכות שענינם רק במצב של עוה"ז וקללת בזעת אפך... לא בארמון של מלך בשר ודם, אפילו לא דוד המלך... לבית גנזיו של מלך מלכי המלכים, הקב"ה. והקב"ה באהבתו הנשפכת אלינו קורא ואמר, "ואני מבקש ליתנה לישראל"... אני רוצה לתת אותה לבני היקרים. איזו עוצמה של אהבה נשפכת עלינו בכל שבת!

## ...לך והודיעם, שלא יתנו אותה בעד כמה פרוטות

פגשתם פעם מישהו ששלח שליח לפני שהוא בא לתת את המתנה, להודיע לנו, "אני בא לתת לכם מתנה?" אז למה על שבת צריך להודיע?

בספר משנה שכיר (מועדים שבת מעלת קדושת השבת) מביא המחבר סיפור נפלא שהיה עם הגה"ק רבי דוד דייטש זי"ע. על מדת טובו בהפלגה יתירה ומהגמילות חסד שעשה ופעל עד להפליא, שנתן כל אשר לו לעניים. כאשר פעם אחת בא לביתו אחד מאנשי הגליל ושפך שיחו לפניו, שכבר לפני זמן רב, אירס את בתו בשעט"מ, וכבר הגיע זמן הנישואין, אבל לרש אין כל למלבושים ונדוניא לכל צרכי הכלה הנחוצים, ואי אפשר להכניסה ריקנית, בלי שיהיה לכל הפחות הדברים הנחוצים מאד. אותו צדיק בשמעו את דברי העני האומלל השתתף עמו בצערו ואמר לו "המתן לי מעט", אולי אוכל ליתן לך עכ"פ מקצת מן הצריך לך אם לא הכל, אבל עכ"פ יהיה לך הצלה פורתא. והלך לחדר השני, לארון שבו היה חלוקים וסדינים, מטפחות כרים וכסות ומצעים לבנים, כרך את הכל בחבילה אחת, ומסרם לעני ופטרו לשלום, וביקש ממנו, "אל תתעכב

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדירים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או להצטרפות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל [a0732951324@gmail.com](mailto:a0732951324@gmail.com) לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

# מים זכים

דורשי השומות אמרו 'אין מים אלא תורה'  
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פכ).

## פרשת בהעלותך

אי"צ לברך, כיון דשאני התם דכוונתו רק לטעימה בעלמא, ולכן אי"צ לברך על הלעיסה, ומשא"כ בנידו"ד שכוונתו בלעיסה לשם אכילה, דבכה"ג י"ל דהלעיסה ג"כ אתחלתא דאכילה היא, ולכן י"ל דאם שח אי"צ לחזור ולברך עיי"ש, - [ובשעה"צ (שם, ל) ג"כ ציין לדבריהם, עיי"ש].

והנה למעשה נחלקו בזה האחרונים, האם מי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל, צריך לחזור ולברך, או"ד דאי"צ לחזור ולברך, - ולכן המשנ"ב כתב, שאם עבר ושח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל, צ"ע אם צריך לחזור ולברך וכנ"ל, וע"ע בבה"ל (שם).

- ב -

והנה בנידון שפתחנו בו לגבי בני"י שבירכו על השליו, ומתו כאשר 'הבשר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם', ולא הספיקו לבלוע כלום וכנ"ל, מעתה נמצא שלדעת הנד דס"ל שמי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל צריך לחזור ולברך, וברכתו הראשונה ברכה לבטלה, אי"כ לדעתם אכן יש לדון דגם בברכות של בני"י על השליו, הברכות לא חלו על הלעיסה וברכותיהם נהיו ברכות לבטלה וכנ"ל.

אך לדעת הנד דס"ל, שמי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל אינו צריך לחזור ולברך, וברכתו שביד אינה ברכה לבטלה, משום דהלעיסה ג"כ אתחלתא דאכילה היא, הסתפקתי בזה בספק נפלא לדעתם, האם נימא שלדבריהם י"ל דה"ה נמי גבי ברכת בני"י על השליו, ש"ל שהברכות חלו שפיר על הלעיסה, וברכותיהם נשארו ברכות כשירות.

או"ד דלגבי בני"י שלבסוף מתו ולא אכלו את השליו, י"ל שבכה"ג גם הם מודים שהוברר למפרע שהברכות לא חלו כלל על הלעיסה, אלא הם נהיו ברכות לבטלה, כיון שלבסוף התברר שהלעיסה שלהם לא הייתה אתחלתא דאכילה, וא"כ י"ל דלבסוף הוברר שברכתם לבטלה, ויליע.

- ג -

ושורש הספק בזה הוא, דהנה יש לחקור חקירה גדולה בכוננת הדברים שהובאו במשנ"ב בשם האחרונים הנ"ל, שמי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל אינו צריך לחזור ולברך, משום דהלעיסה ג"כ אתחלתא דאכילה היא.

האם הכוונה בזה היא, שבאמת הלעיסה בעצמה לעולם אינה זוקקת ברכה, וגם בגוונא שדעתו לאכול (ולא רק ללעוס ולפלוט) מ"מ הלעיסה בעצמה אינה זוקקת ברכה, ורק מ"מ התחדש כאן דין בדיני 'הפסק', ש"ל שכיון שהלעיסה אתחלתא דאכילה היא, לכן כאשר שח בעודו לועס לפני הבליעה אין זה הפסק בדיעבד, משום שלמעשה הוא כבר התחיל את מעשה האכילה בלעיסה, ולכן מה ששח לאחר שהתחיל את מעשה האכילה, אין זה גורם להפסק בדיעבד.

והאספסוף אשר בקרבנו התאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: זכרנו את ה' ונאמר נאכל במצרים חנם... ורוח נקע מאת ה' ונגז שלום מן הים... ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השליו... הבשר עודנו בין שניהם טרם יקרת ואף ה' תרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד: (יא, ד-לג).

הנה מצאתי דרוש נפלא בזה בספר 'מזמור לאסף' (פסקים והלכות לרבי ששון שנדוך זצ"ל מגדולי חכמי בבל לפני כמאתיים שנה, - בדיני הבציעה של המוציא), - שהנה אמרו חז"ל (זוהר פר' בהר) על דברי בני"י שהתלוננו 'זכרנו את ה' ונאמר נאכל במצרים חנם', (מהו 'חנם'?) 'חנם' בלא ברכה, ע"כ.

ועפ"י? ביאר בספר הנ"ל, שלאחר שבני"י התלוננו על כך שהם צריכים לברך על האוכל, הקב"ה מאס בברכות שלהם, ולכן מייד כאשר 'הבשר עודנו בין שניהם טרם יקרת ואף ה' תרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד'.

והיינו שהקב"ה המיתם מייד כאשר הבשר הי' בין שניהם, עוד לפני שהם יספיקו לבלוע כלום, כיון שהקב"ה מאס בברכות שהם בירכו לפני אכילת השליו, והקב"ה רצה שהברכות שלהם לא יחולו אלא יהיו ברכות לבטלה, ולכן הקב"ה המיתם לאחר שבירכו ועוד לפני שהספיקו לבלוע, בכדי שברכתם תהי' ברכה לבטלה, משום שהקב"ה מאס בברכות שלהם, - ע"כ מהספר הנ"ל.

אכן לכאן יש מקום לדון בזה טובא, האם הברכות שבני"י בירכו על השליו אכן נהיו ברכות לבטלה, מחמת שנמצא שלבסוף הם לא בלעו את הבשר, או"ד ש"ל שלמעשה לא היו שם ברכות לבטלה.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה קיי"ל במשנ"ב (סי' קסז, לה) שאין לדבר אחרי הברכה עד לאחר שילע קצת מהאוכל, כיון שעיקר הברכה על הבליעה, - והוסיף המשנ"ב דמ"מ אם עבר ושח בעודו לועס, קודם שבלע את האוכל, צ"ע אם צריך לחזור ולברך.

ושורש הנידון מתחיל בדברי המג"א (שם, טז), שהביא בתחילה את דברי השליה, שמי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל, אינו צריך לחזור ולברך, - והקשה עליו המג"א מהדין המובא בשו"ע (סי' רי, ב), שמי שלועס מאכל בכדי לטועמו ואינו בולעו אינו מברך (וזהו לכו"ע, ואכמ"ל), ומבואר בזה דעיקר הברכה על הבליעה, וא"כ צ"ע מזה על דברי השליה, מדוע מי ששח בעודו לועס קודם שבלע את האוכל אי"צ לחזור ולברך, והרי עיקר הברכה על הבליעה כמבואר.

ובביאור הלכה (שם, בד"ה ולא ישיח) הביא, שהיבגדי ישעי והימ'ן גיבורים דחו את ראיית המג"א מהדין שהלועס ופולט

**או"ד דכוונת הדברים במה שאמרו שהלעיסה ג"כ אתחלתא דאכילה היא, היינו שבגוונא שבדעתו לאכול (ולא רק ללעוס ולפלוט) אזי גם הלעיסה בעצמה זוקקת ברכה, כיון שהלעיסה ג"כ אתחלתא דאכילה היא.**

- ה -

**והנה שוב מצאתי בס"ד דברים מפורשים בעניין הספק שהסתפקנו לעיל ובחקירה הנ"ל, בדברי היעב"ץ בספרו 'מור וקציעה' (שם), - דהנה בתחילה הוא ציין לקושיית המג"א על השליה הנ"ל וכתב ע"ז בזה"ל: 'ודברי שלי"ה נראין בעיני דאע"ג דהברכה על הבליעה היא ולא על לעיסה גרידא, מ"מ לא חשיבא שיחה הפסק אלא בשוהה בה בין הברכה לאכילה, אבל אם עוסק באכילה ולעיסה אף שבאותה שעה עוסק ג"כ בשיחה אין כאן הפסק כל עיקר...'**

**והיינו שבתחילה המו"ק נקט לומר כהצד הא' בחקירה הנ"ל, שיש כאן חידוש בדיני הפסק, שאע"פ שבאמת הלעיסה לעולם אינה זוקקת ברכה, אך מ"מ כיון שאתחלתא דאכילה היא אין זה הפסק וכנ"ל.**

**אמנם אח"כ הוסיף המו"ק לומר בזה כהצד הב' בחקירה הנ"ל, וז"ל: 'ועוד, דאף לדברי האומר פולט אין טעון ברכה, הנאה מיהא הויא... וא"כ התחלת אכילה היא חשובה, ואף שהלעיסה לבדה אינה טעונה ברכה, מ"מ הלעיסה המביאה לידי אכילה צריך לפוטרה גם היא בברכה שכן נהנה החיך, והברכה שמברך על האכילה חלה גם עליה...'**

**'ונפ"מ תו ממאי דכתיבנא, דאפי' פולט אחר הלעיסה, כגון שנתכוין לאכול וטעם טעם פישפש בפיו ופלטו, ושח ושהה הרבה, אוכל אח"כ ואי"צ לברך עוד לפניו כל שהייתה דעתו מתחילה לכך, כיון שכבר הוחלה הברכה הדר הוה לי' כשח בתוך סעודתו, עכ"ל עיי"ש.**

**הרי לן להדיא שלבסוף הוסיף המו"ק לומר כהצד הב' בחקירה הנ"ל, שבגוונא שבדעתו לאכול אזי גם הלעיסה בעצמה זוקקת ברכה, משום שהלעיסה נמי הנאה היא (וכדברי הבגדי ישע הנ"ל), - ועוד הוסיף המו"ק וכתב להדיא, שלדעתו נראה שגם בגוונא שהי' בדעתו לאכול ולאחר הלעיסה נמלך ופלט את האוכל, מ"מ הברכה חלה שפיר על הלעיסה, כיון שבתחילה הי' בדעתו לאכול, והלעיסה זקקה ברכה וכנ"ל.**

**וא"כ לדבריו י"ל דה"ה נמי לגבי בני"י שבירכו על השליו, שברכותיהם נשאר ברכות כשירות, משום שהן חלו שפיר על הלעיסה שלהם שזקקה ברכה, ולא אכפ"ל בזה שלבסוף מתו ולא אכלו וכנ"ל, דו"ק ונפלא.**

- ו -

**והנה יש לדון עוד מצד אחר, דהברכות של בני"י לא נהיו ברכות לבטלה כלל וכלל, - דהנה כידוע נחלקו הראשונים, האם איסור ברכה שאי"צ הוי איסור מה"ת, או"ד דמה"ת אין בזה איסור, כיון שהוא מוכיר את ה' בברכה דרך שבח והודאה, ורק חז"ל אסרו לברך ברכה שאי"צ והסמיכו את זה אקרא, (עי' בזה במש"ב סי' רטו, כ).**

**ומעתה י"ל דכל הפילפול הנ"ל לגבי הברכות של בני"י, האם הן היו ברכות כשירות או"ד דהן נהיו ברכות לבטלה, זהו רק לדעת הסוברים שאיסור ברכה שאי"צ הוי איסור מה"ת, - אך לדעת הסוברים שמה"ת אין בזה איסור וכנ"ל, א"כ אין מקום כלל לכל הפילפול הנ"ל, כיון שבפשוטו י"ל דעדיין לא אסרו או לברך ברכה שאי"צ ודו"ק, - ויל"פ עוד בזה אך אכמ"ל.**

**להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442**

**לתגובות הערות והוספות**

**קו 'מים זכים': 02-633-5850**

המען לתגובות: יצחק זאב כגן  
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית  
טל': 02-715-271-1515 (תא קולי)  
פקס: 02-655-0973  
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

**או"כ אין זה חידוש שהתחדש בדיני הפסק, אלא הכוונה בזה היא, שכיון שבמקום שדעתו לאכול אזי גם הלעיסה בעצמה זוקקת ברכה, לכן אם שח בעודו לועס לפני הבליעה, אין זה הפסק, משום שהברכה כבר חלה שפיר על הלעיסה, שהרי גם הלעיסה בעצמה זקקה את הברכה, ודו"ק.**

**ומעתה יש נפ"מ טובא בצדדי החקירה הנ"ל לגבי ברכת בני"י על השליו הנ"ל, שאי נימא שבכוונת הדברים 'שהלעיסה אתחלתא דאכילה היא' התחדש דין בדיני הפסק, שכיון שלמעשה הוא כבר התחיל את מעשה האכילה בלעיסה, לכן מה ששח אז אין זה גורם להפסק, (אך באמת הלעיסה עצמה לעולם אינה זוקקת ברכה), - א"כ לגבי בני"י י"ל, דברכותיהם אכן נהיו ברכות לבטלה למפרע, כיון שלמעשה לבסוף הם לא אכלו את השליו, והתברר שאין לברכות על מה לחול.**

**אך אי נימא שבכוונת הדברים 'שהלעיסה אתחלתא דאכילה היא' התחדש שבגוונא שבדעתו לאכול (ולא רק ללעוס ולפלוט) אזי גם הלעיסה בעצמה זוקקת ברכה וכנ"ל, א"כ לגבי בני"י י"ל שהברכות שבירכו חלו שפיר על הלעיסה, וברכותיהם נשאר ברכות כשירות אע"פ שלבסוף מתו ולא אכלו, משום שבאמת הלעיסה עצמה שלעסו את השליו ג"כ זקקה ברכה כיון שהי' אז בדעתם לאכול, ולכן אין נפ"מ בזה שלבסוף מתו ולא אכלו, ודו"ק.**

- ד -

**והנה בשעה"צ (שם) ובביאור הלכה (שם) הביא את היסוד הנ"ל 'שהלעיסה אתחלתא דאכילה היא' בשם ה'בגדי ישע' וה'מגן גיבורים' כנ"ל, - אכן עיינתי בדבריהם ומצאתי שאמנם שניהם אמרו דבר אחד, שמי ששח בעודו לועס אי"צ לחזור ולברך בדיעבד, אך מ"מ בטעם הדבר כל אחד מהם כתב דבר אחר, - ולכא' הם נחלקו בצדדי החקירה הנ"ל.**

**דב'מגן גיבורים' (אלף המגן שם ס"ק ט) כתב וז"ל, 'ומיהו אם שח בעודו לועס אי"צ לחזור ולברך, של"ה, ודבריו נכונים, - ומ"ש המ"א דעיקר ברכה על הבליעה וכ"כ בברכ"א, - אבל באמת (יש לדחות דבריו) ניהו דלועס אי"צ ברכה אבל עכ"פ התחלתא דבליעה הוא, וכיון שבלע אח"כ יוצא ולא הוה הפסק', עכ"ל.**

**הרי לן מבואר בדבריו, שכוונתו לחדש דין בדיני הפסק, שאע"פ שבאמת הלעיסה לעולם אינה זוקקת ברכה, אך מ"מ כיון שאתחלתא דאכילה היא אין זה הפסק, ועוד הוסיף והדגיש: 'וכיון שבלע אח"כ יוצא', - ומשמע שאם לבסוף הוא לא בלע אזי הברכה אכן ברכה לבטלה, - וא"כ לדבריו י"ל דהברכות שבני"י בירכו על השליו אכן נהיו למפרע ברכות לבטלה.**

**אכן ב'בגדי ישע' (שם ס"ק טז) ציין לקושיית המג"א על השליה (שמהדין שהלועס ופולט אי"צ לברך, מוכח שעיקר הברכה על הבליעה), ותירץ את קושייתו בזה"ל, 'ולק"מ דכשלוש לתינוק על מה יברך, הלא לא נהנה ופשיטא דאין לברך, - אבל כשאוכל, הלעיסה נמי הנאה היא והתחלתא לאכילה, ונחשב הלעיסה נמי הנאה, כי זה יהי' בסופו הבליעה, וא"כ יפה הורה השל"ה, - ודומה לזה מטעמת אי"צ ברכה, ובכוונתו לאכול אפי' כל שהוא אסור', עכ"ל.**

**הרי לן מבואר בדבריו, שבגוונא שבדעתו לאכול (ולא רק ללעוס ולפלוט) אזי גם הלעיסה בעצמה זוקקת ברכה, משום שהלעיסה נמי הנאה היא, - וא"כ לדבריו י"ל, שהברכות שבני"י בירכו על השליו חלו שפיר על הלעיסה, וברכותיהם נשאר ברכות כשירות אע"פ שלבסוף מתו ולא אכלו, משום**

הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ו ש' וכדו' (50), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 02-715-271-1515 (תא קולי)

# הפרשה המחכימה

פירורים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים  
ואקטואליים מהפרשה פרשת בהעלותך התשפ"ב גליון 219

## אכפתיות ותביעה ברוחניות

**שאלה:** מה ההבדל בין מי שמגלה אכפתיות על חסרונו ברוחניות לבין מי שרק מצטער על כך?

**א.** במדבר ח, ב: "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות". פירש רש"י "בהעלותך - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות". בפשטות נראה שהוא כעין פיוס על מה שחלשה דעתו, ומזה יש ללמוד שכאשר האדם מגלה אכפתיות על חסרון ברוחניות, אז יש לפצותו בדברים גדולים יותר. אבל מי שכאשר הוא מפסיד מצוה - רק שותק, ולא מראה צער ואכפתיות על כך, באמת ישאירוהו נחות דרגה.

יתכן שיהיו שני בחורים שלא מצליחים כל כך בלימוד, אך במשך הזמן האחד יצליח מאוד בלימודו, יפרח וישגשג, ואילו השני ימשיך בדרגתו הנמוכה, והוא יתפלא: כיצד יתכן הדבר, הלא שנינו היינו באותה דרגה בדיוק, וכיצד עלה עלי חברי בכפל כפליים, ומדוע נגרע חלקי ממנו. אבל התשובה לכך היא: כי גם אתה היית יכול להיות בדרגתו, אך אתה לא בכית על כך, לא גילית אכפתיות על מצבך, לא התחננת על ביש מזלך ברוחניות, לזכות לאור התורה ועמלה, לכן נשארת בדרגתך הנמוכה. אבל הוא ניסה ועמל בתורה, ובד בבד גם התפלל לה' בדמעות שלישי שיחוננו בחכמה בינה ודעת, ולכן לבסוף הוא זכה לעלות בתורה אף יותר משאר בני גילו. **וכן אמרו (נדה ע:)** מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה וימעט בסחורה (וכן שנינו באבות ב, ז' מרבה ישיבה - מרבה חכמה), אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו... והקשו: מאי קא משמע לן, (ופירש רש"י הואיל ובתפילה ורחמים תלוי הדבר, אם כן למה אמרו גם 'ירבה בישיבה'). אלא ללמדנו שזה בלא זה, לא מספיק. ומוכח שגם אם אדם ירבה בישיבה בהתמדה יום וליל, לא יצליח בתורה בלא שיתפלל על כך!<sup>1</sup>

**מעין זה ראינו בהמשך הפרשה, שאותם אנשים שנטמאו "ולא יכלו לעשות (את) הפסח ביום ההוא, ויקרבו לפני משה ולפני אהרן... ויאמרו... למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל" (להלן ט, ו-ו), ופירש רש"י (ומקורו בספרי ט, כב) "ראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שְׁתַּאֲמַר על ידיהן, שמגלגלין זכות על ידי זכאי". **וכן** היה בהמשך אצל בנות צלפחד (כז-א, ד) "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר וגו' למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו", ופירש רש"י (בפסוק ה) "ראויה היתה פרשה זו להיכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן (ומקורו בסנהדרין ח. וסיימו 'ללמדך שמגלגלין תובה על ידי חייב זכות על ידי זכאי)". מבואר שלמרות שהפסידו את עשיית המצוה מחמת טומאתן או שלא היה אביהם בחיים, הואיל ולא נסתפקו בצער על כך בלבד, אלא התקרבו ובאו לתבוע ממשה "למה נגרע", לכן זכו שפרשה זו תתחדש דוקא על ידן, משום ש'מגלגלים זכות על ידי זכאי'.**

**תשובה:** מי שרק מצטער על חסרונו ברוחניות, יכול להשאר בחסרונו לעולם, אבל מי שמגלה על כך אכפתיות ופועל במעשה כפי יכולתו, יכול לזכות להשלים את חסרונו בכפל כפלים.

## רדיפת המצוות

**שאלה:** מהי ההשתוקקות המיוחדת שיש לצדיקים לקיים את המצוות?

**ב.** במדבר ח, ב: "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות". פירש רש"י "בהעלותך - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות". וצריך להבין למה חלשה דעתו, וכי חסר מצוות

<sup>1</sup> כלשון החזון איש (קובץ אגרות א, ב) 'הלימוד והתפילה קשורים זה בזה, עמל הלימוד עוזר לאור התפילה, והתפילה עוזרת את הלימוד' (וראה עוד בדברים ח"א א, כג' חיים ללא סיועה דשמיא).

הוא, הלא מלבד לימוד התורה יכול הכהן לעסוק בהקרבת הקרבנות יום ולילה, ואף זוכה ביום הכיפורים להיכנס לפני ולפנים אל קודש הקדשים, ומה חסר לו דוקא במצוה זו. **אלא** התירוץ משום שאדם שאוהב איזה דבר – אין אצלו שום גבולות ומעצורים, ותמיד משתוקק לעוד ועוד. וכך הצדיקים כה הפצים ומשתוקקים לעשות רצון בוראם, עד שרודפים אחר כל מצוה ומצוה שיכולים לקיים, וכנסוס התפילה (בסוף תפילת שמונה עשרה) 'ואחרי מצוותיך תרדוף נפשי'.

**מעין** זה מצינו גם אצל משה רבינו – אחיו, שנאמר (דברים ד, מא) "אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן". ופירש רש"י "אז יבדיל – נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואף על פי שאינן קולטות עד שיבדילו (את) אותן שבארץ כנען, אמר משה: מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה". הרי שאף שעדיין לא נתחייב בה, ואפילו שגם לא היה בידו להשלימה, בכל זאת ברוב השתוקקותו לקיום המצוה, עשה אותה לפחות בחלקה (כמו שיתבאר בדברים ח"א שם 'דיפת המצוות'). וזהו גם הטעם שנתאוה להכנס לארץ, כאומרם (סוטה יד.) דרש רבי שמלאי, מפני מה נתאוה משה רבינו להכנס לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך, או לשבוע מטובה הוא צריך? אלא כך אמר משה: הרבה מצוות נצטוו ישראל ואינן מתקיימין אלא בארץ ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על ידי. **וכן** מצינו על השתוקקות בני ישראל לתורה, ככתוב (בראשית מח, טז) "וידגו לרוב בקרב הארץ", ודרשו חז"ל (ב"ר צז, א) מה הדגים הללו גדלים במים, כיון שירודת טיפה אחת מלמעלה מקבלין אותה בצמאון כמי שלא טעמו מים מימיהם, כך הם ישראל הגדלין במים שהיא התורה (שנמשלה למים ככתוב "הוי כל צמא לכו למים", ודרשו בב"ק פב. אין מים אלא תורה), כיון שהן שומעים דבר חדש מן התורה – הם מקבלים אותו בצמאון כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהם<sup>2</sup>. ולהלן (דברים ח"א ג, ה) הרחבנו עוד שצדיקים היו דעים להעריך את ערך המצוות שמחים לעשות רצון קונם, מחזרים להכניס עצמם לחיוב כדי שיוכלו לקיים עוד מצוות אפילו במקום שיכולים ליפטר מהם.

**תשובה:** הצדיקים הרוצים לעשות רצון קונם, חפצים ומשתוקקים לכל מצוה שיש בידם לקיים.

### אופן חינוך הבנים

### שאלה: עד מתי ראוי לאדם לדאוג לחינוך ילדיו?

ג. במדבר ח, ב: "דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלותך את הנרות". פירש רש"י "בהעלותך – על שם שהלהב עולה כתיב בהדלקתן לשון עלייה, שצריך להדליק עד שתהא השלהבת עולה מאליה". כבר הרחבנו לעיל (שמות כז, כ) 'חינוך הבנים' שבא לרמז על חינוך הילדים שדומים לנרות, כי צריך שלא להרפות מחינוכם, עד אשר רואים שתהא השלהבת עולה מאליה, שהבן עולה ומתעלה כבר מעצמו. ובודאי שגם אז צריך לדאוג לו (וכפי שהרחבנו בדברים ח"ב כב, טו 'אחריות החינוך' ובהערה שם בנדפס מחדש, ששייך חינוך גם לאחר שבנו נעשה בן י"ג שנים), אבל אז יכולה העבודה להיות יותר מרחוק.

**תשובה:** אפילו שלעולם ראוי לאדם לדאוג לחינוך ילדיו, עיקר החינוך הוא עד שרואה שחבן כבר מתעלה מעצמו.



© כל הזכויות שמורות. ניתן להשיג גם בחינם במייל – עלוני 'הפרשה המחכימה' על פרשת שבוע בכל שבוע, וכן עלון 'הכנה נפלאה לבר מצוה – הזדמנות פעם בחיים' (במעלת אותו היום ושהכל הולך אחר ההתחלה), עלון 'הכנה נפלאה לבר מצוה' (כנ"ל), 'הכנה נפלאה לנישואין' (הלכה והנהגה לחתנים) ושיעורים מוקלטים בפרק היומי במשניות ב:40 דקות על כל רוב הש"ס משניות, וניתן לשומעם בקול הלשון על פי שם 'הרב שילה בן דוד – הפרק היומי במשניות', או בקו ישיר שמספרו: 0733,211612

ולרכוש את הספרים בהסכמות גדולי ישראל זצ"ל ויבלחט"א (לפי סדר א"ב): אהבתי תורתך (סיפורים על אהבת תורה של גדולי ישראל), בזאת תבחנו (630 שאלות על הש"ס מכת"י מן הגר"ח קנייבסקי שליט"א שתשובותיהן במסכתות אחרות), ברורי הלכות איסור והיתר (בשר בחלב ותערובות י"ד פז-קיא, סיכום מפורט בעיקרי הסוגיות ומפרשיה להלכה, בתוספת ביאורים ובידורים, בהירים ומאירים), המגילה המחכימה (על מגילת אסתר), המשנה המחכימה (על פרקי אבות), הפרשה המחכימה (שבועה הלכית שהם בראשית שמות ויקרא במדבר דברים א' ב' ג', הכמה ומוסר אקטואליים היוצאים מפסוקי התורה בצירוף עובדות והנהגות ומועשים מנסיונות החיים), זמנים ומועדים חלק א' (ביאורים ובידורים, ופלאולוג בענייני שבת ומועדים, בהלכה ובאגדה, על שבת, ראש חודש ומועדים כללי, ובענייני המועדים בחדש אלול ותשרי - ימים נוראים, שהם אלול וראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבה, סוכות ושמני עצרת. כ: 380 עמודים), זמנים ומועדים חלק ב' (כנ"ל בחדשי כסליו עד אב, בהלכה ובאגדה, על הנוכה, ט"ו בשבט, פורים, פסח, ספירת העומר, שבועות ובין המצרים), שלום עליכם / shalom aleichem (תרגום הספר 'שלום רב המקוצר' לאנגלית), שלום רב (שאלות שלום והארת פנים, בהלכה, באגדה ובמוסר, מושלבים בעובדות ומועשים רב מגדולי ישראל: 960 עמוד) [אזל לעת עתה], שלום רב המקוצר (קיצור ספר שלום רב, מעובד ומנוקד בשפה השווה לכל נפש), חדש: תולדות אדם (בענייני גילאים ושנות האדם מקודם לידתו עד אחר

פטירתו), תורת עשר המכות (סיכום והערות בענין עשר המכות בדרך הפרד"ס)

בטלפון: 02-5864229. ובדוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקמגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

<sup>2</sup> מצינו שכלל ישראל נקרא 'צמאה', ככתוב (דברים כט, יח) "למען ספות הרוה את הצמאה", ופירש רש"י (סנהדרין ע"ג) "רוה – נכרים (גויים) ששבעים ואינן צמאין ליצורם, צמאה – זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיו", הרי שזה מהות ישראל שצמאים לעשות רצון קונם. אך כאן נתבאר בפרט הצמאון ללימוד התורה, וכן אמרו (אבות א, ד) 'הוי שותה צמא את דבריהם' (ועיין מה שביארנו בה דברים ח"א ב, ב, לה 'בידוי הכסף והזהב'). וכן פירש הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (טעמא דקרא) על אומרם (ברכות פד. ועידובין יד.) "השותה מים לצמא אומר: שהכל נהיה בדברו", ובא לרמז על לומד התורה (כמאמרם בב"ק פב. אין מים אלא תורה) שצריך ללמוד בצמאון ובהשתוקקות. ורבי נתן אדלר זצ"ל (הובא בחידושי תלמידי חתם סופר עה"ת) הוסיף על כך שהלומד תורה תמיד בצמאון, "שהכל נהיה בדברו", כל מה שהוא אומר הקדוש ברוך הוא מקיים, וכל 'דברו' וברכותיו מתקיימות. (ובקונטרס עצות לכותב בדין מהגר"ח קרלינשטיין עמ"ק פירש "שהכל נהיה בדברו", היינו שעל ידי לימוד התורה מגיע לידו אמונה אמיתית ושלימה בו יתברך להכיר שחלל נהיה בדברו, כי התורה היא תכלית האמונה כמבואר שם).



# לענין הלכה

הערות מעשיות ביני שביעית בפירות הקיץ

גליון 371

גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

## דיני שביעית בפירות הקיץ קליפות

**שאלה:** איזה מאכלי שמיטה מחויבים לשמור בקדושת שביעית?

**תשובה:** הכלל הוא כל מאכל שמיטה שהוא ראוי למאכל אדם או למאכל בהמה, ואפילו השתנה או התקלקל במקצת ועדיין ראוי לאכילה, יש בו עדיין קדושת שביעית וצריך לשמור על קדושתו.

לפיכך קליפות של פירות או ירקות של שמיטה, צריכים לשמור על קדושתן, כל עוד שהן ראויות למאכל אדם או עכ"פ למאכל בהמה, וכן שאריות אוכל שרגילים לשמרן, הנשארות בצלחת או בסיר (ע"י **שערי שמיטה פ"ה עמ' סב**).

הרמב"ם הוזהר דין תרומה לשביעית (ראה בהערה)<sup>א</sup> וכן לדין נפק"מ להלכה.

א) קליפות הראויות למאכל אדם, כגון קליפות אתרוג, מלפפון ותפוח קדושים בקדושת שביעית ואסור להשליכם לאשפה (**משפטי ארץ פכ"ג סעי' ב**).

ב) קליפות שאינם ראויים למאכל אינם קדושים (שם סעי' ב). וכגון קליפות שום ובצל (**משמרת השביעית פט"ז סעי' כד**) [פ' הקליפה החיצונה של הבצל].

ג) קליפות שאינם ראויים למאכל, אך יש עליהם מעט אוכל (כגון קליפות תפוח אדמה), יש לנהוג קדושת שביעית מצד האוכל שלהם (**משפטי ארץ שם סעי' א - ב**).

ד) קליפות הראויות למאכל בהמה, יש בהם קדושת

שביעית (ע"ש סעי' ג). **שיירי תפוח:** שיירי תפוח יש להחמיר להניחו בפח שמיטה כיון שנשאר עליו אוכל שראוי לאכילה (ע"י **משפטי ארץ פכ"ג סעי' ב**) בענין קליפת תפוח אדמה, וכן שמענו **מרבני בהמ"ד בהית' שבות**.

## קליפות הראויות למאכל בהמה אך רוב בני אדם משליכים אותם

קליפות הראויות למאכל בהמה אך בזמננו אינן נאכלות לבהמות, אין בהם קדושת שביעית ומותר להשליכם לאשפה (ע"י **משפטי ארץ פכ"ג סעי' ג** וכן ע"י **משמרת השביעית פט"ז סעי' טו**), ויש מחמירים בזה וראה בהערה<sup>2</sup>. אך אם יש בהמות בעיר והדרך לשומרם עבור הבהמות, באופן זה אסור להשליכם לאשפה (ראה בהערה).

## קדושת שביעית בקליפות בזמנינו

**קליפות הדר** (כגון תפוזים, אשכולית, לימון, פומלה, קלמנטינה): בזמננו קיים הבדל בין **קליפות אשכוליות ותפוזים** לקליפות הדר אחרות, שקליפות אשכוליות ותפוזים שראויים למאכל בהמה, וכמות גדולה מהם משתמשים למפעלים (לייצור מיצים וכדו') שמעבירים הקליפות לשימוש למאכל בהמה, ולכן יש להחמיר לשמור עליהם קדושת שביעית (**רבני בהמ"ד להלכה בהית' שבות**) משא"כ **קליפות וקלמנטינות** אינן נאכלים לבהמה ואנשים אינם מיחדים אותם לבהמה. ולכן אין בהם קדושת שביעית, ויש מחמירים גם באלו כמבואר טעמם בהערה<sup>3</sup> (ע"י **משמרת השביעית פט"ז סעי' כג שם**). וי"א

<sup>1</sup> כתב החזון איש (ס' יד ס"ק י ד"ה וכל וד"ה ובמ"ם), **השקובע הוא מה שרגילים להשתמש בזמנינו**, וכל שלא רגילים אינו נחשב מאכל, ואין בו קדושת שביעית (ע"י להלן שבקליפת תפוזים החמיר למעשה). וכן דעת הגר"י קרליץ זצ"ל ע"י בחוט שני (עמ' רצד, ש' סעי' ב). וכן כתב הגר"ש"י אויערבך זצ"ל (בתשובה המובאת במשנת יוסף ח"א סעי' ל, ובמנחת שלמה (ס' נא אות כג), שלכן בלולב אין כיום קדושת שביעית כיון שכיום במקומינו לא משתמשים בו למטאטא (ע"ש) שכתב שקליפי תפוז ולימון הראויים למאכל בהמה יש מקום להחמיר מפני שבתחילתן הן חשובים ונטפלין לפרו'). ויש לציין שלמעשה החזון איש נהג בקליפות אלו קדושת שביעית (דרך אמונה ציון הלכה פרק ה' ס"ק כ"ו).

וכן דעת הגר"ש"י אלישיב זצ"ל שמאכל בהמה, כגון קליפות או מאכל שהתקלקל ממאכל אדם, יש בהם קדושת שביעית, ובעיר שאין מצוי שם בהמות ואין הדרך לשמור את הקליפות עבור הבהמות מן הדין אין צריך לשמור הקליפות ומכל מקום ראוי להחמיר ולנהוג קדושת שביעית בקליפות, כיון שבמקום שיש בהמות הדרך להאכילם קליפות (משנת הגר"ש"י עמ' פ"ח (מהדורת תשע"ה עמ' קט). וסגי לעוטפס היטב ולהשליכם כך לאשפה שאין בזה איסור של גרם הפסד (ע"ש).

ודעת הגר"ש"י וואזנר זצ"ל (מכתב שהובא במשנת יוסף ח"ג עמ' ק"א, ע"י שבט הלוי ח"ב ס' קצט) אסור להשליכם לאשפה אם ראויות למאכל אע"פ שאינן עומדות לכך (ורק אם עומד לשימוש אחר פקע קדושתו). וע"י בחוט שני (שם) שהקיל בזה.

<sup>2</sup> ע"י בסי' משפטי ארץ (פכ"ג הע' 4) שהביא מהחזון איש (נד ס"ק ז') להקל בדבר מדינא (כיון שאין הדרך בזמן הזה ליתנו לבהמות וכן ע"י

<sup>א</sup> ע"י במתני פרק ז' משנה ג' – קליפי רמון ואגוזים יש להם שביעית. הראשונים מפרשים דטעם קדושת שביעית בהם משום דחזו לצביעה. ודעה זו שרק הקליפות אשר עומדים לשימוש דהנתאן ובעירן שיה קדושים בקדושת שביעית.

וכן כתב החזון איש (ס' יג ס"ק יא) דלדעת הר"ש רק הקליפות הראויות למאכל אדם או בהמה או לצביעה קדושים בקדושת שביעית ושאר הקליפות לא קדשי. אולם דעת הר"י"ק, כל הקליפות קדושים משום דטפלים לפרו'.

**דעת הרמב"ם:** כתב הרמב"ם (פ"ה הכ"א) הקליפין והגרענין שמותרין בתרומה לזרים אין קדושת שביעית חלה עליהם והרי הן כעצים אע"כ ראויין לצביעה.

וה"ה בראויים למאכל בהמה שיש בהם קדושת שביעית אף שלענין תרומה מותרים לזרים, אלא שאותם גרענינים הקשים שאינן ראויים למצצן (שהם מותרים בתרומה) אפשר שאינן עומדים לבהמה (חזון איש ס' יג ס"ק יא ד"ה פ"א).

לפי דעת הרמב"ם (תרומות פ"א ה"י ומקורו מהתוספתא שם פ"א ה"ב) שחילק את דין הקליפות, קליפי אבטיח (מלון) אתרוג ומלפפון, אסורים לזרים משום שהם ראויים למאכל. קליפי פולין ושושמשין [שאינם ראויים למאכל אדם], אם יש בהן אוכל אסורין, אין בהם אוכל מותרין.

שהוריד מעליהם את כל האוכלי (משפטי ארץ שם) ויש מחמירים מפני שנאכלים לבהמות, וגרעיני זיתים מפיקים מהם שמן (משמרת השביעית פטי"ז סעי' ט).

**גרעיני פירות הדר** (תפוזים, אשכוליות וכו'), חרצני ענבים, גרעיני חרובים<sup>1</sup> אין בהם קדושת שביעית (משפטי ארץ שם סעי' ט).

**גרעיני דלעת אבטיח ומלון:** אין הכרעה ברורה אם אפשר להשליכם לאשפה, ולמעשה יש להחמיר (ע' משפטי ארץ שם סעי' ט).

**גרעיני אבוקדו:** מותר להשליכו לאחר שהסיר ממנו היטב את האוכל, ואין לחוש אם נשאר דבוק לגרעין עוד מעט אוכל (משפטי ארץ שם סעי' ט).

## גרעיני משמש

**אגוזים (גרעיני משמש) –** לדעת הפוסקים דלהלן אין סיבה למנוע מילדים לשחק בגרעיני משמש (אגוזים) דאין בהם קדושת שביעית דאף שבפנים יש אוכלראוי לאכילה לא נוהגים לאוכלו, אם אין הפסד ע"י משחק הילדים. וכן דעת הגר"נ **קרויץ זצ"ל** דאף אם יש בהשקד שבתוכו קדושת שביעית מ"מ מותר לשחק בהם, מפני שאינם נפסדין על ידי זה (חוט שני ע"מ רח"צ). וכן כתב בשו"ת **שבט הלוי** (חי"ו סי' רכד) "מה ששאל אם הילדים מותרים לשחק בגרעיני משמש וכיו"ב כיון שיש כעין שקד תוך הגרעין – בעניויותי לא החמרת בזה לעולם כיון שאינו עומד לאכילה ואין דרך להוציא שקד זה מתוך הגרעין הקשה שהוא עץ בעלמא" עכ"ל<sup>2</sup>. וגרעיני משמש לכאורה אין בהם קדושת שביעית, שאין דעת בני אדם עליהן לאוכלן כלל, ואף שהחלק הפנימי ראוי לאכילה. מ"מ לא גרע מלהשליכן שמותרות (ע"מ מ"ב בה"ל סי' ש"ח ס"ל) דגם אין דעת בני אדם כלל על החלק הפנימי, וכן ע"מ **במשפטי ארץ** (פכ"ג סעי' ט) שכתב ברוב הזנים תוך הגרעין מר. ובארחות רבינו (חי"ב ע"מ שמ"ו) כתב בשם **מור הקה"ל** דיש להם קדושת שביעית משום החלק הפנימי שבהן שהוא ראוי וצ"ע בזמננו (משמרת השביעית פ' ט"ז סעי' כ והע" 43). שו"ת **בשיח אמונה** (דרך אמונה פ"ה אות 82) שדעת הגר"ח **קניבסקי זצ"ל** שאסור לשחק בגרעיני משמש של שביעית ע"ש<sup>3</sup>.

## בדיקת תולעים בשמיטה

כשמוציאים תולעים מפירות/ירקות של שביעית יש להקפיד לעשות כן בצמצום ויותר מזה הוי מפסיד פירות שביעית (אחד מרבני בהמ"ד להלכה בהתישבות). [ולא ניתנה תורה למלאכי השרת].

לתרומות הערות והארות – 0533163916  
נא להשאיר הודעה

(מ. הרסקין מודיעין עלית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: [g089285647@gmail.com](mailto:g089285647@gmail.com)

וכן הגיליון ללמוד ולקיים על סדר הדף היומי

"קו בארבע אמות" 0722-549-661

דף היומי: ענינים מעשיים - שלווחה 1,2

שיעור יומי על עניני חו"מ בשלווחה 6,8

<sup>1</sup> ע' בהערה הקודמת שיש מחמירים בזה.  
<sup>2</sup> ע' בדרך אמונה פ"ה ס"ק קנה שצ"ן לדרך אמונה בה' תרומות פ"יא הל' יא וע' בדרך אמונה שם ס"ק קיו ובבה"ל שם ד"ה גרעיני שהעיקר הוא כדעות אלו להקל שאין בהם שום לחלוות למצוץ (ראה שיח אמונה שם).

<sup>3</sup> מיעוטם נאכלים למיעוט אנשים, ונסתפקו האם המיעוט הזה קובע הדין לרוב רובם של גרעינים אלו שאינם נאכלים (ע' משפטי ארץ פ"ב ה' 19), וכן מגדלים זן מיוחד של אבטיחים ודלעת לצורך הגרעינים והאבטיחים, ודלעת הרגילים הנמכרים בחנויות אין הגרעינים עומדים לאכילה (ע"מ סי' וזאת הברכה בהערות ומקורות ללוח בסוף הספר אות כא).

<sup>4</sup> ע"ש בגליון דכתב מה שהחמיר מרן החזון איש שביעית סי' יג ס"ק יא בגרעיני משמש היינו לאו מצד עצמן אלא דאם עדיין אפשר למצוץ מהם כדמוכח במשנתנו בתרומות אבל אם יבשים מכבר הזמן וקשים כעץ ממש אין מקום להחמיר ע"ש. ולפי זה אם עדיין אינם יבשים כעץ יש להחמיר וצ"ע. וע' בס' משפטי ארץ פכ"ג סעי' ט דרוב זנים של משמש אין בהם קדושת שביעית תוך הגרעין מר וכנ"ל.

<sup>5</sup> ויל"ע בטעם האיסור שהרי אין הגרעינים נפסדים ע"ל, ואולי השש

שאף שראוי לנהוג בהם קדושת שביעית, מ"מ מותר לזרקם לאשפה ע"י עטיפה בשקית (ראה משנת הגר"ש (מהדורת תשע"ה ע"מ קט)).

**קליפות לימון:** ע' דרך אמונה (פ"ה ס"ק קנד) קלפי לימון בודאי יש להחמיר. ע"ש בתרומות (פ"יא צה"ל ס"ק קצח) שהחזון איש הורה לגבי קלפי לימון של תרומה אסורות, כיון שהן ראויות ליתן טעם משקה ביתה, וכן שמענו **מרבני מבה"ד להלכה בהתישבות** שבזמננו יש להחמיר בקליפת לימון שיש בהם קדושת שביעית כיון שמשתמשים בהם לעוגות וכדו'.

**קליפות בננות:** ע' בחוט שני (ע"מ רצו) קליפה של בננה שלא נשאר בה מהפרי אין בה קדושת שביעית. וכעין זה הובא בשם הגר"ח **גרינמן זצ"ל** שבירר במושבים שאין קליפות בננות ראויות לא לבהמה גסה ולא לבהמה דקה, ולכן מותר לזרוק אותם לאשפה (ס' ישועת דניאל פ"יו הערה 114). והעיד לנו ת"ח אחד שבביתו מאכילים קליפות בננות לתרנגולים. ובאופן זה צריך לשמור על הקליפות קדושת שביעית (רבני בהמ"ד להלכה בהתישבות).

## גרעינים

גרעיני פירות שראויים לאכילה לאדם או לבהמה, אך בזמננו לא רגילים לאוכלם שאינם ערב, ולא לתתם לבהמה, מותר להשליכם לאשפה (משפטי ארץ שם סעי' ו). אבל אם דבוק עליהם אוכל בכמות שבני אדם אוכלים, אין לזרוקם.

## גרעיני פירות

**שאלה:** האם יש בהם קדושת שביעית בגרעיני פירות?  
**תשובה:** גרעיני פירות שאינם ראויים לאכילה אך אפשר למוצצם כגרעיני שזיפים ואפרסקים<sup>2</sup>, או שראויים לאכילה ע"י הדחק כגרעיני אגסים ותפוחים, אם מחשבן לאוכל אסור, ואם אין דעתן עליהן, מותר להשליכם (ע' משפטי ארץ פכ"ג סעי' ח – ט, משמרת השביעית פטי"ז סעי' כ).

**גרעיני אפרסקים ושזיפים:** יש אומרים שמותר להשליכם רק אחרי שהוריד מעליהם את כל האוכלי (משפטי ארץ שם).

**גרעיני תמרים וזיתים:** יש אומרים שמותר להשליכם רק אחרי

דרך אמונה (פ"ה ס"ק קנד). ולמעשה החזון איש נהג בעצמו להחמיר בדבר ולא רצה להורות להקל למעשה (ע' דרך אמונה פ"ה ציון ההלכה ס"ק כו), וכן בסדר השביעית (אות ט') לא הביא קולא זו שאין דרך היום ליתנו לבהמות, והגרש"ז אויערבך זצ"ל (ע' שו"ת משנת יוסף ח"א סי' ל) דן בדבר כיון שהיה להם חשיבות אגב הפרי, וכתב הגר"ש וואזנר זצ"ל (במכתב ע' שו"ת משנת יוסף ח"ג ע"מ קיא) להחמיר בדבר כיון שבעצם ראויים למאכל בהמה אע"פ שאין מאכילים אותם לבהמות. וכתבו הפוסקים עוד טעם להחמיר כיון שבזמננו במפעלים שמשתמשים בפירות הדר (למציצים וכדו') הקליפות מועברים למאכל בהמות, ושימוש תעשייתי בפירות הדר מהווה אחוז גבוה מסך השימוש של פירות הדר וכדלהלן (ע' משפטי ארץ פרק כג הע" 4).

**קליפת אשכולית:** וע' בס' שערי שביעית (ע"מ קלד) שבדק כל מין ומין, ואשכולית רובם המוחלט משווק רק לתעשייה ולכן רוב קליפות האשכוליות משתמשים בהם למאכל בהמה. ולכן קליפות אשכוליות אין להשליכם לאשפה. ולדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל (ראה לעיל) אם אין בהמות בעיר שאוכלים אשכולית מותר להשליכם.

**קליפת קלמנטנות ולימון:** מאידך הקלמנטנות לזניהם [המכונים 'קליפס'] רובם המוחלט משווק לצריכה ביתית ורוב קליפותיהם אינם משתמשים למאכל בהמה. ולכן מותר לזרוק קליפות אלו לאשפה. והלימון רק מיעוט קטן משווק לתעשייה ורובו לשימוש ביתי. אכן מטעמים אחרים יש לשמור קדושת שביעית בקליפת לימון וכנ"ל.

**ותפוחים תלוי בונים,** וגם יש שינוי בכל שנה ושנה. ולכן יש להחמיר. וכן ע' בס' שמיטה כהלכתה להגר"מ שטרנבוך שליט"א פ"ג סעי' ז (מהדורת תשס"ז) שודאי ראוי להחמיר ומונה 88 שימושים לקליפות תפוזים.

<sup>2</sup> ויש אומרים שמספיק שמקנחם היטב ואח"כ יכול להשליכם (משפטי ארץ שם).

<sup>3</sup> ע' רמב"ם פ"ה הלכה כא, ודעת הגר"ש וואזנר זצ"ל הובא דבריו לעיל בסעי' ג להחמיר בכל גרעינים הראויים למאכל בהמה אע"פ שאין הדרך להאכיל לבהמה בזמננו, וע' לעיל שדעת החזו"א להקל בזה מדינא.

שנחשב ביוני

# נחלת צבי

מאת הגאון רבי זאב קליין שליט"א  
מוח"ס נחלת צבי על התורה

## פרשת בהעלותך

### העברת ס"ת ממקום למקום

"ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך" (במדבר י, לה)

### הבאת ס"ת לאדם החבוש בכלא

כתב בשו"ע (או"ח קלה, יד) כי בני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאים אצלם ס"ת אף בר"ה ויוה"כ. וכתב הרמ"א (בשם האו"ז) דכל זה דווקא בשעת קריאה בלבד, אך אם מכינים עבורו ס"ת יום או יומיים קודם שרי. ואם הוא אדם חשוב, בכל ענין שרי. ובביאוה"ל כתב דמקור הלכה זו הוא מדברי הירושלמי (יומא ז, א) המובא בב"י דאיתא התם בכל אתר את אמר הלוח אצל תורה, והכא את אמר מוליכין את התורה אצלן, [היינו מה דאיתא התם דחזן הכנסת נותן הס"ת לראש הכנסת, והראש לסגן, והסגן לכ"ג]. אלא ע"י שהם בני אדם גדולים התורה נתעלה בהם. והא תמן מובילין את התורה גבי ריש גלותא, אמר ר' יוסי בר בון תמן ע"י שזרעו של דוד משוקע שם, אינון עבדין ליה כמנהג אבהתהון. אלא שתמה על כך, דדברי הירושלמי איירי דבידם ללכת למקום שהס"ת מונח שם, דמשו"ה זלזול הוא להביא את הס"ת אצלם, ומהיכי תיתי לן דכשהם אנוסים וחפצים לקיים מצות קריאת התורה שלא נדאג להם ונביא להם את הס"ת, ומאי זילותא לס"ת כאשר בני אדם מחזרין אחריו לקרות בו. והביא כי אכן דעת האור זרוע (ק"ש ט) דשרי להביא ס"ת לבית החולה לקרות בו כיון דאנוס הוא, וז"ל דאם לאותם מביאים בעבור כבודם, לזה שאנוס כ"ש שמביאים לביתו, עכ"ל. ולדבריו ה"ה התירו כן לחבוש בבית האסורים דמאי שנא.

אולם דבריו צ"ע דבאו"ז הוכיח כן מהא דאיתא בברכות (ו, ב) אמר ליה רב יצחק לרב נחמן מאי טעמא לא אתי מר לבי כנישתא לצלווי, א"ל לא יכילנא, אמר ליה ניכנפיה למר בי עשרה, אמר טריחא לי מילתא. דחזינן כי נכון וכשר הדבר ליראי השם לדאוג שיבואו עשרה לביתו להשלים לו מנין בהיותו חולה. **ואם הוא אדם חשוב בעירו אף מביאין לו ספר תורה לביתו** שיקראו בו העשרה שמתפללין עמו. הרי נקט דלא התירו להביא ס"ת אלא לאדם חשוב בעירו, ומהיכי תיתי להתיר כן אף לכל חולה. והעירו לי שבדרכי משה (שם) כתוב לדייק מהאו"ז עצמו כדברי הביאוה"ל, וז"ל ובהגהת אשרי פרק קמא דברכות (סי' ז) משם אור זרוע (הל' ק"ש סי' ט) כתב זה לשונו וחולה שיכול לכיין יבואו עשרה ויתפללו עמו ואם הוא אדם חשוב בעירו מביאים

לו תורה בביתו ויקראו אותן עשרה שמתפללין עמו עכ"ל. ובאור זרוע עצמו משמע דלאדם חשוב אף על פי שאינו חולה וכן לחולה בלא אדם חשוב שרי. כוונתו להא דמסיים האו"ז וז"ל אם לאותם מביאים בעבור כבודם לזה שאנוס כ"ש שמביאים לביתו.

### שמחת תורה

והנה איתא בשו"ע דאף בר"ה ויוה"כ פ' אין להביא ס"ת למקום אחר. וכתב במשנ"ב (מח) דמה שהולכין מביהכ"נ מנין אנשים לאיזה בית ונושאים ס"ת עמהם כדי לקרות שם ודאי אינו נכון. דהא אפשר להם לשמוע הקריאה מביהכ"נ. ויש שמלמדין עליהם זכות משום שכל אחד רוצה בעצמו לעלות בתורה בימים האלה, אבל אין זה מספיק לזלזל בס"ת משום זה לסלטלה מביהכ"נ. ובפרט בימים הנוראים שהמנהג למכור המצוות ויש בזה הפסד להכנסות של צדקה. אכן אם גם הם מוכרין המצוות ומתרבה ע"ז הכנסה של צדקה מסתבר שאין להחמיר בזה, ומ"מ מה טוב אם יוכלו לקבוע שם מקום לס"ת על איזה זמן קצר, עכ"ד.

ומעתה יש לדון לפי"ז במנהג ברוב המקומות שבשמחת תורה מפזרים לכל מיני מקומות ספרי תורה לצורך קריאת התורה, וטעם המנהג הוא בכדי שכל אחד יקבל עלייה, ולא תתעב הקריאה. אכן לפמשנ"ת אין הדבר פשוט כלל דהא אין להוציא ס"ת אם לא לצורך גדול. ובמזמור וקציעה כתב כי מה שנהגו במדינתנו ביום שמחת תורה שמוציאין כל הס"ת מההיכל ומוליכין אותם מבית הכנסת לבית הכנסת אחר כדי להקיף עמו, **ואף קורין בו** אין כלל איסור בדבר, וסתם ולא פירש. ובאמת צ"ע מהו ההיתר לכך.

ובברכ"י הביא בשם המהר"י אבוהב דמותר להביא ספר תורה לבית הכנסת אחר, בכדי שיהיו שבעה ספרי תורה להקפות שמחת תורה, דדווקא ביום צרה אסרו בזוהר, וז"ל (פ' ויחי רכה, א) ווי לדרא אי אצטריך ס"ת לאגלאה ליה מאתר לאתר אפי' מבי כנישתא לבי כנישתא דהא לא אשתכח בינייהו על מה ישגחון עלייהו. אך לשמחת התורה ולכבוד בכדי שיהיו ז' ספרי תורה שרי. ומעתה נראה דאף בכדי שהציבור יקבלו עלייה נחשב הדבר כבוד התורה ושרי.

אולם בערוך השלחן כתב דלפי מה שנתבאר לא יפה עושים רבים מהמון העם בר"ה ויוה"כ ושמחת תורה שקודם הקריאה נוטלים ס"ת מביהכ"נ וקוראים בו במקום אחר, ולאחר הקריאה מחזירין אותו לביהכ"נ, בכדי שיוכלו להעלות כולם לתורה בימים המקודשים הללו, אך **יצא שכרם בהפסידם לעבור עבירה בימים**

**המקודשים ולא לחוש לכבוד התורה**, ולכן ראוי למחות בהם ולגזור שלא יעשו כן, והשומע תבוא עליו ברכת טוב, עכ"ד.

### קריאת התורה בשטיבלאך

ובשו"ת הר צבי (או"ח א, עא) נשאל לפשר המנהג שכאשר מניין מתפללים במסדרון ביהכ"נ, מוציאים ס"ת מביהכ"נ למסדרון. הלא קי"ל דבני אדם החבושים בבית האסורין אין מביאין אצלם ס"ת. ואף היכא דא"א להם לקרות בביהכ"נ הגדול, מ"מ לא עדיף הדבר מבנ"א החבושים בבית האסורים דאינם יכולים לקרות במקום אחר. ובזוה"ק (ויחי, וכן אחרי מות. הובא במור וקציעה) מפורש דאף מבי כנישתא לבי כנישתא אסור. אולם בריקאנטי (מג) כתב דהמוליך ס"ת מבית כנסת לבית כנסת צריך להביא עמו עשרה בני אדם בהליכתו לכבוד הס"ת, אך אין איסור בדבר אם אינו עושה כן, אלא משום כבוד בלבד. ואי משום הא אפשר לומר כמש"כ במשנ"ב (שם) דאין מביאים דווקא ליחיד, אך אם ישנם עשרה חבושין שפיר דמי, ואם אינן יכולין לקרא בביהכ"נ הגדול שפיר יכולין לקרוא במסדרון.

אכן הביא שבמנחת פתים (מג) כתב על דברי האליה רבה הנ"ל, דלא משמע כן בירושלמי. וביאר וכוונתו דהנה קושיית הירושלמי היא אמאי מוליכין ס"ת לצורך קריאת הפרשה דכהן גדול, הלא כיון שהיו אנשים רבים שם לדבריו אין איסור, ועם זאת מקשה הירושלמי דאין מוליכין ס"ת. ויישב בהר צבי עפ"י מש"כ בגבורת ארי (ימא סח, ב) דפרשה שהכהן גדול היה קורא ביום הכפורים אינה דומה לקריאת הפרשה שבכל שבת בבית הכנסת, דהתם הלא כולם חייבים בקריאה, לעומת זאת קריאת הפרשה דכהן גדול ביום הכפורים לא רמיא על כל יחיד אלא על הכהן גדול לחוד. ומעתה ניחא קושיית הירושלמי דאכן לצורך יחיד אין לטלטל ס"ת כלל, ולכן העלה בהר צבי דהיכא דהמנינים שמתפללים במסדרון אי אפשר להם לקרות בבית הכנסת, שפיר ניתן להקל להם להביא להם ס"ת עפ"י ד האליה רבה. כמו כן, יש לצרף להתיר זאת עפ"י מש"כ בשו"ת הרמ"ץ (או"ח, טז) דכל שנמצאים תחת גג אחד אין לחוש לטלטל לשם את הס"ת. ואף התיר להכניס ס"ת לבית של מי שהכניסה לביתו מול הכניסה לביהכ"נ כאשר שניהם תחת גג אחד.

ובפסקי תשובות הביא בשם המטה יהודה (מהר"י עייאש או"ח תקפד, ג) דס"ל דמותר להוציא ס"ת מחדר לחדר בחצר אחת, וכן מבית לעליה וכדומה, היות ותרוייהו רשות אחת הן וליכא גנאי לס"ת בכך. ובאשל אברהם (בוטשאטש) העיד כי מנהג העולם להתיר זאת, והוסיף כי בתחילה אף הוא נהג להתיר זאת, אך לבסוף חזר בו ואינו אומר לא לאיסור ולא להיתר, והתיר לעשות כן בעת הצורך אך כאשר מלווים את הס"ת עשרה אנשים.

### קריאת התורה ברחבת הכותל המערבי

עוד הסתפקתי האם כ"איות עבדי מה שנוהגים העולם ברחבת הכותל המערבי, שבעת קריאת התורה כל מנין מביא ס"ת מהארונות שבפנים למקום המנין, דלכאול' לפי מה שנתבאר יש לפקפק בזה כיון דהתם אינו תחת קורת גג אחת. ואכן כבר עורר

על כך בציץ אליעזר (יא, טז) וכתב דלא יאות לעשות כן שהתורה תבוא אל מקום המנין המתפלל, אלא המנין המתפלל צריך לבוא אל מקום הספר תורה, כדכתיב אחרי ד' אלקיכם תלכו (דברים יג). ובדומה להא דאיתא בסוטה (לט, ב) אמר רבי תנחום אמר ריב"ל אין הצבור רשאים לצאת עד שינטל ס"ת ויניח במקומו, ושמואל אמר עד שיצא וכו'. אמר רבא בר אהינא אסברה לי אחרי ד' אלקיכם תלכו. וכן הביא דברי הירושלמי הנ"ל דבכל אתר את אמר הולכין אחר התורה וכו', עכ"ד.

ובמעשה רב (קכא) הובא כי דעת רבינו הגר"א ז"ל דאין מטלטלין ס"ת אף מחדר לחדר, וכ"ש דאין מטלטלין לבית אחר. ובנדו"ד הלא הטילטול מהאולם אל הרחבה בוודאי לא עדיף מטלטול לחדר הסמוך באותו בנין, ואדרבא גרע דנראה טפי כמוציא לבית אחר, שהרי מוציאים אותו לחוץ. ואמנם התירו משום שמירת ספרי התורה להוציאם ממקום התפילה ולהניחם במקום המשתמר כמבואר ברש"י בסוטה שם. ובנדו"ד נמי הלא אין בנמצא להניח באופן תמידי את ארונות הקודש עם ספרי תורה ברחבת הכותל שהרי עיתים יורדים גשמים, מ"מ יש לדאוג להביא את הס"ת קודם התפלה, ומן המובחר להביאם יחד עם הארון הקבוע בגלגלים קטנים, או שבעת הוצאת הס"ת ילך המנין כולו אל מקום הס"ת וילוו משם את הס"ת עד הבימה, ומה טוב אם יוכלו לקרא במקום הס"ת.

והביא בשם בעל עקרי הד"ט (או"ח לד, יג) שכתב דבמקומות שהס"ת נמצאים בבתיים, ובימי חג הסוכות מתפללים בסוכה, ובעת קריאת התורה מביאים מבייתם את הס"ת לסוכה ע"מ לקרוא בהם, יש גנאי בדבר לס"ת שולוקחים אותם ממקומם. אך אפשר לקיים מנהגם אם כל אנשי הסוכה היושבים להתפלל שם יעלו להביא את הס"ת, וילוו את התורה עד הסוכה, דכה"ג אין התורה מהלכת אחריהם. וסיים דבמקום קדוש כזה יש לחזר להתנהג בהידור, ומכ"ש כשיש חששא בעיקרא דדינא.

### בית האבל

כידוע מנהג העולם להביא ס"ת לבית האבל, ויש לברר אם לאור האמור זהו מנהג נכון. דהנה כתב הרמ"א דאם מכינים לו ס"ת יום או יומיים קודם מותר. והוסיף במשנ"ב כי הסכימו האחרונים דה"ה אם הכין מקום לס"ת באותו היום שיהא מונח שם יום או יומיים שפיר דמי, ובלבד שיניחו במקום שהכין קודם זמן הקריאה, ובשעת הקריאה יוציאו ויקרא בו, ולאחר מכן יחזירו לאותו המקום, דבהא לא מינכר מילתא דהבאת הס"ת הייתה לצורך הקריאה גרידא, אלא אמרינן דקבע מקומו שם לאותה העת. ונמצא לפי"ז דאין להתיר להביא לבית האבל ס"ת אלא אם כן מביאים עמו ארון וקובעים את מקומו שם לכל ימי השבעה, אך אם מניחים אותו על השלחן אין להתיר זאת אלא אם יחדו לו מקום מסויים, ורק בשעת קריאת התורה מביאים את הספר משם.

עוד יתכן לומר דיש להתיר זאת היות ואיכא עשרה, דדמי להא דהתירו להביא ס"ת לעשרה חבושים, והכ"נ הלא העשרה זקוקים

להיות בבית האבל בכדי להשלים למנין. אלא שפקפקו על היתר זה דשאר האנשים יכולים לילך לביהכ"נ לקרוא, ורק האבל אינו יכול לצאת. וראיה לדברי, דאם ההיתר נכון אז מה היה הנידון של האו"ז, ובהגהות אשר"י כתב להדיא דרק בחולה חשוב מותר אף דבודאי יש שם עשרה כמ"ש באו"ז בהדיא. ואכן כן העלה באגרות משה (יו"ד ד, סא) וז"ל נוהגין בזמננו שבכל בית אבל עושין מנין לכל התפילות בחול, ומביאין ס"ת לשם. אבל מקפידין שיקראו שם שלש קריאות. ויש מקומות שיש לגחש"א, או לביהכ"נ גדול, ארון קדש קטן לס"ת אחד מיוחד לזה. אבל אף כשליכא ארון קדש קטן מיוחד לס"ת קובעין מקום להס"ת באיזה מקום בבית האבל. ועיין במשנ"ב ובכה"ל דמ"מ ביש עשרה שאין יכולין לילך, כחבושין בבית האסורין, וה"ה לחולה שבאין אצלו עשרה לבקר, שדעתו שמוותר להביא. שא"כ כ"ש לאבל, שאיכא מעלה וזכות להמת שיתפללו שם בעשרה, שיכולין להביא ס"ת. שלכן מדינא להמשנ"ב רשאין להביא ס"ת, אף כשלא יקראו שם ג"פ. אבל ודאי יש להשתדל לקרות שם ג"פ, שהוא לעשות מנין למנחה בשבת. ואם לא היה אפשר אז, יעשו מנין פעם אחת ביום קריאה אחר האבלות, עכ"ל.

אולם מאידך במור וקציעה (קלה) כתב וז"ל ומכאן שלא יפה עושים מה שנוהגים שהאבל ר"ל מוציא ס"ת מביהכ"נ ומעמידו בביתו בז' ימי אבילות לקרות בו בימי הכניסה, דהני ודאי לא שפיר עבדי. ונפק מניה חורבא אחריתא, שאין נוהגין בו כבוד ומורא כראוי, אחר שמעמידין אותו בבית החורף, מקום שהילדים קטנים עומדים שם, ואי אפשר להיזהר בו בכבוד כראוי, לכן צריך לאזור חיל לבטל המנהג הרע הלז, שכל קל שבקלים בונה במה לעצמו עד שכבר הושרש וקשה לפרוש, אך הקולר תלוי במי שיש סיפוק בידו לתקן, עכ"ל. והוסיף כי נעלם מהמתירים זאת הלכה ערוכה ביו"ד (שלהי שדמ) דאף בבית אב"ד ונשיא שמת אף על פי שהצבור חייבין להתפלל שם לכבודו, מ"מ אינם רשאין להביא לשם ס"ת, אלא נכנסין לבית הכנסת לקריאת התורה. ושמע מינה תלת, שמע מינה דהילכתא היא דאין מוציאין ספר תורה לקרות בו דרך עראי, ושמע מינה דלשבעה ימים נמי עראי הוא, ושמע מינה דלא חיישינן אפילו לטרחא דציבורא בכהאי גוונא, וראוי להחמיר בדבר, עכ"ל.

## ג' קריאות

ומרגלא בפומיה דאינשי דאין היתר להביא ס"ת אא"כ יקראו בו לכל הפחות ג' קריאות, ואכן כ"כ האגרו"מ הנ"ל. אולם בהליכות שלמה (תפילה יב, לח) כתב כי אין למנהג זה מקור כלל, ואדרבה ברמ"א מבואר כי די בזה שהכינו מקום יום או ימים.. אכן בערוך השולחן כתב דהמנהג לדקדק שיקראו בה ג' פעמים דבכך מקרי קביעות ואין בזיון במה שטלטלו מביהכ"נ, אך בפחות מג' פעמים טלטלה לצורך עראי ויש בזיון בדבר אף אם הביאה קודם. וכן מבואר באגרו"מ הנ"ל דמעיקר הדין יש להקפיד על ג' קריאות.

## הבאת ס"ת לבית חתנים

כתב באגרו"מ (או"ח א, לד) דשרי להביא ס"ת לבית החתן, דיש לסמוך על הא דנוהגין בשמחת תורה לקחת ס"ת למקום אחר לקרוא, על מנת שכל אחד יוכל לעלות לתורה, ובביהכ"נ הוא טרחא גדולה לציבור, והכא נמי שמעונינים כל קרובי החתן והכלה לעלות לתורה כנהוג נמי רשאין דחשיב נמי כבוד התורה שכל אחד רוצה לעלות לתורה ביום שמחה, ובביהכ"נ ישנה טרחא גדולה לצבור. אך סיים דיש לפקפק בזה, שהרי אף מה שבשמחת תורה לוקחין ס"ת למקום אחר אין דעת חכמים נוחה מזה, ואם כן אפשר דנימא הבו דלא לוסף עליה. אולם במשנ"ב (מח) הביא דאף בר"ה ויו"כ כאשר רבים חפצים לעלות לתורה ומוכרין המצוות שמתרבה עי"ז הכנסה של צדקה אין להחמיר, וא"כ הכא נמי אין להחמיר בזה.

## חתן דומה למלך

עוד כתב דיש לסמוך על כך דחתן דומה למלך, ונחשב אדם חשוב מהאי טעמא דמשו"ה שרי לדידיה. אך פקפק בזה דהא דעת הגר"א דדווקא למי שהוא חשוב בתורה שרי, ולכן אין להחשיב חתן לאדם חשוב, ואמנם למלך רשאין הגם שאינו גדול בתורה כדמשמע בפ' אלו נאמרין, י"ל דכל זה דווקא למלך ממש דהא אף לריש גלותא מקשינן בירושלמי ביומא שם. אכן לפמש"כ בביאור"ל דהתשב"ץ קטן ס"ל דאף אדם חשוב מצד עשירותו מ"מ מקרי חשוב לענין זה, וכדמשמע קצת בדעת הרמ"א כפי שהוכיח בביאור"ל שם, אין להחמיר בדבר וכ"ש דאין למחות.

אך במהרש"ם (ו, ד) מבואר שלא כדבריו, דנשאל אודות ביהמ"ד שאחד מבני הכהנים קרא את עצמו לתורה בש"ק שקודם החופה, ויש לו אב ואחים וציווה הקורא שיקחו ס"ת מביהמ"ד לבית הסמוך לשם, ויעלו שם כל הכהנים לתורה זאח"ז, וקרא לישראל ראשון במקום כהן, האם כיאות עביד. והשיב, דבש"ס ובטוש"ע נזכר הלכה זו רק בעיר שכולה כהנים, אך לעשות בערמה לכתחילה בוודאי דלא יפה עשה. ובלא"ה אין לטלטל ס"ת מבית לבית לצורך קריאה, זולת אם קובעין מקום יום או יומיים קודם כמ"ש בסו"ס קלה.

## הוצאת ס"ת לקראת מלך

בפתחי תשובה (יו"ד רפב, א) הביא תשובה בכת"י מהגאון מוהר"ד שכתב כן וז"ל שכתב כי אין למחות במה שנוהגים בעת שנוסע המלך מטלטלים ס"ת לכבודו, והביא ראיה לכך מדברי הרמב"ם (אבל) שהתירו דברים מפני כבוד מלכים עכ"ל. ויש להביא סמך לזה ממש"כ בחינוך (שעט) אודות מצות נשיאת הארון על ידי שבט לוי, וז"ל ונוהגת מצוה זו בזמן שישראל על אדמתו, כי אז היו צריכין לשאת ארון ברית ה' מפני מלחמה או כאשר יצוה מלכם, אבל עכשיו בעוונותינו אין לנו מלך ולא ארון לשאת בשום מקום וכו'. וזה שנהגו בגליות היום להוציא ספר תורה לקראת מלכי האומות אין זה בחיוב מצוה זו כלל, שכל בני ישראל רשאין לישא אותו. ואם מדרך כבוד התורה יבחרו גם היום שישאוהו מבני לוי, תבוא עליהם ברכה, עכ"ל. הרי לן להדיא דכן היה המנהג מקדמת דנא, והחינוך אינו מוצא במנהג זה שום דופי.



# "כבד את אביך ואת אימך" למען יאריך ימים ויטב לך

## סגולה לפרנסה ולהצלחה בחיים

כל אחד מאיתנו מחפש ורוצה סגולה להצלחה בחיים שיהיה לו פרנסה טובה ובריאות וכל טוב. והנה תורתנו הקדושה כתבה לנו במפורש את העצה והסגולה הטובה ביותר לחיים טובים גם בעולם הזה והיא "כבד את אביך ואת אמך, כאשר צוך ה' אלהיך. למען יאריך ימך, ולמען ייטב לך, על הצדקה אשר ה' אלהיך נתן לך" (דברים פרק ה פסוק טו) ומובא במדרש בשם אליהו הנביא "כל המבקש ימים ושנים, ועושר ונכסים וחיים בעולם הזה, וחיים ארוכים לעולם הבא יעשה רצון אביו שבשמים ורצון אביו ואמו" ואמרו חז"ל חביבה מצות כבוד אב ואם לפני מי שאמר והיה העולם, ששקל כבודו לכבודו. כל העולם כולו של הקב"ה ואין הקב"ה מבקש מן האדם רק שיכבד אביו ואמו, וכשמכבדם זה כאילו מכבד את הקב"ה,

כל המכבד אביו ואמו הקב"ה משלם לו שכרו בעולם הזה ובעולם הבא, וזוכה לפרנסה טובה וישועה, ואומר רבינו בחיי, גדול כח מצות כבוד אב ואם, שיש בשכרה פירות ושכר גם בעולם הזה, בשלשה הוצלחה, שיוסיף לו השי"ת בכל מעשיו, ובאריכות ימים, ובנוסף שכר המצוה שמור לו לעולם הבא. בא וראה כמה חביבה מצות כבוד אב ואם לפני הקב"ה, שאין הקב"ה מקפח שכרו,

בין צדיק בין רשע. מסופר במדרש שבומן בית המקדש נאבד מהחושן, אבן יספה של שבט בנימין, והלכו חכמי ישראל לסוחר באבנים טובות, והיה המפתח של האבנים טובות, מונח תחת מראשותיו של אביו, שהיה ישן ולא רצה להעירו משנתו, ואף שהציעו לו סכום עצום פי כמה וכמה מהמחיר הרגיל, לא הסכים להפריע מנוחת אביו, ולשנה הבאה, נתן לו הקב"ה מתנה וגולדה לו פרה אדומה, ובאו אליו חכמי ישראל ונתנו לו משקל הפרה בזכה, ללמדך שהקב"ה משלם שכר כיבוד אב בעולם הזה.

## זוכה לישועה

מובא בספר מאה שערים, כל המכבד אבותיו הקב"ה זוכרו לטובה, ואינו שוכחו לעולם. נח בזכות שהיה מכבד אביו ואמו ודאג לכל צרכיהם, וזה שהקב"ה זכרו לטובה ואמר "כי אותך ראיתי צדיק לפני" וניצול מהמבול. דוד המלך בזכות שהלך בשליחות אביו, להביא אוכל לאחיו, התגלגל לידו הזכות להתחתן עם בת שאול המלך. מובא בזהר הקדוש שמי שרוצה לזכות לישועה ה' באיזה עניין, שיראה לכבד מאד את אביו ואמו ולשרתם כמה שצריכים, כמו שסוט וחמור משרת לאדם, ויתקיים בו הפסוק "אדם ובהמה תושיע ה'" וזכה לישועה ה'. וכן מובא בגמרא בזמן שמכבד את הוריו, זוכה לסייעתא דשמיא מיוחדת להבין את הלימוד, ולחדש חדושי תורה אמתיים.

בספר מתוק מדבש כתב צריך האדם לזיזר מאד לעשות נחת רוח לאביו ולאמו, וכל מה שיוודע שיהיה להם מזה נחת רוח, יעשה להם בשמחה ובאהבה, כל בן כפי שמכיר את הוריו ואת רגשותיהם, כגון אם יודע שהוריו אוהבים לאכול מאכל מסוים, ויש ביכולתו להכין להם את אותו מאכל, ישתדל להכין להם, ותבוא עליו ברכה. וכמו שנאמר "יכלך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו. ומצוה על הבן להנות את אביו ואמו בכל מיני הנאות וטובות שיש בעולם, ויביא להם מדי פעם מתנות דברים שישמחו את לבם וכל המוסף בכבודם משוכה. המדרש אומר "כבד את אביך ואת אמך - לכבדם בכל מיני כבוד, לשמחם כמעשים טובים. אליהו הנביא אומר לא יראה אדם את אביו ואת אמו כשהם הולכים כבגדים בלויים, אלא ליבישם כבגדים נאים. אם מלביש אדם את עצמו בחמש מאות שקל, ילביש את אביו ואת אמו כאלף שקל, וכן יבחר להם תמיד הדברים הטובים.

## זוכה לזרע של קיימא ובנים צדיקים

אמרו חז"ל: המכבד את אביו, הקב"ה נותן לו בנים שיכבדוהו - מידה כנגד מידה, ראוי להיות לו בנים שיכבדוהו. במדרש מובא: אמר הקב"ה מי הקדימני ואשלם? מי הוא שהקדים כבוד להוריו ולא נתתי לו בנים? כתב הפלא יועץ, כל מי שמקפיד על כיבוד אב ואם, יזכה לאריכות ימים ושנים טובות בעולם הזה ובעולם הבא, ויצליח בכל ענייניו, ומידה כנגד מידה לא בטלה, ואוכל פירות בעולם הזה, שאף הוא יזכה לבנים הגונים, שישמחוהו בחכמתם ובתורתם. וייראו ממנו גם לעת זקנותו, ועוד ברכות וטובות מאת ה' יתברך.

זהר הקדוש אומר שבכלל מצות כיבוד אב ואם היא שהבן יאהב את אביו ואת אמו, אהבה עזה בלב, יותר משאוהב את עצמו, אהבה אמיתית, ויהיה חשוב בעיניו לעשות את רצון אביו אמו יותר מכל הדברים שבעולם. אם ראה הבן את הוריו שהם בצער ודאגה מאיזה עניין, מצוה רבה לדבר על ליבם דברי רציון ופיסו, כדי להרגיעם ולשמחם וליישב את דעתם. שיהיו שמחים, שקטים ושאננים. כתב בספר חסידים הבן שיצא מחוץ לעיר ואביו ואמו דואגים לו מצוה עליו שלא יתעכב בדור, ולהודיעם מיד שמגיע למחוז חפצו. וכן מצוה להתייעץ עם ההורים מידי פעם שבזה מכבדם ומיקרם, וראויה מצוה זו שתגן עליו ויוושע ויצליח בעצתם. וישתדל לקבל תמיד את ברכת אביו ואמו, ובכלל הכבוד להורים שישק ידיהם בשבתות ובמועדים, כמבואר בדברי רבנו האר"י ז"ל, שהוא עצמו היה נוהג ללכת לנשק ידי אמו הרבנית שרה ע"ה, בכל ערב שבת, וזוכים בנשיקה זו לדברים גדולים ומעלות גדולות.

רבי חיים וורמיו הסבא של המהר"ל מפראג היו לו שלושה בנים, וחשקה נפשם ללמוד אצל הגאון המהרש"ל בפולין, נתן רשות לשני בניו לנסוע ללמוד. והבכור רבי בצלאל נשאר לשמש אותו, וכשחזרו הבנים מלאים בתורה, כאב מאד לבנו רבי בצלאל, למה לא הניח גם לו לנסוע ללמוד איתם, וברכו אביו מאחר ששמשת אותי בשנים הללו, יתן לך ה' בשכר זה שיצאו ממך ארבע בנים שיאירו את העולם. וכן היה שיצאו ממנו ארבע גאוני עולם ואחד מהם היה המהר"ל מפראג. וכן מסופר על אשה צדקת שהודיעו לה הרופאים לאחר שש עשרה שנות עקרות כי אין לה סיכוי יותר לילדים, ויצאה לרפת בתצר לבכות, כדי שלא לצער את אביה וכשמע על כך, התרגש והבטיח לה כי בזכות זה, תזכה לבן שיאיר את עיני ישראל, ואכן תוך שנה, זכתה לחבוק בן, הלא הוא פוסק הדור מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל!.



## זוכה לרפואה שלימה ואריכות ימים

האור החיים הקדוש אומר שכל מצוה היא סגולה מיוחדת לאיזה עניין, ומצות כיבוד אב ואם, סגולתה היא אריכות ימים וחיים טובים. חוץ מהשכר השמור לו בעולם הבא, זה המצוה בעולם הזה כתבה בה במפורש, הבטחה לחיים טובים וארוכים. והוא "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך ולמען ייטב לך" מה יש לנו יותר מהבטחה זו של בורא עולם. וצריך הבן לדעת כי אף שלפעמים צריך לשמש את אביו ואמו כמעט כל היום, ואין לו זמן לעצמו, והיצר גורם לו להתרעם על כך, ידע נאמנה כי יקבל כפל כפלים אריכות ימים ושנים טובות, ויסיפק להשלים כל מה שצריך. כל מי שרוצה סגולה לחיים טובים ובריאים, הסגולה הכי טובה בעולם, היא להקפיד מאד במצות כיבוד אב ואם. אמרו חז"ל: יוסף הצדיק - ששמד והתחזק בכבוד אביו במצרים, זכה לעשרת שיעה. הגאון רבי חיים פלאגי זכה לאריכות ימים מופלגת ואמר שזה בזכות שטיפל בהוריו המבוגרים אפילו שכבר נשתבשה דעתם!.

מצות כיבוד אב ואם שישתדלו הבנים והבנות לכבד ולשרת את הוריהם כמיטב יכולתם, לסייע להם כמה שצריכים כגון לנקות ולסדר להם את הבית, לבשל להם אוכל חם, להגישו להם, לכבס ולגהץ את בגדיהם, לערוך עבורם קניית, להביא להם תרופות בעת הצורך, לעשות עבורם סידורים שונים, תשלומי מים, חשמל, טלפון וכדומה, אם הוריו חלשים ותש כוחם, ואינם יכולים לאכול, להתלבש או ללכת ולבוא בכוחות עצמם, חייבים לבוא אליהם בכל יום, להאכילם, להלבישם ולעשות את כל צרכם. ואם אינם יכולים לבוא אליהם, עליהם למנות שליח, שיבוא אליהם בכל יום, וידאג לכל צרכם, כניקיון הבית, קניית מצרכים, חימום בחורף, וכיוצא בהם. ולכן ראוי ומצוה על הבנים לגור בסמיכות להוריהם כדי שיוכלו לקיים מצוות כיבוד אב ואם.

בספר ברכי נפשי מסופר שהרב יצחק זילברשטיין שליט"א נשאל מרופא בכיר שעבד בבית החולים איכילוב בתל אביב, שהציעו לו משרת מנהל מחלקה בבית החולים סורוקה בבאר שבע, ויש בזה משכורת גבוהה, וקידום ויקרתי, אך עקב כך לא יוכל לטפל ולעזור להוריו שגרים באיזור המרכז כפי שטיפל ועזר עד היום, האם מותר לו לעבור לבאר שבע? ופסק לו שאסור! והוסיף שתדע חז"ל אומרים "כיבוד אב ואם, אדם אוכל פרותיהם בעולם הזה, והקץ קיימת לעולם הבא" ויאמין שרק ירויה מכיבוד הורים. ואכן שמע לפסק של הרב, וויתר על המשרה בבאר שבע, ונשאר להתגורר קרוב להוריו. כעבור תקופה הגיע לבשר לרב, כי קיבל משרה יותר טובה, ויתר מכבודם, בבית חולים במרכז, ובנוסף גם התמנה שם לראש הבחונים בתחומו, ועקב כך הוא מוזמן להרצאות רבות, מה שכמובן מביא לו גם משכורת גבוהה ויקרה רבה, באתי לבשר לרב "כי זכיתי לראות בחוש את אמיתותם של דברי חז"ל שכיבוד הורים אדם מקבל שכר גם בעולם הזה".

# טמונה בפרשה

עלון שבועי לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

## פרשת בהעלותך

### לסדר את הפרשה

לפניכם רשימת נושאי הפרשה בסדר מעורבב, עליכם לסדרם מחדש לפי סדר ההתרחשויות בפרשה. כשתצליחו, תקבלו מהאותיות חלק מפסוק מהפרשה.

- א. איסוף השלד, אכילתו ועונשו
- א. תנופת הלווים
- ד. דיבור אהרן ומרים במשה ועונש מרים
- ה. ציווי טהרת הלווים
- ה. דברי משה בעת הנסיעה והחנה
- ו. ציווי הדלקת המנורה
- ו. ציווי אסיפת 70 זקנים
- י. פסח במדבר ופסח שני
- מ. התנבאות אלדד ומידד
- מ. ציווי עשיית חצוצרות כסף
- נ. התאוות האספסוף לבשר וירקות
- ע. עניין המתאווננים בתבערה
- ש. נסיעת וחנית בג"ע ע"פ הענן
- ש. סדר נסיעת בג"ע במדבר

-----  
"-----"

### שאלה לשולחן שבת

"והעם לא נסע עד האסף מרים"

הגמרא במסכת תענית (כא:), מביאה, שכל זמן שאהל מועד היה נטוי במדבר, אמרה התורה 'ישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכו'". אך כשנגללו הפרוכת לקראת הנסיעה, הותרו זבין ומצורעין להיכנס לשם. כמו כן, הגמרא במסכת מנחות (צה) מביאה בשם ר' אליעזר, שמצורעין אינם משתלחים מחוץ למחנה בשעת סילוק המסעות. אם כן, מדוע חיכו בג"ע למרים, הרי יכלו להתחיל בנסיעה ואז היתה יכולה לחזור אל המחנה?

מטרת השאלה

הינה לעורר דיון סביב שולחן השבת. ניתן לשלוח את תשובותיכם למערכת (בצרוף מקורות, אם ישנם) ובל"ג אכתוב מן התשובות בעוד כחודש.

### פנינים

"אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות"

המנורה מסמלת את התורה, ורמז נאה לכך: בפסוק הראשון של חומש בראשית ישנן 7 מילים, כנגד שבעת הקנים היוצאים מן המנורה. בפסוק הראשון של חומש שמות ישנן 11 מילים, כמספר הכפתורים שהיו במנורה. בפסוק הראשון של חומש ויקרא ישנן 9 מילים, כמספר הפרחים שהיו במנורה. בפסוק הראשון של חומש במדבר ישנן 17 מילים, כגובהה של המנורה (לפי שיטה אחת, ולשיטה האומרת שגובהה של המנורה הייתה 18 טפחים צריך לומר שגובהה היה 17 ללא הבזיכים). בפסוק הראשון של חומש דברים ישנן 22 מילים, כמספר הגביעים שהיו במנורה. וכתוב: "פתח דבריך יאיר" (תהילים קיט, קל) הרי שרמזו לנו עניין זה שתחילת החומשים רומזים למנורה. עוד, כשנחבר את הכל יחד נקבל 49 וגוף המנורה היא כנגד שער הנ' אשר לא נתגלה למשה. עוד, שהמלמד תורה לאחרים, הרי הוא כמו נר, וכל שייתן מאורו לאחרים לא יגרע ממנו כהוא זה. אך עליו תמיד לשאוף לעלות עוד ועוד ("בהעלותך"), שאם יטה ימין ושמאל הרי הוא מכלה את עצמו באישו שלו.



"זהמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח"

מובא בגמרא (תענית ט). שהבאר בדבר הייתה בזכותה של מרים, עמוד הענן בזכותה של אהרן והמן ירד לישראל בזכותה של משה. ויש לבאר אם כן מדוע הגמרא במקום אחר (ב"מ פו:) כותבת: שבשכר החמאה והחלב שהגיש אברהם אבינו למלאכים זכו בניו למן במדבר. ויש לדון בזכות מי אכן ירד המן? ויש לומר: א. צריך לפרש שזו מחלוקת אמוראים בסוגיות. ב. בזכות אברהם המן החל לרדת, אך נמשך 40 שנה בזכותו של משה. (מהרש"א) ג. זכותו של משה מועילה לרדת המן במקום יישוב, אך זכותו של אברהם שהאכיל את המלאכים במדבר הועילה לבניו שאף להם ירד המן במדבר, מקום ציה ושומום. (יפה תואר) ד. זכותו של אברהם הייתה אמורה להספיק, אך מכיוון שבני ישראל התלוננו במדבר, נצרכו אף לזכותו של משה כדי שירד להם המן בכל זאת. (בן יהודע) ה. זכותו של אברהם הייתה אולי לדור אחר אך זכותו של משה הועילה לדור המדבר. (עיון יעקב) ו. עצם המשון היה בזכות אברהם, אך מעלתו הרוחנית של המן ("לחם אבירים") באה בזכותו של משה. (בית ישי) ז. מה שקיבלו את עצם המן במדבר היה בזכות משה אבל אברהם אבינו הואיל לכך שזכינו לקבל את המן מידי הקב"ה עצמו ולא ע"י שליח. (מהר"ש מבעלזא) ח. היה צורך בזכות של שניהם להורדת המן. ט. התוספת במן של כל הטעמים שבעולם הייתה בזכותו של אברהם שעשה לפנים משורת הדין. י. המן בזכותו של אברהם היה אמור לרדת רק לעמלי התורה ולא לכל העם, ובזכות משה וטוב עינו קיבלו כל העם. (הגרש"מ דיסקין) (ע"פ תשובות הקוראים הנכבדים שליט"א לשאלה לשולחן שבת' תש"פ)

מקרא

## שניחת השבת שלרם טמונה בפרשה!

העלון המוכר והאהוב שעשרות אלפי משפחות לא עורכות סעודות שבת בלעדיו... עומד לצאת בספר חדש ומרענן.  
לקט נרחב של מיטב החידושים והמדורים הבלתי נשכחים במעל 5007 עמודים בצבע מלא, מרגשים וחגיגים, כיאה לשולחן השבת!

### הצטרפו עכשיו

hamatmon40@gmail.com | 052-7665775

ישנו ביקוש רב בבתי הכנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם. זו ההזדמנות שלכם ליזכות בהפצת תורה. ניתן לתרום:

1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביין' 2. לשלוח שיק למערכת

### העלון מוקדש

לרפואת אליעזר נחמיה בן לובה בתשה"י

**חידון א' ת'**

- התשובה לכל שאלה **מתהילה** באות המופיעה בתהילת השורה
- א. יש להקריב את הפסח בתאריך \_\_\_ בניסן
  - ב. העם \_\_\_ באזני השי"ת לאמר: "מי יאכילנו \_\_\_"
  - ג. גם הוא מקריב, קרבן פסח באביב
  - ד. מחנהו היה מאסף לכל המחנות
  - ה. כשבנ"י נפרדו מיתרו נסעו משם דרך שלושת ימים
  - ו. "קומה ד' \_\_\_ אויבך \_\_\_ מנשאריך מפניך"
  - ז. בדגל מחנה יהודה היו יהודה, יששכר ו: \_\_\_
  - ח. בטרתת הלזים היוזו עליהם 'מי \_\_\_'
  - ט. אחד מהחייבים בפסח שני: מי שהיה \_ לנפש
  - י. "עד \_\_\_ עד פרחתה מקשה היא"
  - כ. עונשו של המבטל קרבן פסח במזיד
  - ל. אהרן הניף אותם תנופה
  - מ. מאכלם של בני ישראל במדבר
  - נ. כך משה התפלל על מרים: "קל \_\_\_ רפא \_\_\_ לה"
  - ס. בנ"י שטחו את השלו: "\_\_\_ למחנה"
  - ע. השי"ת ירד בעמוד של \_\_\_ ועמד בפתח האהל
  - פ. אהרן הכהן הביא שניים כאלו לקרבן
  - צ. עונשה של מרים הנביאה על שדיברה במשה
  - ק. אחד מן המאכלים שבני ישראל התגעגעו אליהם
  - ר. העם טחנו את המן ב- \_\_\_
  - ש. אחד מן המאכלים שבני ישראל התגעגעו אליהם
  - ת. אחת כזו הורתה על היאספות הנשיאים

**חידון א' ת' הפוך**

- התשובה לכל שאלה **מסתיימת** באות המופיעה בתחילת השורה
- א. השי"ת אמר שיאכלו בשר חודש עד שיהיה להם ל- \_\_\_
  - ב. שם נוסף ליתרו
  - ג. גם לטעמו, בני ישראל כמהו
  - ד. שניים שהתנבאו במחנה, על מותו של משה
  - ה. כמה נרות מדליק הכהן במנורת המשכן?
  - ו. עוף מאכל
  - ז. 'ויפריח' - (ע"פ רש"י)
  - ח. נחה על שבעים הזקנים שהתנבאו
  - ט. "הצאן ובקר \_\_\_ להם"
  - י. "ואיך לא יראתם מלדבר ב \_\_\_ במשה"
  - ך. בני ישראל נצטוו \_\_\_ את ידיהם על הלויים
  - ל. המן ירד על גבי ה- \_\_\_
  - ם. מילה נרדפת ל'ערימות'
  - ן. המדבר בו שכן הענן אחרי המסע ממדבר סיני
  - ס. כלי ששימש להכנת המנורה (ע"פ רש"י)
  - ע. "ויהי \_\_\_ הארון ויאמר משה"
  - ף. הם התאוו תאוה בתוך בני ישראל
  - ץ. הנער \_\_\_ לספר למשה אודות אלדד ומידד
  - ק. "ואביה \_\_\_ בפניה הלא תכלם שבעה ימים"
  - ר. גם מקרבן פסח שני אסור להשאיר עד ה- \_\_\_
  - ש. בערה בקצה המחנה
  - ת. כלי נגינה שהצטווה משה לעשותם

**ואלה שמות**

"אספה לי שבעים איש מזקני ישראל"

מה היו שמותיהם של שבעים הזקנים? (התשובות במדור התשובות)

**מן המדרש**

"וירדתי ודברתי", להודיעך שיום מינוי הזקנים היה חביב לפני הקב"ה כיום מתן תורה, שכתוב בו: "כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם" אף במינוי הזקנים, כתוב שם ירידה. למה הדבר דומה? למלך, שהיה לו פרדס, ושכר לתוכו שומר, ונתן לו שכר השמירה. אחר זמן אמר לו השומר: איני יכול לשומרו כולו לבדי, אלא הבא עוד אחרים, שישמרו עמי. אמר לו המלך: נתתי לך את הפרדס כולו לשומרו וכל פירות השמירה לך נתתי, ועכשיו אתה אומר הבא לי עוד אחרים שישמרו עמי?! הריני מביא אחרים שישמרו עמך, והוי יודע שאין אני נותן להם שכר שמירה משלי, אלא מתוך שכר שנתתי לך, משם הן נוטלים שכרם. כך אמר הקב"ה למשה: כשאמרת: "לא אוכל אנכי לבדי שאת", אמר לו הקב"ה: אני נתתי בך רוח ודעת לפרנס את בני ולא הייתי מבקש אחר, כדי שתתייחד אתה באותה גדולה ואתה מבקש אחר?! תדע שמשלי אינם נוטלים כלום, אלא: "ואצלתי מן הרוח אשר עליך". ואף על פי כן משה לא חסר כלום, שלסוף ארבעים שנה אמר לו: "קח לך את יהושע בן נון ונתתה מהודך עליו". ומה כתוב: "ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו". אמר הקב"ה: בעולם הזה נתנבאו יחידים ולעולם הבא כל ישראל נעשים נביאים, שנאמר: "והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם זקניכם וגו'". כך דרש רבי תנחומא ברבי אבא. (ע"פ במ"ר טו, כה)

**מילה בפרשה**

**ברא נייר דק בשרטוט,  
וניסה בה צנצנת תות,  
לאויב שפרץ וניסה,  
לחסום את דרך הכניסה.**

המונח המבוקש הינו מילה  
בת 2 אותיות המופיעה בפרשה.  
אשר כל שורה בחידה  
דומת להקשר שונה שלה.  
(יתכן כתיב חסר והילופי אותיות  
בעלי הגיה דומה)

התשובה תתפרסם אי"ה בגליון הבא



**ושפני טמוני חול**

**"אם את כל דגי הים יאסף להם"  
האם ישנם דגים ששומרים שבת?  
\* \* \* \***

**"הבשר עודנו בין שניהם טרם יכרת ואף ד' הרה בעם ויך  
ד' בעם מכה רבה מאד"**

האם רק האנשים השמנים יענשו והרזים יפטרו מעונש?  
דבר חידוש מופלא מובא ב'דעת זקנים' מבעלי התוספות:  
שכתוב במדרש תהלים לגבי הפסוק "ויהרוג במשמניהם"  
שהכוונה לאותם האנשים השמנים והבריאים. שאלו בוודאי  
שאלו שלא כהוגן מתוך כרס מלאה, אבל הכחושים היו  
יכולים לומר ששואלים בשר בשביל להבריא את עצמם.  
ועוד, כתוב: "הבשר עודנו בין שניהם" וכתוב: "עד חדש  
ימים" - כיצד? בינונים נידונים לאלתר, רשעים מצטערים  
והולכים עד שלשים ימים.

**שעשועי דאורייתא**

**"כי אשה כשית לקח"  
מלבד ציפורה, מי עוד בתנ"ך מכונה 'כושי'?  
\* \* \* \***

**מצאו נא בפרשה:**

1. אות הנקודה מעליה.
2. מילה בת תשע אותיות.
3. שתי אותיות הפוכות.
4. פסוק שמופיעה בו המילה 'להם' ארבע פעמים.
5. ארבעה דורות המוזכרים בשם.
6. שם של מסכת בש"ס.
7. שלוש מילים רצופות שבכולן מופיעה רק התנועה 'סגול'.

**"זיכרון" סימן**

גימטריאות ורמזים לזכירת מספר פסוקי הפרשה

בפרשת בהעלותך מסופר גם על תהליך הקדשת הלווים, "והלוים יסמכו את ידיהם".  
בפרשת בהעלותך ישנם 136 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילה:  
**"יסמכו" = בגימטריא = 136**

**תשובות**

**ושפני טמוני חול** - תשובה לעלון שבועות: ברכות שמסתיימות באותן שתי מילים: ברוך שאמר והלל (מלך מהולל בתשבחות) שוש תשיש ובברכות ההפטרה (משמח ציון בבניה). (כמוכן שישנו נוספות, אך הכוונה הייתה לחתימה בת שלוש מילים) **לסדר את הפרשה** - "האיש משה ענו מאד". **חידו א' ת'** - ארבעה עשר, בכה בשר, גר, דן, הר סיני, ויפצו וינוסו, זבולון, חטאת, טמא, ירכה, כרת, לווים, מן, נא, סביב, ענן, פרים, צרעת, קישואים, ריחיים, שומים, תקיעה. **חידו א' ת'** **הפוך** - זרא, חובב, דג, אלדד ומידד, שבעה, שלו, ויגו, רוח, ישחט, עבדי, לסמוך, טל, חמרים, פארן, קורנס, בנסוע, אספסוף, רץ, ירוק ירק, בוקר, אש, חצוצרות. **שעשועי דאורייתא** - עבד המלך הכושי, בני" - "כבני כושיים", שאול המלך - "כוש בן ימיני". 1. "רחקה". 2. "ובמועדיכם". 3. לפני ואחרי פרשת: "זיהי בנסוע וגו". 4. "הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם". 5. יהושע בן נון שהיה בנו של אלישבע בן עמיהוד. 6. "תמיד". 7. "פה אל פה". **ואלה שמות** - ב' שיטות ע"פ הילקוט שמעוני: ראובן: הנוך, כרמי, פלוא, חצרון, נמואל, זכרי, אליאבאחצרון. שמעון: ימין, אהד, יכין, צוחר, שאול, נמרי. לוי: עמרי, חנניה, נתנאלואתואל, סתרידעא בן סתרי, ומשה על גביהן. יהודה: נחשון, שפטיה, בצלאל, יונדב, סרחוארח, דןאערוך. יששכר: יגאל, עתניאל, צוהראצעיר, פלטיפלטיאל, חגיתאחוני, עזאיעקן. זבולון: סרד, אלון, סורי, אליהו, נמשי, אהליאבאחלאל. בנימין: סניאב, כסלון, אלידדואלדד, אחיאלומידד, אחיטוב, מתניה. אפריםויוסף: יאיר, יועזר, מלכיאלופלטיאל, אהירסורם, אדונירסואדוניה, סטורמכיר. דן: גדליהובוקי, יגאלאגלי, אחינועם, דניאלצרי, אחיעזר, שריהאחננאל. נפתלי: סומכוס, זבדי, יוחנן, אלישמע, אליקים, אליוחנןאלחנן. גד: חגי זרחי, קינילקינן, מתתיהו, זכריהו, (שוני). אשר: אשורופשחור, שלומישלמי, שמואלאחננאל, שלום, שכניהו, אחיהואחזיהו. **מילה במגילה רות** - של. "שכח אצלו בארמון" - של = שכח (ע"פ פירושים לפסוקים: "של תשלו לה מן הצבטים", "זיכהו שם האלהים על השל"), חפץ ששייך לברון" - של הברון שבנפרש מעל" - הבנד 'של' הנלבש מעל לשאר הבגדים, "כשציווה להסיר נעל" - ע"פ הפסוק "של נעליך". **טמונות בפרשה** - 1. "שוטרי" (יאטו) 3. מיקשת אבטיחים - "מיקשה" (יב) (ח,ד) ו-"האבטיחים" (יאה) 3. "הבשר עודנו בין שניהם" (יבלג) 4. פתיחת ההיכל - "זיהי בנסוע וכו'" (י,לה) 5. "ולא בחידות" (יבח) 6. 'בדולח. שם אבן טובה קריסטל' (רש"י יאז), 7. "זיהי בנסוע הארון" (י,לה) 8. "כאשר ישא האומן את היונק" (יא,יב) 9. 'מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך' (רש"י י,לד) 10. "כשלג" (יב,י) 11. "השומים" (יאה), "לשום את משא העם הזה" 12. "והיית לנו לעיניים" (י,לא) 13. חסה - "על מצות ומררים" (ט,יב) 14. "עשה לו סימניות" (רש"י י,לה) **טמונות בהפטרות** - 1. "הכהן הגדול" (גא) 2. "אוד מוצל מאש" (ג,ב) 3. "תאנה" (ג,י) 2. עוד - "אוד" (ג,ב) **שאלה לשלוח השבת בחוקותי** - שאלנו: רש"י ביאר את המילה "ואולך אתכם קוממיות": 'בקומה זקופה', וכן ביאר האבן עזרא. ויש לבאר אם כן, היאך מתיישב הדבר עם הנאמר בגמרא (קידושין לא). 'אמר רבי יהושע בן לוי אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. כל האיסור הוא מפני שנראה כדוחק רגלי השכינה. אבל פה כתוב: "והתהלכתי בתוכם" - שהקב"ה מטייל ביניהם בגן עדן. (חת"ס) 2. הכוונה רק שלא ילכו בצער ובקומה שפופה. 3. הכוונה שנזכה להתבונן בכוחינו וגודל עוצם פעולותינו ועל ידי זה נלך קדימה מחיל אל חיל, ולא שנצטרך להביט מאין באנו כדי להכניע את נפשותינו. 4. בקומה זקופה בביתחון ומתוך אמונה בקב"ה לבדו - וכך וודאי אינו דוחק את רגלי השכינה.

**ניתן להשיג את העלון:**

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: [temunabaparashah@gmail.com](mailto:temunabaparashah@gmail.com) - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת.  
ב: 'לדעת', 'אידישער וינקל' (באידיש) ו'דרשו'.  
בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רח' בית ישראל 1, ובמערכת.

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת.

מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

© כל הזכויות שמורות לאהרן ביין.  
ניתן לשלוח תגובות, רעיונות והערות למערכת  
קויפמן 17, ירושלים  
[temunabaparashah@gmail.com](mailto:temunabaparashah@gmail.com)

# תל תלפיות

פרקי חיים וקווים לדמותו

של הפוסק הגדול

תל שכל פיות פונים אליו

הגאון העצום חסיד ועניו

## רבי יצחק יעקב זייס זצלה"ה

בעל שו"ת מנחת יצחק

גאב"ד העדה החרדית בירושלים

נלב"ע י"א סיון תשמ"ט

### הרה"ג ישי לטר

כבר קודם מלחמת העולם השנייה נתפרסם שמו של הגאון הצעיר שצמח בין גדולי גליציה, רבי יצחק יעקב זייס. לאחר החורבן, כשהיה העולם שמם, הוא הגבר שהוקם עול ונטל על שכמו את בירורי ההלכה הנוראים בהיתר עגונות ושאר ענינים, ומאז נעשה לתל תלפיות לכל עניני ההלכה החמורים, והמתחדשים בעקבות השינויים שבעולם המודרני, הלא הם כתובים בעשרת כרכי מנחת יצחק אשר כל בית ישראל נשען עליהם בכל שאלה ונידון. ומה לנו להרחיב בדברים נגלים ומפורסמים.

עוד בשבתו במשך שנים רבות באנגליה, היתה מצודתו פרוסה, וביותר גדלה השפעתו הציבורית מאז עלה לארה"ק ועמד בראש העדה החרדית בירושלים, ואזי מלבד תשובותיו והכרעותיו, נטל חלק בהנהגה הציבורית ובתיקון ענינים שונים הנוגעים אל הכלל, כמו כשרות וכי"ב.

במאמרנו נלקטו ענינים שונים אודותיו, מתוך החיבור 'תל תלפיות' מאת תלמידו ר' ישראל חיים דוידוביץ, מהקדמת בנו של המנח"י לחלק י, ועוד.

#### הדרכות ממהרי"ד מבעלז

בצעירותו היה מקורב למהרי"ד מבעלז, אשר הורה לו הדרך הישרה בהנהגתו בהתמדת התורה, ושמירת הגוף והבריאות.

כאשר הגיע לגיל גיוס לצבא המקומי, פנה בבקשה אל הרבי מבעלז להורותו מה לעשות כי היה בעל קומה ובריאות ומטבע הדברים שלא יצליח להפטר מן הצבא. והשיב לו כי המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ושררה, ועצתו שירחיק נדוד ממקומו וישכחו ממנו. וכך עשה ונסע למקום אחר ושהה שם כחצי שנה. ולימים היה מפליא רבינו איך שהבטחת הרבי מבעלז נתקיימה במלואה, כי לא דרשו אחריו מאומה, ושכחו ממנו שלא כדרך הטבע.

אחת ההדרכות שקיבל מהרבי, לאחר שקומתו התמירה החלה להשתוחח מרוב

דשם...". לאחר הסתלקות רבו זה, עלה על כסאו חתנו הגאון רבי יהושע הלברשטאם, נינו של הדברי חיים, ובמשך חמש שנים הבאות הסתופף רבינו בצל רבו זה.



#### הגאון החסיד

רבינו יצחק יעקב זייס זצ"ל, בעל המנחת יצחק, שילב בדמותו כמה עולמות. מצד אחד היה גאון הלכתי הסולל דרכים בהלכות חמורות. ומצד שני היה חסיד נאמן בדרך רבותיו ואבותיו.

בהיותו נער רך שימש לפני האדמו"ר רבי יהודה צבי מדאלינא, מגזע זידיטשוב. אף שבים פטירתו של האדמו"ר היה רבינו נער רך כבן שבע שנים בלבד, ראה אותו כרבו המובהק הראשון...

וכך כתב בהסכמתו לספר ילקוט מהרי"א, ליקוטים מתורתו של הגה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב:

"ועוד זכיתי ליצוק מים - אין מים אלא תורה - על ידיו של נכדו, רבינו הגדול מו"ר הגאון הצדיק רבינו יהודא צבי זצלה"ה אב"ד

לימוד ויגיעה, הורה הרבי ללמוד אצל סטנדר גבוה דייקא ולא ליד שולחן, לבל יצטרך להתכופף. על הוראה זו שמר בהקפדה. כן הדריכו בצורת הלימוד, ופעם סיפר רבינו לנכדו כי הורה לו לחזור על כל דבר ארבע פעמים.

היה מספר, כי הרבי מבעלז שוחח עמו פעמים רבות בלימוד, ורבינו השתומם על רוב חריפותו ועוצם גאונותו.

## רך ונסמך

בעודנו צעיר לימים בבחרותו נסמך להוראה ע"י כמה גדולי הדור ששבחו ידיעתו המופלאה, כרבי מאיר אריק, מהר"ש ענגיל מראדומישל, מהר"ש"ג מסעמיהאלי, ועוד.

בנו מספר שהגיע לידיו מודעת ברכה שנדפסה באותם הימים בכתב עת, שכתבו חבריו ומכריו לשמחת אירוסיו, בו כתבו בין תאריז, שעוד טרם עבר שנת השיתסר כבר נסמך להוראה ע"י ראשי גדולי דורו דור דעה. ולגודל ענותנותו תפארת מידותיו, לא העלה זאת מעולם על שפתיו.

## איזה דרך ישכון אור?

בשנות בחרותו נהג לפלפל הרבה, והוציא לאור קונטרס "רבי שמעון לשיטתו", לקשר כל המאמרים של התנא רבי שמעון בש"ס לשיטתו בדרך פלפול. אז הלך להיבחן אצל הגאון מהר"ש ענגיל זלה"ה גאב"ד ראדומישל, והוא תמך בשיטה זו ועודד אותו על כך, ומדי דברו איתו, פגש אותו הגאון מהר"ש"ג זלה"ה, והוא התחיל להוכיח את הבחור הצעיר על דרך הלימוד הזו, באמרו שעבורו לא זו הדרך הברוכה, כי הוא לגדולות נוצר בשערים המצוינים כהלכה.

[כאשר שב למהר"ש ענגיל, וסיפר לו אודות תוכחתו של המהר"ש"ג, השיב לו מהר"ש ענגיל שבל יחוש לדברי המהר"ש"ג, שכן **רבי שמעון** (גרינפעלד) לשיטתו, שהוא מבני הונגריה שאין רגילים בדרך הפלפול.] רבינו אמר שהוא קיבל על עצמו את דברי המהר"ש"ג, וגנו את חיבורו הנ"ל.

ואכן בכל ספריו אין אנו רואים דברי פלפול (בח"ב סי' קכו ישנה הג"ה, ובה הוא מבאר שר' שמעון לשיטתו... וכנראה זהו סנסן אחד מתוך חיבורו). וכמה יש להתפעל שהכיר את

הדרך הזו, ואף פעם לא השתמש בה, אלא תמיד חתר לבריר הסוגיא אליבא דהלכתא.

מאז אותו מפגש, החלה התקשרות מיוחדת בין רבינו לבין המהר"ש"ג, שארכה שנים ארוכות. ממנו קיבל הרבה כללי יסוד והדרכות בדרך הלימוד וההוראה. אף את בקיאותו הרבה והמופלגת ב'פרי מגדים' אשר ליותר אותו כל ימי חייו, זקף רבינו לזכותו של מהר"ש"ג, אשר האיץ ודרבן אותו לקנות שליטה מלאה בכל דבריו, עד כי יכול היה להעיד בעצמו, שמעולם לא תפסוהו בשכחת 'פרי מגדים' כלשהו.

ע"י מנחת יצחק חלק ב סי' קכ"ה בהג"ה שכתב ר' שמעון לשיטתו, ואולי זה שיריים של החיבור הנ"ל.

## הולך וגדול

בשנת תרפ"ט נכנס לחופה עם זוגתו מרת אלטע רבקה לאה בתו של הגאון רבי פנחס סג"ל צימטבוים הי"ד, ראב"ד גרוסוורדין, שהיה מפורסם בשעתו כאחד מגדולי התורה המובהקים. הוא קבע את מעונו סמוך לדירת חותנו, אשר האציל עליו מהודו, ומסר לו דרכי הוראה ושימוש חכמים שעברו אליו במסורה מדור לדור.

לא ארכו הימים ונעשה למו"צ ודיין בגרוסוורדין.

כן החליף אגרות תותרה עם גאוני וצדיקי הדור מקרוב ומרחוק.

כחמש עשרה שנים ישב על מדין בגרוסוורדין והתאהב על כל יהודי הקהילה. בשנת תש"ג התחיל להדפיס חלק מתשובותיו בהלכה בספר שנקרא 'דברי יצחק'. לימים נכללו הדברים בתוך ספרו הגדול מנחת יצחק.

מיד עם תום המלחמה נפטרה אשת נעוריו, בעיר בוקרשט "וזכותה עמדה לה להקבר בקבר ישראל ובכבוד, ולא ליפול חלל ביד הרשעים באושוויץ ר"ל". בשנה שלאחריה תש"ו, בנה שוב את ביתו עם מרת מלכה בת האדמו"ר מווסלוי, מגזע בית רוזין. לאחר פטירת בשנת תשל"ג, התחתן עם מרת חנה מרים סימא בת האדמו"ר האמרי חיים מוויזניץ.

## חסדי ה' כי לא תמנו

בשנות הזעם עברו עליו תלאות רבות, ופעמים רבות ניצל ממוות.

את מה שעבר עליו, העלה על הכתב בקונטרס 'פרסומי ניסא' שנדפס בסוף מנחת יצחק חלק א'.

"אם אמרתי אספרה כמו כל הרפתקאות דעודו עליו. והשי"ת הציל אותנו מיד אויב ואורב זדים ארורים שר", כי כמה פעמים אין מספר היינו כפסע בין המוות לחיים, ועל כל פסיעה ופסיעה אהלל... לא יכלם ספר".

בנו כתב: בשנות הזעם, כשהיינו שרויים בפחד מוות שבועות וחדשים, חבויים בבונקר בתנאים תת אנושיים קשים, לא פסק פומיה מגירסא ואף שפט בדיני תורה בין האישים שעקב המצוקה הקשה היו רוגשים, ותהי התמדתו אז למעלה מהשגת אנשים.

## והיה העולם שמם

בסיום המלחמה נסע תחילה לעירו גרוסוורדין אולי ימצא מה מחפציו והמון כתביו שהשאר בביתו.

את מה שפגש בחזרתו לעירו מתאר בקונטרס פרסומי ניסא:

"בהגיעי לביתי מצאתי הכל חרוב ונחרב, ללא יהודים וללא יהדות, בני כנסיות ובתי מדרשות חרבים, קרעים של ס"ת כתבי קודש מפוזרים בשוקים וברחובות אשר כל חייב לקרוע. אוי לנו כי כך עלתה לנו, לא נשאר רק אודים יחידים מוצלים מאש. מספר בע"ב נכבדים מעירנו העתיקה, מנהיגי הקהילה

מעט היהודים השרידים שחזרו לעיר ויסדו את הקהילה מחדש, הפצירו בו להשאר איתם ולהיות אלוף לראשם. אף שתכנן לעלות לא", בראותו שהם כצאן אשר אין להם רועה, לא יכול היה לסרב.

בהיותו בעיר התחיל לאסוף את כל בני הנוער שרידי השואה מקטן ועד גדול והקים ישיבה לעיר הגיעו גלים של פליטים מרומניה והונגריה. הגר"י השתדל לקבל את כולם לישיבתו. היו בין הבחורים שלא היה להם כל רקע, מפני שבשנות המלחמה הפסידו את מיטב תקופת לימודיהם. הוא ניהל את הישיבה בתנאים קשים ביותר עקב הקמת המשטר החדש ברומניה. הישיבה נקראה

'בית פנחס' ע"ש חותנו.

במכתבו אל משפחת העסקנים שטרנבוך משווייץ כותב רבינו:

בישיבתנו נמצאים אחד מעיר ושניים ממשפחה מן הצאן קדשים עוסקים בתורה ובמצוות ה', ויש לחוס עליהם להחזיקם שלא יתפסו ח"ו בזרם הזמן... והנה בעירנו עיר גרוסוורדין אשר נודע מאז עיר ואם בישראל, בעוה"ר כעת עיר חרבה וראיתי בני עליה והמה מועטים סה"כ לערך חמישים תלמידים לומדים אשר מנויים לישיבתנו 'בית פנחס' ורובם יתומים, ובכל זאת הקדישו זמנם לתורה ועבודה... ובה נבקש למען השם בעוד מועד להעלות אותם למקום תורה למען נוכל לגדלם ע"פ דרך אבותינו הקדושים... ואין צורך להרבות במלין כי יותר מן מה שאפשר להעלות בכתב ידוע.

### אבי העגונות

באותו פרק, נתפרסם בתקנת עגונות והתמסר להתירן. הוא קבע כללים בענין, ובהסתמך עליהם הותרו הרבה נשים מכבלי העיגון וזכו להקים בתים כשרים בישראל. הוא ראה לעצמו זכות גדולה בענין זה, כפי שהזכיר באחת מתשובותיו (ח"א סי' צא) בשם חד מקמאי "שבהיותו בקרב צרה התפלל לק-ל נורא, יגן בעדו זכות פסק שעשה להתיר עגונות להנשא לגברא, ויעתר לו ה' ויוציאנו לאורה".

וכך כותב בנו: "בימים ההם הקשים וכלענה מרים, השוד והשבר בבית ישראל שספדו מרורים על אבדן קרוביהם היקרים, נשאו נשים עגונות שאבדו את בעליהן, ואלו מישראל שנותרו בחיים בלא נשותיהן, ורצו להתחתן עם אחיותיהן, או עם נשים אחרות לבנות את קניניהן. בימים טרופים אלה, עמדו גדולי ישראל פליטי הגולה בראותם עני עמם כי גדלה, ופנו אל אאמו"ר שהיה צעיר מהם בהרבה אך נודע לתהילה, ובידעם רב כוחו וחילו רב המעלה, דפקו על פתחו בבקשתם, לך בכחך זה והושעת אותם, ועם היותו נדכה ושובו, אזר חלציו כגבור, ומבלי שהיו עמו ספרי הפוסקים, כי עדיין היה בבוקרשט במרחקים, בכח זכרונו ובסיעתא דשמיא בעזר אלקי הרוחות, העלה על הכתב בעט סופר מהיר תשובות ארוכות. צלל במים



עם חברי הבר"ץ של העדה החרדית

### שאלות מן השאלו

אחת השאלות הנוראות מימי הזעם שהגיעו אל שולחנו מובאת במנח"י (ח"ו סי' נו), בדבר איש שראה את אביו מוכה ומעונה בידי הנאצים ימ"ש מתוך כוונה להמיתו ביסורים, ופנה הקצין אל הבן בהצעת, אם תתן לי שעון זהב, אוציא אקדה ואהרגהו ביריה ויהיה לו מיתה קלה, וכך הוה והרגהו ביריה, כעת מצפוננו של הבן מענה אותו אולי לא טוב עשה שסייע בגרמא להריגת אביו, ובא ומבקש להורות לו דרך תשובה... והשיב רבינו שמכמה טעמים א"צ תשובה, ומי שאמר לעולמו די יאמר די לצרותנו...

שאלה נוספת מצמררת, עלתה על שולחנו (חלק א סימן ל): "בענין הבורית שהובא מהגרמנים ימ"ש, שלפי השמועה נעשה מחלב אחינו בני הנשרפים על קד"ה, וגם נקבר שמה (-הכוונה ליד ושם) אפר מהקרמטוריום, אם יש בזה משום טומאת כהנים".

### למדינת אנגליה

אחרי כשנתיים ומחצה בגרוסוורדין, כאשר הכבידו השלטונות את ידם על ישראל, והמטטר הקומוניסטי עסק בדיכוי כל זיק יהודי, נוכח לדעת שלא יוכל להשאר עוד בארץ תלאויות זו. בחודש כסליו שנת תש"ח נסע לאנגליה. בהשתדלות הגר"י אברמסקי, אז דיין בלונדון, הוצעה לו רבנות העיר מנצ'סטר, ושם כיהן כעשרים ושתיים שנה. הרב אברמסקי לא הכירו בתחילה, אולם לאחר היכרות קצרה ביניהם כשהגיע בתור פליט לאנגליה, היטיב לדעת כמה

אדירים ובנה מערכות, אשר הם בספרו מנח"י ח"א ערוכות, עד שהתירם מכבלי עיגון הסבוכות, וזכו להקים בישראל בתים נאמנים...

ודכירנא שביום אחד (ל"ג בעומר) מאותן ימי התלאות, סידר קידושין ליותר משלשים חתנים וכלות..."

### כלל גדול

כלל גדול לגבי תקנת עגונות כתב (ח"ט סי' קנ):

קיבלתי מהגאון הגדול מראדומי שלא זצ"ל, אשר אז בימי בחרותי הייתי מתאבק הרבה אצלו, והרבה שאלות עגונות באו לפניו, היה אומר כללו, ואח"כ ראיתי שכן כתב גם בספר שו"ת חבצלת השרון וז"ל: מראש כל, אמינא להו מה ששמעתי מפי הרב הגאון מו"ה דוב בעריש ראפפורט ז"ל שהיה מקובל מפי רבו הגאון בעל מח"ס נודע בשערים, שבבואו לפניו איזה שאלה, מקודם הוא שוקל בשכלו על אמיתות הענין לפי שכל אנושי שהדבר אמת, ואז הוא מעיין ע"פ חוקי תורתנו הקדושה מה משפטו, וכן הוא אצלי. עכ"ל.

[כיו"ב סיפר הגר"מ שפירא זצ"ל שרבי יצחק אלחנן מקובנא, המשיב הגדול, בהגיעו אליו נידון של עגונה, היה אומר: ראשית כל צריך לדעת אם הבעל חי או מת, ואם אני משוכנע שהוא אכן מת, אגש לכתוב תשובה].

לאחר פטירתו של רבינו נמצאו באמתחת כתביו, פנקסים עבים ובהם רישומי היתרי נישואין וגביית עדות למאות, אשר הסדיר בחודשים שאחרי המלחמה.



תמונת הישיבה אחרי השואה, רבינו הוא הי"ד

כתולעת, ולעולם אינו ממעט ח"ו בכבודו של בר פלוגתא וכדו', כי אם מבליע בנעימה את השגותיו שלו על דברי חכמים זולתו.

יום אחד, המשמש שפך עליו בטעות את כוס הקפה, ונרטבו מכנסיו של רבינו. כמובן שהלה חש בחוסר נעימות, אך רבינו החל להתבדח עמו כידיד וחבר, ואף אמר לו בבדיחותא "דו אוסט מיר מילחיג גימעכט" (עשית אותי לחלב...)

### שלא לפגוע בבת ישראל

על אודות הקפדתו בבין אדם לחבירו נביא את שסיפר רבי אלימלך בידרמן שליט"א בדרשותיו:

הגה"צ הימנחת יצחק זצ"ל גאב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים, נישא בג' זיווגים, במשך שנות חייו, בזיווג ראשון נישא עוד קודם המלחמה, ומעשה שהיה כך היה. 'שדכן' אחד הציע עבורו בת ממשפחה חשובה, ויגמר הדבר בכי טוב, בטרם ראיית אם החתן והחתן את המדוברת. בהתקרב מועד הנישואין, נסעו כל בני משפחתו אל עיר מגורי הכלה, לערוך שם את שמחת הנישואין, אך משהגיעו ואמו ראתה את הכלה, נבהלה מאד, כי ראתה שמדובר בבעלת מום. מיד גמרה האם אומר לבטל את השידוך (היה מותר להם לבטל את השידוך) כי מדובר בשידוכי טעות על ידי שליח, שהשליח קלקל ואפשר לומר לו - 'לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי'. ואמרה לו האם: יצחק'ל בוא נברח ונמלט על נפשנו כי אין רצוני שתחיה עם בעלת מום כזה, אמר הבן: 'אל לנו לבטל ח"ו את קשרי השידוכין

דהלכתא. וע"ז התאונן הנביא בנבואתו, שלא ימצאו משנה ברורה - היינו המקור בש"ס, והלכה ברורה - היינו ההלכה למעשה, - במקום אחד, כי נעשה פירוד בין הדבקים. ויש לתקן זאת בכל האפשרות, לחבר התרי ריעין דלא מתפרשין".

בכל פעם שהגיעה אליו שאלה מורכבת, היה פותח ולומד את הסוגיא מחדש, מתחילתה ושרשיה, עד סופה.

### רוח הבריות ורוח המקום

כתב בהקדמה למנח"י (ח"ג) כי ידע נאמנה שלא הגיע לידי מדה זו, להיות נמנה בין המשיבים לשואלים בדבר הלכה למעשה "אמנם שמתי מבטחי על כי משמים זיכוני לזה להיות רוח הבריות (גם גדולים וטובים) נוחה הימנו לפנות אלי בהצעת שאלותיהם וספקותיהם שבודאי גם רוח המקום נוח הימני להיות בעוזרי להאיר עיני במאור תורתו ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא".

### "עשית אותי חלבי..."

כתב בנו: דיבורו תמיד בנחת ובישוב הדעת, בורה מהקפדה ושמן כעס, איך קיבל כל אדם בפנים מסבירות, גם בעתות חליו כשסבל מרורות, ואיך היה ממש יחיד במינו בזוהרות בכבוד אחרים בכל אוננו...

ענוות צדקו ועדינותו ניכרת בתשובותיו, כאשר למרות הידיעות המפליגות והחריפות הגדולה, תוכו רצוף ענוה ורוח נמוכה. כל דבריו ברוח חן וחנינה, בניחותא, כמי השילוח ההולכים לאט, לא ברעש ה', מתעדן

הולמתו עטרת הרבנות בקהילה גדולה.

[על מידת הרושם שהותיר רבינו על הגר"י אברמסקי ניתן ללמוד מפרט מפליא אותו מסר אחד מהתלמידים מאותו המקום והזמן. הרב אברמסקי כידוע נמנה על יוצאי ישיבות ליטא, ולא היה מצוי כ"כ בספרי גאוני גליציה. אולם מאז התודע למנח"י, החלו מוצאים על שלחנו לעתים תכופות את ספריו של הבית יצחק, אמרי ישר לר"מ אירק, ועוד. מקורביו הסיקו מכך, כי המפגש עם דמות כרבינו, יוצא בית מדרשם של גדולי גליציה, גרמה לו לגאון הליטאי להתקרב גם לסגנון עיונם ולימודם. גם כוחו הכביר של רבינו בהתרת עגונות, אשר בא לכלל גילוי בתשובותיו, אף הוא משך אליו את התפעלותו של הגר"י אברמסקי].

בראותו ההכרח הדחוף לכונן את עמודי ההוראה מחדש, יסד והקים בעירו 'כולל אברכים' לבעלי תריסין, ששמעו ממנו שיעורים תמידין כסדרן והדריכם בנתיבות ההלכה וההוראה.

### קנאי או תלמיד חכם

בשנת תש"ל לאחר פטירת רבי פנחס עפשטיין ראב"ד העדה החרדית, נקרא ע"י הרבי מסאטמר לכהן בעדה החרדית.

קנאי העדה התנגדו למינויו בטענה שהוא אינו מספיק קנאי (פוק חזי ששנתיים קודם לכן, בשנת תשכ"ח קיבל את 'פרס הרב קוק' לספרות תורנית על סדרת ספריו...) הסאטמר רב ענה להם בשנינות: "קנאי אפשר להיות בין לילה, אבל לא תלמיד חכם...".

בתחילה כיהן כסגנו של הראב"ד הגר"ד יונגרייז. ועם פטירתו בשנת תשל"ב, כיהן כראב"ד תחתיו. היה הראשון לארגן הפגנה המונית נגד פסק הדין אודות האח והאחות. לאחר מכן התמנה כגאב"ד.

### והיו לאחדים בידך

אודות דרך הלימוד, נביא מה שכתב בהקדמה לח"ד:

"בדורות האחרונים נתפרדה החבילה, הלומדים ש"ס ומפרשים אינם לומדים שו"ע ופוסקים, והלומדים שו"ע אינם לומדים הדק היטב במקור הענינים בש"ס וראשונים, וממילא לא רווחא שמעתתא לאסוקי אליבא

היה לו שום עסקים איתו. אולי, הוסיף הגאון לשואלו, היה לך איזה קשר אחר איתו? העמיק הנתבע לחשוב ונזכר שפעם השאיל לו ספר פלוני, והלה החזיר לו. שלח אותו הגאון להביא את הספר, ואז התברר שהעמוד הראשון היה קרוע, ושם חתם הנתבע שמו שהספר שלו. השואל חתך את העמוד ומעל החתימה סגן את ההלוואה המפוברקת. (ומקורו מכתובות דף כא. דלא ליכתוב חתימת ידיה אמגילתא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי דבעי) נוספת...

### בזה מיושב עוד...

אחד מחשובי ראשי הישיבות בירושלים היה מרבה להכנס אל המנח"י לשוחח בתורה בעניינים שנלמדו בישיבה, והיה מציע לפניו את חידושי. לימים התבטא ראש הישיבה: "לא קרה מעולם, שחידשתי לפניו ענין בהלכה, שלא הוסיף - בזה מיושבת קושיא נוספת..."

### בעיני רבותינו

כותבי קורותיו מציינים את העובדה שהיה מקובל ונערץ על כל החוגים.

יחסי ידידות והערכה שררו בין מרן הסטייפלר ובין המנח"י. בתשובות רבות מצטט המנחת יצחק את הקה"י. בחלק האחרון של מנח"י מצויה תשובה לשאלה ששיגר אליו הסטייפלר. כמו"כ סיפר רבי דוד שמידל כי כאשר בא פעם אל הסטייפלר בשאלה חמורה בעניני קברים, סירב להכריע בדבר, והפנה אותו שישאל את המנח"י, ולפי הכרעתו כן ינהג.

קשרים חמים היו בין המנח"י ובין מרן הגרש"ז אויערבך. כאשר שמע הגרש"ז כי המנח"י עולה לארץ ישראל, שמח מאד והסביר לבנו כי מאז פטירתו של הגאון משטעבין הוא אינו מוצא מנוח לנפשו על כי הגאון לא השאיר אחריו רב חסידי בקנה מידה שלו. וכעת נחה דעתו.

כאשר פגעו בכבודו של מרן הרב שך, הוציא יחד עם גדולים אחרים, מחאה נמרצת.

דמותו של המנחת יצחק היא מן השרידים אשר הותר לנו ה' מדורות דעה, וזכינו והותר את ספריו הגדולים אשר מתבדרים בבי מדרשא ובכל בתי ההוראה, ויה"ר שיהיה מליץ ישר לכלל ישראל.

"הרב ווייס בספרו מנחת יצחק ממלא חסרון גדול המורגש בדורנו - תשובות לשאלות מעשיות. גדולי ישראל בדורות שלפנינו עסקו הרבה להשיב לכל שואל דבר ד' זו הלכה למעשה... בימינו נתמעטו הגדולים המשיבים. הספרות התורנית אמנם איננה עניה, ספרים תורניים מתפרסמים בכל שנה במידה לא קטנה, ומהם ספרים חשובים ומקוריים, אבל רובם עוסקים בחידו"ת, בבירורי ענינים וסוגיות וראשונים. אפילו אלה שנותנים לספרים צורה של שו"ת, אולם עם העיון בגופי הדברים אנו רואים



שלא השאלה כשהיא לעצמה מעניינת אותם. השאלה משמשת להם רק יתד לתלות עליו שלטי הגבורים של חידושיהם. שונה הוא ספרו של הרב ווייס. בכל כרכי ספרו, עוסק המחבר בשאלות להלכה למעשה. חיש מהר נתפרסם הרב וייס בכל הארצות לאחד מגדולי המשיבים, מכל קצו תבל פונים אליו בשאלותיהם..."

### החתימה הנעלמת

אודות פקחותו מסופר המעשה הבא:

אדם אחד הוציא שטר חוב על חבירו בסך חמשת אלפים דולר, והפלוני הנ"ל יהודי נאמן וטוען, אכן זו חתימתי, בלי ספק, אבל מעולם לא הלווה לי אותו אדם אגורה, ואיני מבין איך יש לו את השטר הנ"ל. הדיינים הרגישו שיש כאן דין מרומה אבל מה לעשות, הרי יש שטר עם חתימת ידו.

הלכו לגאב"ד הגר"י ווייס והוא בפקחותו שאל את הנתבע, האם היה לך איזה ענייני מסחר כלשהם עם התובע? ענה שלא

אעפ"י שהרשות בידינו לעשות כן, כי איככה נוכל לבזות נערה זו, שכבר מכינה עצמה לנישואיה זה מכבר, ועתה תבוש ותיכלם'. ואכן נשאר שם ונשא באמרו, אף אם אצטרך לאחר מכן לגרשה, מכל מקום בזו העת נערוך את הנישואין, ואם המצב יכריחנו לשלחה בגט פיטורין, נעשה כן בלית ברירה, אבל הס מלהזכיר - לביישה עתה.

אחר שנה מנישואיהם נולד לו מאשה זו בנו יחידו ר' בעריש, לאחר כמה שנים פרצה המלחמה הנוראה והיא נפטרה בסוף המלחמה. לאחר המלחמה נישא המנחת יצחק תחילה לבתו של הרבי מוואסלוי, ולאחר שנים רבות כשנפטרה, נישא לבתו של האמרי חיים מוויזניץ, אך לא היה לו משתי נשותיו אלה זש"ק. כשסיפר המנחת יצחק סיפור זה נענה ואמר, לאחר כמה שנים מנישואי הראשונים נתברר שכלל לא היה מציאות שיהיה לי זש"ק, ועל פי דרך הטבע הייתי צריך להישאר ערירי. וברור לי ללא כל ספק שזכיתי לבן אחד מזיווגי הראשון (וממנו נבראו דורות יראים ושלמים בלעה"ר) רק כשכר על שלא גרמתי לבייש נערה מישראל.

### צהלתו על פניו

הגרא"ד הורוויץ חבר הבר"ץ הספידו:

מורי ורבותי, היתה לי הזכיה להכיר את רבינו הגאון עוד בשחר נעוריו, וגם לאחר מכן, חייב אני לומר לכם, ואני מעיד על כך שרבינו הגדול שהיה כידוע מורם מעם במעלותיו ובמדותיו הטהורות, חי מאז ומתמיד חיי צער ועגמת נפש, גם כאשר מבחוץ היה נדמה שאצלו מתנהל הכל על צד היותר טוב, עם כל זה חייב אני לציין כי עד כמה שאני הכרתי אותו היו לו חיים של צער ועגמ"נ ה"י. ברם, לא היה הדבר ניכר בו אפילו כחוט השערה. הוא קידם כל אדם בסבר פנים יפות, ומכל אחד ואחד היה מתפעל, מתורתו, ממידותיו, וממעלותיו הטובות כאילו הוא עצמו לא רכש את כל אלה...

### המשיב בהלכה

בשנת תשכ"ח, עוד בהיותו מכהן במנצי'סטר, הוענק לו פרס הרב קוק לספרות תורנית.

הגרש"י זיין תיאר את יחודו של המנחת יצחק בנימוקים להענקת הפרס:

# לקראת שנת מלכתא



פנינים לפרשת בהעלותך | גליון מס' 331 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

**לכל אורך שעותיה של שבת-קודש היה מו"ח במצב הרבה יותר נינוח מאשר בימות החול, כל בר-דעת מבין שגם במצב זה של רוגע ונעימות, 'הרב אלישיב נשאר הרב אלישיב', אבל בני-הבית ראו בבירור את 'נועם הנשמות' שהתפשט בכל הבית הקדוש ברחוב חנן 10. רוח-אלוקים כמו ריחפה על תבנית-פרצופו, קלסתר-פנים נשגב שלא מעלמא הדין**

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א על קדושת השבת בבית מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל



**"וְבָיִים שְׂמֵחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם" (במדבר י', י')**  
**'שמחתכם' בגימטריה גם ביום השבת (בעל הטורים)**

נספר כאן כיצד היה נראה בית חמי, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל - בשבת-קודש.

כל העם היהודי הכיר את מרן זצ"ל וזיהו אותו על פי כובד-הראש ומראה-פניו הרציני. ברם, יכולני להעיד שהחל מרגע כניסתה של שבת-קודש היה לובש מו"ח צורה אחרת, ממש בבחינת 'פנים אחרות באו לכאן'.

מלבד ארשת הקדושה-והטהרה שהיתה נסוכה על דמותו, וקלסתר-פנים נשגב שלא מעלמא הדין, היה שינוי בולט נוסף שהורגש בכל חזותו, והיא הנינוחות והשלווה שהשתררה על תווי-פניו, והיתה ניכרת גם במעשיו ובהנהגתו.

לכל אורך שעותיה של שבת-קודש היה מו"ח במצב הרבה יותר נינוח מאשר בימות החול, והדבר היה ניכר עליו. כל בר-דעת מבין שגם במצב זה של רוגע ונעימות, 'הרב אלישיב נשאר הרב אלישיב', אבל בני-הבית ראו בבירור את 'נועם הנשמות' שהתפשט בכל הבית הקדוש ברחוב חנן 10.

## השיעור בשבת - במסכת אחרת

רוח-אלוקים כמו ריחפה על תבנית-פרצופו, והדבר השפיע גם צורת-הדיבור שלו, שבניגוד לימי החולין התערב בה קורטוב של

בדיחות-הדעת, שבאה לידי ביטוי גם ביחסו לבני הבית, ובמיוחד לרעייתו הצדקנית, וגם באמירת השיעור הקבוע בשבת.

כידוע, מלבד שיעורו הקבוע בימי החול היה אומר מרן הגרי"ש שיעור גם בשבת-קודש, אלא שבשיעור זה השתתפו רק אלה שהתגוררו בקרבת-מקום, בעוד שבימי החול הגיעו מאות איש מכל קצוות העיר, וגם מחוצה לה.

כיון שבשבת נמנע מהרחוקים להגיע, היה אומר מרן זצ"ל בשבת שיעור במסכת אחרת, כדי לא לגרום הפסד לאלה ממשתתפי השיעור היומי שלא הגיעו.

שם מובא ה'ינינו לקדש כדי שיזכור שבת בעת תחילת כניסתו, דכל כמה דמקדמינו ליה טפי עדיף, ומכיון שקידש צריך לאכול מיד' וכו'. אבל נראה לי שהיתה סיבה נוספת להזדרזותו להגיע הביתה מיד לאחר התפילה, והיא, החשש שקינן בליבו שמא רעייתו עיפה מעבודתה וטורח-מְשָׁאָה במשך ימות השבוע. כדי שלא לגרום לה טרחה יתירה, השתדל תמיד להגיע הביתה כמה שיותר מהר.

## יָשָׁב בַּסְעוּדָה נִינּוּחַ וְזִימַר אֶת הַזְמִירוֹת

סעודות השבת לא ארכו זמן רב מדי, אבל במשך כל הסעודה ישב מו"ח נינוח, וזימר את זמירות השבת. הוא הירבה במהלך הסעודות לְשַׁבַּח את רעייתו על טיב המאכלים, והיה חוזר כמה פעמים על כך ש'הדגים מאוד ערבים' ו'הצ'ולנט מאוד טעים', וכן על כל מאכל ומאכל שהוגש לפניו היה מהלל ומחמיא לרבנית על בישוליה הטעימים.

בשבת-קודש, ובעיקר בזמן הסעודות, היה מרשה מרן זצ"ל לעצמו לספר דברים ששמע על הנהגותיהם-בקודש של גדולי ישראל, כמו רבי יצחק אלחנן, ה'אור שמח', ה'חפץ חיים' ועוד.

כשאמרנו שהיה נוהג לזכור את זמירות השבת, נציין גם את חושינו המוזיקליים הגבוהים של הרב אלישיב, ונספר שפעם אחת הבחינו בני הבית שבשעות הצהריים בשבת קם מרן משנתו לפני הזמן הקבוע. כששאלוהו על כך, ותמהו הרי בשינה זו הוא מקיים מצוות 'עונג שבת', השיב, ש'היום בתפילה היה חזן שהנעים מאוד בקולו, ונהנית מאוד מכך, ולכן יצאתי כבר ידי חובת מצוות 'עונג שבת', ואני יכול לקום עתה מוקדם יותר ולהתחיל ללמוד'...

כאשר הלך לישון מעט בצהריים, היה נוהג לעיין בספר 'ארץ צבי' של הגאון מקווי'קלוב, שהוא כידוע ספר מפולפל מאוד. 'בעוד שבימי השבוע אני עסוק וטרוד בסוגיות הש"ס, הרי בעיון בספר זה הנני מקיים מצוות עונג-שבת', היה אומר.

## מרן הגרי"ש אלישיב ידע בבירור שהוא

### בא לעולם רק כדי ללמוד תורה

כך היה נראה אצל מו"ח לימוד 'קליל יותר', שגרם לו עונג שבת מיוחד. הוא התבטא תמיד ואמר: 'אני באתי לעולם כדי ללמוד תורה, ולא לעסוק בשום דבר אחר'. השקפת-החיים היסודית הזו לא התבטאה רק בלימוד התורה שלו, אלא בכל ענייני החיים, וכפי שנראה להלן.

השיעור בשבת היה נמסר באווירה נינוחה יותר, ומדי פעם היה מגיד-השיעור מפריח לחלל האוויר מלים של בדיחות-הדעת. זכורני דוגמא אחת שבה היקשה אחד המשתתפים דבר-מה על פירוש רש"י. היה זה גאון אחד, תושב אמריקה, שהיה מגיע לארץ מדי פעם, ומתאמץ להשתתף בשיעורו של מו"ח.

כשהסביר פעם הרב אלישיב פשט בדברי רש"י מסוים, הקשה אותו גאון ואמר: 'מה הרוויח רש"י בפירוש שלו? הכוונה בשאלתו היתה, לשם מה הוזקק רש"י לבאר את מה שביאר, הרי היינו מבינים זאת לבד! משתתפי השיעור הופתעו לשמוע את תשובתו של מרן זצ"ל שנאמרה בבדיחות-הדעת. אתה, פנה הרב אלישיב אל השואל, הרי נולדת באמריקה, ושם נוהגים לעשות רק פעולות שייצא מהן רווח; אבל רש"י לא נולד באמריקה, ולא היה אמריקאי, וממילא הוא יכול להרשות לעצמו לומר גם דברים שאין בהם רווח... זוכרני שהתשובה הזו השרתה אווירה-של-שמחה בקרב משתתפי השיעור, וכולם - ובהם השואל עצמו - צחקו ונהנו...

## השיב לשאלות אבל בקיצור נמרץ

זו דוגמא אחת לנינוחות שהיתה בו, במרן זצ"ל, בשבת-קודש. הביטוי העיקרי לכך היה, כמובן, בהיכנסו לביתו לאחר התפילות בשבת, שאז היה נוהג לשוחח עם זוגתו הרבנית ע"ה בבדיחות ובעליצות, וכדי לבטא זאת באופן ממשי יותר - היה אף נוקט במעשים שלא ראו אצלו בימי החול. אפשר היה לראות בחוש שהרבנית נהנית מאוד מהנהגתו זו עימה.

כל זה לא מנע ממנו, כמובן, להמשיך בהתמדתו העצומה. גם ביום ששי נהג ללכת לבית המדרש 'אהל שרה', שם שקד על תלמודו במשך שעות ארוכות, ולאחר מכן הגיע לביתו בשעה מדויקת, וסידר את נרות-השמן בכמוטות-השבת, תוך שהוא עושה סלסולי-חיבה עם פתילות הצמר-גפן. כבר אז, עוד לפני כניסת השבת, ראו את השכינה על פניו.

אחד השינויים המובהקים שנראו בהנהגתו בשבת-קודש התבטא בכך שבעוד שבימי החולין נהגו להשתרך אחריו עשרות אנשים מבית הכנסת עד הגעתו הביתה, הרי שבשבת-קודש מיהר מרן זצ"ל לביתו, ולא התעכב כלל. הוא אמנם השיב לשאלות, אבל עשה זאת בקיצור נמרץ, והזדרז ללכת לביתו.

הוא עשה זאת בגלל ההלכה המפורשת שנאמרה בשו"ע (אורח חיים, רע"א א') 'כשיבוא לביתו, ימהר לאכול מיד', וב'משנה ברורה'

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות  
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

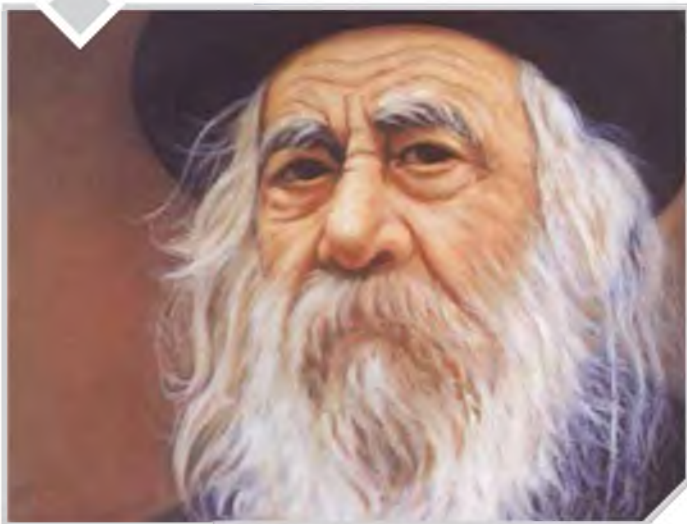
זיכוי הרבים בהפצת גליון זה  
לעיי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל  
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו





שח רבי שרגא שטיינמן: כנער צעיר בן תשע או עשר ניגשתי אליו עם אבדל"ח, חברי רבי ראובן קרלנשטיין ז"ל, ושאלה תמימה בפינו: "איך עושים שלא נתפס לגאווה? אם אני מכיר את עצמי, ויודע שאני מהילדים הטובים בכיתה, איך אני יכול לעשות שקר בנפשי ולומר שאני כלום? למשמע השאלה צחק הסטייפלר מלוא פיו. כנראה שנהנה לשמוע ילדים צעירים באים עם שאלה מסוג זה - וכך ענה לנו במאור פנים מיוחד...

עובדות וסיפורים ממרן הסטייפלער בעל ה'קהילות יעקב' ז"ע  
כפי שסיפר נכדו הרה"ג רבי משה ברזם שליט"א



"וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עָנִיו מְאֹד" (במדבר י"ב, ג')

פעם התלוויתי אל מרן לביקור ופגישה בבית מרן הרב שך. הסיבה שלקחני עמו היתה, כדי שאשמיע לאזנו בקול רם, את מה שיאמר לו הרב שך. הנושא שביקשו לדון היה, מקום המגורים של הגר"ר יחיאל מיכל פיינשטיין, שחפץ באותו זמן לעזוב את תל אביב, והתחבט בשאלה, האם להעתיק את ביתו ואת בית מדרשו לבני ברק או לירושלים.

מרן ה'קהילות יעקב' גילה דעתו, כי בירושלים יש חסרון עבורו, היות ולבני מרן הגרי"ז מבריסק יש את המחברות משיעורי הגרי"ז, מה שאין לחתנו הגרי"מ פיינשטיין, לכן מוטב שיעבור לבני ברק. מרן הרב שך צידד אף הוא בדברי הסטייפלר, וכך הכריעו שני גדולי התורה, מנהיגי ומאורי הדור, וכך היה, שהגר"ר מיכל תקע את אהלו בבני ברק, ואף את הכולל אשר בראשותו.

אגב, מאז עבר הגרי"מ פיינשטיין לבני ברק, היה רגיל לבוא בחול המועד פסח וסוכות, לביקור אצל מרן ה'קהילות יעקב'. בתחילה נהג הסטייפלר להחזיר לו ביקור בביתו. ומעניין שלא המתין עם רגש החובה הזה ליום אחר, אלא מיד בסמוך, אולי חצי שעה אחרי שיצא רבי מיכל, קם הסטייפלר ונסע אליו לכבדו בביקור חוזר. ולא זו אף זו, שביקש הסטייפלר מבני הבית לבוא עמו וללוותו. (אולי מפני שהגר"מ בא אליו עם מלומים, וחפץ להשיב לו כמידתו). כך היה כמדומה שתי פעמים.

אלא שאז - כנראה בראותו את הטרחה שזה גורם לסטייפלר - שינה הגרי"מ פיינשטיין ממנהגו, והחל לבקר את מרן רק ביום האחרון, או בשביעי של פסח או בהושענא רבה, בשעה מאוחרת אחר הצהריים, באופן שכבר לא היתה אפשרות להחזיר לו ביקור בחג. ואכן מאז נמנע הסטייפלר מלהשיב לו כגמולו.

## איך עושים שלא נתפס לגאווה?

שח רבי שרגא שטיינמן: עוד הרבה קודם שהייתי לנכדו, כנער

צעיר בן תשע או עשר ניגשתי אליו עם, אבדל"ח, חברי רבי ראובן קרלנשטיין ז"ל, ושאלה תמימה בפינו: "איך עושים שלא נתפס לגאווה? אם אני מכיר את עצמי, ויודע שאני מהילדים הטובים בכיתה, איך אני יכול לעשות שקר בנפשי ולומר שאני כלום? אז איך אדם יכול שלא ליפול לגאווה?" למשמע השאלה צחק הסטייפלר מלוא פיו. כנראה שנהנה לשמוע ילדים צעירים באים עם שאלה מסוג זה - איך לא נתפסים להיות בעל-גאווה... וכך ענה לנו במאור פנים מיוחד:

"ככל שאדם לומד יותר, הוא יותר מבין כמה שהוא חלש וכן יש לו ללמוד ולא למד. ממילא אין לו מה להתגאות. ואם הוא מתגאה, על כרחך שעדיין אינו מבין כמה יש לך עוד להשתלם וללמוד. ככל שתלמד יותר, רק תראה שאין לך מה להתגאות". ואז שוב הרים את כולו בחיוך: "אין לך במה להתגאות!"...

גם את מקומו המיוחד בכותל המזרח של בית כנסת לא חיבב ביותר. מצטער היה שלא יושבים לידו עוד תלמידי חכמים, ומוותירים אותו בגפו, כאילו רק הוא ראוי לכך ואין בלתו. תדיר היה מבקש ומפציר שיבואו עוד ממתפללי בית הכנסת לשבת על ידו. (כמדומה שהגר"ר

# על שיחה אחת מיוחדת במינה שהיתה לו עמו, סיפר רבינו במספר הזדמנויות. היה זה במוצאי אחת מן התעניות, ומהר"ם יצא לשוח בשדה בלוויית רבינו, במהלך טיולם עצר לפתע מהר"ם מהילוכו, ובעוד עיניו סוקרות בהתפעלות גוברת את בניין הישיבה הגדול פנה לרבינו ואמר: "יודע הנך כי לא זכיתי לבנים אבל הקב"ה ברחמיו זיכני בשני בנים. האחד הוא 'הדף היומי', והשני הוא 'ישיבת חכמי לובלין'"

מרן בעל שבט הלוי הגאון רבי שמואל הלוי ואזנר זי"ע  
על מורו ורבו הגדול הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע

"כְּאֶשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֵן אֶת הַיָּנֵק" (במדבר י"א, י"ב)



ימי הודו ותפארתו של רבינו (מרן בעל 'שבט הלוי') בישיבת חכמי לובלין הוקרנו רבות מרבותיו, ובראשם מורו ורבו הגדול הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל. לדמותו הנעלית והנדירה היתה השפעה עצומה על עיצוב אישיותו של רבינו, ועל דרכו לימים במשא ההנהגה. גיליונות שלמים ניתן למלא על האהבה העצומה שרחש רבינו לרבו זה, אשר גם הוא כנגדו השיב לו במטבע של אהבה, וחיבבו ביותר בהראותו כלפיו אותות של חיבה מופלגים החל מיזומו הראשון בישיבה.

בשיחות קדשו ובשיחותיו עם יחידים, היה רבינו מתרפק לא אחת על דמותו ומתארו בכל דברי שבח ותהילה שהיו שגורים על לשונו. וכה דיבר בקדשו בהעלותו את זכרו: "עדיין הנני רואה בעל השמועה כאילו עומד לנגדי. הרב מלובלין מוריני ורבינו רבי יהודה מאיר בן רבי יעקב שמשון שפירא זצ"ל, בן אחר בן להרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע וצדיקי שפיטיווקא, הוא דוגמת ומהות האדם השלם ומעטים היו כמוהו. דמות חסידית נפלאה, כשרונות גאוניים, פקחות עצומה בכל מכמני החיים, תלמיד חכם עצום ובקי נפלא בש"ס בבלי וירושלמי ובכל חלקי התורה, מרביץ תורה ודרשן עצום בחסד עליון... בהזדמנות אחרת הגדירו רבינו כ"איש האשכולות, אשר כל שיאמרו למעלות הכל בגדר אמת..."

על החיבה העמוקה שרחש ראש הישיבה לתלמידיו, העיד רבינו בעת שתיאר פעם את זיכרונותיו מתקופת לימודיו ביח"ל: "אהבתו של רבינו מהר"ם שפירא זצ"ל לתלמידיו היתה אהבה בלי מצרים ממש. אחד מאותות החיבה וההתקשרות עמהם, יש לראות במנהגו לסעוד איתם בצוותא כל יום שני וחמישי את ארוחת הצהרים באולם האוכל של יח"ל. בתוך הסעודה היה לומד עמהם מתוך ספר שערי תשובה לרבינו יונה. כיוצא בזה נהג ביום שבת קודש, לאכול את כל שלוש סעודות היום ביחד עם התלמידים. אין פלא אפוא כי השבנו לו אהבה תחת אהבה, והיו חביבים בעינינו כל תנועה ודיבור

שלו, כל שיחת חולין, ואין מן הצורך לומר כל מנהג טוב שהתנהג בו. וכל מעשה, כל עובדה, גם פכים קטנים שלו, היו בעינינו כתורה שלמה בפני עצמה..."

בהזדמנות אחרת תיאר רבינו את חיבתם העמוקה של התלמידים: "גם אנו תלמידי הישיבה רחשנו לו כבוד בל יתואר, וכאשר ארע ומי מאתנו זכה לשרת את מורנו ורבינו או לשוחח עמו ביחידות, היה זה יום חג עבורו".

אולם מבין כל התלמידים בלט באופן ניכר יחסו של ראש הישיבה לתלמידו האהוב הוא רבינו זצ"ל. הוא עמד ביותר על סגולותיו המיוחדות ואף מינהו תחתיו לענות על שאלות הלכתיות כאשר נעדר מן הישיבה, וכפי שהעיד נאמנה החסיד המופלא רבי בן-ציון אפטער זצ"ל שהיה ממקורבי מהר"ם שפירא, כי בעת שמהר"ם היה נוסע למסעותיו עבור הישיבה, מורה היה לתלמידיו להפנות את השאלות שיתעוררו אצלם לבחור ר' שמואל וזנער.

מסעותיו אלו של מהר"ם היו תכופים מאוד, ושבועות על גבי שבועות היה נעדר מהישיבה בחזרתו על פתחי נדיבים. בדרך כלל היה יוצא מיד במוצאי שבת והיה חוזר רק בערב שבת. פעם תיאר

## סיפר רבינו, כי זוכר הוא כיצד באחת השנים, בהתקרב ז' אדר הוא יום הולדתו של ראש הישיבה, שאלו הבחורים את מהר"ם איזו מתנה יחפוץ לקבל מהם לציון המאורע. הרהר מהר"ם רגעים אחדים ואמר: 'את כל הש"ס אני רוצה'

פעם, בעת ששהה רבינו בהרי הגליל למנוחה ומרגוע, השקיף לעבר הר גדול ויפהפה בעל מורדות מוריקים ונוף משובב שהיה רחוק משאון קריה, ואמר כי בהכירו את רבו ואת תכונות נפשו ואת דאגתו המיוחדת לתלמידיו, בחפשו להעניק להם מכל הטוב שבעולם וליצור עבורם את התנאים הנוחים ביותר כדי שיוכלו ללמוד ברגיעה וביישוב הדעת, הרי שהר אפוף שלווה זה היה עבורו מקום ראוי ביותר לשכן בו את ישיבתו הקדושה.

רבינו גם זכה לשמוע ממנו אודות לימוד 'הדף היומי' בשיחה אישית. היה זה כאשר סיפר למהר"ם שפירא שלמד את מסכת שקלים במסגרת לימוד הדף היומי מחוץ לסדרי הישיבה. נענה רבו ואמר לו: "אם למדת את הדף היומי מבלי לחזור עליו לאחר מכן, הרי שלא הפקת את התועלת הרצויה מלימוד זה. רק חזרה על הדף מותרת אותנו בידי הלומד..."

בהקשר לכך היה רבינו מציין, כי בקרב התלמידים ביח"ל לא היה נהוג ללמוד את הדף היומי. "בחורי הישיבה עסקו בלימוד התורה בהיגיון המוח והלב ובעמקות. גם מי שמצאו נפשם בלימוד הבקיאות, למדו הרבה יותר מדרך אחד ליום... בסמוך אלי ישבו תלמידים שסיימו את רוב הש"ס במהלך לימודם ביח"ל", אמר פעם רבינו בשיח קדשו.

ואכן, חגיגות סיום הש"ס, היו מחזה שכיח ביח"ל. על חגיגה אחת שכזו סיפר רבינו, כי זוכר הוא כיצד באחת השנים, בהתקרב ז' אדר הוא יום הולדתו של ראש הישיבה, שאלו הבחורים את מהר"ם איזו מתנה יחפוץ לקבל מהם לציון המאורע. הרהר מהר"ם רגעים אחדים ואמר: 'את כל הש"ס אני רוצה'. לתמיחה הבחורים הסביר בחיוך, כי כוונתו היא שכל הבחורים יחלקו ביניהם את דפי הש"ס, וישננו את התחייבותם במשך אותו יום עד לשקיעת החמה.

"באותו יום, היה מספר רבינו במתק, רעדו אמות הסיפים בהיכל הישיבה. הכל ישבו על מקומותיהם וגרסו בהתמדה את הדפים שקיבלו על עצמם, מתוך מאמץ עילאי להגיש לרבים הנערץ את המתנה לה ייחל. גם מהר"ם עצמו ישב בהיכל הישיבה, ועיניו נצצו

זאת רבינו כי אינו יכול לשכוח כיצד במוצאי שבתות, דקות ספורות לאחר צאת השבת, היה מהר"ם נוטל את ידיו לסעודת מלווה מלכה, אוכלת בחופזה ותיכף לאחר מכן היה נפרד מהם, כשהוא כבר לבוש בבגדי חול עם מזוודתו בידו, בפנותו לעבר הכרכרה שהמתינה לו. עוד סיפר רבינו, כי בתקופה האחרונה לחייו היה נעדר הרבה מן הישיבה, עד כי אפילו לשבתות לא היה חוזר. באחד ממוצאי השבתות של אותה תקופה, הופיע לפתע מהר"ם שפירא בהדר גאווה בשערי הישיבה וביקש להסב במחיצת תלמידיו אהוביו לסעודת מלווה מלכה. וסיפר רבינו כי ברגע הראשון לרדתו מן הכרכרה, הבחין על פניו כי לבו שבור מכך שנאלץ הוא לשהות בריחוק מקום מן הישיבה ותלמידיו, מה שהוסיף צער על צער שהיה לו בלאו הכי, בגין מאורעות חייו שלא היו פשוטים כלל. אולם תיכף כראותו את תלמידיו, פשט צורה ולבש צורה, בעטותו על עצמו אשרת שמחה וכך ישב עם התלמידים משך זמן מה, כשמיד לאחר ברכת המזון יצא שוב ונעלם למסע נוסף.

על מסעות אלו, שלרוב הוקדשו לסובב על פתחי נדיבים, סיפר רבינו באחת מסעודות הארציית שהתקיימו בז' חשוון, כי אחרי הסתלקות רבו המהר"ם, קיבל מבני המשפחה מחברת בה כתב מהר"ם את סכומי התרומות שקיבל בעת מסעותיו בניכר. והוסיף רבינו כי הדבר שבלט ביותר לאורך המחברת הוא, הביזיונות הרבים שהיו מנת חלקו באספות שערך, כאשר מרבית התרומות נעו על סכום של דולר בודד או אפילו חצי דולר.

### שני הבנים של מהר"ם

על שיחה אחת מיוחדת במינה שהיתה לו עמו, סיפר רבינו במספר הזדמנויות. היה זה במוצאי אחת מן התעניות, ומהר"ם יצא לשוח בשדה בלוויית רבינו, בגינה המבלבלת שמאחורי הישיבה. במהלך טיולם עצר לפתע מהר"ם מהילוכו, ובעוד עיניו סוקרות בהתפעלות גוברת את בניין הישיבה הגדול שאורותיו הזוהרים מתוכו מאירים את שבילי הגן וקול התורה האדיר הגועש בהיכלו בוקע מחלונותיו כמנגינה ערבה, פנה לרבינו ואמר: "יודע הנך כי לא זכיתי לבנים אבל הקב"ה ברחמי זיכני בשני בנים אחרים בהם קיימתי מצוות 'פרו ורבו'. האחד הוא 'הדף היומי', והשני הוא 'ישיבת חכמי לובלין'. ואז הוסיף בפרץ עז של כיסופים, "הלוואי והייתי יכול להרים את הבניין הגדול ולהעתיקו בשלמותו לארצנו הקדושה".

את שיחה זו פירש רבינו כצוואה סמויה, והיא אשר עמדה לנגד עיניו בבואו להקים מחדש את ישיבת חכמי לובלין בשכונת 'זכרון מאיר' בבני ברק. באחד המכתבים שערך רבינו לטובת הישיבה, כתב עובדה זאת בלשונו הזהב: "עוד מפעמים בליבי ומצלצלים באוזני דברי מורי ומאורי, מרן ר' מאיר שפירא זצ"ל. הוא אמר בפה מלא: 'מי יתן ואוכל להעביר אבני בנין ישיבת חכמי לובלין מלובלין לארץ ישראל, ולהקימה על אדמת קודש'. דבר זה נותן לי כוח ועידוד להיות עומד בראש הנהלתה הרוחנית של יח"ל החדשה באר"י, ומי יתן שאחינו בני דבארץ ישראל יבינו לרוח זה, ונדבת לבם תקים תפארת יח"ל בארץ ישראל".

**ענה מרן הגרי"ש אלישיב ואמר לה: אספר לך מה אירע כשהציעו לי את השידוך עם אמך. אמרו שיש הצעה מאוד מיוחדת, הבת של הגאון רבי אריה לוי, שני הצדדים הסכימו לסגור את השידוך. הפגישה היתה ברחובה של עיר. סיכמו שאני אלך לכותל המערבי בשעה פלונית, ובאותו הזמן תצעד ממול גם המדוברת יחד עם אביה, אבל מה? כשעברתי על פניה, בדיוק באותו רגע עבר שם ערבי עם חמור, והסתיר אותה מעיני...**

יו"ר 'אנחנו וצאצאנו' הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א עם סיפורים ועובדות מומסכת חייו המופלאה של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל



### אליעזר (לייזר) רוט

בגיליונות קודמים הבאנו כאן סדרת מאמרים הכוללים סיפורים נפלאים ששמענו מפיו של הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א יו"ר 'אנחנו וצאצאנו', מאשר ראה ושמע בצל הקודש, אצל מרן שר התורה זצ"ל, וכן מה שסיפרו לו בני משפחת מרן זצ"ל. נמשיך להביא גם הפעם מדבריו.

"מעשה נפלא סיפרה הרבנית בת שבע ע"ה, על מה שאירע בפגישה הראשונה שלה עם הבחור המתמיד והשקדן שלימים נודע כמרן שר התורה.

"כשיצא מרן הגר"ח לפגוש את הכלה, הכין אותו אביו, הסטייפלער הקדוש, והדריך אותו כיצד עליו להתנהג בפגישה כנהוג. הסטייפלער נתן לו רשימת נושאים שעליהם צריך לדבר, שאלות שכדאי לשאול על מנת לפתח שיחה, כפי שעושים עם כל בחור שהולך לפגישה השידוכים הראשונה שלו.

"רבינו זצ"ל ציין לעצמו את כל הנושאים שעליהם צריך לדבר, וכשהגיע לפגישה הוא שאל את השאלות לפי הסדר, קיבלת תשובות שסיפקו אותו, ולאחר מכן ישב במקומו מבלי לדבר. נגרמו נושאי השיחה...

"אחרי הפגישה שוחחה הכלה המיועדת עם אביה, הלא הוא רבן של ישראל רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וסיפרה שהיא מאוד מאוהבת כי במשך כל הפגישה הבחור המיועד בקושי דיבר איתה, והיא לא מצאה איתו שום נושא משותף לשיחה קולחת.

"נענה מרן הגרי"ש אלישיב ואמר לה: אספר לך מה אירע כשהציעו לי את השידוך עם אמך. אמרו שיש הצעה מאוד מיוחדת, הבת של הגאון רבי אריה לוי, שני הצדדים בדקו את ההצעה והסכימו לסגור את השידוך, ובאותם ימים לא היה מקובל בכלל שהמוצעים ישבו לשוחח אלא רק אמרו לחתן לראות את הכלה לרגע קט, כדי לקיים את מאמר חז"ל שאסור לאדם לקדש אשה קודם שיראנה.

"הפגישה היתה ברחובה של עיר. סיכמו שאני אלך לכותל המערבי בשעה פלונית, ולאחר מכן אשוב לביתי בדרך שנקבעה מראש

ובשעה שנקבעה מראש, ובאותו הזמן תצעד ממול גם המדוברת יחד עם אביה, וכך בבטרכ, השוק המפורסם של ערביי ירושלים, נעבור זה על פני זו, וכך אוכל לראותה לרגע קט.

"אבל מה? כשעברתי על פניה, בדיוק באותו רגע עבר שם ערבי עם חמור, והסתיר אותה מעיני, כך שלא הצלחתי בכלל לראותה. לאחר מכן כבר אפשר היה לסגור את השידוך בשעה טובה, כי החתן כבר ראה את הכלה, ואני התביישתי לספר שבכלל לא ראיתייה..."

"נו...", שאל הגרי"ש אלישיב את בתו מרת בת שבע ע"ה, "מה את אומרת? השידוך יצא טוב או לא? ברוך ה' הוא התגלה כשידוך מצוין, וכך גם לגבי השידוך שלך. אפשר לוותר על השידוך הזה כי הפגישה לא היתה מוצלחת, אבל את יכולה להפוך כאן לשותפה של יהודי תלמיד חכם השוקד על התורה והעבודה בכל רגע מימי חייו, וכל מה שהוא ילמד מהיום הזה והלאה, חציו שלך! האם שווה להפסיד את כל זה בגלל פגישה אחת שלא כל כך הצליחה???"

### רק היא יודעת לבשל

"למעשה, הרבנית ע"ה זכתה בפיס לא רק מהבחינה הרוחנית

והשכר לעתיד לבוא. היא זכתה בבעל שכיבד אותה יותר מגופו, ושהיה מסור אליה ודאג לה כל ימי חייה בצורה יוצאת דופן. "רבינו הגר"ח אף פעם לא הסכים להתחיל לאכול לפני שהרבנית תשב איתו ותאכל יחד אתו. וזאת, למרות שזמנו היה יקר לו בצורה שאי אפשר לתאר בכלל. כל שנייה היתה חשובה בעיניו, ובכל זאת, הוא המתין לרבנית ולא היה מוכן לאכול בלעדיה בשום אופן. היא היתה מנסה להניא אותו מכך ואמרה לו שהיא צריכה לטפל עכשיו בילד שבוכה או במקרה דחוף אחר, שיאכל בלעדיה והיא תאכל אחר כך כי חבל על הזמן היקר שלו, אבל רבינו לא ויתר. "אם את לא תאכלי, גם אני לא אוכל".

"לא זו בלבד, אלא שרבינו זצ"ל גם סירב לאכול מאכלים שאנשים אחרים בישלו. הוא תמיד היה אומר שרק היא יודעת להכין את האוכל שהוא אוהב..."

"בני המשפחה מספרים שכשהרבנית היתה מאושפזת בבית החולים, רבינו זצ"ל לא היה נראה רגיל. אפילו הלימוד היה קשה עליו בימים אלו, הוא דאג לה בצורה שאי אפשר לתאר בכלל. "דוגמה נוספת לכבוד העצום שרחש לה ניתן היה לראות שלוש פעמים בשנה, כשהם נסעו יחד לירושלים כדי לפקוד את שריד בית מקדשנו. רבינו היה עולה בשלושת הרגלים, בחול המועד פסח, בחול המועד סוכות ובימים שאחר חג השבועות.

"כשהגיעו לכותל היו נדחקים המונים לבקש את ברכתו של מרן, והוא כדרכו היה עונה להם ב"ברכה והצלחה", ובשנים מאוחרות יותר ב"בו"ה". כעבור כמה דקות כבר הסתיים תור הממתנים לבקש ברכה, ורבינו היה נכנס למכונית וממתין לרבנית.

"כמו רבינו, גם הרבנית היתה מוקפת בהמוני נשים שביקשו את ברכתה, אבל בשונה ממנו היא לא הסתפקה ב'ברכה והצלחה'. היא היתה שומעת ומייעצת ומנהלת שיחה קצרה עם כל אחת, ועד שהיא מסיימת עם אשה אחת כבר נוספו שתיים אחרות לתור הממתנות וכך ארך הדבר זמן רב, כשבכל הזמן הזה רבינו ישב במכונית והמתין בסבלנות. הציעו לזרז את הרבנית אבל רבינו לא הרשה בשום אופן, הציעו שהיא תחזור ברכב אחר, מאוחר יותר, וגם לזה הוא לא הסכים. הוא ישב במכונית וחיכה לה בסבלנות.

## קיום מצוה בדבר החביב ביותר

כשהסתלק מרן הסטייפלער הקדוש לבית עולמו, באו לטפל בירושה, ורבינו שהיה בן יחיד, ויתר כמעט על כל הירושה לטובת אחיותיו. רק שני דברים הוא לקח לעצמו, את הכסא של אביו, משום שנאמר "תחת אבותיך יהיו בניך", ואת התפילין של הסטייפלער שהיו מאוד מאוד חביבות על מרן שר התורה והוא שמר עליהן כבבת עינו, וכמובן גם היו יקרות מאוד, אולי אפילו כנגד הירושה כולה.

"הרבנית הפכה את הכסא של הסטייפלער ל'כסא הישועות', והיתה נותנת לנשים מרות נפש לשבת עליו ולומר פרקי תהילים לישועתן, כשהיא מנצלת את החפץ ההיסטורי הזה שבביתה על מנת לגמול חסד עם נשים ולעורר את לבן לתפילה לבורא עולם.

"פעם בא לפני מרן זצ"ל בחור צעיר מקרובי משפחת אביו, וביקש את ברכתו: "התפילין שלי אבדו", הוא סיפר וביקש את ברכתו של מרן זצ"ל שימצא את התפילין במהרה. מרן כמובן בירך אותו אבל שאל אותו: "מה אתה מניח בינתיים אם אין לך תפילין?", והנער השיב שהוא מסתדר ומשאיל מפה ומשם כל יום הוא משיג זוג תפילין כדי להניח, עד שימצא את תפיליו או שייקנו לו זוג חדש.

"ניגש מרן שר התורה אל הארון, שלף את התפילין של אביו הסטייפלער הקדוש, ששוות הון תועפות, ונתן לנער הצעיר שזה עתה איבד זוג תפילין, השאיל לו את התפילין היקרות כל כך לזמן בלתי מוגבל.

"שאלו את מרן, הכיצד? הרי התפילין האלו הן לא תפילין פשוטות. מדובר בתפילין של הסטייפלר, רבינו עצמו ויתר על כל הירושה כדי לקבל אותן והן חביבות עליו בצורה יוצאת דופן. איך הוא מפקיד אותן בידי של נער צעיר???"

"ענה רבינו בפשטות, להשאיל לנער תפילין זאת מצוה חשובה, ואת המצוות צריך האדם לעשות דווקא עם הדבר שהוא אוהב ומחבב יותר מכל..."

## או זקן או כלא

"מעשה ביהודי שהיה עשיר מופלג, וביום מן הימים תפסו אותו בחשד להעלמת מס. החרימו מסמכים ומחשבים כמקובל וניהלו נגדו חקירה נרחבת.

"בא העשיר הזה אל מרן שר התורה וביקש את ברכתו. הוא סיפר לרבינו זצ"ל, שתלוי ועומד נגדו עונש מאסר שעלולים להשית עליו אם יחליט להגיש נגדו כתב אישום ולהרשיע אותו בדין.

"רבי חיים הסתכל על היהודי וראה שהוא ללא חתימות זקן. אמר לו מרן, "אם תפסיק לגלח את זקנך, אתה תינצל מהם ולא יאונה לך רע".

"אותו איש עסקים שהיה אדם מודרני מאוד נבהל מהתשובה. לגדל זקן? כזאת לא עלתה על דעתו. הוא ניסה להניא את מרן מפסק הדין שפסק לו, ואמר שזה עניין של שלום בית והוא לא יכול בשום אופן לגדל זקן.

"אמר לו מרן בפשטות: "אם לא תפסיק לגלח את הזקן, אתה תצטרך לשבת בכלא".

"יצא העשיר בפחי נפש, וניסה את מזלו אצל כל מיני מקורבים שאולי יוכלו לדבר עם מרן שיברך אותו ויבטל את הגזרה התלויה כנגדו מבלי שיידרש לגדל זקן לשם כך, אבל אף אחד לא העז ללכת למרן ולבקש ממנו לשנות את דעתו.

"לבסוף הציע לו מישהו שינסה אצל מרן הגראי"ל שטיינמן, אולי יאות מרן הגראי"ל לכתוב למרן הגר"ח מכתב ויבקש ממנו עבודה.

"בא לפני מרן הגראי"ל ואמר שהוא מוכן להתחייב לתרום סכום של שני מיליון דולרים למוסדות התורה, אם מרן הגר"ח יברך אותו ויפטור אותו מן הדין העומד כנגדו. אבל מרן הרב שטיינמן אמר: "מי שמכיר את רבי חיים יודע שאין שום סיכוי לשנות את דעתו בעניין זה, גם אם אכתוב מכתב הוא לא יזוז מעמדתו אפילו כמלוא נימה".

# אף על פי שהיה טוביה כבד הרבה מחמת גודל גופו שהיה עב וארוך ושמן הרבה, בכל זאת נשאו על כתפו ושט בנהר שהיה רחב הרבה בהשקט ובבטחה. אחר שעברו שלשת רבעי רוחב הנהר נענה טוביה לבן הכפר ואמר לו אכן, כמה בני אדם ארורים הלשינו עלי אצל המלך, ולכך אני בורח...

על ידי כח הרצון אפשר לצלוח את כל האתגרים, אבל כאשר הרצון נחלש נעלמים הכוחות המופלאים - הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א עם משל נפלא מרבינו ה'בן איש חי' זצ"ל



"בְּהֶעֱלֶתְךָ אֶת הַנְּרוֹת" (במדבר ח', ב')

עוד יזכור בעת החשכה את הנאמר בפרשתנו, 'בהעלותך את הנרות', וברש"י "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה, חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות".

ביאר הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, מאחר שכה כלתה נפשך לקחת חלק בחנוכת המזבח עד שחיי נפשך תלויים בזה, כיסופים וגעגועים אלו גדולה משלהם, היינו יותר מומעשיהם וקרבתיהם, כי העיקר הוא ההשתוקקות והרצון לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

וכן כתב הגה"ק החפץ חיים זי"ע, כי אין הקב"ה בודק את האדם אלא לפי התשוקה והרצון כמו שכתוב 'ישמח לב מבקשי ה' ולא עושי רצון ה'', כי העיקר להיות ממבקשי ה'.

וכבר אמרו חכמי הנפשות כי ברצות האיש איזה דבר, גם הדבר הקשה יראה בעיניו נקל, וממילא יוכל עמוד אף בניסיונות ומצבים קשים מנשוא, על כן יבעיר כל איש בקרבו רצון ותשוקה לתורה ועבודה, לקדושה וטהרה, אז ישכיל ויצליח לבוא לידי תכלית הטוב. ואגב, כך נזכיר מעשה נפלא שהביא הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע ('נפלאים מעשיך' - קכד) ידוע היה 'טוביה השופט' כמי שעל פיו ישק כל דבר, וכל משפטי המדינה נחתכים על פיו, אין צריך לומר שמטבע הדברים היו הכל מכבדים אותו ביותרת הכבד וחרדים למוצא פיו ולדעותיו, כי גדול השופט ומהולל מאד.

גם שונאים ומקנאים לא היו חסרים לו, והיו הללו משתדלים בכל כוחם להפילו מגדולתו ולסלקו מעל כס המשפט... ואכן, באחת הפעמים הצליחו אלו בעבודתם, המלך האמין לעלילתם אשר בדו מלבם על השופט - מעשה שלא היה ולא נברא, ויקצוף המלך מאד וחמתו בערה בו, עד שהחליט להעבירו מתפקידו ולהענישו על אותם העבירות החמורות שעבר לפי דברי המלשינים.

טוביה שחכם ופיקח היה הרגיש בדבר, והבין מה עומד לבוא עליו, על כן, גמר אומר לברוח לארץ מרחקים, להימלט על נפשו בטרם יהא סיפק בידי המלך להזיזו אצבע קטנה כנגדו...

בלילה ההוא החליף שמלותיו, ויצא את פני העיר בלבושי ה'פשוטים' עד שאיש לא העלה בדעתו כי לפניו עומד אותו שופט שכל הארץ רעשה ורעדה מפניו, עד יום האתמול.

בדרכו חצה את המדבר הגדול והנורא עד שהגיע אל הנהר כשהוא נצרך לעבור אותו לעברו השני, אך דא עקא שלא מצא בה כל אוניה וספינה, מעבורת וכדו' - כיצד יעבור את הנהר... מה גם שגבר פחדו פן אדהכי והכי יודע למלך כי בורח הוא, וישלח אחריו לתפסו להביאו לפניו ולהעמידו למשפט נורא ל"ע.

ויחמול הבורא עליו, והזמין לשם בן כפר מהכפר הסמוך, שהכיר בו כי הוא הוא טוביה השופט - אשר כל המשפט נגמר על פיו ובידו לעשות טובה או רעה כפי מה שירצה, הנה נקרתה בפני הזדמנות פז לרקום 'קשרים' עם השופט הגדול, אשר בידו מפתחות כל המדינה וענייניה... ומי יודע אולי ביום מן הימים אעמוד לפניו למשפט, ויחנני בזכות טובתי אשר אגמול עמו.

בן הכפר ניגש אל טוביה השופט הגדול והציע את עצמו - אדוני השופט, אנכי הקטן אשא את הוד מעלתו על כתפי ואשיטו בנהר הגדול הזה עד שנגיע יחדיו לעבר השני, וישמח טוביה על דבריו, ויעש לו כן, והיה נושא אותו על כתפו ושט בנהר - אע"פ שהיה טוביה כבד הרבה מחמת גודל גופו שהיה עב וארוך ושמן הרבה בכל זאת נשאו על כתפו ושט בנהר שהיה רחב הרבה בהשקט ובבטחה. אחר שעברו שלשת רבעי רוחב הנהר נענה טוביה לבן הכפר ואמר

פעם נסעו בני שיעור ב' לשבות בראשון לציון. אבא הצטרף אליהם, וכדרכו דרש מכל אחד ואחד לשאת דברים בפני הציבור. "הייתי אמור לדבר בסעודת יום השבת", מספר אחד מהם, שהיה ביישן מטבעו. "לאחר סעודת ליל שבת ניגש אלי ראש הישיבה ואמר: 'אני מחכה כבר לשמוע אותך מדבר!' "למחרת בבוקר, שוב אמר לי: 'אני מחכה ומצפה שתדבר!' "כאשר ראיתי כמה הוא רוצה לשמוע אותי, זה נסך בי ביטחון והקל עלי לדבר בפני הציבור"

הרה"ג ר' אלחנן חדש שליט"א על דרכו של אביו הגאון רבי משה חדש זצ"ל לרומם את התלמידים



"וְאֶצְלָתִי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ" (במדבר י"א, י"ז)

כשלמד סבא רבי מאיר בסלבודקה הזדמן לו לראות כיצד מנקים הכפריים את תרנגוליהם, וכך סיפר: "היו שהיכו את התרנגול במטאטא זרדים... ההכאה הייתה מטלטלת את העוף ומשמיטה ממונו את חלק הארי של הלכלוך, אלא מאי? עצם ההכאה גרמה לתרנגול להצטנף מפחד, ומה שנותר בו מהאבק ומהלכלוך חדר אל תוך נוצותיו, ושוב אי אפשר היה לנקותו.

"והייתה גם שיטה אחרת", תיאר המשגיח, "היו שנטלו את אותם מטות של זרדים והקימו בהם רעש סביב התרנגול. הרעש לא פגע בו, אך גרם לו לזנק ולפרוש את כנפיו, וכשפרש את כנפיו נשר הלכלוך מאליו..."

"עיקר החינוך", היה אבא אומר, "הוא 'ויגבה לבו'. לרומם את התלמיד, להצביע על גדלותו, על הכוחות הטמונים בו, על האור הקורן ממונו, ואז יתנער התלמיד מאליו, יפרוש את כנפיו וידאה אל על".

כאשר עמד הסבא מסלבודקה להקים את ישיבתו, שאל את רבו רבי ישראל סלנטר על מה ישתית את יסודותיה. השיב לו רבי ישראל במילות הפסוק: "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים!"

"כל גדלות האדם של סלבודקה הייתה בנויה על זה", הסביר אבא. "הסבא מסלבודקה ראה שחוסר הערכה עצמית מביא קלקולים רבים, והדרך להתגבר על היא - לרומם את התלמידים."

## כל ישותו אמרה לתלמידים: מוסיף והולך!

סיסמה זו נשמעה מפיו פעמים רבות, והתלמידים התחנכו לדרך של גדלות, בבחינת 'מוסיף והולך'.

סיפר תלמיד: "ראש הישיבה פגש אותי במסדרון ושאל אותי: 'נו, לומדים טוב?'

'משתדלים...' עניתי לו.

"ראש הישיבה לא אהב את תשובתי. 'אצל בני תורה אין מצב כזה. יש רק מצב של עלייה או של ירידה!' אמר. "כעבור חצי שנה שוב פנה אלי ושאל: 'נו, איך לומדים?' 'ברוך השם, לומדים טוב', עניתי. "הו, כבר מפסיקים רק להשתדל... הפטיר, וכך למדתי על בשורי כי לא די 'להשתדל', צריך להיות 'מוסיף והולך!'!"

בכל אדם טמונים כוחות גדולים. אבא האמין בכך בכל ליבו. הוא היה מדגיש את מעלותיו של כל תלמיד ותלמיד, ובכך מרומם אותו - אם בכישרון, אם בהבנה, אם בזיכרון... הוא אף היה מביע הערכה עמוקה להנהגות טובות - התמדה, הארת פנים, חביבות, דאגה לזולת, ומידות חשובות אחרות.

אבא סיפר שבא אליו יהודי חשוב וסיפר על מקרה שבו בזכות שסבא המשגיח הכיר את כוחותיו של התלמיד הציל רבי מאיר את כל עתידו, וכך היה המעשה: בחור בישיבת חברון חצה את הגבולות, והכול סברו שיש לשולחו מהישיבה. אף המספר עצמו טען כך

היית נפגע וכועס עלי מאוד!  
"גם אילו הייתי בא אליך ואומר: 'תראה, לדעתך אין לך מספיק כוחות. אינך יכול ללמוד כל היום, עליך לנוח יותר ולצפות מעצמך לפחות...' אוי, כמה היית נפגע! כמה היית מתרעם. 'איך אומרים לי דברים איומים כאלה?' היית טוען ומתנגד לדברים! והנה - אלו בדיוק הדברים שאתה אומר על עצמך... מנין לך ההיתר לפגוע כך בעצמך?"

אבא היה אומר שיש בחורים שחשים כישלון, שמרגישים שאינם מצליחים, אינם מבינים, אינם מתמידים... וזאת בשעה שהם מצליחים בהחלט! והסביר כי הדבר נובע מדמיון שיצר הרע מכניס בלב האדם במטרה לייאש אותו ולגרום לו להרים ידיים, מתוך מחשבה שהוא חסר סיכוי ממילא.

הוא סיפר שפעם כאשר התחילו ללמוד בישיבה את מסכת יבמות ראה את אחד הבחורים החשובים, רבי משה ב. זצ"ל, ופניו עגומות. כאשר ניגש אליו לברר את פשר הדבר, כאב באוזניו הבחור: "איני מבין את הנלמד. הנה, התעוררה לי שאלה פשוטה! כנראה איני יכול להבין כראוי..."

"הלוא זוהי קושייתו הידועה של רבי עקיבא אייגר בתחילת יבמות!" הכריז אבא בהתרגשות, "כיוונת לקושיא חשובה מאוד, ואתה מרגיש שאינך מבין?!"

דרך נוספת שנקט אבא כדי לרומם את התלמידים ולהגביהם הייתה דרישתו מהם לדבר בפני ציבור. חשיבות רבה ראה אבא ביכולת לדבר בפני ציבור באופן ברור ורהוט, ועל כן היה מחפש הזדמנויות שבהן יוכלו הבחורים לקנות יכולת זו.

כמובן, היו בחורים שסברו כי דרישה זו אינה בשבילם. הם חשו כי אין להם כוחות לזה, לא ידעו מה יגידו ואיך... והרי יש מציאות של 'אימתא דציבורא'...

"כל אחד יכול!" היה אבא חוזר ואומר, ובכך היה מסר גם לתחומים אחרים.

למשל, כאשר תלמידי שיעור א' היו נוסעים עם אבא לשבת, היה אבא דורש מכולם, אף מהשקטים והביישינים ביותר, לדרוש בשבת. באחת השנים למד בישיבה בחור שהתקשה מאוד בדיבורו. ניגשו החברים אל אבא וניסו לומר שיש לוותר לו על הדרישה כדי שלא לגרום לו בושה. אבא לא ויתר. גם את הבחור הזה דחף לדבר בציבור, ואף הסביר: 'אביו משמש רב קהילה, ובעזרת השם בעתיד יצטרך גם הבן להיות רב ולמסור שיעורים בפני ציבור!'

כיום משמש הבחור ההוא רב של שכונה גדולה ומוסר שיעורים רבים(!) בפני בני קהילתו. "את היכולת לדבר בציבור", הוא אומר, "אני תולה בראש הישיבה, שהתעקש שעלי לדבר בציבור."

פעם נסעו בני שיעור ב' לשבות בבניין ישיבת 'כנסת מאיר' בראשון לציון. אבא הצטרף אליהם, וכדרכו דרש מכל אחד ואחד לשאת דברים בפני הציבור.

"הייתי אמור לדבר בסעודת יום השבת", מספר אחד מהם, שהיה

באוזני המשגיח. רבי מאיר שמע את טענותיהם, אך למעשה השאיר את הבחור בישיבה. סבא עמד על כוחותיו וראה מעבר למה שראו האחרים, ואכן הבחור עלה על דרך המלך והקים דורות של בני תורה. "את נפשי אני חייב לאביך המשגיח", אמר המספר לאבא, "על שלא שמע בקולי להוציא את התלמיד מהישיבה! כמה השכיל לרדת לסוף דעתם של התלמידים, להכיר את כוחותיהם ולגדלם לפי רוחם!"

עמל רב השקיע אבא כדי להכיר כל תלמיד ותלמיד לעומק כוחות נפשו ולהעניק ולתת לכל אחד כפי יכולתו. פיקחותו הגדולה וחכמתו הידועה היו לו לעזר רב בבקשו להכיר כל תלמיד היטב ולכוונו בהתאם לנתונים האישיים שלו.

היו תלמידים שבתחילת דרכם נראה כי אין תקווה שיצליחו מאוד, אך על ידי עמל ויגיעה זכה אבא לרדת לסוף דעתם ולכוונם לגדול בהתאם לכוחותיהם. כך הצליח להעלות תלמידים רבים על דרך המלך, לרומם אותם להיות מצוינים ממש, עד כי חלק מהם נעשו למחנכים לדור הבא.

"ראש הישיבה לא נהג לחלק מחמאות בנדיבות יתרה", סיפר תלמידו ואחיינו רבי בן ציון חדש, כיום מראשי ישיבת סלבודקה בבני ברק, "אדרבה, הוא דרש ותבע מאיתנו יותר ויותר, בהראותו כמה כוחות יש לנו.

"זכורני שפעם באתי לפניו וסיפרתי לו בשמחה על ההספק שלי ב'זמן'. ראש הישיבה הרהר מעט ואז אמר: 'אתה יכול יותר!'

"איני שוכח את התחושה שחשתי למשמע הדברים. סבור הייתי שראש הישיבה ירעיף עלי שבחים, והנה... אך זו הייתה דרכו להחדיר בנו כי אכן אננו יכולים יותר!"

"אל תהיו 'מסתפקים במועט'", היה אבא שב ומדגיש, "היו בבחינת 'מוסיף והולך'!"

גישה זו למד מאביו המשגיח, שפעם כאשר סיפר לו תלמיד בסיפוק כי למד כעשרים דף בחודש וחצי, אמר לו: 'ב'חדר' למדנו יותר... כן! אפשר יותר!"

לבחור שניגש לאבא ובפיו שאלה חזקה על השיעור הכללי, אמר אבא: "גש עם השאלה לבחור פלוני, שתמיד עובד על השיעור. אמור לו ששלחתי אותך אליו. זה ודאי ירומם את קרנו בעיני עצמו!"

כאשר דרש אבא מבחורים 'יותר', היו מהם שהגיבו: "אין לי כוחות ליותר", "בשביל בחור כמוני זה מספיק". לבחורים אלו היה אומר: "אילו היו מבררים אצלי עליך, והייתי אומר בלשון שאתה נקטת - הוא בחור בינוני, 'אין לו כוחות', הוא לא מסוגל ליותר..." - ודאי



בפני חבריהם. בדרך זו רצה להקנות להם את היכולת לחדש חידושים בסוגיא ולמסור אותם בפני ציבור, ויותר מזה - להוכיח להם שהם מסוגלים לכך. לעיתים אף היה נכנס להקשיב לסיכומים או ל'חבורה' שמסר בחור, כדי לשמוע אותו ולרוממו.

במגוון דרכים היה נותן כוח ורוממות לתלמידים, לעיתים בחר לעשות זאת במישרין, ולעיתים בדרכים עקיפות. סיפר תלמיד שמסר 'חבורה' לקבוצה מהצעירים: "כמה רומם אותי שספרו לי כי ראש הישיבה עמד מאחורי הדלת והקשיב לדבריי! הוא לא אמר לי כלום, אך ידע שאשמע על כך ועצם הידיעה תרומם אותי..."



באחד הביקורים של אבא בישיבה בטבריה ניגשו אליו שניים מהתלמידים הצעירים והגישו לו מחברת חידושי תורה שכתבו יחדיו.

"היום, כשאני מעלעל במחברת, אני בוש ברמת ה'חידושים' וה'קושיות' שהעליתי אז על הכתב", מספר אחד מהם, "אבל ראש הישיבה לקח את המחברת, עיין בה דקות ארוכות, 'דן' איתנו בכמה עניינים שכתבנו ועודד אותנו להמשיך להעלות על הכתב את החידושים שלנו".

הנהגתו זו של אבא התבררה למפרע כאבן יסוד בהתפתחותם של התלמידים האלה!

(מתוך הספר 'גדלות ואדם')

ביישן מטבעו. "לאחר סעודת ליל שבת ניגש אלי ראש הישיבה ואמר: 'אני מחכה כבר לשמוע אותך מדבר!' "למחרת בבוקר, לפני הסעודה, שוב אמר לי: 'אני מחכה ומצפה שתדבר!' "כאשר ראיתי כמה הוא רוצה לשמוע אותי, זה נסך בי ביטחון והקל עלי לדבר בפני הציבור".

## מקומו של אחד המתפללים החשובים

מקומו של אחד המתפללים החשובים, רבי אברהם רוזנבוים, בן דודו של אבא, סמוך לעמוד החזן. ממקומו זה יכול לראות ולשמוע דברים שנסתרו מעין כול...

באחת השבתות חל יום השנה לפטירת אביו של אחד הבחורים שסבל מגמגום קל. הבחור קיבל עלייה ל'מפטיר', ולאחר מכן שלח אותו אבא לגשת לתפילת מוסף, כנהוג. הבחור סירב: "בשל הגמגום, מעודי לא ניגשתי לעמוד ואינני יודע היטב את המנגינה".

אבא לא ויתר. הוא עודד אותו לגשת, אך לפני חזרת הש"ץ, התקרב אליו כשחומש בידו, כביכול מעיין בחומש, ונשאר שם במשך כל חזרת הש"ץ, מזמזם מאחורי הבחור את הנוסח ואת המנגינות המקובלות. לאחר התפילה אמר הבחור לאבא בהתרגשות: "מעולם לא חשבתי שאני מסוגל לכך!"



אבא הנהיג שבני הישיבה יתחלקו לקבוצות ומסרו סיכומי סוגיות

**הדרש'ה הדרש'ה הדרש'ה**

**מענה לשאלות ב'דף היומי בהלכה'**  
**גם באמצעות הדואר האלקטרוני**

ניתן להפנות לשאלות בסימן 'לב'  
לכתובת [daf5609000@gmail.com](mailto:daf5609000@gmail.com)  
והרבנים המשיבים ישתדלו לענות בהקדם לכל פונה

הרות-עולם. הגאב"ד טיפס בגרם המדרגות שהוביל לבית הקטן ברחוב 'חנן', אבל למו"ח לא היתה אפשרות להכניסו, בשל השעה המוקדמת, כשהילדות עדיין ישנות.

הרב אלישיב לא התבייש; הוא ידע בדיוק מה המצב בבית ברגע זה, והיה מודע לכך שבמצב הנוכחי הוא מנוע מלהכניס את הרב קרייזווירט. הוא פנה אפוא לאורחו הדגול ואמר: 'אין לי כל אפשרות להכניס אתכם הביתה'.

והוא שאמרנו: היתה לו ידיעה ברורה וחד-משמעית מה עליו לעשות בכל פעולה ופעולה.

ולחילופין, היה פעם מקרה נוסף, כאשר הגיע אליו בשעות הלילה הגאון רבי שלמה קרליץ זצ"ל, וגם הוא ביקש לדון בשאלות דחופות שעמדו על הפרק. האורח נכנס בשעה שמו"ח היה צריך כבר ללכת לישון. הגרי"ש ידע שאם יקדיש עתה זמן לשיחה, יאלץ לשנות ממנהגו לישון בשעה קבועה, וסירב לאחר את שעת-השינה שלו. מה עשה?

הוא פנה אל הגר"ש קרליץ והציע לו להישאר ולישון בדירה הקטנה, כדי שלמחרת יוכלו להמשיך בדיונים... איך הוא הסתדר עם המחסור במיטות, אינני יודע, אבל תשובתו של מו"ח היתה חדה ועניינית, קצרה וברורה...

מה למדנו? - ברצותו עָשָׂה כך, וברצותו כן, אבל תמיד עשה רק את מה שחשב שיש ביכולתו לעשות, ולא התחשב בשום דבר אחר. אנחנו מספרים את הפרטים הללו, כדי ללמוד מכך שכל אדם הרוצה לעשות מה שהשי"ת מבקש ממנו, צריך שיידע את הכלל החשוב והיסודי הזה בעבודת ה', שהיה נר-תמיד בדרכו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל - לדעת מה לעשות, ומה לא.

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכתו של הרב משה מיכאל צורן)

בהקשר זה נספר את שאמר לנו פעם זקננו הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, חמיו של חמי. העולם הכיר אותו דרך מעשי החסד המופלגים שלו, ולא רבים יודעים שרבי אריה היה גאון עצום, וְשָׁלַט בכל מכמני התורה.

רבי אריה סיפר לי, שכאשר ראה שפעילות החסד העניפה שלו, שהתבטאה בין היתר בביקורי-מצוה אצל חולים מסוכנים ועידוד אסירים, גורמת לו להמעייט בשקידת-תלמודו, פנה אל הגאון המקובל בעל ה'לשם', סבו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ושאל אותו כיצד עליו לנהוג, והאם לעזוב את פעילות החסד.

תשובת ה'לשם' היתה, שאם הוא עושה את פעילות החסד שלו בשמחה, והוא גם מצליח בכך, ולא רק זאת אלא שהוא מרגיש שהעולם זקוק לו בפעילות זו, אות ברור הוא שזה תפקידו בעולם, ועליו להמשיך בכך!

אבל מרן הגרי"ש עצמו, כאמור, ידע שהוא בא לעולם כדי ללמוד. וכפי שהדגשנו, הידיעה הברורה שלו ב'מה הוא צריך לעשות בכל דבר ודבר', לא התבטאה רק בלימוד, אלא בכל ענייני החיים.

## כשהגר"ח קרייזווירט הגיע לשאול שאלות

ולמשל: בדירתו הקטנה של מרן זצ"ל לא היה די מקום להשיב את הילדים והילדות. זו היתה הסיבה ששתי ילדות ישנו במיטה אחת, כשראשה של כל אחת בכיוון אחר. כך זה היה מדי לילה, עד השעה 2, כשמו"ח היה קם ללמוד, ואז היה נוטל בידי את אחת הילדות ומעבירה למיטתו שהתפתה...

זכורני מעשה שהיה עם הגאון רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, גאב"ד אנטוורפן, שהגיע למו"ח בבוקר אחד, בשעה מוקדמת, עם שאלות

## המשך מעמוד 8 | הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

על כן תקפני מרץ נעורים וכח כביר להשקיע בשופט המהולל, וזה נתן בי כח לשאת אותו ולהחזיק כובד רב משקל על כתפי ולשוט בנהר מבלי להרגיש כלל בכובדו ונחשב לי כל העסק הלז כקל ביותר - בדמותי בדמיוני כמה טובות והנאות אקבל ממנו תמורת שירות זה - כשיהיה לי עסק בבית המשפט שלו, וחשבתי שיהיה לי זה קרן קיים לאכול מפירותיו במשך השנים.

כל זה היה עד שהגענו לעומק ג' רבעי הנהר, אמנם, מרגע שגילה את לבו כי הוא בורח מהמלך והודח מתפקידו, הבנתי מיד כי לא תצמח לי מזה כל טובה, באותו הרגע פג ונתבטל כל הרצון והשמחה שהיה בלבי על ה'זכיה' הגדולה להיטיב עם שופט רם ונישא, וממילא הרגשתי בכובד שלו, ופרח לו כל הכח שנמסך בי לסבול אותו, ובע"כ נפל מעלי מחמת כובדו,

ואנו נלמד מכך, כמה כח הרצון מסייע לאדם לעמוד בעבודות ותפקידים קשים ביותר, על כן, בגשתו לעסוק בתורה ועבודה ידע כלל גדול ככל שירבה בקרבו חפץ ורצון - שמחה וחשק לעבודה יקל עליו הדבר פי כמה וכמה עשרות מונים.

(באר הפרשה' להג"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, פר' בהעלותך תשע"ז)

לו - אם ייטיב לי האלוקים, ואחזור על משמרת אגמול אתך טובה הרבה. תמה בן הכפר ויאמר, וכי עתה אתה אינך 'שופט כל הארץ', שמוא העבירוך מממשלתך?

ויאמר טוביה, אכן, כמה בני אדם ארורים הלשינו עלי אצל המלך, ולכן אני בורח...

מיד כששמע בן הכפר את דבריו אלו - כשטוביה הכבד על כתפיו ועוד נשאר להם לעבור רבע מרוחבו של הנהר עדי הגיעם ליבשת בשפתו השניה של הנהר, השליך הלה את טוביה למים, ויאמר לו כשתחזור לממשלתך אוציאך מן הנהר, ואשא אותך על כתפי...

וחזר לאחוריו לשוט אל עבר הראשון שמשם מוצאו.

כל הקהל העומדים באותו העבר הראשון חשבו שלדאבון לב נחלש בן הכפר ותם כוחו, ולכן נפל טוביה מעל כתפיו באונס, ויגער בו, אם כוחך כה גדול שעלה בידך לשאת את הכובד הזה עד עברך ג' רבעי הנהר, כיצד לא היה בידך לנשאו עוד משך שיעור קטן עדי הגיעו ליבשה.

ויאמר להם בן הכפר, טעות בידכם, לא מיניה ולא מקצתיה - אין כוחי במתני אפילו במקצת מהנצרך לשאת משא כבד כזה, אלא שמתחילה חשבתי שעדיין הוא שר המשפט שהכל מסורין בידי, ו

האמיתיות בכל מעשיו והנהגותיו. למשל, סירובו המתמיד להזדקק למכשיר שמיעה. כל פעם נקט תירוץ אחר. פעם אמר כדי שלא ישמע לשון הרע וכדומה, ופעם אמר כדי שלא יהיה בשבת פחות עונג מאשר ביום חול.

ב'שבע ברכות' שלי הגישו לו פרוסת עוגה. על עצמו הקפיד שלא להכניס לפיו שמן סויה, משום שהובל במיכלים ששימשו קודם לכן לשמונים לא כשרים, וחשש שלא ניקו אותם כדבעי. כעת משהביאו לו עוגה ביקשוני להודיעו, כי העוגה נקייה מחשש שמן סויה.

אני מנסה להגיד לו, אבל הוא הרי לא שומע, אז הרמתי את קולי ואמרתי "אין שמן בעוגה!" ושוב אין תגובה. מסתבר, כי לא רצה שיידעו על החומרות שלו, אז לא הגיב. אני לא ידעתי, וצעקתי הפעם "אין שמן", ועדיין אין תגובה, כלום. כלום. עשה עצמו כלא שומע.

אני משער כי בלבו התרעם עלי, שפרסמתי בקולי את החומרה שלו... אבל הנה לך דוגמא שהוא השתמש בשמיעתו הכבדה, כדי להתעלם, בעת שהיה מעוניין בכך. מזוטר לומר, שהוא אכן לא נגע בעוגה.

(מתוך הספר הסטייפלר עובדות וסיפורים בפי נכדו הרה"ג רבי משה ברום, בעריכת הרב דב אליאך)

נפתלי צבי יהודה ריף זצ"ל והג"ר ראובן פיין זצ"ל ניאותו לבקשתו). זכורני שסיפרו, כי ביקש בשמחת צאצאיו שלא יפרסמו לו ברכת מזל-טוב בעיתון.

## "רק מפני שהוא הזקן מכולם"

בבית הכנסת 'לדרמן' בו התפלל, כיבדוהו מדי שבת בשבתו בעליה לתורה בשלישי, ולא היה נוחא ליה בזה. פעם אמר, כי אצל ה'חזון איש' היה מרן ה'חזון איש' מקבל שלישי בשבת אחת, ובשבת הבאה הוא עצמו, ולמה כאן נותנים לו כל שבוע ושבוע. אחר הוסיף ונקב בשמות תלמידי חכמים ממתפללי המקום שאפשר לכבד גם אותם בשלישי. לבסוף סיכם ואמר, כי מסתמא נותנים לו רק מפני שהוא הזקן מכולם...

## סירב למכשיר שמיעה

לא הסכים להשתמש במכשיר שמיעה, בשבת משום איסורי שבת, ואף בימי החול, כי על ידי זה יהיה כבוד שבת פחות מבחול. אכן היו פעמים שאמר טעמים אחרים לסירובו.

מפי רבי שרגא שטיינמן: הסטייפלר לא תמיד גילה את כוונותיו

רבינו היה מספר על העינא פקיחא שהיתה לרבו המהר"ם כלפי תלמידי ו על דאגתו להם, הן בגשמיות והן בענייני רוחניות. על גשמיות אין צורך להכביר במילים, כאשר זה היה עיקר חידושו של המהר"ם בהקמת הישיבה, לרומם את קרן לומדי התורה ולדאוג לכל צרכיהם בכבוד. אך גם לרוחניותם דאג. וסיפר רבינו כי תלמידי הישיבה נהגו ללכת למרפאת שיניים מסוימת בלובלין. פעם נזקק גם מהר"ם לטיפול שכזה, וכאשר הגיע למרפאה, הבחין כי נערה אחת פולנייה, היא הפותחת את הדלת בפני הבאים. סערה רוחו של מהר"ם, ובשובו לישיבה אמר למקורביו: "וכי נראה לכם שהבחורים שלי יאלצו ללכת למרפאה שכזו? היו לא תהיה! אדאג לכונן עבורם מרפאה בין כתי הישיבה..."

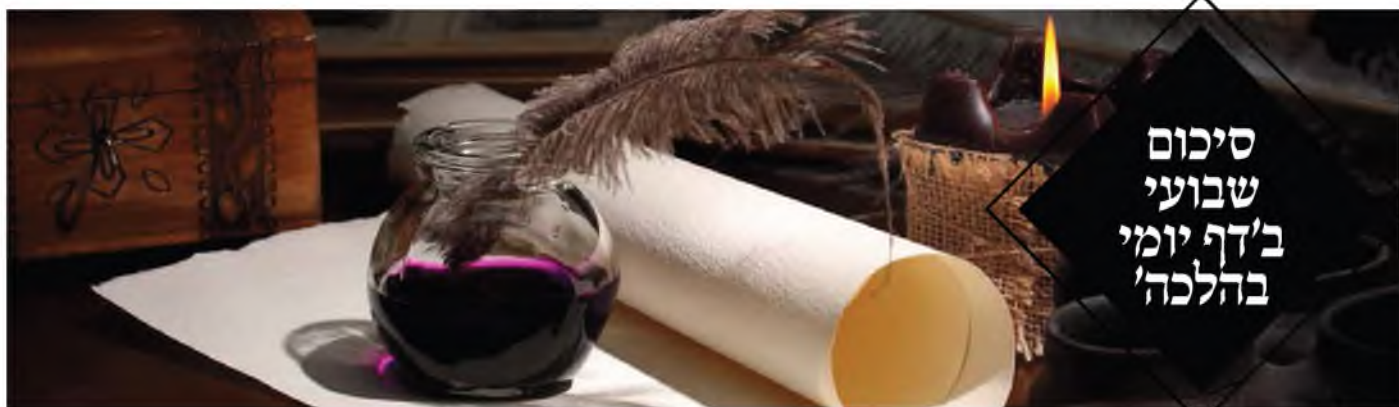
## יבקשו תורה מפיהו

מנצל היה רבינו כל הזדמנות לשהות במחיצת רבו, מתוך צימאון לדעת את אורחותיו ולשמוע ממנו את פניני תורותיו ששפעו הימנו תדיר כמעייין המתגבר. באחת מתשובותיו מספר רבינו, כי התלווה פעם לרבו בעת שפקד את בית החיים הישן של לובלין, והתעורר ספק על קברו של מי יש להשתטח תחילה, האם על ציונו של המהרש"ל זי"ע, או על ציונו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע. ופשט מהר"ם כי האחרון אחרון קודם, בהביאו ראיה מן הפסוק העוסק בזכות אבות "וזכרת את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור, שהקדים את זכרון יעקב לאביו וזקנו, משמע שבעניין זכות אבות מתחילים מן האחרון, וכך גם בתפילה על קברי צדיקים שעניינה הוא לעורר זכותם בעולם העליון, וככל שנסתלקו מאוחר יותר כך הם קרובים אלינו יותר.

(מתוך הספר אבי ההוראה)

מהתרגשות בראותו את ההתמדה המופלאה ששטפה את ההיכל הגדוש. מששקעה החמה והכל כילו את מכסת לימודם, לא היה קץ לשמחה הגדולה שפרצה בליבות כולם ועלתה על גדותיה". על עצמו סיפר רבינו, כי נטל ללמוד את מסכת סוטה מהחל ועד כלה. רבינו הוסיף וסיפר, כי הבחור יוסף בויס הי"ד, אחד העילויים המופלגים בישיבה שנודע כתלמיד חכם ושקדן עצום, קיבל על עצמו לגרוש את כל מסכת בבא בתרא מהחל ועד כלה, מאה שבועים וששה דפים. כל אותו יום ישב יוס'ל על מקומו ולא הסיר את עיניו מן הגמרא. לפנות ערב, הבחינו הבחורים כי הוא נעדר ממקומו. חבריו שיצאו לחפשו מצאוהו כעבור דקות אחדות כשהוא עומד בחדרו, הגמרא בידו, והוא לומד בריכוז עצום. "הניחו לי עתה - ביקש מחבריו - נותרו לי עשרה דפים עד לסוף המסכת, ואני מבקש לסיים בטרם תשקע החמה..."

כה דיבר רבינו בקדשו בסיום הש"ס שהתקיים בשנת תש"ן במעמד אלפי רבבה מישראל: "עוד מצלצל באזני סיום הש"ס בז' אדר תרצ"ג בישיבת חכמי לובלין, שכדרכו בקודש היה ראש הישיבה מרן מהר"ם שפירא זצ"ל מחלק את הש"ס בין תלמידי הישיבה ביום הולדתו ז' אדר, ובו ביום בערב היו מסיימים את הש"ס, ועדיין אני שומע את הדברים הנהדרים שאמר מורי ורבי זצ"ל אז בסיום הדרן עלך פרק תינוקות וסליקא מסכת נדה: "הדרן עלך תינוקות - אם אנו נחזיר אליך את התינוקות של בית רבן, אם כלל ישראל ישוב בחזרה לטוהר התינוק של ילדי התלמוד תורה, אם אנו נעמיד לגיונות של מלך מלכי המלכים הקב"ה, שראויים לקבל את פני משיח ה', יתקיים בנו - וסליקא לך מסכת נדה - תסתיים כבר המסכתא, כלומר, התקופה שעם ישראל מנודה בין הגויים..."



סיכום  
שבועי  
ב'דף יומי  
בהלכה

◆ האם ניתן לכתוב ספר תורה בדיו שצבעו כחול כהה?

◆ האם ניתן לקרוא בספר תורה שאין בו 'תגים'?

◆ האם ניתן לעשות חלק מתהליך עיבוד העורות לכתיבת סת"ם באמצעות מכונה?

מהלכות הדיו לכתיבת סת"ם

• הלכה למשה מסיני, לכתוב את ספרי התורה, התפילין, והמזוזות, בצבע שחור. ואף גוון כחול כהה הדומה לגוון השחור, פסול; ויש להחמיר בכך אף כאשר הוא הופך לשחור לאחר התייבשותו.

• ששה חומרים מוזכרים בפוסקים בקשר לייצור הדיו לכתיבת סת"ם: קליפות עצים, מיי עפצים, עשן המופק מעצים, שְמָנִים, גֹּפְזָא, וקִנְקָנְתָּוִם. לדעת הרמ"א, יש עדיפות להפקת הדיו מקליפות עצים, או מעשן עצים, או משמנים. אולם, מנהג ישראל מקדמת דנא להפיק את הדיו משלושת החומרים האחרים - מיי עפצים, גֹּפְזָא, וקִנְקָנְתָּוִם, כיון שדיו זה אינו נמוחק בקלות; ויש לבשלם.

מהלכות כתיבת סת"ם

• בכתיבת סת"ם, יש להקפיד שכל אות תהיה מוקפת בשלימותה בקלף, דהיינו, שלא תגע באותיות הסמוכות לה; ובאותיות הכתובות בסמוך לקצה הקלף, יש להקפיד שהכתב לא יגיע עד לקצה הקלף.

• בכתיבת סת"ם, יש להוסיף 'תגים' (תגא = כְּתָר בארמית) לשבע אותיות אלו: ש' ע' ט' נ' ז' ג' צ'. ואם לא תייג אותיות אלו - לדעת רוב הפוסקים, הרי הן כשרות.

• את ספרי התורה, ופרשיות התפילין והמזוזות, צריך הסופר לכתוב בידו הימנית. ואם כתבם בידו השמאלית - ניתן להשתמש בהם רק במקרה של העדר אפשרות אחרת, וללא ברכה.

מהלכות הקלף לכתיבת סת"ם

• ספרי תורה, תפילין ומזוזות, ושאר ספרי קודש שכתוב בהם שם ה', הנכתבים על קלף - מותר לכותבם על קלפים העשויים מעורות של בעלי חיים טהורים בלבד.

• מנהג ישראל, שלא להפריד את שתי השכבות שיש בעור

לצורך ייצור הקלף, אלא מגרדים את השכבה הפנימית; ובמקביל, מקלפים מעט את השכבה החיצונית.

• בפרשיות התפילין, אין צורך 'לשרטט' את כל השורות, אולם, לדעת השולחן ערוך, יש לשרטט את ראש העמוד; ולדעת הרמ"א, יש לשרטט את כל ארבעת צידי העמוד. וכיום, נהוג לשרטט את כל השורות ואת ארבעת צידי העמוד.

מהלכות עיבוד העורות לכתיבת סת"ם

• את העור לכתיבת סת"ם, יש לעבד באמצעות השְרָיָה ב'מיי עפצים', או בסיד. ולמרות שבימינו ניתן לעבד את העור באמצעות חומרים כימיים שונים, אין לשנות מהנהוג, וחובה להשרותו בסיד.

• את העורות המיועדים לקלף לכתיבת ספרי תורה, תפילין ומזוזות, יש לעבד 'לְשָׁמָה'. ושעת ההשרייה בסיד, היא תחילת העיבוד בפועל, ואז יש לומר: "אני נותן עורות אלו לתוך הסיד לשם קדושת קדושת ספר תורה, ואני מתנה לכשארצה שאוכל לשנותו לכל דבר". ובאופן זה, ניתן לכתחילה לכתוב על הקלף הן ספרי תורה, והן פרשיות תפילין ומזוזות, או כל דבר אחר.

• בתהליך העיבוד של העורות לכתיבת סת"ם, משרים אותם בסיד, והופכים אותם בתוכו. ויש שנוהגים לעשות הפיכה זו באמצעות מכונה, שהפעלתה נעשית 'לְשָׁמָה'. ויש מקום להחמיר בדבר.

• לדעת הרמב"ם, את עיבוד העור לכתיבת סת"ם, יש לבצע בידי ישראל בלבד. ולדעת הרא"ש, ניתן לבצע את העיבוד בידי גוי, בתנאים מסוימים. ובמידת האפשר, יש להחמיר כדעת הרמב"ם והתוספות.

• כאשר פועל גוי מעורב בתהליך עיבוד העורות לכתיבת סת"ם, יש לסמן את העורות המעובדים לְשָׁמָה באופן שיוכלו לזהותם, כדי לוודא שהפועל לא החליפם בעורות שאינם מעובדים לשמה.

◆ אור נפלא רום מעלה ◆

אור יקרות נגלה, לעמלי התורה ועובדי ה'  
העולים ומתעלים בסולם העליה  
עם הופעתו לאור של הספר



# נפש החיים

◆ שער א' ◆



עם ביאור נפלא

◆ שערים לנפש ◆

הכולל ביאורים מאירים,  
ליקוטים ומילואים משובבי לב ונפש  
פרי עמלו של הגה"צ  
רבי מרדכי יצחק שווריץ שליט"א  
המוגש בבחירות ומתיקות מיוחדת



מועטר בכרכותיהם של גדולי הדור  
מרן הגר"ד כהן שליט"א  
ומרן הגר"י הלל שליט"א



אתה הקורא נעים, הגה הדרכתך בע"ה בנתיבות  
האמת, להורות לפניך הדרך תלך בה לבטח. ותוכל  
לחנך עצמך לאט לאט... לפיטוהר לבבך ולפי השגתך.  
ובעיניך תראה שכל אשר תרגיל עצמך יותר בכל  
מדרגה... יתוסף בלבך טהרה על טהרתך. הן בעסק  
התורה והן בקיום המצות ויראתו ואהבתו יתברך.

[מדבריי רבנו 'נפש החיים']

# נפש החיים

## ◆ עם שערים לנפש ◆

ספר נפש החיים לאבי הישיבות ומנחיל תורת רבו אדוננו הגר"א ז"ל מווילנא, רבנו חיים ב"ר יצחק מוולאז'ין זללה"ה. ספר יסוד הוא לעולמו של בן תורה, כתוכניתו של אדריכל רב אמן לבנין קומתו של בן עליה בעולמה של תורה. אין אנו צריכים להכיר את הספר לקהל עמלי תורה ויראה, וחזקה על כל שעבר על מפתן דלתו של עולם התורה שהגה ושנה בו, ושחלק מעולמו הרוחני נקנה ונבנה לאורו. לאורו נסע ונלך.

ומאן גברא רבה דקא מסהיד עליה דספרא רבה הדין, נצוצין דאורא ובעורין דאשא, הלא הוא רבנו המחבר עצמו, המעיד על מהלך ספרו בנפש כל מבקש ה' וחושב שמו:

**"אתה הקורא נעים, הנה הדרכתך בע"ה בנתיבות האמת, להורות לפניך הדרך תלך בה לבטח. ותוכל לחנך עצמך לאט לאט... לפי טוהר לבבך ולפי השגתך.**

**ובענין תראה שכל אשר תרגיל עצמך יותר בכל מדרגה... יתוסף בלבך טהרה על טהרתך. הן בעסק התורה והן בקיום המצות ויראתו ואהבתו יתברך".**

ובכל זאת, יום בשורה הוא היום שבו נתבשרנו על צאתו לאור של 'נפש החיים - שער א' עם שערים לנפש'. וכל כך למה? כידוע לכל באי בשער נפש החיים, עיקר קביעות העבודה ושינון הספר במהלך העבודה המוסרית, נעשה בדרך כלל ביותר בג' שערי האחרונים של הספר ובפרט בשער הרביעי הוא שער התורה אשר כל באי בשערי מרגישים בחוש כי הוא המוציא והמביא בכל ענין זה ובלעדיו לא יניף איש את רגלו במסילה העולה בית א-ל.

ואולם, אף כי ההיקש ילמד כי כך הם הדברים גם כלפי שער א' של הספר, מכל מקום רבים אינם זוכים לאורו, אף אלו שמתאמצים לקרות בו בבחינת קרא וקבל שכו, וזאת משום ענייני קבלה שעליהם מיוסד שער זה ואשר דומים למי שאינם רגילים בהם כסתרי תורה וכשפת סתר השמורה ליודעי ח"ן וליחידים שבכל דור.

וגדול ההפסד שבמצב זה, שלא זו בלבד שכפי שכתב הן הם פשטי הדברים בענינים אלו, וידיעת המציאות אין ערוך לחשיבותה בעת גשתנו אל כל המלאכה, עבודת השי"ת. הנה ספר זה על כל שעריו הוא ראשי פרקים אשר רבנו הגר"ח זללה"ה ראה לנכון לזכות בהם את הרבים, תמצית מכל מה שינק מאדוננו הגר"א ז"ל וזנה כל המון גנזי כתביו ולא ציווה להדפיס אלא קונטרסים אלו שנדפסו ב'נפש החיים', כמו שכתב בנו וממשיך דרכו בראשות ישיבת וולאז'ין, רבנו יצחק מוולאז'ין בהקדמת הספר:

"ומודעת שלבו ראה הרבה חכמה והגדיל תורה והוסיף עבודה וממעשיו המרובים אף חכמתו נתקיימה לו בכל מדע לחדש חדשי תורה בגפ"ת המתוקים מדבש והרבה להשיב מנעוריו עד שיבה כו'... על הקונטרסים הללו נתן קולו עלי מקירות לבבו... ככה צויתי להדפיסם בזרוז. ונתי ספר ונחזי ענותנותיה שהניח דעתו מחבורים גדולים והמעט עצמו למיהב דעתיה על הקונטרסים הללו... כי מודעת שדבר ה' היתה אל אליהו חיסדא נ"ע ונגלו לו תעלומות חכמה... ומר אבא ז"ל קלט סלת מכל בית נכאות רבו ז"ל להבין מדעתו ראשי פרקים פנימיות דרך עץ החיים להאר"י ז"ל והיו חקוקים על לוח לבו, ומענותנותיה שייף ועייל מעט מזעיר בקונטרסים הללו ופתח כמחט סדקית למי שלבו פתוח לפתוח פתח כפתחו של אולם, וברוחב בינתו חקק וחצב הדברים שקלן והמירן וצרפם לדרך התורה ועבודה ויראת ה', להורות הדרך ילכו, והמעשה אשר יעשו".

לב מי לא יצא בדברו את כל הדברים הללו, להעמיק עיונו בספר ולהשתית עבודתו על אדני קודש שלהבת י-ה?

ולכן בשורה נפלאה לכל בן דעת, בהיגלות נגלות חיבור 'שערים לנפש' פרי עמלו של הגה"צ רבי מרדכי יצחק שוורץ שליט"א אשר כסתו מוטלת לו בין חכמי הישיבות ושם לו בבתי מדרשותיה של חכמת ח"ן ושיכ'ל את ידיו בחכמה בינה ודעת, דעה בינה והשכל, להתקין ביאור שהוא כמבוא קצר על כל נושא המוזכר בדברי ה'נפש החיים', דבר דבור על אופנו כדי לאפשר לכל לומד להבין הדברים לפי פשוטם בצורה זכה ובהירה, עם מראי מקום להרחיב עיונו לכשיזכה לכך בספרי גדולי המקובלים מתורת האר"י ז"ל ומבית מד-רשו של הגר"א עד גדולי המקובלים בדורנו צוק"ל ויבדלחט"א.

ברכותינו מקרב לב כי יזכה שייאמר בו 'זיכה רבים וזכה' ומצדיקי הרבים ככוכבים, אשר על ידו יפתח כל בן תורה פתח לעצמו להבין ולהכיר מציאות חייו באופן עמוק ואמתי ולקרב עצמו לדרך העבודה כך שכל עבודתו וקומתו הרוחנית יתייצבו על דרך גבוהה לע-שות נחת רוח לבורא ית'.

הספר רואה אור לראשונה ע"י הוצאת הספרים צוף שבראשותו של הרב נתן פלדמן שליט"א. הפצה: קולמוס. ניתן להשיג בחנויות י. בלוי בבתי הכנסת. או אצל המחבר.



# כעת בסדרת הספרים

# ויקהל

# משה



## ויקהל משה על התורה // סקירת ספר

לאו בכל יומא איתרחיש שנסקור במסגרת זו את ספרו של אחד מגדולי הפוסקים בדורנו שליט"א, ועל אחת כמה וכמה שיהיה זה ספר שאינו עוסק בחקרי הלכה עמוקים המיועדים ליושבי על מדין ועמלי התורה בעיונה.

אנשי בשורה אנחנו בבואנו להתענג בקורת רוח מיוחדת עם הגעתם מבית הדפוס של חמשת כרכי הספר 'ויקהל משה' על התורה. שיעורים אקטואליים בעניינים שונים על סדר פרשיות התורה והמועדים, שנשמעו מפי כבוד הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א ממורי ההוראה המובהקים בדורנו, דומ"ץ בד"ץ זכרון מאיר ורב שכונת אור החיים בבני ברק, תלמידו המובהק של מרן עמוד ההוראה בעל שבט הלוי זצ"ל.

שיעורים אלו נמסרו במשך השנים, לוטשו ועובדו בידי צוות תלמידי חכמים מובהקים ועל גביהם העורך הראשי של מערכת עיוני הלכה העוסקת בכתבי הגאון הגדול שליט"א. מלבד העריכה המשובחת זכה הספר להפקה מהודרת מבית 'צוף - הוצאה לאור', וכך מוגשת על שולחנם של מלכים, מלכי רבנן, סדרה מרתקת של ספרים על סדר פרשיות השבוע והמועדים.

המעייין בספרים יוכל לקבל בכל זמן במעגל השנה, שיעורי תורה אקטואליים בנושאים מרכזיים בעולמה של תורה והלכה, הנוגעים לאותו זמן בבחינת 'דבר בעתו מה טוב'. השיעורים ערוכים בבהירות ובסדר, מלאכת מחשבת, וכך ניתן לא רק להקיף את הנושא, אלא גם לקבל דוגמאות מחיי היומיום בדברים המצויים שיש בהם כדי להבין ולסדר את הסוגיות בצורה מעשית.

לדוגמה, עיון במדור פרשת שלח, יגלה לעינינו דיון מפורט ומרתק בדינו של אדם שנשאל על הפרשת חלה ותרומה; דינה של אשה שהדליקה נרות שבת ורק אחר כך נזכרה שלא הפרישה תרומות ומעשרות או חלה - המאמר עוסק בהגדרת הזמן שבין הדלקת הנרות ועד צאת הכוכבים, כיצד לנהוג כשיש לחמניות במקפיא שכבר הופרשה מהן חלה, אך לפני חלות שבת משובחות שיש בהן עונג שבת גדול יותר ומהן שכחה להפריש, והצעת הגהמ"ח שתמנה האשה שליח שלא קיבל שבת להפריש חלה במקומה, בשולי מאמר זה מתברר עניינו של מי שלא שילם שכר שכיר ביומו ונזכר בזה אחרי שקיבל שבת, האם יותרו לו איסורים דרבנן והאם יש פתרונות אחרים כיצד יוכל לקיים את מצות 'ביומו תתן שכרו' בלי לעבור על איסורי שבת. וכך הולכים המאמרים ומתפתחים לכיוונים שונים כדרכו של איש הלכה מובהק.

השיעורים שזורים בהלכה ובאגדה ממקורותיהם ועד פסיקת ההלכה, ונוספו להם מבוא בתחילת כל שיעור וסיכום בסופו. תענוג של עולם הבא בעולם הזה.

אין לנו אלא לברך ולהתברך בתוך שאר כל שוחרי תורת הגהמ"ח שליט"א כי יזכה להמשיך להקהיל את כל עדת בני ישראל, לזכות את הרבים בנועם צוף אמרותיו לאורך ימים ושנים טובות.

הוצאה לאור: צוף. הפצה: קולמוס



**פסקי הלכה בהירים, נהירים וברורים**  
**מתורתו של עמוד ההוראה וענק ההלכה הפסוקה בדורנו**

רבנו הגאון הגדול

**רבי משה שאול קליין שליט"א**

כעת בסדרת הספרים

# ויקהל משה

מחיר מבצע  
לרגל חודש הספר  
**120 ₪**  
~~170 ₪~~



**להשיג בחנויות  
הספרים המובחרות**



**ויקהל משה**

מכון להוצאת ספרי רבנו  
הגרמ"ש קליין שליט"א



תפילה פותחת שערים נעולים,  
והשמחה - בכוחה לשבר חומות.  
(רבי ישראל בעל שם טוב)



סיפור חייו של

# חיים אדלר החזן הראשי

במשך עשרות שנים כיהן ר' חיים אדלר כחזן הראשי בבתי הכנסת הגדולים בתל אביב וירושלים והופיע ברחבי העולם.

"החזן הראשי" פורש בפני הקורא את סיפור חייו, אישיותו הרבגונית, הקריירה המוזיקלית שלו ושבילים תרבותיים שפילס בנוסף לחזנות.

הספר מצייר את רוח התקופה המקדימה של החזנות וההשפעה העצומה של חיים אדלר על החזנות העכשווית.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות



מחיר מבצע  
לרגל חודש הספר  
**99**  
₪ 120

# יומא טבא לרבנן הופיע ויצא לאור ספר

## אוצר הברכה

כידוע בעולם התורה, ישנם נושאים רבים וטובים שבדרך כלל "נופלים בין הכסאות" ואינם נלמדים במסגרת הכוללים ומרכזי התורה. הדבר גורם לכך שנושאים אלו אינם מטופלים כראוי והלכות אלו מעומעמות אצל רבים.

בכלל זה נפל חלקם של ברכות הראיה, וכן ברכות ההודאה שבכללם ברכת שהחיינו, הטוב והמטיב, הגומל ועוד.

וכל זה קורה בזמן שברכות אלו מלוות אותנו פעמים רבות בחיי היום יום, ורבים אין בידם מענה ברור היאך צריך לנהוג למעשה. כגון קניית רהיטים לבית, האם מברכים עליהם הטוב והמטיב? על מקרר ומכונת כביסה? האם מברכים שהחיינו על אפרשזיף? האם מברכים על מיץ פירות שנעשה מפרי חדש? האם מברכים על פרי חדש שנמצא בתוך סלט פירות? האם מברכים את ברכת שהחיינו על פרי חדש לפני ברכת הפרי או לאחריו? האם מברכים שהחיינו בהדלקת נרות ביו"ט? האם מברכים שהחיינו על פאה חדשה? מתי מברכים שהחיינו על בגד חדש, בשעת הקניה או בלישה? ועוד ועוד.

לא בכדי כתב הגאון האדיר רבי מיכל זילבר שליט"א במכתבו הנדיר לספר "ואפן כה וכה, והנה יש בו דברים נפלאים בכמה הלכות חשובות הנהוגות עתים כסדרם, ואין הציבור יודע כל הפרטים בזה".

בכדי להנגיש לציבור דברים ברורים ובהירים, נעשתה עבודה מקיפה בבירור נושאים אלו על בוריים, החל מסוגיות הגמרא ועד אחרוני הפוסקים, עם ירידה לפרטי פרטים בכל דבר וענין, תוך התייעצות צמודה לכל אורך הספר עם גדולי ההוראה שליט"א.

לגבי אופנים שלא נתבארו היטב בדברי הפוסקים, נערך בירור יסודי לגבי דעותיהם של פוסקי זמננו בנידונים אלו, וכן על מנהגייהם בפועל. (לדוגמא, נערך בירור היאך נהגו בבית גדולי ישראל לגבי שהחיינו בהדלקת נרות ביו"ט). בירור זה נעשה מפי תלמידיהם הקרובים ביותר של גדולי התורה, וממקורות מוסמכים אחרים. ובכך הלומדים ימצאו בספר מאות רבות של הנהגות ופסקי הלכה, מהם פסקים חדשים שלא נתפרסמו עד כה.

התוצאה מדברת בעד עצמה, סעיפי הספר ברורים ובהירים, ועל כל פרט ופרט מובאים מקורות רבים ומוסמכים, וכך יוכל הלומד למצוא מענה ברור לכל שאלה שעולה.

מלבד ביאור הדינים עצמם, מובאים גם אלפי מראי מקומות וציונים להרחבת הנושא, כך שהלומד מקבל על מגש של כסף את כל החומר שיש בכל נושא, ויוכל להרחיב בענין כפי אשר רק יחפוץ.

הספר זכה להסכמותיהם הנלהבות של גדולי הרבנים מהשורה הראשונה, הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א, הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א, הגאון רבי שבח צבי רוזנבלט שליט"א, ועוד.

יו"ל ע"י מערכת צוף הוצאה לאור שבראשות הרב נתן פלדמן שליט"א, ומופץ בחניות הספרים.





בסיעתא דשמיא  
יומא טבא לרבנן

# אוצר הברכה

דיני ומנהגי  
ברכת שהחיינו  
ושאר ברכות ההודאה והראיה

מותרים גם  
לכני ספרד

- האם מברכים שהחיינו על שיפוץ דירה?
- האם מברכים על קניית מצברים לשבת?
- האם מברכים על קניית נעליים ומשקפיים?
- האם נשים מברכות הגומל?
- האם מברכים "עושה מעשה בראשית" על הכנרת?



הספר שיתן לכם מענה ברור ומפורט  
על שאלות רבות בחיי היומיום



מאות פסקים  
והנהגות  
מפוסקי זמנינו

הביאו ברכה  
אל ביתכם